Alçin Hoca

KPSS

TARİH

KONU ANLATIMLI

TARIHSERIDIKPSS

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

Türk Adının Anlamı

Ziya Gökalp'e göre: Nizam Sahibi-Töreli

W. Barthold'a göre: Kanununlu-nizamlı

Kaşgarlı Mahmut'a göre: Olgunluk çağı

Wambery'göre: Türeyen-çoğalan

Müller'e göre: Nizamlı-kuvvetli

İran Kaynaklarında: Güzel insan

Arap Kaynaklarında: Terk edilmiş deniz kıyısındaki insan

Çin Kaynaklarında: Miğfer

Doerfor'a göre: Siyasi teşeküllü halk

Uygur ve Göktürk metinlerinde: Güç-Kuvvet olarak geçmektedir.

Türk adının Coğrafya ismi olarak kullanılması

VI. yy da Orta Asya için Türkiye ifadesi kullanılmıştır. Orta Asya'ya Türkiye adını veren ilk uygarlık Bizans'tır

IX ve X yy da Volga nehrinden Orta Avrupa'ya kadar olan bölge için Türkiye adı kullanılmıştır.

XI. yy dan itibaren Anadolu için Türkiye adı kullanılmıştır. Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Mesut'un II. Haçlı ordusunu yenmesinden sonra Avrupalılar Anadolu'ya Türkiye adını vermiştir.

XIII. yy dan itibaren Suriye ve Mısır için Türkiye ifadesi kullanılmıştır. Memluklerin burada ki siyasi faaliyetlerinden dolayı

- Türk adını devlet adı (Siyasi) olarak kullanan ise Göktürkler dir.

- Şayet ki Türk adını siyasal yada devlet adı olarak kullanan ilk Türk hükümdarı diye soru gelirse **Buimin Kağan'dır**

- Türk adı ilk kez Çin kaynaklarında geçmektedir. (**Kuzey Şansi Antlaşması'nda**)

- Türk adı en çok hangi uygarlığın kaynaklarında geçiyor diye sorulursa-Çin

- Türkçeye en yakın dil: Moğolcadır

Not: Nuh'un torunu Yasef'in Ön Asya mitolojisinde ki adı Türk'tür

Türklerin tarih sahnesine ilk çıkış yerlerinin tam olarak belli olmamasının nedenleri:

*Türklerin göçebe olması

*Türklerin yazıyı geç kullanmasıdır.

ORTA ASYA'NIN TÜRK YAŞANTISINA ETKİLERİ

Orta Asya karasal iklime sahip bir bölgedir. Bundan dolayı tarıma elverişli alanlar azdır bundan dolayı Türklerin temel geçim kaynağı hayvancılık olmuştur. Hayvancılıkla uğraşan Türkler doğal olarak göçebe yaşam tarzını benimsemiştir.

Orta Asya kültür Bölgeleri

Anav: Orta Asya'nın en eski kültür bölgesidir.

Kelteminar:

Afanesyova:

Andronova: Orta Asya Türklerine ait en eski kültür bölgesi(Meb Kaynağına göre)

Karasuk:

Tagar(Taştık): Orta Asya'nın en gelişmiş kültür bölgesidir.

Türklerin Orta Asya'dan Göç Etme Nedenleri

- İklimin kuraklaşması
- Salgın hayvan hastalıkları
- Dış baskılar(Moğol-Çin-Tunguz)
- Boylar arası mücadeleler
- Bağımsızlık arzusu
- Cihan hâkimiyeti anlayışı

ALÇİN HOCA

TÜRK SİYASİ TARİHİ(DEVLETLERİ)

İSKİTLER (SAKALAR)

- Türk tarihinin ilk siyasi topluluğudur.(Dikkat devlet demiyoruz siyasi topluluk diyoruz)

-Atlı-göçebe uygarlığın kurucusudurlar.

- En önemli hükümdarları **Alp Er Tunga'dır**.(Alp Er Tunga Firdevsi'nin Şehname adlı eserinde Efrasyab ismiyle anılır-Yine Alp Er Tunga Asur kaynaklarında Maduva- Heredot ise ona Madyes demiştir)

-Üstü çadırlı at arabaları inşa etmişlerdir.

-Çeket, pantolon ve kemeri icat ettiler(Savaşçı özellikleri)

- Türk tarihinin ilk kadın hükümdarına sahiptirler: Tomris Hatun

- Kuyumculukta geliştikleri için **"Bozkırın Kuyumcuları"** ismiyle anılmıştırlar.

- Tarihin savaşçı kadınları olan **Amazon Kadınları** İskit kadınlarıdır.

- Türk tarihindeki ilk balbalları(Mezar Heykelciği) dikmişlerdir.

-Alp Er Tunga ve Şu Destanları vardır.

- Ölülerini değerli eşyalarıyla beraber kurganlara (mezar) gömmüşlerdir. (Ahiret inancı)

Asya Hun Devleti(Büyük Hun)

- Orta Asya teşkilatlı olarak bilinen ilk Türk devletidir.

-Bilinen ilk hükümdarı Teoman'dır.

Başkentleri: Ötüken'dir

-Teoman döneminde Çinliler, Türk akınlarından korunmak için Çin Seddi'ni inşa etmiştir.

Mete Han Dönemi

-Asya Hun Devleti'nin en parlak dönemidir.

- Mete Han Şanyü ünvanını kullanmıştır.

- Orta Asya Türk siyasi birliğini ilk kez sağladı.

- Devleti sağ-sol olarak yönetmiştir.(İlk kez ikili teşkilat uygulandı)

- Kurultay kuruldu

- Askeri yapılanmada Onluk sistemi kurdu

Bu faaliyetlerinden dolayı Türk devlet teşkilatının temellerini atan Türk hükümdarı Mete Handır.

-Vatan Sevgisinden bahseden ilk Türk hükümdarıdır.

-Çin'i yenilgiye uğratarak vergiye bağlamış ancak Çin'e yerleşmemiştir(Türklerin milli benliğini korumak için)

- Mete Han'ın hayatı Oğuz Kağan Destanı'na konu olmuştur.

- **Kiok Döneminde** ilk kez Çinli prenseslerle evlilik yapıldı.

- Çin'e bağlanmak isteyen Hun hükümdarı Hohan-Yeh'e kardeşi Çi-çi karşı çıkmıştır.

***Çi-çi:** ilk Türk milliyetçisi olarak kabul edilir.

Zamanla Hunlar ikiye ayrılmıştır. Güney Hunları Çin'e bağlanırken Kuzey Hunları Avrupa'ya göç etmiştir.

*** Orta Asya'nın en uzun ömürlü Türk Devleti Asya Hunlarıdır.**

KAVİMLER GÖÇÜ

- Balamir önderliğindeki Hunların Karadeniz'in kuzeyine gelerek Gepit, Vandal, Süev, Sakson, Got, Germen, Frank, Angıl, Sakson, Ostorogot gibi yerlerinden etmesi ve bu kavimlerin Orta ve Batı Avrupa'ya doğru göç etmesi olayı tarihte Kavimler Göçü olarak anılmaktadır.

Sonuçları

- Roma İmparatorluğu Batı ve Doğu olarak 2'ye ayrıldı.

- Batı Roma 476'da yıkıldı. Batı Roma'nın yıkılmasıyla Avrupa'da Feodalite rejimi ortaya çıktı.

A L Ç İ N H O C A

- Günümüz Avrupa milletlerinin temelleri atıldı.

- Hristiyanlık yayıldı. Avrupa'da Katolik Kilise 'si güçlendi.(Skolastik düşünce Avrupa'ya hâkim oldu)

- İlk Çağ kapandı Yeni Çağ başladı

Not: Türkler İlk ve Orta Çağın kapanmasında etkili olduğu gibi Ortaçağ ve Yeni Çağ'ın başlamasında da etkili olmuşlardır.

Kavimler Göç'ü sonucunda Avrupa'da Kurulan Türk Devletleri

* Avrupa Hun
* Avar Devleti
* Bulgar Devleti
* Macar Devleti
* Hazar Devleti

Arkadaşlar ilk olarak Avrupa'da kurulan Türk Devletlerinin özelliklerine bakalım sonra Orta Asya'da kurulanların özelliklerine bakarız

Not: Hem Orta Asya'da hem de Avrupa'da devlet kuran Türk toplulukları Hunlar ve Avarlar dır.

Avrupa'da Kurulan Türk Devletleri

Avrupa Hun Devleti(374-469)

Kurucusu: Balamir

Kurulduğu yer: Günümüz Macaristan-merkez günümüzdeki Budapeşte şehridir.

Uldız Dönemi

Trakya'ya sefer düzenleyip Trakya valisine "İstersem güneşin battığı yere kadar her yeri fethedebilirim" demiştir.

- Anadolu'ya ilk Türk akını düzenlendi. (Anadolu'ya ilk akını Avrupa Hunları yaptı.)

Atilla Dönemi

- Avrupa Hunlarının en parlak dönemidir.

Atilla, Avrupa da

Tanrının Kırbacı

Cesur Kavimlerin Efendisi

Almanların milli destanı Nibelungen Destanı'nda Etzel

Olarak anılmıştır.

- Atilla, Bizans üzerine 2 sefer yaptı. Bizans Margus ve Anatolyus Antlaşmaları ile Bizans'ı vergiye bağladı.

- Batı Roma üzerine 2 sefer yaptı. İkinci seferde Papa'nın ricası üzerine Roma'ya saldırmaktan vazgeçti (Atilla'ya yalvaran Papa I. Leon'dur)

- Atilla devleti kardeşi Bleda ile beraber yönetti.(İkili Teşkilat)

- Hunlar VI. yy dan itibaren Hristiyanlaştı.

- Hunlar, Avrupa'yı siyasi ve askeri açıdan etkilemiştir.

Avarlar (562-805)

- Orta Asya'daki devletleri Göktürkler tarafından yıkılınca Avrupa'ya göç etmişlerdir.

Avarlar, Çin kaynaklarında **Juan Juan**

Göktürk Kaynaklarında **Apar**

Bizans kaynaklarında **Avar** olarak anılmıştır.

- Kurucusu: Bayan Han

- Kurulduğu yer: Orta Avrupa

- İstanbul'u kuşatan ilk Türk devletidir. (Sasanilerle beraber)

- Slavları ve Rusları ordu ve devlet düzeninde etkilediler.

- Avrupalılara üzengi kullanımını öğrettiler

- Hristiyanlığı benimseyen ilk Türk devletidir.

-805 yılında Franklarca yıkıldı.

ALÇİN HOCA

Bulgarlar (583-1237)

- Hun-Ogur Türklerinin karışımıyla Bulgarlar ortaya çıkmıştır. Bulgar kelimesi karışık-karışmak anlamına gelir.
- Şan Kızı Destanı Bulgarlara aittir.
- Bulgarlar 2 ayrılmıştır.

a) Tuna Bulgarları

- Tuna boylarında kurulmuştur.
- İstanbul'u kuşatan ikinci Türk devletidir. (Kurum Han)
- Boris Han döneminde Hristiyan oldular.
- Hükümdarlarına Çar ünvanı vermişlerdir.
- Zamanla asimile olup Slavlaştılar.

b) İtil(Volga) Bulgarları

- Almış Han döneminde İslam'ı benimsediler.
-İslam'ı resmi din olarak benimseyen ilk Türk devletidir.
- İbni Fadlan seyahatnamesinde İtil Bulgarlarından bahsetmektedir.

Hazarlar

Karadeniz'in kuzeyi ve Kafkaslarda hâkimiyet kurdular.

-VII ve IX yy da bulundukları bölgede asayişi sağladıkları için dönemlerine Hazar barış çağı adı verilmiştir.

- Avrupa'da kurulan Türk devletlerinin içinde **en güçlü ve en uzun ömürlü** olanıdır.
- Resmi din olarak **Museviliği** benimseyen tek Türk devletidir.
- İlk Türk-Arap savaşları Hazarlar döneminde olmuştur. (652 Belencer Savaşı)
- Kafkasya'nın Araplaşmasını önleyen Türk devletidir.
- Türk tarihinde ücretli ordu kuran tek Türk devletidir.
- Resmi dinleri Musevilik olmakla beraber İslamiyet, Hristiyanlık ve Budizm'in yayılmasına karışmamışlardır.(Engin dini hoşgörü)
- Arap ordularını Kafkasya da durdurarak İslam'ın Rusya da yayılmasını engellemişlerdir.
- Günümüzde Polonya da yaşayan **Karaim Türkleri** Hazarların soyundan gelmektedir.
- Hazar Denizi adını Hazar Türk devletinden alıştır.

Macarlar

- Arpad liderliğinde günümüz Macaristan da kuruldu
- Bugün kü Macaristan'a adlarını verdiler.
- Slavların Germenleşmesini önlediler.
- Hristiyanlığını Katolik Mezhebini kabul eden ilk Türk devletidir.

Not: Dünya'nın ilk Türkoloji Enstitüsü 1870 yılında Budapeşte'de kurulmuştur.

Kıpçaklar (Kumanlar)

- Balkaş Gölü ile İrtiş Irmağı arasındaki bölgede kuruldu.
- Ruslarla mücadele ederek Rusların uzun süre Karadeniz'e inmesini engellediler.
- Rus-Kıpçak mücadelesi Rusların milli destanı olan İgor Destanı'na konu oldu.
- Kıpçak-Oğuz mücadelesi Dede Korkut Hikâyelerine konu oldu.
- Kıpçak diliyle ilgili 2 ciltlik Codex Comenicus adlı sözlüğü hazırladılar.
- yıkıldıktan sonra Altınorda devletinin hizmetine girerek Altınorda devletinin Türkleşmesini sağladılar.

ALÇİN HOCA

Peçenekler

- Avrupa'ya göç ettiler ancak burada devlet kurmadılar.
- Karadeniz'in kuzeyine yerleşerek Ruslarla mücadele ettiler.
- Bizans ordusunda paralık asker olarak savaştılar.
- Malazgirt Savaşı'nda Selçuklu safına geçtiler.
- Çaka Beyliği ile anlaşarak İstanbul'u almak için planlar yaptılar.
- Zamanla Hristiyanlığı benimseyerek asimile oldular.
- Kaşgarlı Mahmut, Divan-ı Lügat-it Türk adlı eserinde Peçenekler için **"Rum diyarına yakın oturan Türklerden bir bölük"** demiştir.

Oğuzlar (Uzlar)

- XI. yy'in ikinci yarısından itibaren Balkanlara yerleştiler.
- Avrupa da devlet kuramadılar.
- Bizans ordusunda ücretli askerlik yaptılar.
- Günümüzdeki Gagavuz Türkleri Oğuzların soyundan gelmektedir.

Oğuzlarla ilgili bazı ayrıntılar

- Oğuzların adı ilk kez Orhun Kitabelerinde geçmektedir.
- Türklerin en kalabalık boyudur.
- Hristiyanlığı benimseyen Oğuzlara Uz denilmiştir.
- İslam'ı benimseyen Oğuzlara Türkmen denilmiştir.
- Oğuz kelimesinin anlamı Boy-Kabile demektir.
- Oğuzlar, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu, Osmanlılar ile günümüz Türkiye Türklerinin atalarıdır.

Orta Asya'da Kurulan Türk Devletleri

Orta Asya da kurulan ilk Türk devleti Asya Hunlarıdır. yukarıda değindik.

Orta Asya da kurulan ikinci Türk devleti Avarlardır ona da Avrupa da kurulan Türk devletleri bölümünde değindik

I. Göktürk Devleti (552-659)

-Devleti kuran boy: Aşina (Aşina Türeyiş Destanında **dişi kurt** anlamına gelmektedir)

Devletin kurucusu: Buimin Kağan

- Göktürkler, Avarları yıkarak bağımsız oldular.
- **Devletin merkezi:** Ötüken
- Orta Asya Türk siyasi birliğini sağlayan ikinci Türk devletidir.
- Orta Asya'da sınırları en geniş olan Türk devletidir.
- Devlet ikili teşkilatla yönetilmiştir. (Doğu kanadı: Buimin Kağan-Batı kanadı İstemi Yabgu)
- İpek yolu hâkimiyeti için Sasanilerle ittifak yapılarak Akhunları yıktılar.
- Sasanileri zayıflatıp İpek yoluna hakim olmak için Bizans ile ittifak yaptılar.
- Bizans'a elçi gönderen ilk Türk devletidir.

(Elçi: Maniech)

- **En parlak dönem:** Mukan Kağan
- Orta Asya'da en geniş sınırlara ulaşan Türk devletidir.
- Kendisini " **Yedi iklimin ve yedi ırkın hükümdarı"** olarak tanıtan Tardu'dur.
- **Tarihte Milli isimle devlet kuran ilk Türk hükümdarı:** Buimin Kağan'dır.

A L Ç İ N H O C A

MATEM (YAS-ESARET) DÖNEMİ: I. Göktürk Devleti'nin yıkılması ile II. Göktürk Devleti'nin kurulması arasında geçen dönemdir.

- Matem döneminde yaşanan ilk Türk bağımsızlık isyanı: Kürşat İsyanıdır.

II. Göktürk (Kutluk) Devleti

50 yıl Çin hâkimiyetinde kalan Aşina Boyu'nun lideri Kutluk Kağan'ın verdiği bağımsızlık mücadelesi sonucunda kurulmuştur.

- Kutluk Kağan'a Derleyen, toplayan anlamına gelen **İlteriş** Unvanı verilmiştir.
- Kutluk Kağan döneminde devletin merkezi: **Karakurum**'dur.
- **Otuz Boyun Kağanı unvanını alan Kutluk hükümdarı:** Kapgan Kağan'dır.
- En parlak dönem: Bilge Kağan
- **Devletin veziri**: Tonyukuk (**Türklerin Bismarcı**) olarak anılır.
- Tonyukuk Türk tarihinin ilk aygucisidir. (yani veziri)
- Kutluk Devleti, Batı Türkistan'ın Türkleşmesini sağlamıştır.
- Türklere vatan ve bağımsızlık kavramlarını aşılayan devlettir.
- İlk Türk alfabesini oluşturdular. (Orhun Alfabesi)
-Türk tarihinin ilk yazılı belgelerini oluşturdular. (Orhun Abideleri)
- Orta Asya ile Bizans (Doğu Roma) arasında ilişkiyi başlatan devlettir.
- Posta (Yam) teşkilatını kurmuşlardır.
- Türk tarihinde para bastıran ilk Türk devletidir.

ALÇİN HOCA

Uygurlar

Kurucusu: Kutluk Bilge Kül Kağan'dır

- Uygur kelimesi: **Akraba, müttefik** anlamına gelir.
- Çin kaynaklarında: **Şahin gibi dolaşan, hücum eden** anlamında kullanılmıştır.
- Uygur Devleti, Göktürkleri yıkarak kuruldu.
- Başkenti: Karabalasagun
- En parlak dönem: **Moyençur dönemidir.**
- **Bögü Kağan** döneminde Maniheizm resmi din olarak kabul edildi.
- Mani inancını resmi din olarak kabul eden ilk Türk hükümdarı: Bögü Kağan'dır.
- Mani inancını benimseyen Uygurlar **yerleşik hayata geçen ilk** Türk devletidir.
- İlk yerleşik Türk şehirlerini kuran Uygurlar dır.
- Türk tarihinin ilk mimari eserleri yapılmıştır.
- **Not:** Orta Asya'da din değiştiren ve yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti Uygurlardır.

Uygurlar mani inancını benimseyip yerleşik hayata geçince Türk Tarihinde yaşanan ilkler

- şehirleşme başladı. Şehirlere balık denir.
- Mimari eseler yapıldı
- Kalıcı ve taşınmaz sanat eserleri yapıldı.
- Dini amaçlı birçok kitap yazıldı.
- Tapınaklar inşa edildi. (Stupa ve Hoça tapınağı)
- Matbaa kullanıldı.
-Kâğıt üretildi.
- Duvar resimleri yapıldı (fresko)
- İlk Türkçe kitaplar bastırıldı.
- Mani inancının etkisiyle hükümdar isimlerinin başına **"Ay, kün"** ifadeleri getirildi.
- İlk Türk Kütüphanesi kuruldu.
- İlk Türk tiyatro oyunu sergilendi.
- Türklerde ilk örgün eğitim sistemi başlatıldı.

- Türklerde ilk göz ameliyatı ile mumyacılık yapıldı. (Tıp Bilimi)
- Bankacılık gelişti. (Çek-Senet-Bono-Tahvil işlemleri)
- Kendi milli alfabelerini geliştirdiler. Uygur Alfabesi
- Uygurlar mani inancının Türkçe terimlerini oluşturdular. (Ulusçuluk)

Akhunlar (Eftalitler)

Günümüz Afganistan'da kurulmuştur.

- **Kurucusu:** Aksuvar
- **Başkenti:** Belh
- İranla beraber Diyarbakır'ı kuşatmışlardır.
- İran'da çıkan Mazdek İsyanının bastırılmasını sağladılar.
- **Ay ve Yıldızı arma** olarak kullanan ilk Türk devletidir.

Sibirler (Sabarlar)

- Sabar adı: "Yol değiştiren-Serbest olan" demektir.
- En parlak dönemi: Balak Han dönemidir.
- Kadın Hükümdarı: Buğarık Hatun'dur.
- Anadolu'ya sefer düzenleyen ikinci Türk topluluğudur.
- Bugün kü Sibirya'ya adlarını verdiler.

Başkırtlar (Başkurtlar)

- XIII. yy 'da İslam'ı seçtiler
- Günümüz de Rusya'ya bağlıdır.

Türgeşler (Türgişler) (659-766)

- Talas ve Çu Irmakları bölgesinde yaşadılar.
- Kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdarı Baga Tarkan'dır.
- Sulu kağan döneminde Emevilerle savaşarak Orta Asya'nın Araplaşmasını önlediler.(Haristan Savaşı)
- Sulu Kağan Arap Kaynaklarında **Ebu Müzahip** (Sıkıntı veren) olarak geçmektedir.

Kırgızlar (840-1207)

Uygurları yıkarak kuruldular.

- Başkent: Ötüken'dir
- Moğollara bağlanan ilk Türk devletidir.
- Yenisey Yazıtlarını dikmişlerdir.
- Divanı Lügat-it Türk ve Orhun Abidelerinde Kırgızlardan bahsedilmektedir.
- Dünya tarihinde ilk kez uluslararası yarışmalar düzenlemişlerdir.

Karluklar (627-1212)

- Altay Dağları'nın batısında yaşadılar.
- Karluklara **Üç Kabile Yabguluğu** unvanı da verilmiştir.
- II. Göktürk Devleti'nin yıkılmasında rol oynadılar.
- Talas Savaşı'nda Abbasileri desteklediler
- Moğol hâkimiyetine giren ilk Müslüman Türk boyudur.
- Hükümdarlarına Atasagun unvanını verdiler.
- İslam'ı kabul eden ilk Türk boyudur.
- Günümüzde Tacikistan bölgesinde yaşamaktadırlar.

Kimekler

- Ülkelerini 11 eyalete ayırmışlardır.
- Valilerine **Tutuk** adı verilmiştir.

Tabgaçlar

- Soyları Hunlara dayanmaktadır.
- Budizme inanarak zamanla Çinlileşmişlerdir.

ALÇİN HOCA

ORTA ASYA KÜLTÜR ve MEDENİYETİ

Devlet Yönetimi

- Kut: Tanrı'nın hükümdara vermiş olduğu devleti yönetme yetkisidir. (Kut kan yoluyla babadan oğullara geçer)

- Kut'un yararı: İktidarın meşruiyeti ilahi olduğu için halkın yönetime bağlılığı artar

- Kut'un zararı: Hanedanın tüm üyeleri hükümdar olma hakkına sahiptir. (Devlet hanedanın ortak malıdır)

- Taht kavgalarına neden olmaktadır. Buda devletin ömrünü kısaltır.

İkili Teşkilat

Devletin kardeşler arasında

Doğu	Batı
(Asıl merkez)	(İçişlerinde serbest dış
Hükümdar	Dışişlerinde doğuya bağlı)
Hakan (asıl)	
	Yrdcı. Hükümdar: Yabgu

Federal devlet anlayışı vardır

- Merkezi otorite zayıftır.
- Siyasi birlik var ama zayıftır.

Boylar Federasyonu

Türk devletleri boylar federasyonu şeklinde örgütlenmiştir.

Not: Kut anlayışı, ikili teşkilat ve boylar federasyonu Orta Asya Türk devletlerinin kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur.

Not: Türklerin yıkılan devletleri yerine kısa sürede yeni bir devlet kurmasını sağlayan özellikleri ise: **Teşkilatçı olmalarıdır.**

Hükümdar

Unvanları: Han-Hakan-Kağan-İlteber-İlteriş-Şanyu(Sonsuzluk)-Tanyu-İdikut-Ay Tengri-Yabgu

Hükümdarlık Sembolleri:

Otağ: Çadır **Tuğ:** Sancak/Bayrak

Örgin: Taht **Yay**

Kotuz(Sorguç): Başlık **Kur:** Kemer

Yarlığ: Ferman **Növbet:** Davul

Berge: Kamçı

Kurultay (Toy-Kengeş)

Kurultay Orta Asya Türk devletlerinde devlet meselelerini görüşen yönetim organıdır.

-Son söz töreye aykırı olmamak şartıyla hakana aittir. (Kurultay danışma organıdır)

- Kurultay yılda 3 kez toplanır

Kurultay Üyeleri ve devlet görevlileri

Hakan **Tarkan:** Komutan

Hatun **Ağılığ:** Hazine görevlisi

Boy Beyleri **Tigin:** Hükümdarın oğlu

Buyruk: Bakan **Ayguci:** Vezir/başbakan

Yabgu **Şad:** Askeri vali

Tudun: Vergi memuru/vali

İmga: vergi memuru **Bitikçi:** Katip

Tutuk: Askeri Vali **Tamgacı:** Mühürdar

Yalvaç: Elçi **Tilmaç:** Tercüman

Tayanç: Danışman **Toygun:** Kurultay üyesi

Apa: Sivil İdareci

İlteber: Yüksek idareci

Ataman (İnal-İnanç): Tigin'in eğitimcisi

Ayuki: Hükümet

Hatun (Katun) Görev ve yetkileri

-Hükümdar olmadığında elçileri kabul eder.

- Kurultaya katılır-oy kullanır

ALÇİN HOCA

- Kendi otağı ve askerleri vardır.
- Eşiyle savaşa katılır.

Diğer Meclisler

-Tabgaç Devleti: Nazırlar Meclisi
- Hazarlar: İhtiyarlar Meclisi
-Peçenekler: Komenton
- Tuna Bulgarları: Millet Meclisi
- Avrupa Hunları: Seçkinler Meclisi
- Oğuzlar: Tirnek

Toplumsal Yapı

Toplumu oluşturan unsurlar şunlardır.

Oğus Urug Boy Budun İl(el)
(Aile) (Sülale) (Aşiret) (Millet) (Devlet)

-Toplum eşitlikçidir. (Kölecilik yoktur)
- Çadır yaşantısı hakimdir. (Çekirdek aile modeli bundan dolayı gelişmiştir)
-Kadın erkek eşitliği vardır.
- Sosyal Devlet anlayışı gelişmiştir.
- Uygurlardan itibaren ilk kez yerleşik hayat başladı. (Balık adı verilen şehirler kuruldu)
- Kaşgarlı Mahmut, Balasagun şehrini **"Türk hakanlarının şehri"** olarak nitelendirmiştir.
- Ötüken: Toprak Ana olarak anılan kutsal şehirdir.

Toplumsal hayat ile ilgili bazı kavramlar

Kün: Halk **Toy:** Şölen
Yenikün: Nevruz **Keregü:** Çadır
Ordu: Başkent **Oba:** Çadır yaşamı
Yumuş(Eğne): Çeyiz **Yurt(Uluş):** vatan
Evdeş: Eş **Ög:** Annne
Kang: Baba **Törün:** Düğün yemeği
Kalıng: Başlık parası

ALÇİN HOCA

ORDU

- Orta Asya'nın zor şartları Türklerin mücadeleci ruhunu geliştirmiştir.
- Ordu millet anlayışı vardır. (askerlik özel bir meslek değildir)
- Ordu genellikle süvari ve hafif silahlıdır. (kabiliyet ve hareket yeteneği yüksektir)
- Turan, sahte ricat(geri çekiliş) taktikleri yaygındır.
- İlk düzenli orduyu Mete Han kurdu.
- Mete Han'ın orduda kurduğu "Onluk Sitem" dünya askerlik sistemini etkilemiştir.

Divanı Lugat-it Türk'te **"Türk'ün kanadı"** olarak geçen savaş aracı at.

Bug: Komutan **Yarık:** Zırh
Sü: Asker **Tümen:** Onbinlik ordu
Kargu: Gözetleme kulesi **Yelme:** Öncü birlik
Tarkan: Komutan **Tolga:** Asker başlığı

HUKUK

- Hukukun kaynağı: Töredir (yazısız kurallar)
- Hakan dahil herkes töreye uymak zorundadır. (Hukukun üstünlüğü ilkesi/Hukuk Devleti anlayışı)
- Yargu: Mahkeme/ **Yarguci** yargıç
- Töreyi yazılı hale getiren ilk Türk devleti: Uygurlardır.
- Törenin değişmez hükümleri:
- **Konilik: Adalet** **Tüzlük:** Eşitlik
- **Uzluk:** İyilik **Kişilik:** İnsanlık

Ekonomi

- Ekonominin temeli hayvancılıktır.
- Hayvancılığa bağlı olarak ticarette gelişmiştir.
- Ticarette kullanılan yollar: İpek yolu ile Kürk yolu dur
- Uygurlarla beraber tarım gelişmiştir.

Böz: Mühürlenmiş para **Kuanpu:** Bez para

Cığ: Uzunluk ölçüsü **Ülgü:** Ağırlık ölçüsü

Kamdu: Mühürlü para

Çav: Uygurlarda kullanılan pez para

Tarhan: Zanaatkar

Tarıgçı: Çiftçi

Dini İnanç

- Orta Asya Türklerinde ki en yaygın inanç Göktanrı inancıdır.

Bunun dışında Şamanizm-Maniheizm-Budizm-Atalar Kültü-Totemizm-Musevilik-Hristiyanlık-İslamiyet gibi dinlerde benimsenmiştir.

İslamı benimseyenler

- İtil Bulgarları
- Karluklar
-Oğuzlar

Hristiyanlığı benimseyenler

- Macarlar - Uzlar
- Avarlar - Avrupa Hunları
- Tuna Bulgarları - Kumanlar
- Peçenekler

Museviliği benimseyen: Hazarlar

- Orta Asya Türklerinde ahiret inancının kanıtları

* Kurganlara eşyaların konulması
* Mumyacılık
* Balballar

Dini terimler

- Uçmağ: Cenet **Kurgan:** Mezar

- Tamu: Cehennem **Balbal:** Mezar Heykelciği

- Kam-Baksın: Din adamı Umay: Tanrıça

-Şaman: Din adamı

Yada Taşı: Bereket taşı

- Yuğ: Cenaze Töreni **- Burkan:** Put/Buda

- Yek: Şeytan **- Stupa:** Tapınak

- Eşük: Kefen **- Animizm:** Ruhçuluk

- Ülgen: Göktanrı

Çalap: Oğuzlarda tanrı

Dil-Yazı-Edebiyat

- Orta Asya Türkleri göçebe olduğu için uzun süre yazı kullanılmamıştır. Bundan dolayı yazılı edebiyattan çok sözlü edebiyat gelişmiştir.

Sözlü Edebiyat ürünleri

Sav: Atasözü

Sagu: Ağıt

Koşuk: Kahramanlık şiiri

Destanlar

Göç (Kutlu Dağ)- Türeyiş: Uygur

Alp Er Tunga ve Şu: İskit

Yaradılış: Yakutlar

Oğuz Kağan: Asya Hun

Manas: Kırgız

Ergenekon-Bozkurt: Göktürk

Şan Kızı: Bulgarlar

Not: Divanı Lügat-it Türk'te Zulkarneyn olarak geçen kişi Büyük İskender'dir.

Yazılı Edebiyat

Orhun Abideleri

- II. Göktürk Devleti döneminde yazıldı.
- Türk tarihinin ilk milli kaynağıdır.
- Günümüzde Moğolistan sınırları içindedir.
- Yazıtlar: Göktürk Alfabesi ile yazıldı
- Kül Tigin-Tonyukuk-Bilge Kağan adına dikildi.
- Göktürk Alfabesi ile yazılmıştır.
- Göktürk kitabelerinden bahseden ilk eser: Şihanguşa yazarı Cüveyni

ALÇİN HOCA

- Türk tarihinin ilk tarihçisi Tonyukuk kendi yazıtını yazmıştır. **(MEB Kitabı)**

- Kültigin ve Bilge Kağan yazıtlarının yazarı: Yoluğ Tigin

- Günümüz diline çeviren: Danimarkalı dil bilimci **William Thomsen'dir**

- Türkiye'de abidelerle ilgili ilk çalışmayı yapan: **Necip Asım'dır.**

- Okunan ilk kelimesi **Tengri (tanrı)** olmuştur.

Bugut Yazıtı: Göktürklere aittir.

Karabalasagun ve Sine-i Uşi (Moyençur) yazıtları: Uygurlara aittir.

Prens Kalyanamkara ve papamkara Hikayesi: Uygurlara aittir.

Altın Yaruk: Ugurlara aittir

Sekiz Yükmek ve Irg Bitig: Uygurlara aittir.

Yenisey Yazıtları: Kırgızlar

Madara Kaya Kitabesi: Tuna Bulgarlarına aittir.

Türklerin Milli Alfabeleri: Orhun ve Uygur alfabeleridir.

Sanat

- Sanat eserleri daha çok taşınabilir niteliktedir.

- Uygurlardan itibaren kalıcı sanat eserleri yapılmıştır.

- Sanat eserlerinde daha çok hayvan üslubu kullanılmıştır.

Dokumacılık Sanatı gelişmiştir: Kanıtı Pazırık Kurganında bulunan Pazırık halısıdır(Dünyanın en eski halısı)

Resim

Fresko: Duvar resimleri

Minyatürler

Ressam: Bedizci

Müzik

Milli Saz: Kopuz'dur.

Ir: Beste **Çevgen:** Müzik aletidir.

Kithora: Türk Kanunu **Köpürge:** Davul

Heykel

- Heykel sanatının ilk örnekleri mezar taşı olarak dikilen balballardır.

- Kültigin Başı Heykeli

- Diz Çökmüş Adam ve Atbaşı Heykelleri: Uygurlar

- Altın Elbiseli Adam Heykeli: Esik Kurganı'nda bulundu.

Bilim

- Astronomi bilimi gelişmiştir. (12 Hayvanlı Türk Takvimi)

- Uygurlarda mumyacılık ve göz ameliyatları tıp biliminin geliştiğini göstermektedir.

- Uygurlarla beraber ilk örgün eğitim başladı.

- İlk yaygın eğitimde Asya Hunlarında başlamıştır.

- Merkür'e Akşam Yıldızı

- Venüs'e Sabah Yıldızı ismi verilmiştir.

ALÇİN HOCA

TÜRK-İSLA TARİHİ

- Türklerle Müslümanlar ilk kez Hz Ömer döneminde komşu oldu.
- İlk Türk Müslüman savaşları Hz Osman döneminde İslam devleti ile Hazarlar arasında olmuştur.
- Emeviler döneminde Türgişlerle Emeviler arasında çok çetin savaşlar olmuştur.
- Emevilerin uyguladığı mevali politikasından dolayı Türklerin İslam'a geçişi gecikmiştir.
- Türklerin İslamlaşma dönemi İslam devleti Abbasiler döneminde başlamıştır.

Türk-İslam tarihini başlatan gelişme Talas Savaşı'dır.

Talas Savaşı (Atlık Savaşı) 751

Abbasîler-Çinliler

Savaşın Nedeni: Orta Asya'ya hâkim olma mücadelesi

Karluk Türkleri Abbasileri destekledi.

Sonuçları

- Abbasiler Kazandı.
- Orta Asya Çin hâkimiyetine girmekten kurtuldu.
- Türk-İslam tarihi başladı.
- Türkler, Abbasilerin idari ve siyasi makamlarında görev almaya başladı.
- Kâğıt ve matbaa Abbasiler aracılığı ile Orta Asya'nın dışında yayıldı.
- Semerkant'ta ilk kez kâğıt üretim atölyesi açıldı.

Notlar

- İslam'ı resmi din olarak benimseyen ilk Türk devleti **İtil Bulgarları**
- İslam'ı benimseyen ilk Türk boyu **Karluklar**
- Orta Asya'da İslam'ı resmi din olarak benimseyen ilk Türk devleti **Karahanlılar'**dır.

ALÇİN HOCA

Karahanlılar (840-1212)

-Hakaniye-Efrasyaboğulları-İlighanlar- Buğrahanlar devleti gibi farklı adlarla anılmıştır.

- **Kurucusu:** Bilge Kül Kadir Han
- **Kurulduğu Yer:** Batı Türkistan
- Boylar federasyonu şeklinde örgütlenmiştir.
- Balasagun, Kaşgar (Işıldayan İnci), ve Semerkant'ı merkez olarak kullanmıştır.
- **Satuk Buğra Han** döneminde İslamı resmi din olarak benimsediler. Satuk Buğra Han, **Abdülkerim** adını aldı
- Abbasi halifesinin İslam hükümdarı olarak tanıdığı ilk Karahanlı hükümdarı: **Abu Nasır Ahmet'tir.**
- En parlak dönemi: **Yusuf Kadir Han** dönemidir.
- Geleneksel Türk devlet anlayışı devam etmiştir. (İkili teşkilat)
- Resmi dili: Türkçe
- Kullanılan Alfabe: Uygur Alfabesi
- Türk-İslam tarihinin ilk edebi ve mimari eserleri verildi.
- İlk Türk-İslam Camisi yapıldı: Degaron Camisi
- Türk tarihinin ilk kervansarayları yapıldı: Ribat-ı Melik
- İlk Türk-İslam medresesi inşa edildi: Semerkant Medresesi
- Türk tarihinin ilk burslu eğitim sistemi kuruldu.
- Bimaristan adlı hastaneler kuruldu: Sosyal devlet anlayışı
- Satuk Buğra Han ilk parayı bastırdı.
- Türk-İslam sentezini başlattılar.
- Askeri Gulam sistemi ilk kez başlatıldı.
- Türk tarihinin ilk posta teşkilatı kuruldu.

Gazneliler (963-1187)

- Samanoğullarının Horosan valisi Alp Tigin tarafından Afganistan'ın Gazne şehrinde kuruldu.
- Sebük Tegin döneminde devlet tamamen bağımsız oldu.
- En parlak dönemi Gazneli Mahmut dönemidir.
- Çok uluslu ilk Türk-İslam devletidir.

*** Gazneli Mahmut**

Unvanları: Seyfuddevle (Devletin kılıcı)-Alemin Aslanı-Zamanın Yeganesi

- Hindistan'a 17 Sefer yaptı

***İlk seferi:** Peşaver Seferi

*** En önemli seferi:** Sumnat Seferi

- **Sultan** unvanını kullanan ilk Türk-İslam hükümdarıdır.
- Hindistan seferleri sonucunda günümüzdeki Afganistan, Bangladeş ve Pakistan devletlerinin temelleri atıldı.
- Abbasi halifesini Şii tehlikesine karşı korumuştur. (İslam aleminin **koruyuculuğunu yapan ilk Türk-İslam** devletidir?

Not: Gazneliler ile Karahanlılar, Selçuklulara karşı **Maveraünnehir İttifakı'nı** kurdular.

- I. Mesut Dönemi

Nesa Savaşı (1035) ┐
Serahs Savaşı(1040) ┘ Gazneliler, Selçuklulara yenildi

1040 Dandanakan Savaşı

-Gazneliler, Selçuklulara yenilerek yıkılma sürecine girmiştir.

- 1187'de Afganistan'ın yerli halkı Gurlularca yıkıldı.
- Resmi dilleri: Farça, Bilim dili Arapça, saray dili ise Türkçe olduğu için bu dönemde Türkçe'nin gelişimi yavaşlamıştır.

ALÇİN HOCA

Not

Horosan: İran'ın Kuzey'idir

Fustat: Mısır'daki Kahire şehridir.

Toharistan: Afganistan'dır.

Belucistan: Pakistan'dır.

Zebulistan: İran'dır

Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)

- Kuran boy: Oğuzların Kınık Boyu 'dur.
- Selçuk Bey döneminde merkez: Cend şehridir.

*** Tuğrul ve Çağrı Beyler Dönemi**

- Nişabur alınıp merkez yapıldı.
- Nişabur'da Tuğrul Bey adına hutbe okundu. (Bağımsızlık simgesi)
- Dandanakan Savaşı'ndan sonra başkent: Merv şehri
- B. Selçuklu Devleti günümüz İran'da kurulmuştur.
- Tuğrul Bey döneminde ilk Selçuklu parası bastırıldı.
- B. Selçuklularda ilk sultan unvanını kullanan Tuğrul Bey'dir.
- İlk Selçuklu medresesi inşa edildi. **Nişabur Medresesi**

1048 Pasinler (Hasankale) Savaşı

- Bizans ve Gürcü kuvvetleriyle yapıldı.
- Selçuklular kazandı. Gürcü Kralı Liparit esir alındı.
- Pasinler savaşı Anadolu'nun keşif savaşıdır.

Not: Türklerin Anadolu'ya yerleşme amaçlı ilk akınlarını başlatan Büyük Selçuklu Devleti'dir.

1055 Tuğrul Bey'in Bağdat Seferi

Seferin nedeni: Abbasi Halifesini Şii Büveyoğulları'nın baskısından kurtarmak

Sonuçları:

- Şii Büveyoğulları'na son verildi.

- Abbasi halifesi, Tuğrul Bey'e Doğunun ve Batının hükümdarı unvanını verdi. Böylece İslam dünyasının siyasi liderliği ilk kez Türklere geçti.
- Dini liderlik Abbasi halifesinde kaldı.
- Selçuklular, İslam'ın koruyuculuğunu yapan ikinci Türk-İslam devletidir.

Sultan Alparslan Dönemi

- Nizamülmülk vezir yapıldı
- Ermeni Vasparagun Krallığına son verildi. Ani şehri alındı
- Ani Hristiyanlar için kutsal bir şehirdir.
- Abbasi halifesi, Alparslan'a **Ebul Feth** (Fetihlerin babası) unvanını verdi.

Malazgirt Meydan Savaşı (1071)

(Yurt açan Savaşı)

Büyük Selçuklu-Bizans

Nedeni: Bizans'ın Anadolu'ya yönelik Türk akınlarını durdurmak istemesi

Gelişme: Savaş esnasında Bizans ordusunda paralı askerlik yapan Peçenek ve Oğuzlar, Selçuklu safına geçti.

Sonuçları

- Bizans Kralı Romen Diyojen esir alındı
- Bizans'ın İslam dünyası üzerindeki baskısı sona erdi.
- Türkiye tarihi başladı.
- Anadolu'da I. Beylikler dönemi başladı
- Türklerin Anadolu'daki ilerleyişini durduramayan Bizans, Avrupa'dan yardım istedi. Buda Haçlı Seferlerine neden oldu.

* Abbasi halifesi, Alparslan'a **İslam ülkelerinin Sultanı** unvanını verdi.

A L Ç İ N H O C A

* Alparslan döneminde ilk Nizamiye Medresesi açıldı. (Bağdat'ta)

- Nizamiye Medresesi: Türk-İslam tarihinin ilk üniversitesi sayılmaktadır.

Melikşah Dönemi

- Büyük Selçuklu Devleti imparatorluk statüsüne yükseldi.
- Büyük Selçukluların en parlak dönemidir.
- Bu dönemde Bâtınilik (Haşhasi) hareketi ortaya çıktı.
- Melikşah'ın ölümü üzerine fetret devri başladı.

Fetret Devri (1092-1118)

- Melikşah'ın 4 oğlu Mahmut, Berkyaruk, Mehmet Tapar ve Sencer arasında geçen taht kavgası dönemidir?

Son Sultan: Sencer Dönemi

- 1141 Katvan Savaşı: Selçuklular, Karahitaylara yenildi.
- 1153 Oğuzların İsyanı: Sultan Sencer, Oğuzlara esir düştü.
- 1157'de Sultan Sencer'in ölümü ile Büyük Selçuklu Devleti resmen yıkıldı.

Büyük Selçukluların Yıkılma Nedenleri

- Taht Kavgaları
- Oğuzların küstürülmesi
- Abbasilerin zararlı faaliyetleri
- Atabeyliklerin kurulması
- Batinilerin zararlı faaliyetleri

Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması ile kurulan Atabeylikler

* **Salgurlar:** Fars Atabeyliği
* **İldenizoğulları:** Azerbaycan Atabeyliği
* **Beg Teginoğulları:** Erbil Atabeyliği
* **Böriller:** Şam Atabeyliği
* **Zengiler:** Musul Atabeyliği

Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması ile kurulan Devletler

Kirman Selçukluları: **İran'da Kurulmuştur.**

Suriye Selçukluları

Anadolu Selçukluları

Irak ve Horosan Selçukluları

Moğol İmparatorluğu

Kurucusu: Timuçin (Cengiz Han unvanını aldı)

- Merkezi: Karakurum

- Orta Asya, Çin, Doğu Avrupa, Horosan bölgelerine hâkim oldu.

Cengiz Han yasalarına: Yasakname-i Buzurg denir.

Cengiz Han'ın ölümüyle devlet 4'e ayrılmıştır.

- **Altınorda (1227-1502)**

- Karadeniz'in kuzeyinde kuruldu
- Hakanı: Batu han
- İtil Bulgarlarına son verdiler.
- **Türkleşip-İslamlaşan ilk Moğol devletidir.**
- Cumhurbaşkanlığı Forsunda temsil edilen Türk devletlerindendir.
- Timur tarafından yıkılmıştır.

- **İlhanlı Devleti (1256-1376)**

- Kurucusu: Hülagu han
- Günümüz İran'da kuruldu. Merkez Tebriz
- Abbasileri yıktı.
- Bağdat Kütüphanesini yaktılar
- Anadolu Selçuklu Devleti'ni Kösedağ Savaşı'nda yenip kendilerine bağladılar.

ALÇİN HOCA

- **Kubilay Hanlığı (1280-1368)**

-Kurucusu: Ögeday'dır.

- Çin'de kurulmuştur.
- Türkleşmeyip-İslamlaşmayan tek Moğol devletidir.
- Budizmi benimseyerek Çinlileştiler
- Ünlü Seyyah Marco Polo 20 yıl boyunca Kubilay Han'a danışmanlık yapmıştır.

- **Çağatay hanlığı (1227-1396)**

- Çağatay Han tarafından Doğu Türkistan'da kuruldu.
- XIV. yy'dan itibaren Türkleşip-İslamlaştı.
- Timur tarafından yıkıldı.

Harzemşahlar Devleti (1097-1231)

- Kurucusu: Anuş Tigin
- Harzem bölgesinde kuruldu.
- Kendilerini Büyük Selçuklu Devleti'nin mirasçısı saymıştır.
- En parlak dönemi: Alaeddin Tekiş dönemidir.
- Otrar faciasını yaşadılar.
- Anadolu Selçuklu Devleti ile yaptıkları Yassıçemen Savaşını kaybettiler (1231)

Akkoyunlular (1350-1502)

(Bayındıriye Devleti)

- Oğuzların Bayındır boyuna mensupturlar.

-Kurucusu: Kara Yülük Osman

- Merkezi: Diyarbakır
- En parlak dönemi: Uzun hasan (Küçük Türk)
- Osmanlı'ya karşı, Trabzon Rum, Karamanoğulları ve Venediklilerle ittifak kurdu.

- Kuranı Türkçeye çeviren ilk Türk-İslam devletidir.
- Dede Korkut Hikâyelerini yazıya geçirdiler.
-1473 Otlukbeli Savaşı'nda Osmanlı'ya yenildiler.
-1502'de Safeviler tarafından yıkıldı.

Karakoyunlular (1365-1469)

- Bayram Hoca öndeliğinde Erciş'te kuruldu.
- Merkezi: Tebriz
- Azerbaycan bölgesinin Türkleşmesinde etkili olan Türk devletidir.

Not: Orta Asya'daki Balbal dikme geleneğini devam ettiren Türk devletleri Akkoyunlu ile Karakoyunlular dır.

Timur Devleti (1369-1507)

- Timur, Çağatay Hanlığını yıkarak Belh şehrinde kurdu.
- Altınorda Devleti'ni yıktı.
- 1402 Ankara Savaşı'nda Osmanlı'yı yenip Osmanlı'nın fetret devrine girmesine neden oldu.
- Timur Devleti'nde hükümdarlık yapan Uluğ Bey ile Hüseyin Baykara önemli bilginlerdir.
- Uluğ Bey, Semerkant'ta ilk rasathaneyi kurdu.
- Hükümdarlarının bilgin olmasından dolayı "**Bilgin Hükümdarlar Devleti**" olarak bilinir.
- Timur, Hoca Ahmet Yesevi'nin türbesini yaptırmıştır.
- Şeybaniler tarafından yıkılmıştır.

Hindistan'da Kurulan Türk-İslam Devletleri

Delhi Türk Sultanlığı: Hindistan'da kurulan ilk Türk devletidir.

Babürler (1526-1857)

-Babür Şah tarafından kurulmuştur.
- Cihan Şah döneminde Taç Mahal inşa edilmiştir. (Dünyanın yedi harikasından biridir)
- Babür Şah yazdığı Babür name adlı eserinde kendi hayatını anlatmıştır.

Mısır da Kurulan Türk Devletleri

Tolunoğulları (868-905)

(Tolun: Dolunay demektir)

- Abbasilerin Mısır valisi **Tolunoğlu Ahmet** tarafından kuruldu.
- **Merkezi:** Fustat(Kahire)
- Mısır da kurulan ilk Türk-İslam Devleti'dir.
- Mısır'daki ilk Türk-İslam eserini inşa ettiler. (Tolunoğlu Ahmet Camisi)
- Mısır'da bin yıl sürecek Türk hâkimiyetini başlatan devlettir.
- Yönetici tabaka Türk halk ise Arap'tır. (Devletin kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur)
- Resmi dili Arapçadır
- Tolunoğlu Ahmet ölünce Abbasiler bu devlete son vermiştir.

İhşidler (Akşitler) (935-969)

- Abbasilerin Suriye valisi Muhammed Bin Toğuç tarafından kurulmuştur.
- Mısır'da kurulmuş ikinci Türk-İslam Devletidir.
- Akşit (Beyaz Güneş) demektir.
- Yönetici tabaka Türk halk ise Arap'tır. (Devletin kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur)
- Hicaz'a hakim olan ilk Türk devletidir.
- Fatımilerin saldırıları sonucu yıkılmıştır.

Not: Tolunoğulları ve İhşidler birer Tevaif'ül Mülük devletleridir.

- İhşid kelimesi Prens anlamına gelmektedir.

ALÇİN HOCA

Eyyubiler (1171-1252)

- Kurucusu: Selahaddin Eyyubi'dir.
- Selahaddin Eyyubi'nin unvanları: **Şarkın Sevgili Sultanı ve İslam'ın en saf kahramanı**
- 1187'de Hittin Savaşı'yla Haçlıları yenerek Kudüs'ü geri almıştır.
- Eyubileri, Memlukler yıktı.

Memlukler (Kölemenler) (1250-1517)

- Kurucusu: İzzeddin Aybek
- Mısır'da kurulan dördüncü Türk devletidir.
- Saltanat sistemini uygulamayan tek Türk devletidir. (Her emirin hükümdar olma hakkı vardır)
- Moğolları Aynı Calud ve Elbistan Savaşlarıyla yenen tek devlettir.
- İslam dünyasını haçlılara karşı korumuştur.
-Memlukler El Devletü'l Türkiye adıyla anılmıştır.
- Abbasilerin yıkılmasından sonra Abbasi Halifesini himaye ettiler.
- 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye Savaşları'nda Osmanlı'ya yenilip yıkıldılar.

Not: Memluk efendisinin tasarrufundaki esir anlamına gelmektedir.

ALÇİN HOCA

KÜLTÜR VE MEDENİYET

Hükümdar

- Memlukler hariç Türk-İslam devletlerinde devlet hanedanın ortak malıdır.

Hükümdar Unvanları

İlig: Devlete sahip çıkan

Hakan-Han-Kara-Arslan-Sultan-Padişah-Gazi

Hükümdarlığın Sembolleri

- **Hutbe**
- **Tıraz:** Halifeden hükümdara gelen elbisedir.
- **Hilat:** Halifeden gelen hediyelerdir.
- **Para Bastırma:**
- **Çetr:** İpek ve kadifeden oluşan hükümdarlık şemsiyesidir.
- **Otağ:** Hükümdarlık çadırı
- **Sancak:** Bayrak
- **Növbet:** Davul
- **Ferman:** Hükümdarın emri
- **Menşur:** Halifeden alınan onaydır.
- **Gaşiye:** Sultanın atının eyeridir.

Saray

- Saray Türk-İslam devletlerinde hem hükümdarın kişisel yaşamının geçtiği yer hem de devletin yönetildiği yerdir.

Not: Karahanlılar da Saray: Kapu-Dergah-Bergah olarak anılmıştır.

Vezir:

- Karahanlılarda vezire **Yuğruş** adı verilmiştir.
- Selçuklularda vezire Sahibi Divanı Devlet denmiş.
- Gazneliler de ise vezire: Hace-i Buzurg adı verilmiştir.

Not: Kutadgu Bilig'e göre vezir "Sultanın elidir."

Türk-İslam Devletlerinde Divan

Karahanlılarda divan: Divan-ı Ali

Gaznelilerde divan: Divan-ı vezaret

Büyük Selçuklularda: Divanı Saltanat

Divanı saltanat

Devlet işlerinin görüşüldüğü meclistir. Son söz padişahındır.

Alt Divanlar

Divanı Tuğra (Divanı İnşa): Resmi yazışmalardan sorumludur. **Başkanı:** Tuğrai-İnşai

Divanı İstifa: Mali işlerden sorumludur.

Başkanı: Müstevfi

Divanı İşraf: Yargı ve ordu hariç devlet kurumlarını denetler. **Başkanı:** Müşrif

Divanı Arz: Askeri işlerden sorumludur.

Başkanı: Emiri Arz'dır

Niyabet-i saltanat divanı: Padişahın başkentte olmadığı zamanlarda devlet işlerini yürüten divandır.

Başkanı: Naip'tir(vekil)

Atabeylik Sistemi: Atabeylik sistemini ilk kez kuran Büyük Selçuklulardır.

Atabeyler meliklerin eğitmenidir. Melikler belli bir yaşa gelince bir sancağa gönderilir atabeyler tarafından yetiştirilmiştir.

İlk Atabey Nizamülmülk'tür.

Not: Atabeylik sistemi Osmanlı'da Sancak sistemi olarak bilinen sistemdir.

Taşra İdaresi

- Türk-İslam devletlerinde ülke: Eyalet, Kaza ve köylere ayrılmıştır.
- Ülke hanedanın ortak malı olduğu için bazı eyaletlere melikler de yönetici olarak atanmıştır.
- Bazı eyaletlerde hanedan mensubu valiler görev yapmıştır. (Şıhne)

Bazı Eyalet Görevlileri

Amil (İmga): Mali işlerle ilgilenir.

Muhtesip: Çarşı ve pazarları denetleyen görevli

Adil (Kadı): Yargıç

Ordu

Büyük Selçuklu Ordusu

Merkez Ordusu: Gulamanı Saray ve Hassa Ordusudur.

Diğer Birlikler: Sipahiler-Türkmenler-Bağlı Devletlerin gönderdiği ordular

Gulamanı Saray Ordusu

- Savaşlarda esir alınan çocukların asker olarak yetiştirilmesidir.
- Gulam sistemi ile hem asker hem de askeri personel yetiştirilmiştir.
- Gulamlar yılda 4 kez maaş alır. (Bistegani)

Not: Gulam Sistemi Osmanlı'daki devşirme sistemidir.

Hassa Ordusu

- Ordunun asıl gücüdür.
- Sultana bağlıdırlar. Maaş yerine iktalardan elde edilen gelirler verilmiştir.

Sipahiler (İkta Askerleri)

- Ordunun en kalabalık kısmıdır.
- İlk kez Nizamülmülk tarafından kurulmuştur.
- Tarım gelirleri ile yetiştirilen askerlerdir.

Bağlı Devlet ve Beyliklerin Gönderdiği Birlikler

Türkmenler: Göçebe Oğuzlardır

Toprak Sistemi

- Türk-İslam devletlerinde topraklar büyük oranda devletin malı sayılmıştır bu sistemin uygulanma nedeni feodal yapının (ağalık) oluşmasını engellemektir.

Türk-İslam devletlerinde araziler

Has Arazi:

- Hükümdar ve ailesine ait arazilerdir.

Mülk Arazi: Şahsa ait arazilerdir.

Vakıf Arazi: Geliri hayır kurumlarına ayrılan arazilerdir.

İkta Arazi: Devlete hizmet edenlere maaş karşılığı verilen arazilerdir.

- Gelirinin bir kısmıyla da asker yetiştirilmiştir.

ALÇİN HOCA

Hukuk

- Türk-İslam devletlerinde hukuk örfi ve şeri olarak 2'ye ayrılmıştır.

*** Şeri Hukuk**

- Kaynağı: İslam Kurallardır.

- Yargıcı: Kadıdır

- kadılar baş kadı olan **Kadil Kudad'a** bağlıdır.

*** Örfi Hukuk**

Kaynağı: Gelenek ve göreneklerdir.

- Yargıcı: Emiri Dad'dır (Dadbeg)

Divanı Mezalim

- Başkanlığını padişahın yaptığı en üst mahkemedir.

- Kadı kararlarına yapılan itirazlar Divanı Mezalime yapılır. Bir nevi temyiz organıdır.

- Yöneticiler burada yargılanır.

Bilim-Sanat-Edebiyat

- Karahanlılarda resmi dil Türkçe kullanılan alfabe Uygur Alfabesidir.

Büyük Selçuklular ile Gazneliler'de resmi dil ve edebiyat dili Farsça, bilim dili ise Arapça olmuştur.

Kutadgu Bilig Yazarı: Yusuf Has Hacip

* Uygur alfabesi ile yazılmıştır.

* Eser Siyasetname türüdür.

* Mutluluk veren bilgi anlamına gelmektedir.

* Türk-İslam tarihinin ilk eseridir.

* Karahanlı hükümdarı Tamgaç Buğra Han'a (Uluğ Kara) sunulmuştur.

* Yazar eserde kendisini Aytoldı olarak anlatmıştır.

* Türk-İslam tarihinin ilk Tiyatro eseri olarakta kabul edilmektedir.

ALÇİN HOCA

Divan-ı Lügat-it Türk

Yazarı: Kaşgarlı Mahmut

* XI. yy da yazılmıştır.

* Yazılış amacı: Türkçe'nin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu ispatlamak

* İlk Türkçe ansiklopedik sözlüktür.

* Arap alfabesi ile yazılmıştır.

* Abbasi halifesi Ebul Kasım Abdullah' sunulmuştur.

* Türk dünyasına ait ilk harita bu eserdedir. (İlk Türk haritacı Kaşgarlı Mahmut'tur)

Divanı Hikmet

Yazarı: Ahmet Yesevi (Piri Türkistan)

- Türk tasavvuf edebiyatının ilk eseridir.

- Karahanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

Atabetül Hakayık

Yazarı: Edip Ahmet Yükneki

- Uygur Alfabesiyle yazılmıştır.

- Sipehsalar Mehmet Bey'e sunulmuştur.

Şehname

Yazarı: Firdevsi

Konusu: İran-Turan Savaşları

- Farsça yazılmıştır

- Gazneli Mahmud'a sunulmuştur.

- Alp Er Tunga bu eserde Efrasyab ismiyle anılmıştır.

Tarih-i Yemin Yazarı: Utbi

Gazneli tarihini anlatmıştır. Eser Gazneli Mahmud'a sunulmuştur.

Cihanguşa

- Yazarı: Cüveyni
- Moğol tarihini anlatmıştır.
- Göktürk kitabelerinden bahseden ilk eserdir.

Siyasetname

Yazarı: Nizamülmülk

Melikşah'a sunulmuştur.

Muhakemetül Lugateyn

Yazarı: Ali Şir Nevai

* Türkçe'nin Farsçadan üstün olduğunu ispatlamak için yazılmıştır.
* Çağatay Türkçesi ile yazılmıştır.

Kangalı Lügat:

Yazarı Muhammed Bin Kays

Türkçe-Farsça sözlüktür.

Bilginler

İbni Sina

* Uğraş alanı tıp
* Avrupa'da **Avicenna** olarak bilinir.
* **Muallimi Salis (Üçüncü öğretmen)** olarakta anılır.
* **El Kanunu Fi-Tıp** adlı eseri dünyaca ünlüdür.

Farabi

* İlk İslam filozofu olarak kabul edilir.
*Felsefe-Astronomi-Mantık-müzikle uğraşmıştır.
* Avrupa'da **Al-Paharabus** olarak anılır.
* Aristo mantığını en iyi açıklayan olduğu için **Muallimi Sani** olarak anılır.
* Eğitimde ikna metodunu kullanmıştır.
* **İhsaü'l Ulum** adlı eserinde ilk kez bilimlerin sınıflandırılması gerektiğini açıklamıştır.
* İlk Modern müzik kitabını yazmıştır. **Kitabul Musiki**
* **El Medinetül Fazıla** adlı eserinde iyi bir devlet liderinde olması gereken özellikleri açıklamıştır.
* **Birleşmiş Milletler** teşkilatının fikir babasıdır.

Biruni

* Gazneli Mahmut, Biruni için "**Sarayımın en değerli hazinesi"** tabirini kullanmıştır.
* Batıda **Alberuni** olarak bilinir.
* Bilimin gelişmesi için serbest düşüncenin olması gerektiğini savunmuştur.
* Enlem ve boylam dairelerini tespit etmiştir.
* **Asarül Bakiye** adlı eserinde Asya milletleri hakkında bilgiler vermiştir.

Harezmi

* Matematik alanında çalışmıştır.
* Avrupa'da **Alkharismus** olarak anılmıştır.
* Cebir'i sistemleştirmiş **0 ve X (şey)** bilinmeyeni ortaya atmıştır.
* **Kitabul Cebr ve'l Mukabele** en önemli eseridir.

Gazali

* **Hacetül İslam (İslamın ispatlayıcı)** olarak bilinmektedir.
* **Tehafüt (Tutarsızlık)** eserinde İbni Rüştü eleştirmiştir.
* Dini akıldan üstün tutmuştur.
* Batinilik Hareketi ile mücadele etmiştir.

Uluğ Bey

* Semerkant'ta rasathane kurarak gözlemler yapmıştır.
* Eseri: **Zic'tir**
* Yıldızların Fihrist Cetvellerini çıkarmıştır.

ALÇİN HOCA

İbni Rüşt

* Endülüs (İspanya) da ders vermiştir.

* Aristo'yu batıya tanıtandır. Avrupa da Avarreos olarak anılmıştır.

* **Tehafüt Tehafüt** (Tutarsızlığın tutarsızlığı) eserini Gazali'ye karşı yazmıştır.

El Razi

* Doğunun ünlü kimyacısıdır.

* Çiçek ve kızamık hastalıklarının farklı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

* Eseri: **El Havi**

İbni Türk

* Çalışkanlığı ile **Ebu Fazl** unvanını almıştır.

* Cebir başta olmak üzere birçok ilimle uğraşmıştır.

İbnül Haysem

* Fizik alanında çalışmıştır. Fotoğraf makinasının mucidi sayılmaktadır.

* Optik üzerine **Kitabul Menazir** adlı eseri yazmıştır.

Mimari

- En eski Türk Camisi: **Degaron Camii** (karahanlılar dönemi)

- En eski türbe: **Arap Ata Türbesi** (Karahanlılar dönemi)

- **Ribatı Melik:** En eski Türk kervansarayı (Karahanlılar dönemi)

- **Damgan Mescidi Cuma:** En eski minareli Türk camisi (Büyük Selçuklular dönemi)

ALÇİN HOCA

Sanat Dalları

- **Vitray:** Cam boyama sanatıdır.

- **Hat:** Güzel yazı sanatıdır.

- **Tezhip:** Özellikle dini eserlerin kenarlarını altın tozu ile süsleme sanatıdır.

- **Minyatür:** Derinlik ve perspektifin olmadığı resim sanatıdır.

- **Çini:** Pişmiş toprak üzerine boyama ve sıralama işleminin yapılması sanatıdır.

- **Telgari:** Gümüş işlemeciliği

- **Portal:** Kapı süsleme sanatıdır.

- **Kündekari:** Küçük ve geometrik ahşap parçalarının birbirine geçmelerle bağlanması tekniğidir.

Önemli mimari yapılar

Külliye: Merkezinde cami olan yapılar topluluğudur.

Kümbet: Anıt mezarlardır.

Ribat (Kervansaray): Genellikle yollar üzerine kurulmuş konaklama merkezleridir.

Bedesten: Kapalı çarşıdır.

Arasta: Benzer ürünlerin satıldığı çarşıdır.

Kapan hanı: Aynı türden eşyanın satıldığı çarşıdır.

Bimaristan: akıl hastanesidir.

Tabhane: Misafirhane/bakımevi

İmarethane: Yoksulların doyurulduğu yerlerdir.

TÜRKİYE TARİHİ

Türkiye tarihini başlatan gelişme Malazgirt Savaşı'dır.

Türkiye Tarihi 5 kısma ayrılmaktadır.

- I. Beylikler Dönemi
- Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti Dönemi
- II. Beylikler Dönemi
- Osmanlı Devleti Dönemi
- Türkiye Cumhuriyeti dönemi

Bu ünitemizde ilk üç kısmı işleyeceğiz. Osmanlı tarihi ayrı bir başlık altında Türkiye Cumhuriyeti tarihini de İnkılap tarihinde işleyecez.

I. Beylikler Dönemi

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklu hükümdarı Alparslan komutanlarını Anadolu'yu fethetmekle görevlendirmiş ve fethedilen toprak fetheden komutanlara vererek fetihlerin hızlanmasını sağlamıştır.
- I. Beylikler Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulmuştur.

Saltuklular (1072-1020)

- Erzurum ve çevresinde kurulmuştur.
- Anadolu'da kurulan **ilk Türk beyliğidir.**
- Kurucusu Saltuk Gazi'dir.

* Erzurum Kale Cami-Erzurum Tepsi Minare

*Erzurum Üç kümbetler-Mama Hatun Külliyesi ve Türbesi önemli eserleridir.

- **Erzurum Sahibesi** unvanıyla anılan **Mama Hatun** 1200-1201 yılları arasında beyliği yönetmiştir.

ALÇİN HOCA

Danişmentliler (1080-1178)

Merkezi: Sivas/ Kurucusu: Danişment Ahmet

- Egemen olduğu yerler: Kayseri, Malatya, Tokat, Niksar, Zile, Amasya, Çankırı, Çorum
- Anadolu'da Bizans, Gürcü, Ermeni ve haçlılarla mücadele ettiler.
- En parlak dönemi Emir Gazi dönemidir.
- Anadolu'da kendi adına para bastıran ilk beyliktir. Danişment Ahmet Gazi döneminde.
- Anadolu'da ki ikinci Türk-İslam Destanı'nı oluşturdular.

Not: Anadolu'daki ilk Türk-İslam destanı: **Battalname'**dir.

- Anadolu'daki ilk Türk-İslam medresesini kurdular: **Yağıbasan Medresesi**
- I. Beylikler dönemindeki en güçlü beyliktir.

Mengücekler (1080-1228)

Mengücek Gazi tarafından Erzincan, Kemah ve Divriği bölgesinde kuruldu.

- **Divriği Külliye 'sini** inşa ettiler. (Anadolu'da inşa edilen ilk külliyedir.

Artuklular (1102-1409)

Artuk Beyin oğulları İl Gazi ve Sökmen Gazi tarafından kuruldu.

3'e ayrılmıştır.

- Hısnı Keyfa Kolu
- Harput Kolu
- Mardin Kolu

* I. Beylikler arasında en son yıkılan beyliktir.

* Ünlü bilgin **El Cezeri** bu beylikte hizmet vermiştir.

- Malabadi Köprüsü-Mardin Hatuniye Medresesi-Mardin Şehidiye Medresesi önemli eserlerinden bir kaçıdır.

Çaka Beyliği(1081-1093)

- Oğulların Çavuldur koluna mensup olan Çaka Bey tarafından kuruldu.
- Merkezi: İzmir
- Çaka Bey **ilk Türk donanmasını kuran ve ilk Türk denizcisidir.**
- İstanbul'u ele geçirmek için Çaka Bey, Anadolu Selçuklu Devleti ile Peçeneklerle ittifak kurmuştur.

Diğer Türk Beylikleri ve kuruluş yerleri

İnançoğulları (Ladik) Beyliği: Denizli
Çubukoğulları: Harput
Dilmaçoğulları (Togan Aslanoğulları): Bitlis-Erzen
Sökmenliler (Ahlatşahlar): Ahlat
Tanrıvermişoğulları: Efes
Kızılarslanoğulları: Siirt ve çevresi
İnaloğulları: Diyarbakır

TÜRKİYE (Anadolu) SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

Kurucusu: Kutalmışoğlu Süleyman Şah
Merkezi: İznik
- Süleyman Şah 1075'te Konya'yı aldı
1077'de İznik'i alarak başkent yaptı.
- Adana, Tarsus, Antakya'yı fethetti
- 1086'da Suriye Selçukluları ile yapılan savaşta Süleyman Şah hayatını kaybetti.
- Süleyman Şah Ceber Kalesi'ne gömülmüştür.

Not. 1921 Ankara Antlaşması ile Suriye sınırları içinde kalan Süleyman Şah türbesi Türk toprağı sayılmıştır.
2014 yılında Suriye'deki çatışmalardan dolayı Süleyman Şah Türbesi Suriye'deki **Eşme Köyü'ne** taşınmıştır.

ALÇİN HOCA

I. Kılıçarslan Dönemi

- I. Haçlı Seferi'nde İznik'i Bizans'a bırakarak devletin başkentini Konya'ya taşımıştır.
- Büyük Selçuklularla yapılan savaş sırasında Habur Irmağında boğulmuştur.

I. Mesut

- Danişmentlerle ittifak yaparak Bizans ve Haçlılara karşı başarılar elde etti.
- Avrupalılar ilk kez bu dönemde Anadolu için Türkiye ifadesini kullanmıştır.
- Anadolu Selçuklu Devleti'nin **ilk parası bastırıldı. (bakır para)**
- Anadolu'da **ilk imar ve bayındırlık** faaliyetleri başladı.

II. Kılıçaslan dönemi

- Anadolu Selçuklu Devleti yükselme devrine girmiştir.
- Anadolu'daki ilk kervansaray yapıldı: **Alay Han**
- Anadolu Selçuklunun **ilk altın parası** bastırıldı.
- Anadolu'da ilk uluslararası pazar inşa edildi: **Yabanlu Pazarı (Kayseri)**

1176 Miryakefalon Savaşı (Kumdanlı) (Yurt Tutan Savaşı)

Bu savaş Denizli-Afyon arasında yapılmıştır.
Anadolu Selçukluları, Bizans'ı büyük bir yenilgiye uğrattı.
Anadolu'nun **Türk yurdu olduğu** kesinleşti.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev

- Antalya alındı.
- Venedikliler ve Kıbrıs Krallığı ticaret antlaşması imzalandı.

- İznik Rum İmparatorluğu ile yapılan Alaşehir Savaşı'nda hayatını kaybetti.

Not: Tarihçi Ravendi Selçuklu Tarihi adlı eserini **I. Gıyaseddin Keyhüsrev'e** sundu.

- Anadolu Selçuklularının ilk hastanesi inşa edildi: **Gevher Nesibe Darüşşifası (Kayseri)**

- Anadolu Selçuklunun ilk medresesi inşa edildi. **Koca Hasan Medresesi (Kayseri)**

- I. Gıyaseddin iki kez tahta geçen Anadolu Selçuklu hükümdarıdır.

I. İzzeddin Keykavus

- Kastamonu ve Sinop alındı.

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin **ilk tersanesi** kuruldu. (Sinop'ta)

- İzzeddin Keykavus **"Sultanü'l Galip** unvanını kullanmıştır.

I. Alaeddin Keykubat

- Türkiye Selçuklularının en parlak dönemidir.

- Alanya alındı.

- **İlk deniz aşırı sefer yapıldı.** (Kırım'ın Suğdak Limanı alındı)

- Mengücek Beyliği ile Harput Artuklularına son verildi.

- Harran ve Siverek alındı. İlk kez sınırlar Fırat'ın doğusuna kadar uzandı.

- Moğol tehlikesine karşı doğudaki kale ve surlar onarıldı.

- Moğol tehlikesine karşı Harzemşahlar ve Eyyubilerle ittifak yapıldı.

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk donanması kuruldu.

- Dünyada **ilk kez devlet sigortacılığı sistemi** başlatıldı. (Ticareti geliştirmek için)

*** Yassı çemen Savaşı (1230)**

- Anadolu Selçuklu-Harzemşahlar

Nedeni: Harzemşahlar'ın Kubetü'l İslam'ı (Ahlat) yağmalaması

Sonuç: Harzemşahlar yenildi.

- Yenilen Harzemşahlar bir yıl sonra yıkıldı.

- Anadolu Selçuklu Devleti Moğollar ile komşu oldu.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev

Veziri: Sadettin Köpek

- Bu dönem Anadolu Selçuklu Devleti için bunalım dönemidir.

- 1240'da Baba İshak İsyanı çıktı: Anadolu'da dini-sosyal ve ekonomik nedenlerle çıkan ilk isyandır.

1243 Kösedağ Savaşı

Anadolu Selçuklu-Moğollar(İlhanlı)

Sonuçları

- Anadolu Selçuklu Devleti yenilip Moğollara bağlandı.

- Anadolu Türk siyasi birliği bozuldu.

- Anadolu'da ikinci beylikler dönemi başladı.

- Moğollar, Anadolu'yu tahrip etti. Anadolu'da ekonomik ve sosyal düzen bozuldu.

Anadolu Selçuklu Devleti 1308 yılında II. Mesut'un ölümüyle tamamen yıkılmıştır

II. Beylikler Dönemi

II. Beylikler döneminin başlamasında etkili olan gelişme Kösedağ Savaşı'dır.

Osmanoğulları

- Oğuzların Kayı Boyu tarafından kuruldu.

- Merkezi Söğüt ve Domaniç

- Kurucusu: Ertuğrul Gazi

A L Ç İ N H O C A

Karesioğulları

- Karesi Bey tarafından Balıkesir ve Çanakkale bölgesinde kuruldu.
- Osmanlı Devleti'ne bağlanan ilk beyliktir.
- Osmanlı donanmasının temeli Karesi donanmasına dayanmaktadır.
- Ankara Savaşı'ndan sonra kurulmayan beyliktir.

Germiyanoğulları

- Yakup Bey tarafından Kütahya ve çevresinde kurulmuştur.
- Çeyiz yoluyla Osmanlı'ya toprak vermiştir. (Kütahya-Emet-Simav ve Tavşanlı)

Hamitoğulları

- Dündar Bey tarafından Isparta ve çevresinde kuruldu.
- Osmanlı Devleti'ne toprak satmıştır.

Aydınoğulları

İzmir ve çevresinde kuruldu. Denizcilikle uğraştı.

- Aydınoğlu Umur Bey Ege'de büyük başarılar elde etmiştir.

Menteşeoğulları

- Menteşe Bey tarafından Muğla, Milas çevresinde kuruldu.
- Denizcilikle uğraşmışlardır.

Saruhanoğulları

Saruhan Gazi tarafından Manisa ve çevresinde kuruldu.

- Denizcilikle uğraştılar

Candaroğulları(İsfendiyaroğulları)

- Candar Bey tarafından Kastamonu ve Sinop çevresinde kuruldu.
- Venedik ve Cenevizlilerle mücadele ettiler.

Dulkadiroğulları

Karaca Bey tarafından Maraş-Elbistan çevresinde kuruldu.

- 1515 Turnadağ Savaşı ile Osmanlı'ya bağlandı.
- Osmanlı'ya bağlanmalarıyla Osmanlı Devleti Anadolu Türk siyasi birliğini tamamen sağlamış oldu.

Ramazanoğulları

- Ramazan Bey tarafından Adana ve çevresinde kuruldu.
- Denizcilikle uğraştılar.

Canikoğulları

- Samsun ve çevresinde kurulmuştur.

Taceddinoğulları

- Tokat-Niksar ve çevresinde kurulmuştur.

Çobanoğulları: Kastamonu'da kurulmuştur.

Karamanoğulları

- Karaman Bey tarafından Konya ve Karaman'da kuruldu.
- Kendilerini Anadolu Selçuklu Devleti'nin mirasçısı saydı.
- Anadolu'da Türkçe'yi resmi dil ilan eden tek beyliktir.
- Anadolu Türk Siyasi birliğinin sağlanması konusunda Osmanlı'ya en çok direnen beyliktir.

ALÇİN HOCA

Anadolu Selçuklu Devleti'nde Kültür ve Medeniyet

- Anadolu Selçuklu Devleti, yönetim, askeri, hukuk, toprak sistemi gibi alanlarda büyük Selçuklu devletini örnek almıştır. Büyük Selçuklu kültür ve medeniyetinde işlediklerimiz Anadolu Selçuklu devleti içinde geçerlidir.
- Ancak bazı farklılıklarda vardır.

- Büyük Selçuklu Devleti'nde olmayıp Anadolu Selçuklu Devleti'nde olan divan: Divanı Pervane'dir(Arazi kayıtlarını tutan divandır)

- Anadolu Selçuklu hükümdarları Farsça unvanlar kullanırken, Büyük Selçuklu hükümdarları Farsça unvanlar kullanmamıştır.

- Büyük Selçuklu Devleti'nde olmayıp Anadolu Selçuklu Devleti'nde olan askeri birim donanmadır.

- Anadolu Selçuklu Devleti'nde donanma komutanlarına: Reisü'l Bahr yada Meliküs Sevahil denmiştir.

Moğol İstilasından sonra Anadolu halkını koruyup kollayan gruplar(Sınavda soruluyor)

- Abdalanı Rum (Anadolu dervişleridir)
- Acıyanı Rum (Anadolu kadınları örgütü)
- Feveranı Rum (Anadolu gençleri)
- Kazıyanı Rum (Din uğruna savaşıp halkı koruyanlardır)

Bilim-Sanat-Edebiyat

Anadolu Selçuklu Devleti'nin **resmi dili** Farsçadır.

Bilim dili: Arapça

Halk dili ise Türkçedir.

Dönemin ünlü bilginleri

Mevlana

- Alaeddin Keykubat döneminde Anadolu'ya gelmiştir.
- Tasavvuf Edebiyatçısıdır.

Eserleri

Mesnevi-Mektubat-Divanı Kebir-Fihi Ma fi-Meclisi Seba'dır.

Yunus Emre (Tasavvuf Edebiyatçısıdır)

Eserleri: Risale tül Nushiye (Öğütler Kitabı)

- Divan

Hacı Bektaş'ı Veli

Bektaşilik tarikatının kurucusudur.

Eserleri: Makalat

Kitabul Fevaid-Şerhi besmele

Ahmet Gülşehri

- Türkçe'nin Anadolu'da bir kültür dili olması için çaba harcamıştır.

Eserleri Felekname

Mantıkü't Tayr tercümesi

Aşıkpaşa: Mutasavvıftır.

- Eserlerini Türkçe kaleme almıştır.

Eseri: Garip name

Muhyiddin Arabi (Şeyhi Ekber)

- Mutasavvıf, İslam düşünürü ve şairdir.
- Ekberiliğin kurucusu ve kaynağı sayılır.

- Eserleri: Kitabul Esfar

Divan-Tercünanü'l Eşvak

Ahmet Fakih: Eseri Carhname

Hoca Dehhani

- İlk divan edebiyatçısıdır.
- ilk gazel ve kaside örneklerini vermiştir.

Eseri: Selçuklu Şehnamesi

Germiyanlı Ahmet: Divan edebiyatçısıdır.

Eserleri: Cemşid-ü Hurşid

İskender name

Esrar name

İbni Bibi: dönemin en önemli tarihçisidir.

Eseri: El Evamirü'l Alaiye

Selçukname

Mehmet Ravendi: Tarihçidir.

Eseri: Selçuklu tarihi

Caca Bey (Nurettin Cibril)

- Selçuklular döneminde Kırşehir'de emirlik(yöneticilik) yapmıştır.
- Caca Bey Medresesi'ni açmıştır.
- Türkçeyi kullanan Caca Bey

Şehir Unvanları:

Konya: **Darulmülk**	Sivas: **Yücelik**
Malatya: **Asalet**	Sinop: **Aşk Diyarı**
Ankara: **Müstahkem**	Kayseri: **Fetih Kapısı**

A L Ç İ N H O C A

ORTA ÇAĞ AVRUPA TARİHİ

KİLİSE

Katolik Kilisesi	**Ortodoks Kilisesi**
Merkezi: Vatikan	Merkezi: İstanbul
Din lideri: Papa	Din lideri: Patrik

- Katolik Kilisesi Orta Çağ boyunca Avrupa'da en güçlü kurum iken Ortodoks Kilisesi bu güce erişememiştir.

Bu durumun nedeni

- Ortodokslarda din liderinin Bizans Kralı tarafından seçilmesi
- Avrupa'da ise Papa'nın krallıkları onaylamasıdır.

Katolik Kilisesi'nin Güçlenme Nedenleri:

- Papanın krallara taç giydirmesi
- **Aforoz:** Dinden çıkarma yetkisi
- **Enterdi:** Bir bölgeyi dini hizmetlerden yoksun bırakma yetkisi
- **Andüljans:** Cehennem günahlarının para karşılığında affedilmesi
- Günah Çıkarma yetkisi
- **Engizisyon Mahkemeleri:** Kilisenin yargı gücünü elinde tutması
- Kilisenin topraklarının olması ve kendisine ait serflerinin olmasıdır.

Katolik Kilisesi'nin zayıflama nedenleri

- Haçlı Seferleri (Kilisenin vaatlerinin gerçekleşmemesi)
- Coğrafi Keşifler (Dünyanın yuvarlaklığının ispatı)
- Rönesans
- Reform

Feodalite (Derebeylik)

Feodalite: Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Avrupa yerel yönetimin toprak ağalarının eline geçmesi ve egemenliğin bu ağalar arasında paylaştığı yönetim sistemidir.

Feodalitede sınıflar

Kral	Derebeyi	Vasal	Serf
	Soylu	aracı sınıf	hiçbir
	Dük-kont		hakkı
	Baron		olmayan
	Toprak ağasıdır		köylüdür

Özellikleri

- Egemenlik kral ve soylular arasında bölünmüştür.
- Krallıkların merkezi otoritesi zayıftır.
- Krallıkların siyasi birliği zayıftır.
- Her soylu kendi toprağında mutlak otoriteye sahiptir.
- Zenginliğin ölçütü: topraktır.
- Kapalı ekonomi anlayışı hakimdir. (üretim ihtiyaca dönüktür.)
- Kapalı ekonomik anlayıştan dolayı burjuva sınıfı (Tüccar) güçlenememiştir.
- Soylu köylüyü toprakla beraber alıp satabilir.
- Soylu ölünce topraklar paylaşılmaz sadece büyük oğula kalır.

Dönemin gelişmeleri

Haçlı Seferleri

Nedenleri

Dini Nedenler

- Kudüs'ü Müslümanlardan geri almak
- Hristiyanlığı yayma
- Kluni Tarikatı'nın Hristiyanları kışkırtması
- Katolik Kilisesi'nin nüfuzunu artırma isteği

Siyasi Nedenleri

- Bizans'ın, Anadolu'daki Türk ilerleyişine karşı Avrupa'dan yardım istemesi
- Avrupalıların toprak elde etmek istemesi
- Derebeylerin yeni topraklar elde etme isteği
- Kralların nüfuzunu artırma isteği

Ekonomik Nedenleri

- Doğunun zenginliklerini elde etme isteği
- Soyluların zengin olma hayali
- İpek ve Baharat yollarının Müslümanların elinde olması

I. Haçlı Seferi

- I. Kılıçaslan, haçlıları Dorlion Savaşı'nda yenildi.
- İznik kaybedildi. Başkent Konya'ya taşındı.
- Haçlılar: Antakya, Urfa, Yafa ve Trablus'u ele geçirerek buralarda kontluklar kurdular.

Batı da ki feodal yapı doğuya taşınmış oldu.

- Haçlılar Kudüs'ü Şii Fatımilerden alarak burada Latin Krallığı kurdular.
- **Başarılı olan tek Haçlı Seferi I. Haçlı seferidir.**

II. Haçlı Seferi (1147)

Nedeni: Musul Atabeyliği Zengilerin Urfa'yı geri almasıdır. (1144)

- Alman ve Fransız kralları da katıldı.
- Anadolu Selçuklu Devleti haçlıları yendi

III. Haçlı Seferi (1189)

Nedeni: Eyyubilerin 1187 Hittin Savaşı ile Kudüs'ü geri almasıdır.

- Alman, Fransız ve İngiliz Kralları katıldı.
- Haçlılar başarısız oldu.

ALÇİN HOCA

IV. Haçlı Seferi (1204)

Nedeni: Müslümanlara kaptırılan yeri geri almak

Sonuç: Haçlılar, İstanbul'daki karışıklıktan faydalanıp İstanbul'u işgal edip burada bir Latin Krallığı kurdular.

- Amacından sapan haçlı seferidir.
- Ortodoks-Katolik çatışması güçlendi
- İstanbul'dan kaçan Bizans sülalesi Trabzon Rum İmparatorluğu ile İznik Rum İmparatorluğunu kurdu.

Haçlı Seferlerinin Sonuçları

- İslam dünyası savaşlardan dolayı tahrip oldu.
- İslam dünyasındaki bilim ve felsefenin gelişimi durdu.
- Doğu-Batı arasındaki ticaret gelişti. Akdeniz Limanlarının önemi arttı.
- Avrupa'da burjuva sınıfı güçlendi.
- Papa ve Kiliseye olan güven azaldı
- Feodalite zayıfladı krallıklar güçlendi.
- Türklerin batı ilerleyişi durdu-Bizans'ın ömrü uzadı.
- Avrupalılar kâğıt, matbaa, barut ve pusulayı İslam dünyasından öğrendi. Buda Avrupa önemli gelişmelere yol açtı.

Haçlılara Karşı Savaşan İslam Devletleri

- Anadolu Selçuklu
- Saltuklular
- Danişmentliler
- Memlükler
- Şii Fatimiler
- Musul Atabeyliği
- Mengücekler
- Eyubiler
- Artuklular

Magna Carta (Büyük Şart)

İngiltere'de halkın bazı haklarının tanındığını belirten ilk siyasal belgedir.

- 1215 yılında İngiltere Kralı Yurtsuz John ile Soylular arasında imzalanmıştır.
- İngiltere'de kralın yetkileri ilk kez sınırlandırılmıştır.
- Avrupa'daki ilk anayasal gelişme niteliğindeki belgedir.
- İngiltere'de demokratikleşme sürecini başlatmıştır.

A L Ç İ N H O C A

Yüzyıl Savaşları (1337-1453)

İngiltere ve Fransa arasında yaşanmıştır.

- İngiltere'nin Fransa'yı ele geçirmek istemesi üzerine çıkmıştır.
- Fransa'da birçok soylu öldüğü için feodalite zayıflamıştır.
- Fransa kazanmıştır.
- Bu savaş Osmanlı'nın kuruluş döneminde Avrupa'da ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

OSMANLI TARİHİ (1302-1922)

- Osmanlılar Oğuzların **Kayı Boyuna** mensuptur.
- Osmanlılar Anadolu Selçuklu hükümdarı Alaeddin Keykubat döneminde Anadolu'ya gelmiştir
- Anadolu'da ilk yerleştikleri yer **Ahlat'tır**
- İkinci yerleştikleri yer Ankara'nın **Karacadağ** bölgesidir
- Son olarak yerleştikleri yer **Söğüt ve Domaniç'tir**
- Kayı Boyunun simgesi **Ok ve Yay'**dır.
- Kayı Boyu Anadolu'ya geldiğinde liderleri **Ertuğrul Gazi'**ydi.
- Osmanlıların Ongunu: **Şahin'**dir.

Beylik Devlete Geçiş Dönemi
(Kuruluş Devri)
(1302-1453)

Osman Bey Dönemi (1281-1326)

- Ertuğrul Gazi'nin ölümüyle Kayı Boyu'nun başına Osman Bey geçmiştir

Osman Bey'in unvanı: Fahrüddin (Dinin koruyucusu)

- Osman Bey ilk dönemlerde Çobanoğulları ve Germiyanoğullarına bağlı kalmıştır.
- 1291' de Karacahisar'ı 1298'de Yarhisar, İnegöl, Bilecik'i fethetti. Osman Bey bu yerleri Bizans Tekfurlarından aldı.

Tekfur: Merkezden bağımsız hareket eden Bizans valileridir.

- **1302 Koyunhisar Savaşı(Yalak-Ova):** İlk Osmanlı-Bizans Savaşı'dır. Osmanlı devleti kazanmıştır.
- 1302 Koyunhisar Savaşı ile Osmanlı Devleti resmen kuruldu. **(meb kitabı)**
- Osman Bey döneminde ilk hutbe okundu. (Bağımsızlık simgesi)
- ilk kadı ataması yapıldı. İlk kadı: **Dursun Fakih**
- İlk vergi alındı: **Bac (Pazar) vergisi**
- İlk Osmanlı **parası bastırıldı.** (bakır para)

Orhan Bey Dönemi (1326-1362)

- Unvanları: **İhtiyarüddin-Seyfüddin(Dinin kılıcı)**
- Ünlü Seyyah İbni Battuta, Orhan Bey için **"Türkmen hükümdarlarının en ulusu demiştir"**
- Osmanlı'da **Sultan** unvanını kullanan ilk hükümdardır.

ALÇİN HOCA

Siyasi olaylar

- 1326'da Bursa alındı. **Başkent** yapıldı.
- **1329'da Maltepe (Palekanon) Savaşı**

Osmanlı-Bizans arasında yapıldı. Osmanlı kazandı.

- 1331'de İznik alındı. – **ilk cizye vergisi** alındı.
- 1337 İzmit alındı. (Kocaeli yarımadasının fethi tamamlandı)

1345 Karesioğulları Beyliği alındı.

Sonuçları

* Karesioğulları, Osmanlı'ya katılan ilk Türk beyliğidir.
* Anadolu Türk Siyasi birliğini sağlama yolundaki ilk adım atıldı.
* Karesi donanması Osmanlı'nın eline geçti. Osmanlı ilk donanmasına sahip oldu.
* Osmanlı'nın Rumeli'ye geçişi kolaylaştı.

1353'te Bizans'a yapılan yardım karşılığında Çimpe Kalesi alındı. **Çimpe Kalesi, Osmanlı'nın Rumeli'de aldığı ilk yerdir.**

1354 yılında Ankara, Ahilerden alındı. (Kısa süre sonra elden çıktı)

Orhan Bey Dönemi Devlet Teşkilatlanması

- İlk kez **Divanı Hümayun** kuruldu.
- İlk vezir atandı. – **Alaeddin Paşa**
- İlk Osmanlı sarayı yapıldı: **Bursa Bey Sarayı**
- İlk **gümüş para** bastırıldı.
- İlk Osmanlı medresesi inşa edildi. **İznik Süleyman Paşa medresesi(İznik Orhaniye medresesi)**
- İlk müderris atandı: **Davudi Kayseri**
- İlk Osmanlı Camisi yapıldı. **Hacı Özbek Camisi**
- İlk Osmanlı tersanesi kuruldu: **Karamürsel Tersanesi**
- İlk düzenli ordu kuruldu: **Yaya ve Müsellem Ordusu**
- **İstimalet (hoşgörü) politikası** uygulandı.
- İlk Osmanlı **bedesteni** (kapalı çarşı) yapıldı
- Tımar sisteminin temeli atıldı. Ancak tımar sistemini sistemleştirip kurumsallaştıran I. Murat'tır.
- **Şehzadelerin Sancağa gönderilip** eğitim alma sistemi başlatıldı.
- Osmanlı'da Sultan ünvanını kullanan ilk hükümdardır

I. Murat Dönemi (1362-1389)

Siyasi faaliyetleri

Anadolu faaliyetleri

- Germiyanoğullarından çeyiz yoluyla toprak aldı.
- Hamitoğullarından toprak satın aldı.

Bu iki faaliyetin temel amacı Anadolu Türk siyasi birliğini barışçıl yollarla sağlamaktır.

- Osmanlı-Karamanoğulları ilişkisi ilk kez bozuldu. **(1386 Frenkyazısı Savaşı)**

Rumeli Faaliyetleri

1363 Sazlıdere Savaşı

Osmanlı-Bulgar ve Bizans İttifakı

Sonuç: Osmanlı kazandı.

Edirne alınıp başkent yapıldı

Sırpsındığı Savaşı (I. Çirmen Savaşı)

(1364)

- **İlk Osmanlı-Haçlı Savaşı'dır.** Osmanlı kazandı.

II. Çirmen Savaşı (1371)

Osmanlı ve Haçlılar arasında yapıldı. Osmanlı kazandı

1387 Ploşnik Yenilgisi: Osmanlı'nın Balkanlar da ki ilk yenilgidir.

I. Kosova Savaşı (1389)

Osmanlı-Haçlı

- Osmanlı **ilk kez bu savaşta top** kullandı.
- **Türk bayrağı ilk şeklini** bu savaşta aldı.
- I. Murat savaş meydanında dolaşırken öldürüldü. **Savaş meydanında öldürülen ilk ve tek Osmanlı padişahıdır.**

I. Murat Dönemi Devlet Teşkilatlanması

- İlk kez Beylerbeylik kuruldu

* Rumeli Beylerbeyliği- Merkezi: **Manastır.**

*İlk Beylerbeyi: **Lala Şahin Paşa'dır**

- İlk şehzade isyanı yaşandı: **Savcı Bey İsyanı**
- İlk kez kardeş katli geleneği başlatıldı.
- Merkez ordusu **(Kapıkulu Ocağı)** kuruldu.
- Kapıkulu Ocağı'nın asker ihtiyacı **Pençik Sistemi** ile karşılandı.
- Defterdarlık (Maliye), Kazaskerlik (Eğitim-adalet) makamları kuruldu.
- Veziriazamlık makamı kuruldu. İlk veziriazam: **Çandarlı Halil Paşa'dır.**
- Osmanlı'da sancak eğitimi alıp padişah olan ilk hükümdar **I. Murat'tır.**
- Tımar sistemi tam anlamıyla sistemleştirildi.

ALÇİN HOCA

- İskân Politikası uygulandı.

- Osmanlı'da padişah ünvanını kullanan ilk hükümdardır.

I. Beyazıt Dönemi (1389-1402)

Siyasi faaliyetleri

- İstanbul 4 kez kuşatıldı. İstanbul'un fethi için **Anadolu Hisarı (Güzelce Hisar)** inşa edildi.

- 1396 Niğbolu Savaşı

Osmanlı-Haçlılar

Sonuçları:

- Osmanlı Bulgaristan'ın tamamını ele geçirdi.

- Memluk ülkesinde bulunan Halife, I. Beyazıt'a "Sultanı iklimi Rumi" unvanını verdi.

Anadolu Faaliyetleri

- Candar	Germiyan
- Aydın	Menteşe
- Saruhan	Eretna
- Hamit	

Beylikleri alınarak ilk kez Anadolu Türk siyasi birliği büyük oranda sağlandı.

- Anadolu Beylerbeyliği kuruldu.

Merkezi: **Kütahya**

İlk Anadolu Beylerbeyi: **Kara Timurtaş Paşa**

- Kadı Burhaneddin Devleti ile Kırkdilim Savaşı yapıldı. Osmanlı yenildi.

- I. Beyazıd İlk Surre Alayı'nı kutsal topraklara gönderdi.

Ankara Savaşı (1402)

Osmanlı-Timur

Nedenleri

- Çin üzerine sefer düzenlemek isteyen Timur'un arkasında Osmanlı gibi güçlü bir devleti bırakmak istememesi.

- Türk-İslam liderliğini ele geçirme rekabeti.

- Cihan Hâkimiyeti anlayışı

- Osmanlı'nın topraklarını ele geçirdiği beylik liderlerinin Timur'a sığınıp kışkırtması.

- Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf ile Bağdat hükümdarı Ahmet Celayir'in Osmanlı'ya sığınıp Beyazıt'ı kışkırtması.

- Timur'un Sivas'ı yağmalaması

Sonuç

- Osmanlı Devleti yenildi. I. Beyazıt esir düştü.

- Büyük oranda sağlanan Anadolu Türk Siyasi birliği bozuldu.

- I. Beyazıt'ın oğulları arasında taht kavgaları başladı. (Fetret Devri)

- I. Beyazıt zindanda öldü.

- Timur, Beyazıt'ın küçük oğlu şehzade Mustafa'yı beraberinde Semerkant'a götürdü.

Not: Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı, Anadolu'daki topraklarını büyük oranda kaybederken, Balkanlar'da çok fazla toprak kaybı yaşamamıştır. Bunun temel nedeni Osmanlı'nın Balkanlar'da uyguladığı **İstimalet(Hoşgörü)** politikasıdır.

ALÇİN HOCA

Fetret Devri (Fasılat-ı Saltanat)

(1402-1413)

- Süleyman Çelebi: Rumeli

- Musa Çelebi: Bursa

- Mehmet Çelebi: Amasya

- İsa Çelebi: Balıkesir

Hükümdarlıklarını ilan etmişlerdir.

Not Fetret Devri'nde İstanbul'u kuşatan Osmanlı şehzadesi: **Musa Çelebi'dir.**

- **Çamurlu Ova Savaşı'nda** Mehmet Çelebi savaşı kazanarak fetret devrine son vermiştir.

I. Mehmet Dönemi (1413-1421)

- Fetret Devri'ne son verip Osmanlı'yı çöküşten kurtardığı için Osmanlı'nın **ikinci kurucusu** sayılmaktadır.

- 1416 İlk Osmanlı-Venedik Deniz Savaşı yapıldı.(Çalıbey Deniz Savaşı) Osmanlı yenildi.

- Şeyh Bedrettin İsyanı: Osmanlı Devleti'nde dini-siyasi ve ekonomik nedenlerle çıkan ilk isyandır.

Düzmece Mustafa İsyanı (1420): İsyan bastırıldı. Düzmece, Bizans'a sığındı.

II. Murat Devri (1421-1451)

Lakabı: **Hayır Babası (Koca Murat Gazi)**

- Düzmece Mustafa İsyanı ile kardeşi Şehzade Mustafa isyanları bastırıldı.

- Menteşe, Aydın ve Germiyan Beylikleri alındı.

- **1443 İzladi Savaşı:** Osmanlı başarısız oldu. Bunun üzerine

Edirne-Segedin Antlaşması (1444) yapıldı

* Edirne-Segedin Antlaşması, Osmanlı'nın Avrupalılarla yaptığı ilk antlaşmadır.

- II. Murat antlaşmadan sonra tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet'e bıraktı. (Osmanlı'da kendi isteği ile tahtan çekilen tek padişahtır.)

- Tahtta küçük bir çocuk gören haçlılar Edirne-Segedin Antlaşması'nı bozup tekrar saldırıya geçti. II. Murat tekrar tahta geçti.

- 1444 Varna Savaşı: Osmanlı, Haçlıları mağlup etti.

1448 II. Kosova Savaşı: Osmanlı, Haçlıları mağlup etti. Osmanlı'nın Balkan hâkimiyeti kesinleşti.

- İstanbul'u kuşatan 2. Osmanlı padişahı II. Murat'tır.

- Devşirme sistemi kuruldu.

Not: Osmanlı'da ilk yeniçeri isyanı II. Murat'ın tahtı 12 yaşındaki II. Mehmet'e bıraktığı dönemde çıktı.

Buçuktepe İsyanı

ALÇİN HOCA

OSMANLI DÜNYA GÜCÜ
(Yükselme Devri)
(1453-1579)

Dönemin padişahları

- II. Mehmet (Fatih) 1453-1481
- II. Beyazıt (Sofu) 1481-1512
- I. Selim (Yavuz) 1512-1520
- I. Süleyman (Kanuni) 1520-1566
- II. Selim (Sarı) 1566-1574
- III. Murat (ilk 5 yılı yükselme içinde sayılır) 1574-1595)
- **Not:** II. Selim ve III. Murat devlet işlerini Sokullu Mehmet Paşa'ya bıraktığı için bu dönemler Sokullu Dönemi olarak anılmaktadır.

II. Mehmet Dönemi (1451-1481)

- II. Mehmet'in ilk iki yılı Kuruluş Dönemi içindedir. Yani Fatih Kuruluşun son Yükselmenin ilk padişahıdır.

Unvanları: Fatih, Çağ açan padişah, Sezar, Kayzer,

Hocaları: Akşemseddin, Molla Gürani, Akbıyık Dede, Molla yegân

Siyasi Olaylar

İstanbul'un Fethi (Fethi Mübin)

Nedenleri

- Bizans'ın Osmanlı şehzadelerini kışkırtması

- Bizans'ın Hristiyan dünyasını Osmanlı'ya karşı kışkırtıp haçlı seferlerine neden olması

- Osmanlı'nın Anadolu ve Rumeli toprakları arasındaki birliği sağlamak istemesi

- İstanbul'un ticari önemi
- Hz. Muhammed'in hadisi
- İstanbul'un eski bir kültür ve yerleşim merkezi olması

Osmanlı'nın fetih için hazırlıkları

- Rumeli (Boğazkesen) Hisarı yaptırıldı.
- Surları yıkabilen toplar döktürüldü (Şahi).
- Fetih için Kilitbahir Kalesi yapıldı.
- Balkanlar'dan gelecek tehlikeler için antlaşmalar yapıldı.
- 460 parçalık donanma oluşturuldu.
-Karamanoğulları Beyliği'yle antlaşma imzalandı.
- Tekerlekli kuleler yaptırıldı.
- Havan topları yapıldı.
- Silivri ve Vize kaleleri alındı.

Bizans'ın yaptığı hazırlıklar

- Surları ve kaleleri tamir etti.
- Haliç'in ağzı zincirle kapatıldı.
- Grejuva (Rum ateşi) suda yanabilen ateş geliştirildi.
- Avrupa'dan yardım istendi.
- Papa'nın göndereceği yardım karşılığında Ortodoks-Katolik kiliselerinin birleştirilebil-eceği sözü verildi.

Not: "İstanbul'da Katolik külahı görmektense, Türk sarığı görmeyi yeğlerim" sözüyle Katoliklerle birleşmeye karşı çıkan Bizanslı din adamı: **Notaros**

Sonuçları

- 1050 yıllık Bizans İmparatorluğu yıkıldı.
- Batı'nın doğudaki son Hristiyan devleti yıkıldı.
- Orta Çağ sona erdi Yeni Çağ başladı.
- Surları yıkabilen topların icadıyla Avrupa'da feodalite zayıfladı.
- İtalya'ya kaçan Bizanslı bilginler Rönesans'ın yaşanmasında etkili oldu.
- Osmanlı bir dünya devleti haline geldi.
- Osmanlı kuruluş devri bitti yükselme devri başladı.
- İstanbul başkent yapıldı.
- Osmanlı'nın İslam dünyasında ki prestiji arttı.
- Ortodokslara dini özgürlük verildi. (Hristiyan birliğini parçalamak için)

Bizans'ı diriltme umutlarının söndürülmesi

- 1460 Mora Despotluğuna son verildi.
- 1461 Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verildi.

Hristiyan Birliğini Bozma Faaliyetleri

- Ortodokslara dini özgürlük verildi.
- Ermeni Patriğinin kurulmasına izin verildi.
- Venediklilere kapitülasyon verildi. (Osmanlı'nın kapitülasyon verdiği ilk devlettir)

Balkan Fetihleri

- 1459 Belgrat hariç Sırbistan
- 1462 Eflak
- 1463 Bosna Hersek
- 1476 Boğdan
- 1479 Arnavutluk

} fethedildi.

Not: Fatih döneminde Arnavutluk ve Bosna Hersek kendi isteği ile İslam'ı seçti.

Anadolu Faaliyetleri

- 1459 Cenevizlilerden Amasra
- 1461 İsfendiyaroğulları alındı. (Sinop)
- 1461 Trabzon Rum İmparatorluğuna son verildi.
- 1466 Karamanoğullarından Konya ve Karaman alındı.

ALÇİN HOCA

- 1473 Akkoyunlularla Otlukbeli Savaşı yapıldı. Zafer elde edildi.

Denizlerdeki Faaliyetler

- 1475 Kırım alındı: **Karadeniz ilk kez Türk Gölü oldu.**
- Zenta, Kefalonya, Ayamavra, Taşoz, Limni, Semadirek, İmroz (Gökçeada), Eğriboz, Midilli adaları alındı.

1463-1479 Osmanlı- Venedik Deniz Savaşı

Nedeni

Osmanlı'nın Ege ve Akdeniz'de güçlenmesi

Sonuç

İstanbul Antlaşması yapıldı

- Venediklilere, İstanbul'da elçi **(Balyos)** bulundurma hakkı verildi.
- Venediklilere kapitülasyon verildi.

Fatih'in son seferi: 1481 Otronto Seferi'dir.

Diğer Gelişmeler

- Divan başkanlığı Sadrazama bırakıldı. (Padişahların toplantıları gizlice izlediği bölüm: **Kasrı Adl**)

- Kanuname-i Ali Osman (Osmanlı örfi hukuku ilk kez yazılı hale getirildi)

Kanuname-i Ali Osman ile

- Kardeş katli yasal hale getirildi.
- Şehzadelerin sancağa çıkması geleneği zorunlu oldu.
- Müsadere yasallaştı.
- Culus Bahşişi yasallaştı.

- İlk altın para bastırıldı. **(Sultani)**
- Sahnı Seman Medresesi açıldı. (İstanbul'daki ilk yükseköğrenim kurumu)
- Ali Kuşçu Sahnı Seman Medresesi'nin başına getirildi.
- Sahnı Seman'a öğrenci yetiştiren Tetime Medreseleri açıldı. (Orta düzey okul)
- Topkapı Sarayı yapıldı. Osmanlı'ya en uzun süre merkezlik yapan saraydır.
- Ayasofya Kilisesi camiye çevrildi.
- Padişah portresini yaptırdı. Osmanlı'da portresini yaptıran ilk padişah II. Mehmet

Ressam Bellini'ye yaptırıldı. (Rönesansın etkisi)

- Fatih'in mahlası: Avni

A L Ç İ N H O C A

II. Beyazıt Dönemi (1481-1512)

- Yükselme Devri içinde Duraklama devri olarak kabul edilen dönemdir.

Nedeni: Cem Sultan Olayı

- II. Beyazıt'a karşı isyan eden Cem Sultan önce Karamanoğullarına sonra Memluklere oradan da Rodos Şövalyelerine sığındı.
- Rodos Şövalyeleri Cem Sultanı Papa'ya götürdü.
- Cem Sultan olayı iç sorunken dış sorun haline geldi.
- Cem Sultan olayından dolayı Osmanlı bu dönemde Avrupa'ya karşı aktif bir politika izleyemedi.

Dönemin önemli gelişmeleri

- Osmanlı Memluk Savaşları (Ağa Çayırı Savaşı) (1485-1491)

İlk Osmanlı-Memluk savaşıdır.

İki taraf birbirine üstünlük sağlayamadı. Tunus Beyi'nin araya girmesiyle barış yapıldı.

Osmanlı-Venedik Savaşı (1499-1502)

İnebahtı, Venediklilerden alındı.

- Karamanoğulları Beyliği'ne son verildi.

- Safevilerin kışkırtması sonucu Şahkulu İsyanı çıktı. Bastırıldı.

Diğer Gelişmeler

- İspanya'da zulme uğrayan Müslümanlar ile Yahudilerin bir kısmı kurtarıldı.
- Edirne'de müzikle tedavi yapan akıl hastanesi açıldı.
- İlk kez Avarız vergisi (olağanüstü hal) toplandı.
- Küçük Kıyamet denilen İstanbul depremi yaşandı.

I. Selim (Yavuz) Dönemi 1512-1520

- Babası II. Beyazıt'ı Karıştıran Savaşı ile tahtan indirdi.
- Babasını tahttan indirerek tahta geçen tek Osmanlı padişahıdır.
- 8 yıla 80 yıllık iş sığdıran padişah olarak anılır.
- Osmanlı hazinesini dolduran tek padişahtır.
- Sadece doğuya sefer yaptı. Amaç Türk İslam birliğini sağlamaktır.
- Muhyiddin Arabi'nin mezarı bulunup türbesi yaptırıldı.
- Piri Reis haritasını I. Selim'e sundu

Siyasi Olayları

Çaldıran Seferi (1514) ilk Osmanlı-İran Savaşı'dır.

Nedenleri

- Safevilerin Anadolu'da ki Şiileri kışkırtması
- II. Beyazıt döneminde Şahkulu İsyanını kışkırtıp çıkartmaları.
- İki devlet arasındaki mezhep farklılıkları.
- Osmanlı'nın İslam dünyasının lideri olma isteği.
- Türk-İslam birliğini sağlama

Sonuçları

- Safeviler yenildi.
- Erzincan kesin olarak alındı.
- İran tehlikesi bir süre engellendi.

Turnadağ Savaşı (1515)

- Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verildi.
- **Anadolu Türk siyasi birliği kesin** olarak sağlandı.

Osmanlı Memluk Savaşları

1516 Mercidabık Savaşı

1517 Ridaniye Seferi

Nedenleri

- Türk-İslam dünyasının liderliğini ele geçirme
- Fatihten beri süren Hicaz suyolları meselesi
- Baharat Yolu'nu ele geçirme

Sonuçları

- Mısır alındı. Osmanlı'nın Kuzey Afrika hâkimiyeti başladı.
- Baharat Yolu, Osmanlı denetimine geçti ancak Osmanlı ticari kazanç sağlayamadı.

Nedeni: Coğrafi Keşifler

- Halifelik, Osmanlı'ya geçti. İslam dünyasının dini ve siyasi liderliği Osmanlı'nın oldu.
- I. Selim **Hadimü'l Haremeyn-i Şerifeyn** unvanını aldı. (Mekke ve Medine'nin hizmetkârı)
- Suriye-Filistin ve Hicaz Osmanlı'ya bağlandı.
- Venedikliler Kıbrıs için Memluklere ödediği vergiyi Osmanlı'ya vermeye başladı.

Not: Osmanlı Devleti'nin ilk halifesi I. Selim'dir.

I. Süleyman (Kanuni) Dönemi (1520-1566)

- Kefe sancakbeyliği yapmıştır.
- "Muhibbi" mahlasını kullanmıştır.
- Hocası: Kastamonulu Hayreddin Efendi
- Osmanlı padişahları içinde en çok gazel yazandır.

ALÇİN HOCA

- İlk kez Fransız elçisi İstanbul'a geldi.

- Portresini Ressam Titian'a yaptırdı

- Taht kavgası yaşamadan padişah olmuştur. (Erkek kardeşi olmadığı için)

- En uzun süre Osmanlı tahtında kalan Osmanlı padişahıdır. (46 yıl)

İç İsyanlar

- Canberdi Gazali İsyanı: Mısır da çıktı.

- Ahmet Paşa İsyanı: Mısır

- Baba Zunun İsyanı: Anadolu

- Kalenderoğlu İsyanı: Anadolu

Siyasi Faaliyetleri

1521 Belgrat alındı.

1526 Mohaç Meydan Savaşı

Osmanlı-Macaristan

Sonuçları

- Budin dahil Macaristan ele geçirildi.

- Osmanlı'nın Orta Avrupa hakimiyeti güçlendi.

- Osmanlı ve Avusturya komşu oldu

- Osmanlı tarihinin en kısa süren savaşıdır.

Osmanlı-Avusturya Savaşları

- 1529 I. Viyana Kuşatması: Gerekli hazırlık yapılmadığı için kuşatma kaldırıldı.

- 1532 Almanya Seferi: Alman İmparatoru Şarlken, Kanuni'nin karşısına çıkmaya cesaret edemedi.

1533 İstanbul (İbrahim Paşa) Antlaşması

Osmanlı-Avusturya

- Avusturya, Osmanlı'ya vergi vermeyi kabul etti.

- Avusturya Arşidikü protokolde Osmanlı sadrazamına denk olacak

Not: Osmanlı bu antlaşma ile Avrupa'ya siyasi üstünlüğünü kabul ettirmiştir.

Not: Osmanlı, Avusturya için Nemçe adını kullanmıştır.

A L Ç İ N H O C A

1541 Macaristan Seferi: Bu seferden sonra Osmanlı, Macaristan'ı üçe böldü.

1566 Zigetvar Seferi: Kanuni'nin son seferidir. Kanuni bu sefer esnasında vefat etmiştir.

1535 yılında Osmanlı, Fransa'ya kapitülasyon verdi.

Nedeni:

- Hristiyan birliğini parçalamak

- Akdeniz ticaretini canlandırmak

Doğu Seferleri

- İran üzerine iki sefer yapıldı.

Amasya Antlaşması yapıldı. Bu antlaşma Osmanlı ile İran (Safevi) arasındaki ilk antlaşmadır.

Denizlerdeki faaliyetler.

- 1521 Rodos Adası alındı

- 1533 Cezayir, Osmanlı'ya katıldı. Cezayir Beyi Hayrettin Paşa Kaptanı Derya yapıldı.

1538 Preveze Deniz Savaşı: Osmanlı-Haçlı

- Osmanlı'nın denizlerdeki en büyük başarısıdır.

- Bu zafer günümüzde Donanma Günü olarak kutlanmaktadır. (27 Eylül)

- 1551 Trablusgarp fethedildi.

- 1560 Cerbe Deniz Savaşı: Haçlı donanması yenilgiye uğratıldı.

- 1566 Sakız Adası alındı.

Not: Malta Adası kuşatıldı ancak alınamadı.

Hint Deniz Seferleri (1538-1553)

Nedenleri

- Hindistan'daki Gücerat Müslümanlarının Portekizlilere karşı Osmanlı'dan yardım istemesi

- Osmanlı'nın Portekizlileri Hint Okyanusu'ndan uzaklaştırma isteği

Osmanlı 4 Sefer yapmış ancak başarısız olmuştur.

I. Hint Deniz Seferi (1538) → Süleyman Paşa

II. Hint Deniz Seferi (1551) → Piri Reis

III. Hint Deniz Seferi (1552) →Murat Reis

IV. Hint Deniz Seferi (1553) → Seydi Ali Reis

Başarısızlığın nedenleri

- Osmanlı donanmasının okyanusa dayanıklı olmaması
- Bölge Müslümanlarının Osmanlı'ya gerekli desteği vermemesi
- Osmanlı denizcilerinin bölgeyi tanımaması

Sokullu Mehmet Paşa Dönemi

(1566-1579)

- Sokullu Mehmet Paşa, Kanuni'nin son zamanlarında sadrazam olmuştur.
- II. Selim ve III. Murat devlet işleri ile ilgilenmediğinden bu döneme Sokullu adı verilmiştir.
- Osmanlı tarihinde bir döneme adını veren ilk sadrazamdır.
- Sokullu'nun ölümüyle Osmanlı Duraklama devri başlamıştır.

- Sokullunun mahlası: Tahvil

Dönemin Olayları

1571 Kıbrıs, Venediklilerden alındı.

1571 İnebahtı Deniz Savaşı

Nedeni

- Avrupalıların Kıbrıs'ı geri almak istemesi
- Papa'nın kışkırtmaları

Sonuç

- Osmanlı donanması tarihinde ilk kez yakıldı.
- Osmanlı'nın aldığı ilk büyük deniz yenilgisidir.
- Don Kişot'un yazarı Cervantes bu savaşta yaralanmıştır.

1574 Tunus Fethedildi

1576 Fas alındı

Vadi Üs Seyl Savaşı ile Osmanlı Portekizlileri mağlup etti.

Kanal Projeleri

Don-Volga Projesi

Amaç

- Kırım'ın güvenliğini sağlamak.
- Rusya'nın Karadeniz'e inip güçlenmesini engellemek.
- Donanmayı Hazar Denizi'ne indirerek İran'ı kuzeyden kuşatmak.
- Orta Asya Müslümanları ile irtibat kurmak.

Sokullu döneminde kanalını üçte biri kazıldı ancak Sokullu ölünce proje durmuştur.

Süveyş Kanalı Projesi

Amaç

-Kızıldeniz ve Akdeniz'i birleştirerek Hindistan'a giden yolu kısaltmak.

- Akdeniz ticaretini yeniden canlandırmak.
- Baharat Yolu'nun güzergâhını Akdeniz'e çekip yolu tekrar canlandırmak.
- Portekizlilerin Hint Okyanus'undaki faaliyetlerini engellemek.

Sokullu ölünce proje gerçekleşmedi.

ALÇİN HOCA

YENİÇAĞ AVRUPA TARİHİ (1453-1789)

Bu dönemin Teknolojik gelişmeleri

Barut: Avrupalılar, **Haçlı Seferleri**'nde barut'u Müslümanlardan öğrendiler. Barutun ateşli silahlarda kullanılması ve İstanbul'un fethinde surları yıkabilen topların icadıyla Avrupalı krallar bu topları feodal beylere karşı kullanarak merkezi krallıklarını güçlendirmiştir.

Pusula: Avrupalılar, yine **Haçlı Seferleri** sonucunda pusulayı öğrendiler. Pusulanın geliştirilmesiyle Avrupalılar denizlerde çok rahat dolaşma ve yeni yerler keşfetme imkânı buldular.

Kâğıt ve Matbaa: Avrupalılar, **Endülüs**'teki Müslümanlardan kâğıt yapımını, **Haçlı Seferleri**'nde ise Müslümanlardan matbaayı öğrendi. Bu da Rönesans ve Reform'un yaşanmasında büyük etkiye sahip olmuştur.

COĞRAFİ KEŞİFLER: Avrupalıların denizlere açılarak bilinen dünyanın dışındaki yerleri keşfidir.

Başlatan Devletler: Portekiz-İspanya

Nedenleri:

- İpek ve Baharat yolları Türklerin elinde olmasından dolayı doğudan gelen malların Avrupalılara pahalıya mal olması.
- Avrupalılar Doğu'nun (Asya'nın) zenginliklerine doğrudan ulaşmak istemesi.
- Pusulanın geliştirilmesi
- Coğrafya bilgisinin gelişmesi.
- Okyanuslara dayanıklı gemilerin yapılması.
- Avrupalıların dünyayı öğrenmek ve Hıristiyanlığı yaymak istemeleri.
- Kralların denizcileri desteklemesi

ALÇİN HOCA

Keşifler:

Amerika Kıtasını keşfeden: Cristof Colomb

Ancak buranın yeni bir kıta olduğunu fark edememiştir. Bunu ilk fark eden İtalyan denizci **Americo Vespuçi** olmuştur.

Bartelmi Diaz, Afrika'nın en güney ucuna ulaştı. Buraya **Ümit Burnu** (Fırtınalar Burnu) adı verildi.

Vasco dö Gama Hindistan'ın Kaliküt limanına ulaştı. Böylece Hint Deniz Yolu keşfedilmiş oldu.

Macellan ve Del Kano dünyayı dolaşarak dünyanın yuvarlak olduğunu ispatladılar.

Sonuçları:

- Yeni medeniyetler Aztek, Maya, İnka, Aborjinler ve Güney Afrika yerlileri tanındı
- Yeni bitkiler tanındı
- Sömürgecilik ortaya çıktı. Sömürge imparatorlukları kuruldu.
- Akdeniz ticareti ve limanları önem kaybetti. **Atlas** Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı.
- Keşfedilen yerlere Avrupa'dan göçler oldu. Böylece Hıristiyanlık yayılma alanı buldu.
- Keşfedilen topraklardan Avrupa'ya gemiler bol miktarda altın ve gümüş getirildi. Böylece güç ve zenginlik kaynağı toprak yerine para oldu.
- Yeni bir ekonomik sistem olan Merkantilizm ortaya çıktı. Merkantilizme göre zenginliğin ölçütü altın ve gümüştür.
- Feodal Beyler eski güçlerini kaybetti. Ticaretle uğraşan **burjuva** sınıfı zenginleşti.
- Keşifleri destekleyen krallar güçlendi.
- Elde edilen zenginlik, sanata ve bilime değer veren Mesen sınıfının ortay çıkmasını sağladı.
- Kiliseye duyulan güven azaldı.

Coğrafi Keşiflerin Osmanlı'ya olumsuz etkileri

- Akdeniz Limanları önemini kaybetti. Böylece Osmanlı Devleti büyük miktarda gümrük gelirini kaybetti.
- Osmanlı topraklarına giren altın ve gümüş İlk kez **enflasyona** neden oldu.
- Osmanlı parası Avrupa parası karşısında ciddi oranda değer kaybetti

RÖNESANS

- Rönesans **"Yeniden Doğuş"** demektir.

Terim olarak ise 15 ve 16. Yüzyıllarda Avrupa'da bilim, güzel sanatlar ve edebiyat alanlarındaki gelişmelerin tümüne verilen isimdir.

Hümanizm: Katolik Kilisesi'nin Skolâstik düşüncesine karşı çıkarak, insan ve doğa sevgisini temel alan düşünce sistemidir.

Rönesans'ın İtalya'da başlama nedenleri

- İtalya, İslam uygarlıklarıyla yakın ilişki içinde olması
- İstanbul'un Fethi'nden sonra İtalya'ya giden Bizans bilginleri Antik Yunan eserlerini yanlarında götürdü.
- Akdeniz ticareti sayesinde zengin durumdaki şehir devletlerinde mesen sınıfının varlığı.
- Yine Akdeniz ticareti sayesinde, başta İslam ülkeleri olmak üzere, pek çok ülke ile etkileşim içinde olmaları.

Rönesans'ın Genel Nedenleri:

- Matbaa ile pek çok kitap basılması
- Coğrafi keşiflerin sonucunda ortaya çıkan Mesen sınıfının bilimciler ile sanatçıları desteklemesi.
- Kiliseye duyulan güvenin azalması ve **Skolâstik** düşüncenin zayıflaması
- Yetenekli sanatçı ve bilim insanlarının yetişmesi,
- Eski Yunan, Roma ve İslam uygarlığı eserleri sayesinde ortaya çıkan **akılcı düşüncenin yayılması**

Rönesans'ın Sonuçları:

- Avrupa'da resim, heykel, edebiyat ve mimari en üst düzeyde gelişme gösterdi.
- Böylece Reforma zemin hazırlandı.
- Skolâstik düşünce yıkıldı. Deney ve gözleme dayalı **pozitif düşünce** ortaya çıktı.
- Pozitif düşünce, yeni buluşların ortaya çıkmasını sağladı.

A L Ç İ N H O C A

REFORM

- Reform'un kelime anlamı: **Yeniden düzenlemedir.**

Tanım: XVI. yüzyılda Almanya'da başlayan ve tüm Avrupa'ya yayılan mezhep çatışmalarıdır. Reform ile Hıristiyanlık inancı yeniden yorumlanmıştır.

Reform'un nedenleri:

- Kilise ve Papa'nın sahip olduğu siyasi gücün kralların iktidarını sınırlaması.
- Kilise ve din adamları zenginlik ve lüks içinde yaşarken; Halk, kilisenin ekonomik uygulamaları altında fakirliğe mahkûm edilmişti.
- Kilisenin Endüljans, Aforoz, enderdi gibi uygulamalarının tepkilere neden olması.
- Martin Luther'in İncil'i Almancaya çevirmesi

Reformu'n Gelişimi

Başladığı Ülke: Almanya

Başlatan kişi: Martin Luther

Sonuçları

Papa ve savunucusu Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu ile Luther'i savunan Alman prenslikleri arasında mezhep çatışmaları başladı. Bu çatışmalar sonunda Katolikler, **Augsburg (Ogsburg) Antlaşması** ile (1555) **Protestan mezhebinin** varlığını resmen kabul ettiler.

- **Fransa**'da Reformun lideri: **Kalven**

Kalvenizm Mezhebi, **Nant Fermanı** ile resmen tanındı.

- **İngiltere**'de reform bizzat kralın eliyle gerçekleştirildi. Kral VIII. Henry, **Anglikan Kilisesi'ni** kurarak Anglikanizm Mezhebini ortaya çıkardı.

- İskoçya'da **Presbiteryenlik Mezhebi** ortaya çıktı.

İsveç, Norveç, Danimarka'da **Protestanlık** mezhebi kabul edildi.

Sonuçları

- Avrupa'da mezhep birliği parçalandı.
- Katolik mezhebi yanında Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm, Presbiteryenlik mezhepleri ortaya çıktı.
- Papa ve din adamlarının saygınlığı azaldı. Katolik kilisesinin otoritesi sarsıldı. Ve kendi içinde düzenlemeler yaptı.
- Papa, siyasi yetkilerini kaybetti.
- Kilise, zenginliğini ve topraklarını büyük ölçüde kaybetti.
- Eğitim ve öğretim kilisenin elinden alınarak laik eğitim sistemi kuruldu.
- Kilisenin düşünce alanındaki etkisinin azalmasıyla daha serbest bir ortam oluştu.

Not: Reform, **Kanuni Dönemi'**ne denk gelir. Ve Osmanlı tarafından yakından takip edildi. Hatta Avrupa Hıristiyan birliğinin parçalanması için Luther ve Protestanlık, Kanuni tarafından desteklendi.

Not: Ortodokslar da Reform Hareketinin yaşanmama nedeni: Osmanlı Devleti'nin Ortodoks vatandaşlarını din adamlarının baskısına karşı koruması

Önemli Bilginler

Kopernik: Güneş merkezli evren teorisini ortaya atmıştır. Dünya, ay ve gezegenlerin güneşin etrafında döndüğünü açıklamıştır.

Galileo: Modern fizik ve teleskobik astronominin kurucusudur.

- Dünyanın yuvarlak ve döndüğünü iddia ettiği için Katolik Kilisesi tarafından yargılanmıştır.
- İlkel termometre
- Nabız ölçümü için sarkaç
- Teleskopu icat etti

Bacon:

- Bilimde gözlem ve deneyi başlattı.
- Eserleri: Bilimin ilerlemesi, Yeni Atlantis, Büyük Yeni Düzen

Kepler: Modern gök mekaniğinin kurucusu kabul edilir.

Pascal: Hesap makinasının mucididir.

Newton: Evrensel kütle çekimini ve hareketin üç kanunu ortaya koymuştur.

Dönemin Önemli Savaşları

Otuz yıl Savaşları (1618-1648)

Nedeni: Katolik Alman Kralı'nın Protestanlığı ortadan kaldırarak Almanya'da mezhep birliğini sağlama isteği.

A L Ç İ N H O C A

Gelişme:

Katolik Birliği: Katolik Alman Kralı, İspanya, Avusturya, Papalık

Protestan Birliği: Protestan Alman Prensleri, Katolik Fransa, Danimarka, İsveç

- Savaşı Protestanlar kazanmıştır.

Westafalya Barış Antlaşması

- Kutsal Roma Germen imparatorluğu dağılmıştır.
- Hollanda ve İsviçre bağımsız oldu.
- İspanya birçok sömürgesini kaybetti
- Avrupa'da mezhep özgürlüğü tanındı.

Not: Westafalya Antlaşması ile Modern Diplomasi ve Modern Devletler Hukuku doğmuştur.

Yedi yıl Savaşları (1756-1763)

İngiltere-Fransa

Nedenleri

- İngiltere ve Fransa arasındaki sömürge rekabeti
- Orta Avrupa'da güç elde etme rekabeti

Paris Antlaşması

Fransa, Amerika ve Hindistan da ki sömürgelerini İngiltere'ye bırakmak zorunda kaldı.

Amerikan Bağımsızlık Savaşı

- **Yedi Yıl Savaşları** (1756-1763) İngiltere maliyesinin bozulmasına neden olmuştur.
- İngiltere bu yüzden Amerika'daki kolonilere yeni vergiler koymuştur.
- Koloniler, bu vergileri kabul etmemiş ve İngiliz mallarını da boykot etmişlerdir.
- Koloniler, **1774 I. Filedefilya Kongresi**'nde toplanarak İngiltere'ye karşı savaşa karar vermişler.
- Fransa, İspanya ve Hollanda'dan yardım alan koloniler İngilizleri yenmişlerdir.

Not: Özgürlük Anıtı, Fransa tarafından ABD'ye hediye edilmiştir. Fransa'nın ABD Bağımsızlık mücadelesine verdiği desteği gösterir.

- Koloniler **1776 II. Philadelphia Kongresi'nde** bağımsızlıklarını ilan etmiştir.
- **1783 Versay Antlaşması** ile koloniler bağımsız olmuştur.

Not: İnsan Hakları Bildirisi yayımlandı.

ALÇİN HOCA

ARAYIŞ YILLARI (Duraklama Devri)

(1579-1699)

- 1579 Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümüyle 1699 Karlofça Antlaşması'na kadar geçen süredir.

Duraklamanın Nedenleri

İç Nedenleri

İdari Yapının Bozulası

- Ekber ve Erşed Kanunu
- Sancak sistemi yerine şehzadelerin Kafes Sistemiyle yetiştirilesi

Kafes Sistemi

- Yönetim tecrübesi olmayan
- Halkı tanımayan
- Ordu ve maliyeden anlamayan
- Saray kadınlarının etkisinde kalan padişahların yetişmesine neden olmuştur

- Padişahların sefere çıkmaması (ordunun motivasyonu ve disiplini bozuldu)
- Saray kadınlarının yönetime karışması
- Devlet kadrolarında rüşvet ve iltimasın olması

Ordunun Bozulması

- Kapıkulu Ocağı'na devşirme sistemine aykırı asker alımı
- Geçinemeyen askerlerin farklı işlerde çalışması
- Tımar Sisteminin bozulmasıyla Tımarlı Sipahilerin sayısının düşmesi.
- Avrupa'daki askeri gelişmelerin takip edilememesi
- Askerlerin devlet yönetimine müdahale etmesi
- Donanmanın bozulması ve donanmanın ihmal edilmesi

Ekonominin Bozulması

- Savaşların uzun sürmesi
- Coğrafi Keşiflerin etkisiyle Akdeniz ticaretinin önemini yitirmesi
- Kapitülasyonların yaygınlaşmasıyla olumsuz etki yaratması
- Lonca Teşkilatının bozulması
- Kapıkulu sayısının artırılması (Maaşlı askerlerdir)
- Sık sık yaşanan taht değişiklikleri (Cülus Bahşişi'nin sık sık verilmek zorunda kalınması)

Eğitimin Bozulması

- Beşik Ulemalığı: Âlimin oğlu âlimdir anlayışı
- Eğitimde iltimasın (torpil-adam kayırma) artması
- Medreselerde pozitif ilimlerin ihmal edilmesi

Toplumsal yapının Bozulması

- Celali isyanları sonucu halkın köyden göç etmek zorunda kalması
- Tımar sisteminin bozulması
- İşsizliğin artması halkın devlete olan güveninin sarsılması

Duraklamanın Dış Nedenleri

- Osmanlı'nın doğal sınırlarına ulaşması (komşu devlet-aşılamayan dağlar ve denizlere komşu olunması)
- Coğrafi Keşifler
- Avrupa'nın bilim ve teknikte ilerlemesi

ALÇİN HOCA

XVII. yy Siyasi Olayları

Osmanlı-İran savaşları

Nedeni: Sınır çatışmaları

1577-1590 Savaşları

Ferhat Paşa Antlaşması: Osmanlı Doğudaki en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

- Osmanlı sınırları Hazar Denizi'ne ulaşmıştır.

1603-1611 Savaşları

Nedeni

- Osmanlı'nın Celali İsyanları ile uğraşmasını fırsat bilen İran'ın saldırarak Ferhat Paşa Antlaşması kaybettiği yerleri geri almak istemesi

Sonuç

Nasuh Paşa Antlaşması

- Osmanlı Ferhat Paşa Antlaşması ile aldığı yerleri geri verdi.
- Osmanlı ilk kez Doğuda yenilip toprak kaybetti.
- İran her yıl Osmanlı'ya 200 deve yükü ipek verecek

1617-1618 Savaşları

Nedeni: İran'ın ödemesi gereken vergiyi ödememesi

Sonuç.

- Serav Antlaşması yapıldı. İran'ın ödediği 200 deve yükü ipek 100 deveye indirildi.

1624-1639 Savaşları

Nedeni

- İran'ın saldırarak Bağdat'ı ele geçirmesi

Gelişme

IV. Murat Bağdat ve Revan Seferlerine çıktı.

Bağdat geri alındı.

Bağdat Fatihi: IV. Murat

Kasrı Şirin Antlaşması

- Günümüz Türkiye-İran sınırı çizildi.

Osmanlı-Venedik Savaşları

(1645-1669)

Nedeni

- Osmanlı'nın Girit Adası'nı kuşatması
- Osmanlı Devleti'nin en uzun kuşatma savaşıdır.
- Osmanlı donanmasının zayıflığı ortaya çıkmıştır.
- Osmanlı, Girit'i alarak Doğu Akdeniz'deki hâkimiyetini güçlendirmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki son başarısıdır.
- Sultan İbrahim döneminde başlayan kuşatma IV. Mehmet döneminde Sadrazam Fazıl Ahmet Paşa'nın Girit'i fethiyle sona erdi.

Not: Osmanlı ilk kez bu dönemde Rusya ile savaşmıştır.

- İlk Osmanlı-Rusya Antlaşması: Bahçesaray Antlaşması'dır.

ALÇİN HOCA

Osmanlı-Lehistan(Polonya) Savaşları

1621 II. Osman'ın Hotin Seferi

Lehistan ile Hotin Antlaşması yapıldı.

- Yeniçerilerin disiplinsiz davranışlarından dolayı Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması fikri ilk kez gündeme geldi.

1672 IV. Mehmet'in Lehistan Seferi

Buçaş Antlaşması yapıldı

- Podolya ve Ukrayna Osmanlı'ya verildi.
- Osmanlı'nın Avrupa'da kazandığı son yer Podolya'dır.

Osmanlı **Buçaş Antlaşması** ile Batı'da en geniş sınırlarına ulaştı.

Osmanlı-Avusturya(Nemçe) Savaşları

Temel nedeni

- Sınır çatışmalarıdır.

1593-1606 Savaşları

1569 Haçova Meydan Savaşı

(Kepçe Kazan Savaşı)

- Osmanlı'nın büyük bir devlet karşısında kazandığı son meydan savaşıdır.

Zitvatoruk Antlaşması

- Avusturya Arşidükü protokolde Osmanlı padişahına denk sayıldı.
- Osmanlı Avrupa karşısındaki siyasi üstünlüğünü kaybetti.
- Bu savaşta III. Mehmet'e Eğri Fatih'i unvanı verildi.

1662-1664 Osmanlı-Avusturya Savaşları

Vasvar Antlaşması

- Uyvar ve Negorad kaleleri Osmanlı'ya verildi.

Bu savaş esnasında "Uyvar önünde bir Türk kadar güçlü atasözü" Köprülü Fazıl Ahmet Paşa için söylendi.

1683 II. Viyana Kuşatması

Kuşatmayı yapan sadrazam: Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

- Kuşatmanın uzaması üzerine Avusturya, Almanya ve Lehistan'dan yardım istedi.
- Osmanlı ordusu Viyana önlerinde yenildi.
- Osmanlı yenilince Papa Türklerin Avrupa'dan atılması kutsal ittifak çağrısında bulunmuştur.

Kutsal İttifak Savaşları (1683-1699)

(IV. Mehmet-II. Süleyman-II. Ahmet-II. Mustafa dönemleri)

Kutsal ittifaka katılan Avrupa devletleri

- Avusturya
- Rusya
- Venedik
- Malta
- Lehistan
- Papalık

Bu savaşlar esnasında sefere çıkan son Osmanlı padişahı **II. Mustafa'dır**

- Osmanlı yenilmiştir.

Karlofça Antlaşması (1699)

Osmanlı-Kutsal İttifak Devletleri

- Banat yaylası ve Temeşvar ili hariç tüm Macaristan, Avusturya'ya verildi.
- Mora ve Dalmaçya kıyıları Venedik'e verildi.
- Podolya ve Ukrayna, Lehistan'a verildi.
- Antlaşmanın garantör devleti: Avusturya'dır.

Önemi

- Osmanlı ilk kez Avrupa'da ciddi oranda toprak kaybetti.
- Duraklama devri bitti gerileme devri başladı.

1700 İstanbul Antlaşması

(Osmanlı-Rusya)

- Azak Kalesi, Ruslara verildi. Ruslar ilk kez Karadeniz'e indi.
- Ruslara, İstanbul'da elçi bulundurma hakkı verildi.

Duraklama Devri İsyanları

Merkez (Kapıkulu-Yeniçeri) İsyanları

Nedenleri

- Ulufelerin (maaş) ayarı düşük akçe ile ödenmesi
- Culus Bahşişi'nde yaşanan aksaklıklar.
- Devlet adamlarının askerleri kışkırtması
- Merkezi otoritenin zayıflığı

İsyanlar

III. Murat Dönemi Yeniçeri İsyanı

- Yeniçerilerin ulufelerin ayarı düşük akçe ile ödendiğini bahane ederek defterdarı öldürmesi

II. Osman(Genç) Dönemi Yeniçeri İsyanı

Nedeni: Genç Osman'ın Yeniçeri Ocağını kaldırmak istemesi

A L Ç İ N H O C A

Sonuç: Yeniçeriler II. Osman'ı öldürdü.

- Osmanlı tarihinde **yeniçeriler tarafından öldürülen ilk Osmanlı padişahı II. Osman**'dır.

Not: II. Osman'ın öldürülmesiyle Ocak (ordu) devlet içindir anlayışı devlet ocak içindir anlayışına dönüşmüştür.

IV. Murat Dönemi Yeniçeri İsyanı

- Küçük yaşta tahta geçen IV. Murat'ın gözünü korkutmak isteyen yeniçerilerin ulufelerini bahane ederek sadrazamı öldürmesidir.

IV. Mehmet Dönemi Yeniçeri İsyanı

- 30 devlet adamının Sultan Ahmet Meydanı'nda idam edilmesidir. Bu olaya tarihte **Çınar Vakası (Vakayı Vakvakiye)** denir.

Sonuçları

- Merkezi otorite çökmüştür.
- Yönetimdeki istikrar bozulmuştur.
- Halkın yönetime olan saygısı azalmıştır.

Anadolu (Celali-Taşra) İsyanları

- Bu isyanlar adını Yavuz Selim döneminde isyan eden Bozoklu Celal'den almıştır.

Nedenleri

- Taşrada ki merkezi otoritenin zayıflaması
- Başarısız devlet adamlarının göreve gelmesi
- Devşirme kökenli devlet adamlarının halk ile kaynaşamaması
- Dirliklerin hak etmeyenlere verilmesi
- Tımarın bozulması
- Anadolu'ya kaçan asker kaçaklarının eşkıyalığa başlaması
- Uzun süren savaşlardan dolayı Anadolu'da tımarlı sipahilerin kalmayıp asayişin bozulması

ALÇİN HOCA

Önemli Celali İsyanları

- Karayazıcı, Deli hasan, Canbolatoğlu, Kalenderoğlu, Gürcü Nebi, Katırcıoğlu, Tavil Ahmet

Sonuçları

- Anadolu'da devlet otoritesi sarsıldı.
- Büyük Kaçgun: halkın köyleri terk edip şehre kaçması başladı.
- Vergiler toplanamadı. Devlet büyük gelir kaybına uğradı.
- Binlerce insan öldü.
- Tımar sistemi çöktü. Tımarlı sipahi sayısı büyük oranda azaldı.
- Köylü Çift bozan oldu.

Eyalet İsyanları

Merkezi otoritenin bozulması üzerine eyalet yöneticilerinin kışkırtması üzerine uzak eyaletlerde çıkan isyanlardır.

- Bu isyanlarda milliyetçilik akımının bir etkisi yoktur.
- Eflak, Boğdan, Erdel, Halep, Yemen, Bağdat, Kırım gibi eyaletlerde çıkmıştır.
- Bu İsyanlardan dolayı eyaletlerdeki otorite sarsılmıştır.
- Bazı tavizler verilmek zorunda kalınmıştır.

XVII. yy Islahatları

Genel Özellikleri

- Islahatların yapıldığı alan: Askeri ve mali alan
- Islahatlardaki temel amaç: Yükselme Döneminin ihtişamına geri dönmek-sorunları çözmek
- Uygulanan yöntem: Baskı ve şiddet
- Islahatları padişahlar ve sadrazamlar yapmıştır. Halktan talep olmamıştır.

- Avrupa örnek alınmamıştır.
- Sorunların kökenine inilmediği için sorunlara kalıcı çözümler üretilmemiştir.
- Islahatlar devlet adamlarının ömrü ile sınırlı kalmış kalıcı hale gelmemiştir.

Islahatçı Padişahlar

II. Osman (Genç)

- Osmanlı Devleti'nin ilk ıslahatçı padişahıdır.
- Islahatları daha çok düşünce aşamasında kalmıştır.
- Ulemanın ve şeyhülislamın yetkilerini kısıtladı. Amaç merkezi otoriteyi güçlendirmek.
- İlk kez saray dışından evlendi amaç sarayı halka açmak
- Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşündü.
- Başkenti İstanbul'dan Anadolu'ya taşımayı düşündü amaç devşirme kökenli devlet adamlarının yönetim üzerindeki etkisini kırmak
- Osmanlı Devleti'nin ilk barajı inşa edilmiştir. Topuz Bendi

II. Osman, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istediği için Yeniçeriler tarafından öldürülen ilk Osmanlı padişahıdır.

IV. Murat Dönemi Islahatları

- Duraklamanın asıl nedenlerini öğrenmek için Koçi Bey ve Kâtip Çelebi'ye raporlar (risale) hazırlatmıştır.
- Islahatlarından baskı ve şiddete başvurmuştur.
- İlk kez gece sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.
- İçki ve tütün yasaklanmıştır.

Islahatçı Sadrazamlar

Tarhuncu Ahmet Paşa Dönemi Islahatları

- IV. Mehmet dönemi sadrazamıdır.
- Maliyeyi düzeltmek için saray masraflarını kıstı.
- Devlet hazinesine borcu olanlardan devletin alacağını tahsil etmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin İlk Denk Bütçesi'ni hazırlamıştır.

Köprülüler Devri

Köprülü Mehmet Paşa

IV. Mehmet Dönemi sadrazamıdır.

- Osmanlı tarihinde şartlı olarak sadrazam olan ilk devlet adamıdır.
- Köprülüler Devri Duraklama içinde Yükselme Devri olarak kabul edilmiştir.

Köprülü Fazıl Ahmet Paşa

- Orduyu disiplin altına almıştır.
- Maliyeyi düzene sokmuştur.
- Askeri ve mali alanda yenilikler yapmıştır.
- İstanbul Çemberlitaş Kütüphanesi'ni inşa ettirmiştir.

XVII. yy Bilginleri

Hezarfen Ahmet Çelebi: Dünya'da başarılı uçuşu yapan ilk bilgindir.

Lagari Hasan Çelebi: İcat ettiği roketle uçmayı başarmıştır.

Kâtip Çelebi: Keşfi Zunun, Cihannuma gibi önemli eserleri vardır.

Koç Bey: Duraklamanın nedenlerini anlattığı Koç Bey Risalesi vardır.

Lütfi Paşa: Asafname adlı eserinde XVII. yy bozukluklarını anlatmıştır.

Evliya Çelebi: Dönemin ünlü seyyahıdır.

Karacaoğlan: XVII. yy'in önemli halk ozanıdır.

Itri: XVII. yy 'da yaşamış önemli bestekârdır.

ALÇİN HOCA

Gerileme Devri (Diplomasi ve Değişim) (1699-1792)

Dönemin Padişahları

- III. Ahmet (1703-1730)
- I. Mahmut (1730-1754)
- III. Osman (1754-1757)
- III. Mustafa (1757-1774)
- I. Abdülhamit (1774-1789)
- III. Selim (1789-1807)

Gerileme Devri Karlofça Antlaşması ile başlayıp 1792 Yaş Antlaşması'na kadar olan süreçtir.

Dönemin Siyasi Gelişmeleri

1711 Prut Savaşı (Osmanlı-Rusya)

Nedenleri

- Paltova Savaşı'nda Ruslara yenilen İsveç Kralı XII. Demirbaş Şarl'ın Osmanlı'ya sığınması

- Rusların İsveç Kralı'nı takip bahanesiyle Osmanlı sınırlarını ihlal etmesi

Gelişme

Osmanlı sadrazamı Baltacı Mehmet Paşa, Rus ordusunu tamamen yok edebilecek durumda iken Rusların antlaşma teklifini kabul etmiştir. **Nedeni:** Yeniçeri Ocağı'na olan güvensizlik

Prut Antlaşması

- Azak Kalesi ve çevresi Osmanlı'ya verildi.
- Ruslar, İstanbul'da elçi bulundurmayacak
- İsveç Kralı ülkesine serbestçe dönebilecek. (Osmanlı'nın Avrupa'da prestiji arttı)
- Rusya Lehistan'ın içişlerine karışmayacak

Önemi: Osmanlı Devleti bu başarı ile Karlofça Antlaşması ile kaybettiği yerleri geri alma ümidine kapılmıştır.

ALÇİN HOCA

1715-1718 Osmanlı-Venedik-Avusturya Savaşları

Nedeni

- Osmanlı'nın Karlofça Antlaşması ile Venediklilere bıraktığı Mora'yı geri alma isteği

Gelişme

- Osmanlı Devleti: Mora, Korint, Modon, Koron ve Navarin'i geri almıştır.
- Osmanlı'nın güçlenmesinden çekinen Avusturya Karlofça Antlaşması'nın garantörü iddiasıyla savaşa girdi.
- Osmanlı yenilmiştir. (Petervaradin Savaşı)

Pasarofça Antlaşması

- Kuzey Sırbistan, Belgrat, Eflak ve Temeşvar, Avusturya'ya bırakılmıştır.
- Mora, Osmanlı'ya verilmiştir.

Antlaşmanın önemi: Osmanlı ilk kez Batı'nın üstünlüğünü kabul etmiştir.

- Osmanlı Devleti'nde Lale Devri başlamıştır.

1722-1746 Osmanlı-İran (Safevi) Savaşları

Nedeni: Osmanlı'nın Batı'daki kayıplarını doğuda yeni yerler alarak telafi etmek istemesi

Gelişme: Osmanlı ve Rusya aynı anda İran topraklarına girince aralarında anlaştılar.

İstanbul Antlaşması: İlk Osmanlı-Rus ittifak antlaşmasıdır.

1746 Kerden Antlaşması (II. Kasrı Şirin)

(Osmanlı-İran)

- Kasrı Şirin Antlaşması'nın maddeleri aynen kabul edilmiştir.

1736-1739) Osmanlı-Rus ve Avusturya Savaşları

Nedeni

- Rusya'nın Lehistan'ın içişlerine karışması
- İran Savaşlarında Osmanlı'ya yardıma gelen Kırım kuvvetlerinin Ruslar tarafından engellenmesi.

Gelişme: Osmanlı Devleti Humbaracı Ahmet Paşa'nın Avrupa tarzı askeri ıslahatları sayesinde iki cephede de başarılı olmuştur.

Arabulucu devlet: Fransa

Belgrad Antlaşması

- Azak Kalesi yıkılmak şartıyla Ruslara verildi.
- Ruslar Karadeniz'de donanma ve tersane bulundurmayacak
- Avusturya, Pasarofça Antlaşması ile aldığı yerleri geri verdi.

Önemi

- Osmanlı'nın Batı karşısında imzaladığı son karlı antlaşmadır.
- Karadeniz'in Türk Gölü olduğu son kez ispatlanmıştır.
- Fransa bu antlaşmada Osmanlı'nın tarafını tuttuğu için Fransa'ya verilen Kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiştir.

1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı

Nedenleri

- Rusların, Balkanlara ulaşabilmek için Lehistan'ı ele geçirme isteği.
- Ruslardan kaçan Leh milliyetçilerinin Osmanlı'ya sığınması

Gelişme

- Ruslar, Mora'da halkı kışkırtarak isyan çıkartmıştır.
- 1770 yılında Osmanlı donanmasını Çeşme Baskınıyla yakmıştır.
- 1770 Kartal Meydan Muharebesi'nde Osmanlı büyük bir yenildi almıştır.

Küçük Kaynarca Antlaşması

- Kırım bağımsız olacak. (Osmanlı'nın halkı Tür ve Müslüman olan bir yer kaybedildi-Karadeniz tamamen Türk Gölü olmaktan çıktı)
- Kırım halkı dini yönden Osmanlı halifesine bağlı olacak. (Osmanlı ilk kez Halifelik makamını uluslararası siyasette kazandı)
- Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek. (Osmanlı ilk kez savaş tazminatı ödedi)
- Rusya, İstanbul'da kalıcı elçi bulunduracak.
- Rusya, Osmanlı tebaası olan Ortodoksların haklarını koruyabilecektir. (Rusya doğrudan Osmanlı içişlerine karışma fırsatı buldu.)
- Rusya'ya kapitülasyon verildi.
- Rusya istediği yerde konsolosluk açabilecek. (Rusya daha çok Balkanlarda konsolosluklar açarak bölge halkını Osmanlı'ya karşı kışkırtmıştır)
- Rus Hristiyanları kutsal yerleri serbestçe ziyaret edebilecek.

Aynalıkavak Tenkihnamesi (1779)

- Rusya'nın Kırım'ın içişlerine karışarak Şahin Girayı Kırım Hanı seçtirmesi üzerine Kırım halkı isyan etmiştir.
- Rusya, Kırım'ı işgal edince Osmanlı tepki göstermiş Fransa'nın araya girmesiyle tenkihname imzalanmıştır.

Buna göre

- Osmanlı Şahin Giray'ın Kırım Hanlığını kabul edecek
- Rusya, Kırım'dan çekilecek

1787-1792 Osmanlı-Rus ve Avusturya Savaşları

ALÇİN HOCA

Nedeni:

Greek Projesi: İstanbul Osmanlı'dan alınarak Rusya'ya bağlı bir Bizans Devleti kurulacak

Dakya Projesi: Osmanlı'nın Avrupa toprakları üzerinde Avusturya'ya bağlı bir Dakya Devleti kurulacak

Gelişme

1789'da Fransız İhtilali'nin çıkması üzerine Avusturya ihtilalin kendi ülkesini olumsuz etkilemesinden korkarak **1791 Ziştovi Antlaşması** ile savaştan çekildi.

1791 Yaş Antlaşması (Osmanlı-Rusya

- Osmanlı, Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul etmiştir.
- Osmanlı Gerileme Devri bitti Dağılma Devri başlamıştır.

Gerileme Devri Islahatları

Genel Özellikleri

- Islahatlar daha çok askeri ve mali alanda yapılmıştır.
- İlk kez Islahatlarda Avrupa örnek alınmıştır.
- Islahatlarda ki temel amaç toprak kayıplarına engel olmaktır.

Lale Devri (1718-1730)

- Lale Devri'nde askeri ıslahat yapılmamıştır.

Dönemin padişahı: III. Ahmet

Sadrazamı: Nevşehirli Damat İbrahim Paşa

Şairi: Nedim

Minyatürcüsü: Levni

Döneme Lale Devri adını veren: Yahya Kemal Beyatlı

Yazdığı romanda Lale Devri adını ilk kez kullanan: Mehmet Refik Efendi

Islahatları

- İlk kez Avrupa'nın üstünlüğü kabul edildi.
- İlk kez Avrupa'ya elçi gönderildi.

İlk Geçici elçi: Paris elçisi 28. Mehmet Çelebi

Not: Osmanlı'nın Avrupa'ya gönderdiği elçilerine Sefir adını vermiştir.

* elçilerin yazığı eserlere Sefaretname denir.

* 28. Mehmet Çelebi'nin yazdığı Sefaretname Batı'ya açılan ilk kapı olarak kabul edilir.

İlk Özel matbaa açıldı. (Sait Efendi ile İbrahim Müteferrika açtı) Matbaa batıdan getirilen ilk teknik yeniliktir.

- Matbaa da dini eserlerin basımı yasaklanmıştır. Nedeni Hattat ve Ulemanın tepkisini çekmemek.
- Matbaa da basılan ilk eser Vankulu Lugatı'dır.

Yazarı Vani Mehmet

- İlk itfaiye örgütü kuruldu. (**Tulumbacılar Ocağı**)
- Tercüme Encümenliği kuruldu.
- Doğu Klasikleri Türkçe 'ye çevrildi.
- Avrupa mimarisi örnek alındı. (Barok ve Rokok Tarzı)
- Avrupa mimarisi örnek alınarak **III. Ahmet Çeşmesi yapıldı.**
- İlk kez çiçek aşısı uygulandı. (Doğudan (İran) alındı)
- Yalova'da kâğıt fabrikası açıldı.

Lale Devri Patrona Halil İsyanı ile sona ermiştir.

I. Mahmut Dönemi Islahatları

- İlk kez Avrupa tarzı askeri ıslahatlar yapıldı.
- İlk kez Avrupa'dan askeri uzmanlar getirildi.
- Avrupa'dan getirilen ilk askeri uzman Conte de Böneval (Humbaracı Ahmet Paşa adını aldı)
- Teknik alanda askeri personel yetiştirmek için Hendeshane açıldı.

ALÇİN HOCA

Hendeshane, Avrupa tarzı açılan ilk askeri okuldur.

- Ordu bölük, tabur ve alay gibi kısımlara ayrılmıştır.

III. Mustafa Dönemi Islahatları

- Avrupa'dan getirilen askeri uzman: Baron dö Tott (Koca Ragıp Paşa adını aldı)
- Esham Usulü benimsendi: İlk iç borçlanma
- Sürat Topçuları Ocağı kuruldu.

I. Abdülhamit Dönemi Islahatları

- Avrupa'dan getirilen askeri uzmanların Müslüman olma şartını kaldırdı. (Amaç daha nitelikli uzmanların gelmesi),
- İstihkâm Okulu açıldı.
- Yeniçeri sayımı yapılarak Yeniçerilere talim zorunluluğu getirildi.
- Ulufe alım-satımı yasaklandı.
- Cülus bahşişi kaldırıldı.

- Mühendishane-i Bahr'ı Hümayun açıldı. (MEB kitabı)
- Kürk satışı yasaklandı (benden daha çok kazanıyorlar demişşşş)

III. Selim Dönemi Islahatları

(Nizamı Cedit (Yeni Düzen) Islahatları)

- Planlı ve programlı ıslahatlar yapmaya çalışmıştır.
- Bu dönemde yapılan tüm yenilikler Nizamı Cedit (Yeniz düzen) olarak adlandırılmıştır.
- Islahatlar için Meşveret Meclisi kuruldu.
- Islahatların yapılması için devlet adamlarına Layihalar (rapor) hazırlatıldı.
- Avrupa tarzı ilk ordu kuruldu. Nizamı Cedit Ordusu
- Nizamı Cedit Ordusu'nun ihtiyaçlarını karşılamak için İradı Cedit Hazinesi kuruldu.

ALÇİN HOCA

- Yapılan ıslahatlarda en çok Fransa örnek alındı.
- Askeri okullarda Fransızca zorunlu yabancı dil dersi olmuştur.
- Devlet Matbaası (Matbaay-ı Amire) açıldı.
- Avrupa'ya kalıcı elçiler gönderildi.
- Avrupa'ya gönderilen ilk elçi Londra Sefiri Yusuf Agâh Efendi'dir.
- Mühendishane-i Berri Hümayun (Kara Subay Okulu) açıldı.
- Levent ve Selimiye Kışlaları açıldı.
- III. Selim Suzi Dilara makamında besteler yazmıştır.
- İlhami mahlasını kullanmıştır.

Yakınçağ Avrupa Tarihi

Fransız İhtilali (1789):

Fransız İhtilalinin İç Sebepleri:

- Fransa da halkın eşitsizlik esasına dayalı sınıflara ayrılmış olması.
- Fransa da istibdat (baskıcı) idaresinin varlığı.
- Fransa da Jan Jak Russo, Volter, Monteskiyö gibi aydınların mevcut siyasi, hukuki, ekonomik sistemin haksızlığını dile getirmeleri.
- Mali zorluklar ve vergilerin ağırlığı.

Nedenleri:

- İngiltere'deki meşrutiyet idaresinin Fransızları etkilemesi.
- Amerikan ihtilali sırasında yayınlanan İnsan hakları bildirisi ve Amerika da kurulan Cumhuriyet idaresinin Fransızları etkilemesi.
- Yedi yıl savaşlarının Fransa da mali krize sebep olması.
- Fransız aydınlarının halkı bilinçlendirmesi

İhtilalinin Başlaması ve gelişmesi:

- Krallığın ve baskının sembolü olan "Bastil hapishanesi" yakıldı.

Fransız ihtilali 1789 dan 1804 tarihine kadar dört dönem geçirmiştir.

Kurucu meclis

Cumhuriyet

Direktuvar

Konsüllük dönemleridir.

Napolyon'un 1804 de kendini imparator ilan etmesiyle Fransız ihtilali sona erdi.

İhtilalin Sonuçları:

- Fransız ihtilalinin en önemli sonucu, Krallık idaresinin yıkılış sürecini başlatarak demokrasiye geçişin yolu açıldı.
- Tüm dünyada ;eşitlik, adalet, hürriyet, İnsan hakları, mülkiyet, laiklik, Cumhuriyet, Milli egemenlik, Milliyetçilik fikirleri yayılmıştır.
- Fransız ihtilalinin yaydığı Milliyetçilik fikri çok uluslu imparatorlukları parçalamış milli devletlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
- En çok etkilenen imparatorluklar: Osmanlı ve Avusturya Macaristan İmparatorluklarıdır.
- Dinsel kökenli egemenlik yıkıldı.

Laik devlet sistemini ortaya çıkarmıştır.

Fransız ihtilalinin çıktığı yıl, yakın çağın başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

UYARI: Fransız ihtilali ile Evrensel İnsan hakları bildirisi yayınlandı

- Diğer Avrupa ülkeleriyle Fransa arasında, 1793-1815 tarihleri arasında savaşlar yaşanmıştır.

Viyana Kongresi. (Restorasyon Dönemi)

Toplanma nedeni:

- Fransız İhtilalinden sonra başlayan İhtilal savaşları sonucunda bozulan Avrupa sınırlarını yeniden belirlemek.
- Krallıkların çıkarlarını korumak.

Napolyon'a karşı İngiltere, Rusya, Prusya ve Avusturya devletleri Meternich Sistemi'ni kurdular.

Sonuçları:

- Avrupa da sınırlar yeniden çizildi.
- Avrupa kralları Fransız ihtilalinin yaydığı fikirlerin birlikte yok edilmesi konusunda anlaştı.

ALÇİN HOCA

- Viyana kongresinde Avrupa devletlerinin sınırları çizilirken milliyetçilik dikkate alınmadığı için barış ve istikrar sağlanamadı.
- Avrupa da; 1815 Viyana kongresinden ,1827 yılındaki Navarin olayına kadar devam etmiştir.
Uyarı: Şark Sorunu (Doğu Sorunu) ilk kez bu kongrede dile getirildi.
Uyarı: Osmanlı için Hasta Adam deyimini kullanan devlet: Rusya'dır. (I. Nikolay)

1830 İhtilalleri: (Fransa'da başladı)
Nedeni:
- Viyana kongresi ile Fransa da kurulan krallığa karşı halkın isyan etmesi.
Fransa da Mutlakıyet yıkıldı. Meşruti krallık oluşturuldu.
Avrupa da Liberal demokrasiler güçlendi.
Belçika, Hollanda dan dan ayrıldı.
İtalya ve Polonya da çıkan isyanlar bastırıldı.
Bu ihtilal Viyana kongresi ile kurulan Avrupa düzenini yıkmıştır.

1848 İhtilalleri: (Fransa'da başladı)
Nedeni
- Fransız ihtilalinin yaydığı fikirler.
- Sanayi inkılabı sonucunda ortaya işçi sınıfının haklarını savunan sosyalist düşüncenin ortaya çıkışı
Sonuçları
- Fransa da Cumhuriyet ilan edildi.
- Bütün Fransızlara seçim hakkı tanındı.
- Ölüm cezası kaldırıldı ve esir ticareti yasaklandı.
- 1948 ihtilalleri Alman ve İtalyan birliklerinin oluşturulmasına ortam hazırladı.
- Avrupa da krallar halka yeni haklar vermek zorunda kaldı.

İtalya ve Almanya'nın Siyasi Birliklerinin Kurulması ve Avrupa da Bloklaşma:
- Milliyetçilik fikri Alman ve İtalya devletlerini birleştirmiştir. İtalyan birliğini 1870 yılında Piyomente(Sardunya) devleti kurmuştur.
- Alman birliğini ise 1871 tarihinde Prusya kurmuştur. (Alman siyasi birliğini kuran Bismarc)
- Almanya'nın güçlü bir devlet olarak ortaya çıkması. Avrupa da bloklaşmaya sebep olmuştur.
- Almanya'nın sanayileşmesi ve sanayisine hammadde ve Pazar arayışına girmesi Almanya ile İngiltere arasında amansız bir rekabeti başlatmıştır.

SANAYİ İNKILABI VE SÖMÜRGECİLİK:
Sanayi İnkılabı:
Başladığı ülke: İngiltere
Başladığı sektör: Tekstil
Sanayi İnkılabının İngiltere de başlamasının nedenleri
- 1763 yılında James Watt'ın buhar gücü ile çalışan makineyi keşfi
- İngiltere de bilimsel çalışmaların yapılmasını sağlayacak özgürlük ortamının olması.
- İngiltere'nin zengin enerji kaynaklarına sahip olması.
- İngiltere de Bankacılığın gelişmiş bulunması.
- Coğrafi Keşiflerle başlayan sermaye birikimi ile bilimin gelişmesi

UYARI: İngiltere de başlayan sanayi devrimi daha Fransa , Hollanda, Belçika, Almanya ve İtalya da da

A L Ç İ N H O C A

yaşanmıştır.

Sonuçları:

- Üretim arttı.
- Daha bol ve ucuz hammadde ihtiyacı arttı
- Pazar ihtiyacı ve rekabeti arttı
- Bu yüzden Avrupa devletleri arasında sömürgecilik yarışı hızlandı.
- Avrupa da refah düzeyi yükseldi.
- Nüfus arttı, Şehirlerin nüfusu arttı kırsal kesimden şehirlere göç başladı.
- İşçi sınıfı (Proleterya) ortaya çıktı.
- Sosyalist ve Komünist fikir akımları ortaya çıktı.
- Büyük şirketler kuruldu. Avrupa da yaşam koşullarının iyileşmesi sonucu özgürlükçü fikirler hızla yayıldı.
- Demir yollarının yapılması, buharla çalışan gemilerin icadı,ticari ve ekonomik faaliyetleri hem geniş alanlara yaydı hem de ticari faaliyetler hız kazandı.
- Sanayi inkılabı sonucunda askeri teknoloji gelişti. Savaşlarda mal ve can kaybı arttı

ALÇİN HOCA

EN UZUN YÜZYIL (DAĞILMA DEVRİ)

(1792-1922)

Dönemin Padişahları

- III. Selim (1789-1807) III. Selim Gerilemenin son Dağılma Dönemi'nin ilk padişahıdır.
- IV. Mustafa (1807) Kabakçı Mustafa İsyanı sonucunda tahta çıkarıldı. Kısa bir süre tahta kalmıştır.
- II. Mahmut (1808-1839)
- Abdülmecit (1839-1861)
- Abdülaziz (1861-1876)
- V. Murat (3 aylık süreyle en kısa süre tahta kalan padişahtır.
- II. Abdülhamit (1876-1909)
- V. Mehmet Reşat (1909-1918)
- VI. Mehmet Vahdettin (1918-1922)

Dönemin Genel Özellikleri

- Osmanlı Devleti bu dönemde varlığını korumak için Denge Siyaseti izlemiştir.
- Fransız İhtilali'nin etkisiyle ortaya çıkan milliyetçilik fikri Osmanlı azınlıklarının isyan etmesine neden oldu.
- Avrupalı devletler azınlık hakları bahanesiyle sürekli Osmanlı içişlerine karışmıştır.
- Osmanlı Devleti dağılma önüne geçebilmek için her alanda ıslahatlar yapmıştır.
- Bu dönemde demokratik gelişmeler görülmüştür.
- Osmanlı Devleti bu dönemde en çok Rusya ile savaşmıştır.

ALÇİN HOCA

Dönemin Siyasi Gelişmeleri

1798-1801 Osmanlı-Fransa Savaşı

Nedeni

- Napolyon'un, Akdeniz'e hâkim olmak için Mısır'ı işgal etmesi

Gelişme

- Osmanlı, İngiltere ve Rusya'dan yardım istemiştir. **(Osmanlı ilk kez Denge Politikası uygulamıştır.)**
- Rus donanması yardım amaçlı olsa da ilk kez boğazlardan geçmiştir.
- İngiltere ve Rusya, Fransa'nın Mısır'daki donanmasını yaktı.
- Napolyon, Osmanlı'yı barışa zorlamak için Aka Kalesi'ni kuşattı.
- Nizamı Cedit Ordusu, Aka'da Napolyon'u yendi. (Nizamı Cedit'in ilk ve tek başarısıdır)
- Napolyon'u yenen Nizamı Cedit Komutanı: Cezzar Ahmet Paşa'dır.

1801 El-Ariş Antlaşması

- Fransa, Mısır'dan çekilmiştir.

1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı

Nedenleri

- Osmanlı'nın Rus yanlısı Eflak ve Boğdan Beyleri'ni görevden alması
- Rusların Sırp İsyanını desteklemesi

Gelişme

- Rusya, Eflak ve Boğdan'ı işgal etti.
- Nizamı Cedit Ordusu, Tuna boylarında Rusları yendiyse de Kabakçı Mustafa İsyanıyla III. Selim tahtan indirilince Osmanlı yenildi.
- 1807'de Rusya, Fransa ile Osmanlı'ya karşı anlaştı.
- Osmanlı'da İngiltere'ye yanaşıp 1809 yılında Kale-i Sultani'ye Antlaşması'nı yapıp boğazları tüm savaş gemilerine kapattı.

1812'de Rusya ile Osmanlı arasında Bükreş Antlaşması imzalandı

Bükreş Antlaşması

- Beserbaya bölgesi Ruslara verildi.
- Sırplara imtiyaz verildi. (Osmanlı'dan siyasi imtiyaz alan ilk azınlık Sırplardır)

Azınlık isyanları

1804 Sırp İsyanı

Nedenleri

- Sırpların, Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımından etkilenmesi
- Avrupa ile yapılan savaşların çoğunlukla Sırbistan topraklarında gerçekleşmesi sonucunda Sırpların bu durumdan rahatsız olması
- Yeniçerilerin olumsuz davranışları

Sırp Lideri: Kara Yorgi

- Milliyetçilik akımının etkisiyle ayaklanan ilk Osmanlı azınlığı Sırplardır.
- Sırplar, Osmanlı ile Rusya arasında yapılan antlaşmalar sonucunda bağımsızlıklarını aşama aşama elde etmişlerdir.

* 1812 Bükreş Antlaşması ile **İmtiyaz**
* 1829 Edirne Antlaşması ile **Özerklik**
* 1876 Berlin Antlaşması ile **Tam bağımsızlık**

Yunan İsyanı

Nedenleri

- Milliyetçilik akımı
- Avrupalı devletlerin kışkırtmaları
- Etniki Eterya Cemiyeti'nin faaliyetleri

Gelişme

1. İsyan: Eflak'ta çıkarıldı: Amaç Avrupalı devletlerden yardım alabilmektir. Osmanlı isyanı bastırdı.

2. İsyan: 1821'de Mora'da çıkarıldı. Osmanlı isyanı bastıramayınca Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi.

Dikkat: Osmanlı kendi valisinden yardım isteyecek kadar zayıf durumda.

- Mehmet Ali Paşa, Girit ve Mora Valilikleri karşılığında isyanı bastırdı.
- Avrupa kamuoyunda Müslümanlar doğuda Hristiyanları katlediyor propagandası üzerine İngiltere, Fransa ve Rusya, Osmanlı'dan Yunanistan'a bağımsızlık vermesini istedi.
- Osmanlı kabul etmeyince Avrupalılar Navarin Baskınıyla Osmanlı donanmasını yaktı. (3. Yakılma)
- İngiliz Şair Lord Byron Yunan İsyanında Rumların yanında savaştı. Don Juan aslı eserinde İngiltere, Rusya ve Osmanlı soylularının yaşamını anlatmıştır.

1827-1829 Osmanlı-Rus Savaşı

Nedeni: Osmanlı Devleti'nin Navarin'de yakılan donanması için Rusya'dan tazminat istemesi

- Osmanlı Devleti 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmış yeni kurulan ordu ise tam hazır olmadığı için yenilmiştir.

Edirne Antlaşması

- Yunanistan bağımsız oldu. **(Osmanlı'dan ayrılan ilk azınlık Rumlardır)**
- Sırbistan, Eflak ve Boğdan'a özerklik verildi.

Dikkat: Osmanlı'nın zayıf durumundan faydalanan Fransa, Cezayir'i işgal etti.

Osmanlı'nın Kuzey Afrika'da kaybettiği **ilk yer Cezayir'dir.**

ALÇİN HOCA

Mısır Sorunu

Nedenleri:

- Mora'nın kaybedilmesi üzerine isteklerine ulaşamayan Mehmet Ali Paşa'nın Girit ve Suriye valiliklerini istemesi
- Osmanlı kabul etmeyince M. Ali Paşa'nın ordusu Kütahya'ya kadar ilerlemiştir.
- İngiltere'den umduğu yardımı bulamayan II. Mahmut "Denize düşen yılana sarılır" sözüyle Rusya'dan yardım istemiştir.
- Rus donanmasının boğaza gelmesi üzerine Avrupalılar araya girdi.
- Osmanlı ve M. Ali Paşa arasında Kütahya Antlaşması yapıldı

1833 Kütahya Antlaşması

- M. Ali Paşa'ya Girit ve Suriye valilikleri
- M. Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'ya Adana ve Cidde valilikleri verilmiştir.

1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması

(Osmanlı-Rusya)

- İngiltere ve Fransa'ya güvenmeyen Osmanlı'nın M. Ali Paşa'ya karşı Rus desteğine ihtiyaç duyması

Bu antlaşmaya göre

- Osmanlı bir saldırıya uğrarsa Rusya yardım edecek (Rus ordusunun masrafını Osmanlı karşılayacak)
- Rusya savaşa girerse Osmanlı boğazları kapatacak
- Antlaşma süresi 8 yıl olacak

Önemi

* İlk kez boğazlar sorunu ortaya çıktı.
* Osmanlı son kez tek başına boğazlarla ilgili karar vermiştir.
* İngiltere ve Fransa bu antlaşmaya tepki göstermiştir.

Balta Limanı Ticaret Antlaşması

(Osmanlı-İngiltere)

Amaç: Mısır sorununda İngiltere'nin desteğini almaktır.

- Bu antlaşma ile İngilizler 'den alınan Rüsumat-ı Dâhiliye (İç Gümrük vergisi) kaldırıldı

Önemi: Osmanlı bu antlaşma ile Avrupa'nın yarı sömürgesi durumuna düşmüş.

- Osmanlı yerel sanayisi çökmüştür.

ALÇİN HOCA

Nizip Savaşı (1840)

Osmanlı-M. Ali Paşa

Nedeni: M. Ali Paşa'nın ödemesi gereken vergiyi ödememesi.

Gelişme: Osmanlı ordusu yenildi.

- M. Ali Paşa'nın güçlenmesini çıkarlarına aykırı bulan Avrupa devletlerinin baskısıyla Londra Konferansı toplandı

1840 Londra Konferansı

(Osmanlı-İngiltere-Rusya-Avusturya-Prusya

- Mısır valiliği ömür boyu M. Ali Paşa ve ailesinin olacak (Hıdivlik Statüsü)
- Adana, Girit, Suriye ve Cidde valilikleri Osmanlı'ya verildi.

Dikkat: Mısır meselesi iç sorunken dış sorun haline gelmiştir.

1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi

(Osmanlı-Avrupa Devletleri)

Sözleşmenin imzalanma nedeni: Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın süresinin dolması üzerine Avrupalıların boğazlar konusuna müdahale etmesi.

Buna göre

- Boğazlar Osmanlı egemenliğinde kalacak

- Boğazlar barış zamanında tüm savaş gemilerine kapalı, ticaret gemilerine açık olacak.

- Osmanlı savaşa girerse boğazları istediği gibi kullanabilecek

Önemi

- Boğazlar ilk defa uluslararası statü kazandı.

- İngiltere, Rus donanmasının Akdeniz'e inmesini engellemiştir.

Dikkat: Mısır Sorunu ile boğazlar meselesinde karlı çıkan devlet İngiltere'dir. İngiltere, M. Ali Paşa'nın güçlenmesini engellemiş, Rus donanmasının Akdeniz'e inmesini engelleyerek her iki durumda da çıkarlarını korumuştur.

Kırım Savaşı (1853-1856)

(Osmanlı-Rusya)

Nedenleri

- 1848'de Avusturya'ya karşı ayaklanan Macar milliyetçilerinin Osmanlı'ya sığınmasına Rusların tepki göstermesi

- Rusya'nın Osmanlı'dan Ortodokslara yeni haklar vermesini istemesi (Kutsal Yerler Sorunu)

- Rusya'nın Hünkâr İskelesi Antlaşması ile verilen hakların yeniden verilmesini istemesi

Gelişme

- Rusya 1853 Sinop Baskını ile Osmanlı donanmasını yaktı. (4. Yakılış)

- Rusya'nın güçlenmesini istemeyen İngiltere, Fransa, Piyomente ve Avusturya, Osmanlı'nın yanında savaşa girdi.

- Rusya yenilip barış istedi.

Paris Barış Antlaşması

- Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü Avrupa'lı devletlerin garantisi altında olacaktır. (Osmanlı topraklarını tek başına koruyamayacağını ilk kez kabul etmiştir.

* Osmanlı bir süreliğine de olsa Rusya'ya karşı topraklarını güvence altına almıştır.)

- Karadeniz tarafsız olacak, Osmanlı ve Rusya Karadeniz'de donanma ve tersane bulundurmayacak. (Osmanlı kazanan taraf olduğu halde Osmanlı'ya yenik devlet muamelesi yapılmıştır.)

- Osmanlı bir Avrupa devleti sayılacaktır. (Osmanlı ilk kez bir Avrupa devleti sayılmıştır.)

- Osmanlı Devleti, Islahat Fermanı'nı ilan etmiş ve Islahat Fermanı bu antlaşmanın bir maddesi olarak kabul etmiştir.

Dikkat

- Osmanlı ilk kez bu savaş sırasında dış borç aldı. (İngiltere'den)

- Namık Kemal'in "Vatan yahut Silistre" adlı eseri bu savaşı anlatmaktadır.

- İstanbul'a gönüllü olarak gelen Florance Nightingale İngiliz askerlerini tedavi etmiştir.

- Florance Nigtingale **(Lambalı Kadın)** modern hemşericiliğin kurucusu sayılmaktadır.

- Osmanlı ilk kez Kırım Savaşı sırasında telgrafı kullandı.

Kuleli Olayı (1859)

- Fedailer Cemiyeti'nin Abdülmecit'i tahtan indirerek Abdülaziz'i tahta geçirip şeriata daha uygun bir yönetim kurmak.

- Islahat Fermanı'na tepkidir.

A L Ç İ N H O C A

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı

(93 Harbi)

Nedenleri

- İstanbul Tersane Konferansı'nda Rusya isteklerinin kabul edilmemesi.
- İstanbul Tersane Konferansı'ndan sonra toplanan Londra Konferansı kararlarının Osmanlı tarafından kabul edilmemesi

Gelişme

Ruslar doğuda Erzurum'a kadar ilerlemiştir

- İlk kez İngiltere bu savaşta Osmanlı toprak bütünlüğünü savunmaktan vazgeçti.

Doğu Cephesi:

Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Kafkasya'da Ruslara karşı üstün bir mücadele verdi.

Nene Hatun: Rusların Erzurum'u işgali sırasında verdiği mücadele ile destanlaştı.

Batı Cephesi

- Plevne Savunması: Gazi Osman Paşa Ruslara karşı üstün bir direniş göstermiştir. Bundan dolayı Gazi Osman Paşa'ya **Plevne Kahramanı** unvanı verilmiştir.

Ruslar batıda İstanbul Yeşilköy'e kadar ilerleyince Osmanlı barış istemek zorunda kalmıştır.

Ayestefanos (Yeşilköy) Antlaşması (1876)

(Bu antlaşmanın maddeleri ile ilgili 2014 Lisans kpss de soru gelmiştir)

Maddeleri

- Büyük Bulgaristan Krallığı kurulacak.
- Sırbistan-Karadağ ve Romanya bağımsız olacak
- Kars, Ardahan, Batum ve Doğubeyazıt Rusya'ya verilecek.
- Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek.
- Girit ve Ermenilerin bulunduğu yerlerde ıslahatlar yapılacaktır.

* İlk kez Ermeni sorunu gündeme gelmiştir.

* Rusya'nın Ayestefanos Antlaşması ile güçlenmesinden rahatsız olan Avrupa devletleri araya girerek Berlin de bir konferans toplayıp yeni bir antlaşma yapılmasını sağlamışlardır.

Berlin Antlaşması

- Kars, Ardahan ve Batum, Ruslara verilecek
- Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olacak
- Bosna-Hersek, Osmanlı toprağı sayılacak ama Avusturya yönetiminde olacak
- Osmanlı, Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek
- Girit ve Ermenilerin yaşadığı yerlerde ıslahat yapılacak

Önemi

- Ermeni Sorunu ilk kez uluslararası bir sorun olarak gündeme geldi.
- İngiltere, Osmanlı toprak bütünlüğünü savunmaktan vazgeçti.
- Osmanlı dış politikada Almanya'ya yanaştı.
- Osmanlı hızlı bir şekilde dağılmaya başladı

1878 Osmanlı Devleti **Kıbrıs'ı İngiltere'ye** üs olarak verdi.

1878 Halepa Fermanı: Giritlilerin devlete olan bağlığını artırmak için Giritlilere verilen hakları içeren fermandır

1881 'de Fransa Tunus'u işgal etti.

1881'de İngiltere, Mısır'ı işgal etti.

A L Ç İ N H O C A

Dömeke Meydan Savaşı (1897)

(Osmanlı-Yunanistan)

Nedenleri

- Yunanistan'ın Girit halkını sürekli kışkırtması
- Yunanistan'ın Girit'e asker çıkarması

Yunan kuvvetleri yenilmiştir.

- Mustafa Kemal bu savaşa gönüllü olarak katılmak istemiş ancak yaşı küçük olduğu için kabul edilmemiştir.
- M. Emin Yurdakul'un "Cenge Giderken" şiiri bu savaşı anlatmaktadır.
- Osmanlı Devleti'nin kazandığı son meydan savaşıdır.
- Avrupalıların devreye girmesiyle antlaşma yapılmıştır.

İstanbul Antlaşması

- Girit'e özerklik verildi.
- Girit'i Rum bir vali yönetecek.

Osmanlı savaş meydanında gösterdiği başarıyı antlaşma masasında gösteremedi **nedeni:** Avrupalı devletlerin baskısı

ALÇİN HOCA

Dağılma Dönemi Islahatları

Genel Özellikleri

- Islahatlardaki temel amaç: Devletin çöküşünü önlemektir.
- Islahatlar devlet politikası haline gelmiştir.
- Her alanda ıslahatlar yapılmıştır.
- Islahatlarda Avrupa örnek alınmıştır.

II. Mahmut Dönemi Islahatları

Senedi İttifak (1808)

- Padişah-Ayanlar (Toprak Ağaları) arasında yapılmıştır.

Önemi

- Osmanlı Devleti'nde ilk kez padişah kendi gücünün dışında farklı bir gücün varlığını kabul etmiştir.
- İlk kez padişahın yetkileri kısıtlanmıştır.
- Osmanlı Devleti'ndeki ilk demokratikleşme hareketidir.
- Senedi İttifak'ta Avrupa'nın herhangi bir etkisi yoktur.

İdari Alan Islahatları

- Divan-ı Hümayun kaldırıldı yerine nazırlıklar (bakanlık) kuruldu.

Sadrazam: Başvekil

Sedaret Kaymakamı: Dahiliye Nezareti (içişleri bakanı)

Reisülküttap: Hariciye Nazırı

Defterdar: Maliye Nazırı

- Devlet memurlarına maaş bağlandı.
- Devlet memurlarına fes, pantolon, çeket giyme zorunluluğu getirildi.
- II. Mahmut portresini yaptırıp devlet dairelerine astırdı.
- Köy ve mahalle muhtarlıkları kuruldu.

- Zamanla ayanlık sistemi kaldırıldı. (merkezi otoriteyi güçlendirmek için)
- Eyaletlere merkezden valiler atandı.
- İlk kez pasaport uygulaması getirildi.
- İstanbul nüfusunu dengede tutmak için Mürur Tezkeresi şartı getirildi. (İstanbul'a giriş belgesi)
- İlk kez müsadere kaldırıldı. Özel mülkiyette güvenceyi sağlamak için. (Tanzimat fermanı ile tamamen kaldırıldı)
- Kanun ve yönetmelikler için Meclis-i Valay-ı Ahkamı Adliye kuruldu.
- idari işler için Darı Şuray-ı Babı Ali kuruldu.
- İlk resmi gazete çıkarıldı: Takvimi Vekay-i
- İlk nüfus sayımı yapıldı. (Sadece erkekler sayıldı. Asker ve vergi mükelleflerini tespiti için)

Askeri Alan Islahatları

- Nizamı Cedit yerine **Sekbanı Cedit Ordusu** kuruldu: Yeniçerilerin tepkisi sonucu kapatıldı.
- **Eşkinci Ocağı kuruldu:** Yeniçerilerin tepkisi sonucu kaldırıldı.
- **Vakayı Hayriye (1826)** ile Yeniçeri Ocağı kaldırıldı.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile yenilikler önündeki en büyük engel kaldırıldı. Merkezi otorite güçlendi.

- Yeniçeri Ocağı'nın yerine **Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu** kuruldu.
- Tımar Sistemi kaldırılınca eyaletlerde güvenliği sağlamak için **Redif Birlikleri** buruldu.
- **Seraskerlik** (Başkomutanlık) makamı kuruldu.

Eğitim Alanı Islahatları

- İstanbul'da ilkokul okuma zorunlu hale getirildi.
- İlk kez Avrupa'ya öğrenci gönderildi.
- Rüştiyeler (Ortaokul) açıldı.
- Mehter Takımı kaldırılarak askeri bando okulu olan Mızıkay-ı Hümayun açıldı.
- Enderun Okulu kapatılarak devlet memuru yetiştirmek için Mektebi Maarifi Adliye açıldı.
- Tercüme odaları kuruldu. Müslüman tercümanlar yetiştirmek için.

Ekonomik Alan Islahatları

- İlk yerli kumaş fabrikası açıldı. Asker ve memurların kıyafetlerinin yerli kumaştan dikilmesi zorunluluğu getirildi: Amaç yerli üretimi güçlendirmek.
- Feshane açıldı.
- Dış satımı artırmak amacıyla gümrük vergileri düşürüldü.
- Narh Sistemi kaldırıldı. Serbest piyasa ekonomisine geçmek için

ALÇİN HOCA

Tanzimat Dönemi Islahatları

(1839-1876)

Tanzimat Dönemi Padişahları

Abdülmecit (1839-1861)

Abdülaziz (1861-1876)

Abdülmecit Dönemi Islahatları

Tanzimat Fermanı (1839)

(Gülhane-i Hattı Hümayun)

İlanında Etkili olan devlet adamı: Mustafa Reşit Paşa

İlan Edilme nedeni

- Avrupa devletlerinin azınlıkları bahane ederek Osmanlı içişlerine karışmasını önlemek
- Mısır sorununda Avrupa devletlerinin desteğini almak.
- Azınlıkları, Müslümanlarla eşit hale getirerek milliyetçilik akımından etkilenmelerini önlemek.

İçeriği

- Herkesin mal, can, ırz, namus ve özgürlüğüne saygı duyulması.
- Mahkemelerin açık olması ve eşit şartlarda yargılanma hakkı.
- Herkesin kanun önünde eşit olması padişah dahil herkesin kanunlara uymak zorunda olması.
- Özel mülkiyet güvencesi (müsadere hukuken kaldırıldı)
- İşkence, dayak ve angarya kaldırılacak.
- Rüşvet ve iltimas kaldırılacak.

Önemi

- Osmanlı Devleti'nde ilk kez padişahın yetkileri kanunla sınırlandı.
- Osmanlı'da hukuk devletine geçiş ile hukukun üstünlüğü ilkesinin ilk aşamasıdır.
- Askerlik vatan hizmeti haline getirildi. Gayrimüslimlerde askere gidecek

Islahat Fermanı (1856)

İlan edilme nedenleri

- Azınlık haklarını genişleterek azınlıkları yönetime bağlamak.
- Avrupalıların sürekli azınlık haklarını bahane ederek Osmanlı içişlerine karışmasını önlemek.

Azınlıklara

- Bedelli askerlik hakkı
- Şirket ve banka kurma
- Devlet memuru olma
- Mahkemelerde eşit tanıklık hakkı
- İl Genel Meclislerine üye olma

hakları verilmiştir.

A L Ç İ N H O C A

Abdülmecit dönemi diğer Islahatları

- Abdülmecit **Alafranga** padişah olarak anılmıştır.
- **Nizamiye Mahkemeleri** açıldı. (Avrupa tarzı ilk mahkemeler)
- Bu dönemde azınlık isyanlarını önlemek için **Osmanlıcılık** fikri ortaya çıkarıldı.
- 1851'de ilk modern **belediye örgütü** kuruldu.
- **İl Genel Meclisleri** kuruldu. Halk ilk kez il yönetimine katıldı.
- Gayrimüslimlere bedelli askerlik hakkı verildi.
- **Zaptiye örgütü** kuruldu. (1845) ilk polis örgütü.
- 1859'da ilk **Sahil Güvenlik Örgütü** kuruldu. (Rüsumat Emaneti)
- 1846'da ilk kez **jandarma örgütü** kuruldu.
- İltizam Sistemi kaldırıldı. Vergileri toplamak için **Muhassılık meclisleri** kuruldu.
- İlk kâğıt para bastırıldı: **Kaime**
- **Şirketi Hayriye:** İlk deniz yolu işletmesi kuruldu.
- Osmanlı'da ilk demiryolu hattı kuruldu

***** ilk demir yolu hattı **İskenderiye-Kahire** hattı

***** Anadolu'daki ilk demiryolu hattı: **İzmir-Aydın** Hattı

- Meclisi Maarif kuruldu (MEB)
- **Mülkiye Mektebi** (Günümüz siyasal bilimler fakültesi) açıldı: Müdür, kaymakam yetiştirmek için
- 1848 **Darulmuallim** (Erkek öğretmen okulu) açıldı.
- İlk kız rüştiyesi açıldı.
- 1860'ta ilk **Telgraf Mektebi** kuruldu.
- Askeri idadiler açıldı. (Harp okullarına öğrenci yetiştirmek için)
- **Ceride-i Havadis** ilk yarı resmi gazete açıldı.
- **Tercümanı Ahval:** ilk özel gazete çıkarıldı.
- 1847'de ilk Osmanlı Banaksı açıldı. **Bankı Der sadet**
- **Encümeni Daniş** (bilimler akademisi) açıldı.

- Yurt dışına eğitim için gönderilen Osmanlı öğrencileri için Paris'te **Mektebi Osmani** açıldı.

Abdülaziz Dönemi Islahatları (1861-1876)

- Sultan Abdülaziz **Avrupa seyahatine** çıkan ilk Osmanlı padişahıdır.
- Yavuz Sultan Selim'den sonra **Mısır'a giden** tek padişahtır.
- 1863 Galatasaray Sultanisi kuruldu.
- 1863 Bank-ı Şahane-i Osmani açıldı. (Para bastırma yetkisi var)
- **Islahhane Mektebi** açıldı: (Kimsesiz çocuklara sanayi alanında eğitim vermek için
- Osmanlı donanması **dünyanın 3. Büyük Zırhlı Donanması** haline getirildi.
- Divanı Ahkâm-ı Adliye (**Yargıtay)** kuruldu.
- Şuray-ı Devlet **(Danıştay)** kuruldu.
- 1864 **Vilayet Nizamnamesi** yayımlandı. Köy ile kaza arasında nahiyeler kuruldu.
- 1870'te **Darülfünun** (İstanbul Üniversitesi) açıldı.
- **İlk resim sergisi açıldı** (1872): Şeker Ahmet Paşa tarafından
- **1873 Darüşşafaka Lisesi** açıldı: Yetim çocukların eğitimi için.
- **Darulmuallimat** (Kız öğretmen okulu) açıldı.
- **Memleket Sandıkları** kuruldu. (Ziraat Bankası'nın temeli) Mithat Paşa kurdu.
- **1868 Hilali Ahmer (Kızılay)** kuruldu.
- İstanbul'da **ilk tramvay şirketi** kuruldu.
- İlk **posta pulu** bastırıldı.
- **Mecelle hazırlandı.** (Ancak yürürlüğe girişi II. Abdülhamit dönemidir)
- İlk mizah dergisi **Diyojen** çıkarıldı.
- Sultan Abdülaziz meşrutiyeti ilan etmediği için Genç Osmanlılar tarafından tahtan indirilip yerine V. Murat geçirildi. Ancak V. Murat'ın akli dengesinin yerinde olmadığı anlaşılınca Meşrutiyeti ilan etme sözü veren II. Abdülhamit tahta geçirildi.

ALÇİN HOCA

II. Abdülhamit Dönemi Islahatları

I. Meşrutiyet'in ilanı – Kanuni Esasi

(1876)

İlan eden padişah: II. Abdülhamit

İlanında etkili olan sadrazam: Mithat Paşa

İlan edilmesini sağlayan grup: Jön Türkler

Sona ermesine neden olan gelişme: 93 Harbi

İlanında etkilen olan fikir: Osmanlıcılık

İlanında etkili olan gelişme: İstanbul Tersane Konferansı

İlan Edilme Nedenleri

- Milliyetçilik akımının etkisini ortadan kaldırmak.
- Rusya'nın izlediği Panslavizm politikasını etkisiz kılmak.
- Azınlık hakları için toplanan İstanbul Tersane Konferansı'nı etkisiz kılmak

Özellikleri

- Çift meclis sistemi benimsenmiştir.

Meclisi Ayan	**Meclisi Mebussan**
Padişah seçer	Halk seçer

- Padişahlık Osmanlı soyuna aittir.
- Devletin resmi dili: Türkçe
- Devletin resmi dini: İslam
- Meclisi açıp kapatma yetkisi padişahındır.
- Yasa önerme yetkisi padişahın onayına bağlıdır.
- Hükümet padişaha karşı sorumludur.
- Hükümet başkanı ve üyelerini padişah seçer.

Önemi

- Kanuni Esasi Türk tarihinin ilk Osmanlı'nın tek anayasasıdır.

- Türk tarihinde ilk kez parlamenter sistem başladı.
- Türk halkı ilk kez oy kullandı.
- Devletin rejimi ilk kez değişti. Monarşiden meşruti monarşiye geçildi.
- **I. Meşrutiyet'e ilk meclis başkanı:** Ahmet Vefik Paşa'dır.

1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nin başlaması üzerine II. Abdülhamit meclisi kapatmıştır.

- Meclisin kapatılmasından sonraki II. Abdülhamit dönemi İstibdat Dönemi olarak anılmıştır.

II. Abdülhamit Dönemi'nin diğer ıslahatları

- II. Abdülhamit camiden çok okul yaptırdığı için **Maarifperver padişah** olarak anılmıştır.
- Darülaceze açıldı. (1895)
- Himaye-i Etfal (Çocuk esirgeme kurumu) açıldı.
- Polis Mektebi açıldı.
- Sağır ve dilsizler mektebi açıldı.
- Hukuk Mektebi açıldı.
- Ziraat ve Baytar Mektepleri açıldı.
- Aşiret Mektebi açıldı.
- Çoban Mektebi açıldı.
- Şişli Etfal Hastanesi açıldı.
- Ziraat Bankası açıldı.
- İlk müze teşkilatı kuruldu. Kuran Osman Hamdi Bey
- Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe Spor Kulüpleri açıldı.
- Japonya İmparatoruna hediye götüren Ertuğrul Firkateyni dönüşte batmıştır.

Çırağan Baskını (Ali Suavi)

II. Abdülhamit'i tahtan indirip V. Murat'ı tahta geçirme girişimidir.

ALÇİN HOCA

OSMANLI KÜLTÜR ve MEDENİYETİ

Devlet Yönetimi

- **Osmanlı Yönetim Anlayışının dayandığı temel ilkeler**

* İslam Hukuku

* Eski Türk Devlet Geleneği

* Fethedilen yerlerin yönetim anlayışı

- Osmanlı yönetiminde ki temel amaç devletinin varlığının sürekliliğidir.

Devlet Yönetiminde Yer alan Unsurlar

Padişah

- Osmanlı Devleti'nde padişahlık hakkı Osmanlı hanedanına mensup erkeklere verilmiştir.

Osman ve Orhan Bey döneminde: Devlet hanedanın ortak malıdır.

I. Murat Döneminde: Devlet padişah ve oğullarının malıdır. Kardeş Katli geleneğini başlatan ilk padişah I. Murat'tır.

- II. Mehmet Dönemi: Devlet sadece padişahın malıdır. Bu dönemde Kardeş Katli yasallaştı.

- I. Ahmet Dönemi: Ekber ve Erşed Kuralı kabul edildi. (padişahlık Osmanlı Hanedanı'nın en yaşlı ve olgun üyesinin hakkıdır.) ilk kez tahta geçme usulü bir kurala bağlandı.

Padişah Adayları

Şehzade: Padişahın oğulları

Şehzadelerin Yetiştirilmesi

- Bedi Besmele: Şehzadelerin eğitime başlamasıdır.

- Şehzadeler 14-15 yaşına kadar sarayda ki Şehzadegan Okulu'nda eğitim alır.

Lala: Şehzadelerin eğitmeni

- Şehzadeler belli bir yaşa gelince lala denilen öğretmenleri ile beraber sancak eğitim alırlar.

- Sancağa çıkan şehzadeler Çelebi Sultan olarak isimlendirilir.

-Şehzadelerin eğitim aldığı sancaklar Anadolu'dadır.

- Balkanlarda ki tek şehzade sancağı: **Kefe'dir.**

Osmanlı'da Sancak Eğitimi geleneğini başlatan: **Orhan Bey**

- Sancak Eğitimi alıp padişah olan ilk kişi: **I. Murat**

- Sancağa çıkmayı zorunlu hale getiren **II. Mehmet**

- Sancak eğitimi alıp padişah olan son kişi: **III. Mehmet**

- Sancağa çıkma geleneğini kaldıran **III. Mehmet**

- Sancağa çıkmadan padişah olan ilk kişi **I. Ahmet**

Kafes Sistemi

- I. Ahmet döneminde getirilen bu sistemde şehzadeler sarayda ki Şimşir denilen odalarda eğitim almıştır.

Şehzadelerin Tahta Geçiş Töreni: Kılıç Alayı

- Osmanlı şehzadeleri tahta çıkmadan önce Eyüp Sultan'da şükür namazı kılar- ardından Cülus töreni ile tahta çıkarlar.

- Osmanlı'da Cülus Bahşişi dağıtan ilk padişah **I. Beyazıt**

- Cülus Bahşişi'ni zorunlu hale getiren: **II. Mehmet**

- Cülus Bahşişi geleneğini kaldıran **I. Abdülhamit**

Padişah Unvanları

Sultan: Osmanlı'da Sultan unvanını kullanan ilk padişah Orhan Bey'dir.

Hüdavendigar: I. Murat

Padişah: Padişah unvanını ilk kez kullanan I. Murat'tır.

Yıldırım: I. Beyazıt

Sultanı İklimi Rumi: I. Beyazıt

Hayır Babası: II. Murat

Fatih-Kayzer: II. Mehmet

Yavuz: I. Selim

ALÇİN HOCA

Cihan Hakanı-Muhteşem: I. Süleyman

Halife: İlk halife I. Selim'dir. Halifelik makamı ilk kez Küçük Kaynarca Antlaşması'nda kullanılmıştır.

Hükümdarlığın Sembolleri

- **Hutbe**
- **Para Bastırma:**
- **Çetr:** İpek ve kadifeden oluşan hükümdarlık şemsiyesidir.
- **Otağ:** Hükümdarlık çadırı
- **Sancak:** Bayrak
- **Növbet:** Davul
- **Ferman:** Hükümdarın emri
- **Menşur:** Halifeden alınan onaydır. (I. Selim'e kadar)
- **Cuma Selamlığı:** Padişah'ın Cuma namazı için saraydan çıkıp halkı selamlamasıdır.
- **Berat:** Atama onayı

Saray

- Saray Osmanlı Devleti'nde hem ülkenin yönetildiği hem de padişahın özel hayatının geçtiği yerdir.

Sarayın Bölümleri

- **Birun:** Sarayın dış bölümüdür.

Devlet buradan yönetilir ve tüm devlet görevlileri buradadır.

Enderun: Sarayın orta kısmıdır.

Padişahın kişisel hizmetlerine bakan odalar buradadır.

Devlete adamı yetiştirilen Enderun Mektebi bu bölümdedir.

Harem: Padişahın özel hayatının geçtiği yerdir.

Osmanlı Sarayları

Bursa Bey Sarayı: Orhan Bey döneminde inşa edildi. Osmanlı'nın ilk sarayıdır.

Edirne Sarayı: Osmanlı'nın ikinci sarayıdır. I. Murat döneminde inşa edilmiştir.

Topkapı Sarayı: II. Mehmet döneminde inşa edildi. Osmanlı'nın en uzun süre yönetim merkezi olarak kullandığı saraydır.

Bunların dışında

Dolmabahçe-Beylerbeyi-Çırağan ve Yıldız Sarayları da yönetim merkezi olarak kullanılmıştır. Bu saraylar Avrupa mimarisi tarzıyla yapılmıştır.

İshak Paşa Sarayı: Osmanlı Devleti'nde Kalorifer sistemi ve atık su sisteminin olduğu ilk saraydır.

A L Ç İ N H O C A

Divan-ı Hümayun

Kuran: Orhan Bey

Kaldıran: II. Mahmut

Başkanlığı: II. Mehmet'e kadar padişahlar başkanlık etti. II. Mehmet'ten sonra divan başkanı: Sadrazam

Son söz: padişahındır

Arz Odası: Divan kararlarının padişahın onayına sunulduğu odadır.

Kasrı Adl: Padişahların divan toplantılarını izlediği gizli bölümdür.

Mühimme Defterleri: Divan kararlarının yazıldığı defterlerdir.

Divandaki Sınıflar

Seyfiye Sınıfı (Askeriler)

İlmiye (Eğitim-Adalet)

Kalemiye (Bürokrasi)

Seyfiye Sınıfı'nın Üyeleri

- **Sadrazam**
- **Vezir** — **Asli Üyeler**
- **Kaptanı Derya**

* Yeniçeri Ağası
* Beylerbeyi — Asli üye değildirler
* Sancak Beyi
* Kapıkulu Ocağı
* Taşra Ordusu

Kalemiye Sınıfının Üyeleri

Şeyhülislam **Asli üyedirler**
Kazasker

Kadı
Müderris — Asli üye değillerdir
Müftü

Kalemiye Sınıfı

Defterdar
Nişancı — Asli üyedirler
Reisülküttap
Sedaret Kethüdası

Seyfiye Sınıfı Üyelerinin Özellikleri

Üyeleri Devirme kökenlidir

Sadrazam

* Sadrazamlık makamı ilk kez I. Murat döneminde kurulmuştur.
* İlk sadrazam: Çandarlı Halil Paşa'dır
* Padişahın mutlak vekilidir.
* Padişahın altın mührünü taşır.
* Padişah sefere çıkmadığında ordunun başında **Serdar-ı Ekrem** unvanıyla sefere çıkar.
* Sadrazam emirlerine **Buyruldu** denir.

Vezir

* İlk vezirlik makamı Orhan Bey döneminde kuruldu.
* İlk vezir Alaeddin Paşa'dır.
* Sadrazamlık makamının kurulmasından sonra Sadrazamın yardımcısı olmuşlardır.
* Ordunun başında sefere çıkarlar.

Kaptan-ı Derya

* Deniz Kuvvetlerinin Komutanı'dır.
* Kanuni döneminde divanın asli üyesi olmuştur.

A L Ç İ N H O C A

Yeniçeri Ağası

* Divanın asli üyesi değildir.
* İstanbul'un güvenliğinden sorumludur.
* Görevi ile ilgili bir durum olduğunda divana çağrılır.

İlmiye Sınıfı Üyelerinin Özellikleri

* Devşirmeler bu sınıfta görev alamazlar.
* Müslüman kökenli olmak zorundadırlar.
* Medrese eğitimi almaları zorunludur.

Şeyhülislam

* Fetva makamıdır. (Devlet işlerinin dine uygunluğu ile ilgili fetva verir)
* Ataması doğrudan padişah tarafından yapılır.
* II. Mahmut döneminde Bab-ı Meşihat adını almıştır.
* İlk şeyhülislam: Molla Fenari'dir
* Son şeyhülislam: Medeni Mehmet Nuri Efendi'dir.

Kazasker

* Adalet ve eğitim işlerinden sorumludur.
* İlk kazaskerlik makamı Rumeli Kazaskerliği olarak I. Murat döneminde kuruldu.
* I. Beyazıt dönemin de Anadolu Kazaskerliği kuruldu. (Yani Kazasker sayısı 2'dir.

* Kadı ve müderrislerin atanmasından sorumludur.

Kalemiye Sınıfı Üyeleri özellikleri

* Enderun da eğitim almış devşirmelerden seçilirler.

Defterdar: Maliye Bakanı'dır.

İlk Defterdar: Rumeli Defterdarlığı I. Murat döneminde kuruldu.

İkinci Defterdar: Anadolu Defterdarlığı'dır. I. Beyazıt döneminde kuruldu.

Nişancı (Tuğrai-Tevki-Mühürdar)

* I. Murat döneminde kuruldu.
* Resmi yazışmalardan sorumludur.
* Arazi kayıtlarını tutar.
* Padişahın mührünü belgelere çeker.

Reisülküttap: Dışişleri Bakanı

Sedaret Kethüdası: İçişleri Bakanı (Padişah seferde iken ülke işlerinden sorumludur.

Diğer Divanlar

Sefer Divanı: Ordunun sefere çıkmasından önce toplanır.

Ayak Divanı: Olağanüstü durumlarda toplanan divandır.

Ulufe Divanı: Yeniçeri maaşlarını dağıtır.

Galebe Divanı: Elçileri kabul eden divandır.

İkindi Divanı: Divanda yarım kalan işlerin bitirilmesi için sadrazam konağında toplanan divandır.

Çarşamba Divanı: İstanbul'un sorunlarının görüşüldüğü divandır.

Cuma Divanı: Din işlerinin görüşüldüğü divandır.

ALÇİN HOCA

İstanbul'un Yönetimindeki bazı görevliler

İstanbul'un yönetiminden sorumlu olan: **Sadrazam**

Güvenliğinden sorumlu olan: **Yeniçeri Ağası**

Adalet İşlerinden sorumlu olan: **Taht Kadısı**

Belediye işlerinden sorumlu olan: **Şehremini**

Taşra Yönetimi

İdari Yapı	**Eyalet**	**Sancak**	**Kaza**	**Köy**
Yönetici	Beylerbeyi	Sancakbeyi	Kadı	İmam
Güvenlik	Subaşı	Subaşı	Subaşı	Yiğit başı
Adalet	Kadı	Kadı	Kadı	Kadı naibi

Osmanlı Devleti'nde eyaletler 3'e ayrılmaktadır.

Salyaneli (Yıllıklı) Eyaletler

- Tımar Sistemi yerine iltizam sisteminin uygulandığı eyaletlerdir.
- Merkezden uzak eyaletlerdir.
- Vergi geliri doğrudan hazineye aktarılır.

Mısır, Habeş, Yemen, Tunus, Cezayir, Trablusgarp, Bağdat

Salyanesiz (Yıllıksız) Eyaletler

- Tımar siteminin uygulandığı eyaletlerdir.
- Vergi geliri hazineye aktarılmaz, memur maaşları ve asker yetiştirilmesi için kullanılır.

Rumeli, Budin, Anadolu, Bosna, Anadolu, Karaman, Musul, Erzurum, Amid

İmtiyazlı Eyaletler

- İçişlerinde serbest dışişlerinde Osmanlı'ya bağlı eyaletlerdir.
- Yöneticileri padişah tarafından seçilir.
- Gerekli görüldüğünde savaş zamanında Osmanlı'ya asker yollar.

* Hicaz'dan vergi alınmaz. (Kutsal yerdir)

Hicaz, Kırım, Erdel, Eflak, Boğdan gibi eyaletler.

Osmanlı Hukuk Sistemi

- Osmanlı'da toplumun varlığı adalet kavramı ile özdeşleştirilmiştir.

Osmanlı hukuku kendi içinde 3'e ayrılmaktadır.

- Şeri Hukuk
- Örfi Hukuk
- Cemaat Hukuku (Gayrimüslim Hukuku)

Örfi Hukuk: Töre, Kanun ve Fermanlardan oluşmaktadır.

Şeri Hukuk: kaynağı İslam hukuku dur.

Cemaat Hukuku: Gayrimüslimlerin kendi din hukuklarıdır.

Osmanlı'da

Yargıç: Kadı

Adalet Bakanı: Kazasker

En Üst yargı organı: Divanı Hümayun

Bilirkişi Heyeti: Ehli Vukuf

İstanbul yargıcı: Taht Kadısı

Büyük kentlerin yargıcı: Mevleviyet Kadısı

Mahkeme kayıtlarının tutulduğu defterler: Şerriye Sicilleri.

Kişinin ailevi durumu ile mirasının kaydedildiği defter: Tereke Defterleri

Kanunların Şeri hukuka uygunluğunu: Şeyhülislam denetler.

- Osmanlı'da hukukun üstünlüğü ilkesi ilk kez Tanzimat Fermanı ile olmuştur.
- Osmanlı'da ilk Anayasal sistem: Kanuni Esasi'nin ilanı ile olmuştur.

Kadı'nın Görevleri

- Örfi ve şeri davalara bakar.
- Ticaret sözleşmelerine bakar.
- Noterlik görevi görür.
- Avarız vergisini toplar (topladığı tek vergidir)

Tanzimat Öncesi Osmanlı Mahkemeleri

- Şeri Mahkemeler

- Cemaat Mahkemeleri: Gayrimüslimlerin kendi dini kurallarına göre yargılandığı mahkemelerdir.

Konsolosluk Mahkemeleri: Kapitülasyonlardan yararlanmakta olan yabancı devletlerin kendi tüccarları arasında çıkan sorunları çözmek için görev yapan mahkemelerdir.

Tanzimat Sonrası Mahkemeler

- Şeri Mahkemeler

- Cemaat Mahkemeleri

- Konsolosluk Mahkemeleri

- Nizamiye Mahkemeleri: 1869 yılında Müslüman ile gayrimüslimlerin davalarına bakması için kurulmuştur.

- Ticaret Mahkemeleri: Osmanlı vatandaşları ile yabancı devletlerin vatandaşları arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözümü için görev yapar

Not: 1873 yılında mahkeme kararlarının duyurulması amacıyla **Ceride-i Mahakim** adlı gazete çıkarılmıştır.

ALÇİN HOCA

Osmanlı Ordu Sistemi

Kara Ordusu

- **Osman Bey dönemi:** Ordu Alp ve Gazilerden oluşmaktadır. Ordu düzenli değildir.
- **Orhan Bey Dönemi:** İlk düzenli ordu kuruldu: Yaya ve Müsellemler
- **I. Murat Dönemi:** Merkez Ordusu (Kapıkulu Ocağı) kuruldu. Asker ihtiyacı Pençik Sistemi ile karşılandı
- **II. Murat döneminde** Kapıkulu Ocağı'nın asker ihtiyacını karşılamak için Devşirme Sistemi kuruldu.

- **I. Murat döneminde** Taşra Ordusu'nun en önemli birimi olan Tımarlı sipahiler kuruldu.

Osmanlı Ordusu Merkez ve Taşra Ordusu olarak 2'ye ayrılmaktadır.

Merkez Ordusu (Kapıkulu Ocağı)

- I. Murat döneminde kuruldu.
- Pençik daha sonra da Devşirme sistemi ile asker ihtiyacı karşılanmıştır.
- Yılda 4 kez maaş alırlar: **Ulufe**
- Taht değişikliklerinde **Cülus Bahşişi** alırlar.
- **Bektaşi Tarikatı'na** mensupturlar.
- Sefere çıkarken okudukları dua: **Gülbank**

Kapıkulu Süvariler

- Sipahi ve Silahtar: Sefer de padişahın çadırını korurlar.

- Sağ ve Sol Ulufeciler: Seferde saltanat sancaklarını korur.

Sağ ve Sol Garipler: Sefer sırasında ordunun ağırlıkları ile hazineyi korur.

Kapıkulu Piyadeleri

Acemi oğlanlar Ocağı: İlk askerlik eğitiminin verildiği yerdir.

Yeniçeri Ocağı: Kapıkulu Ocağı'nın en kalabalık sınıfıdır.

- Savaşta vurucu güçtür.
- Barış zamanında İstanbul'un güvenliği ve asayişinden sorumludur.

Topçu Ocağı: Top mermilerini dökmek ile topları kullanmakla görevlidir.

Top Arabacıları Ocağı: Top arabalarının yapımı ve taşınmasından sorumludur.

Lağımcı Ocağı: Kale kuşatmalarında tünel kazarak kale duvarları ve surların altına barut döşeyip hava uçuran sınıftır.

Cebeci Ocağı: Ordunun silah yapımı ve tamirinden sorumludur.

Humbaracı Ocağı: El bombası ile havan toplarının yapımından sorumludur.

Bostancılar: Saray ve köşkleri koruyan sınıftır.

Taşra (Eyalet) Ordusu

Tımarlı Sipahiler: Tımar topraklarından alınan vergi ile yetiştirilen askerlerdir.

- Savaş zamanında savaşa katılır barış zamanlarında ise üretim yapıp bölgelerinin güvenliğini sağlarlar.
- Tımarlı sipahilerin askerlerine Cebellü adı verilir.
- Atlı birliklerdir.

Akıncılar

- Sınır boylarında görev yaparlar. Görevleri düşman ordusu hakkında bilgi toplamak ve ani baskınlarla düşmanın psikolojisini bozmaktır.

Azaplar: Bekâr Askerlerdir.

Deliler: Savaşlarda ki cesaretlerinden dolayı bu ismi almışlardır.

Beşliler: Sınır boylarındaki her beş haneden bir asker alınarak oluşturulmuş birliklerdir. Sınır boylarında görev yaparlar.

Gönüllüler:

Sakalar: Ordunun su ihtiyacını sağlayan birliklerdir.

Martaloslar: Geçitlerin güvenliğini sağlayan Hristiyan askerlerdir.

Bozanalar: Nara atıp düşmanı korkutan birliklerdir.

Meşaleciler: Geceleri yolları aydınlatan sınıftır.

Derbentçiler: Yol ve geçitlerin güvenliğini sağlayan sınıftır.

Cerahorlar: Sınırlarda ordu ağırlıklarını nakleden Hristiyan askerlerdir.

Turnacılar: Haberciler sınıfıdır.

ALÇİN HOCA

Voynuklar: Balkanlar da at yetiştiriciliği yapan Hristiyan askerlerdir.

Pandorlar: Bulgar ve Yunan bölgesinde güvenliği sağlayan yerli askerlerdir.

Farisanlar: Sınırlarda ki kale muhafızlarıdır.

Osmanlı Deniz Kuvvetleri

- Osmanlı donanmasını kuran: Orhan Bey'dir.

- Osmanlı donanmasının temeli: Karesi oğulları donanmasına dayanır.

-İlk Tersane: Karamürsel Tersanesi (Orhan Bey Dönemi)

- İlk tam teşekküllü tersane: Gelibolu Tersanesi (I. Beyazıt dönemi)

- Osmanlı'nın en büyük tersanesi: Haliç tersanesi (II. Mehmet dönemi)

- Donanma Komutanı: Kaptanı Derya (Divan üyesi ilk Kaptanı Derya: Barbaros Hayrettin Paşa'dır)

- Donanma Subayı: Patrona

- Donanma Askeri: Levent

- Osmanlı'nın ilk deniz savaşı: Çalı bey Deniz Savaşı (Osmanlı-Venedik) Osmanlı yenilmiştir.

- Osmanlı'nın denizlerdeki en büyük başarısı: Preveze Deniz Savaşı'dır.

- Osmanlı'nın en uzun süren ada kuşatması: Girit (24 yıl sürdü)

- Osmanlı Donanması'nın yakıldığı yerler

1571 İne bahtı-Haçlılar

1770 Çeşme-Ruslar

1827 Navarin: İngiltere, Fransa, Rusya

1853 Sinop-Ruslar

Osmanlı Hava Kuvvetleri

- Osmanlı hava kuvvetlerini kuran: Mahmut Şevket Paşa

- Osmanlı'nın ilk havacılık okulu: Yeşilköy

- Osmanlı'nın uçak kullandığı ilk savaş: I. Dünya Savaşı

- İlk pilotumuz: Vecihi Hürkuş

Osmanlı Ekonomisi

Osmanlı ekonomisine hakim olan temel ilkeler

İaşecilik: Halkın refahını sürekli kılmak için piyasada yeterli ürünün bulundurulmasıdır.

Gelenekselcilik: Mevcut ekonomik dengenin devamını sağlamak.

Fiskalizm: Hazine gelirlerinin sürekli yüksek tutulmasıdır.

Osmanlı Toprak Sistemi

Osmanlı'da topraklar Miri, Mülk ve Vakıf olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.

Miri Araziler

- Devletin fetihler sonucu elde ettiği ve mülkiyeti devlete ait olan arazilerdir.

- Köylü bu topraklarda kiracıdır. Satılamaz, devredilemez arazilerdir.

Miri Arazilerin Bölümleri

Dirlik Arazi (3'e ayrılır)

a) Has Arazi: Geliri 100 bin akçenin üzerinde olan arazilerdir.

Bu arazilerden alınan vergi geliri ile üst düzey devlet memurlarının maaşı ödenir

b) Zeamet: Geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan arazilerdir.

Vergi geliri ile orta düzey devlet memurlarının maaşı ödenir.

ALÇİN HOCA

c) Tımar: Geliri 3000 ile 20.000 arasında olan arazilerdir.

Tımar beyinin maaşının ödenmesinden sonra artan para ile Cebellü (atlı asker) yetiştirilen arazilerdir.

Mukatta: Geliri doğrudan hazineye aktarılan arazilerdir. İltizam sisteminin uygulandığı arazilerdir.

Arpalık: Geliri emekli devlet adamlarına verilen arazilerdir.

Paşmaklık: Geliri saray kadınlarına ayrılan arazilerdir.

Metruk: Kamu ya da birkaç köyün ortak kullanımında olan arazilerdir. Meralar

Mevat: Verimsiz araziler

Malikâne: Geliri üstün hizmet gösteren devlet adamlarına verilen arazilerdir.

Yurtluk: Geliri sınır boylarında görev yapan askerlere verilen arazilerdir.

Ocaklık: Geliri kale muhafızları ile tersane giderlerine ayrılan arazilerdir.

Mülk Arazi

Öşriye Arazi: Müslüman çiftçiye ait arazilerdir.

Haraciye Arazi: Gayrimüslim çiftçiye ait arazilerdir.

Vakıf Araziler: Geliri hayır kurumlarına ayrılan arazilerdir. Bu arazilerden vergi alınmaz.

Dikkat: Osmanlı'da arazi kayıtlarını tutan görevli **Nişancıdır.** Araziler **Tahrir Defterlerine** kaydedilir.

A L Ç İ N H O C A

Osmanlı Vergi Sistemi

Şeri Vergiler(İslam hukukunca alınması zorunlu vergiler)

Lonca Teşkilatı (Esnaf Teşkilatı)

- Üyelerine mesleki eğitim verir. (çırak-Kalfa-Usta)
- Üyelerine icazetname (iş yeri açma ruhsatı/diploma) verir.
- Üyelerine kredi verir.

Osmanlı'da Bankacılık

- İlk Osmanlı bankası: Bank-ı Der Saadet'tir. Kırım Savaşı sırasında iflas etti.

Bankı Osmani: Yabancı sermayeli ilk bankadır.

Bankı Şahane-i Osmani: İngiltere-Fransa

Ziraat Bankası: Temeli memleket sandıklarına dayanır. 1888 yılında II. Abdülhamit döneminde açılmıştır.

Ekonomi İle İlgili Kavramlar

Bedesten: Kapalı Çarşı

Derbent Teşkilatı: Geçit ve yollarda güvenliği sağlama teşkilatı

Gedik: Dükkân açma izni

Mekkari Taifesi:Yük taşıyanlar (Nakliyeciler)

Ehli Hibre: Zanaatkârlar birliği

Menzil Teşkilatı: Yol Teşkilatı

Muhassıl: Vergi tahsildarı **(XIX yy'da)**

Narh: Fiyat belirleme

Yedi Vahit: Devlet tekeli

Osmanlı Eğitim Sistemi

Osmanlı Devleti'nde eğitim yaygın ve örgün olarak 2'ye ayrılmaktadır.

Yaygın Eğitim (Plansız-Programsız)

Kurumları

- Loncalar
- Camiler
- Tekke ve Zaviyeler
- Degahlar
- Kahvehaneler
- Kütüphaneler

Örgün Eğitim (Planlı-programlı)

Kurumları

- Sıbyan Mektepleri
- Medrese
- Enderun
- Şehzadegan Mektebi
- Harem
- Askeri Okullar
- Batı Tarzı Okullar
- Azınlık Okulları
- Yabancı Okullar

Sıbyan Mektepleri: İlk eğitimin verildiği mahalle okullarıdır. Medrese öncesi okullardır. Bunlar günümüzde ki ilkokullara benzetilebilir.

Medrese: Osmanlı Devleti'nin orta ve yüksek eğitim kurumlarıdır.

- Osmanlı'da ilk medrese Orhan Bey döneminde açıldı. (İznik Süleyman Paşa Medresesi)
- II. Mehmet döneminde İstanbul'da Sahnı Seman Medresesi açıldı.
- I. Süleyman döneminde Süleymaniye Medreseleri açıldı.

Enderun: Devşirme kökenli devlet adamlarının yetiştirildiği saray okuludur. Devletin ihtiyaç duyduğu yöneticiler yetiştirilir.

Şehzadegan Mektebi: Şehzadelerin ilk eğitimlerini aldıkları sarayda ki okuldur.

Harem: Harem hem saray kadınlarının hayatının geçtiği hem de eğitim aldıkları bölümdür.

Eğitimle İlgili Kavramlar

Softa (Suhte): Orta düzey medrese öğrencisi

Danişmend: Yükseköğretim düzeyi medrese öğrencisi

İcazetname: Diploma

Mülazım: Atama bekleyen öğretmen (Kpss mağduru arkadaşlar)

Muid: Stajyer Öğretmen

Fakih: Medrese Yöneticisi

XVIII ve XIX yy'da Açılan Okullar

Hendeshane: I. Mahmut döneminde açılan Avrupa tarzı ilk askeri okuldur.

Mühendishane-i Bahrı Hümayun: I. Abdülhamit döneminde deniz subayı yetiştirmek için açılan okuldur.

Mühendishane-i Berri Hümayun: III. Selim döneminde açılan subay okuludur.

Mektebi Maarifi Adliye: II. Mahmut döneminde memur yetiştirmek için açılan okuldur.

Mektebi Harbiye: II. Mahmut döneminde açılan askeri okul

Mektebi İptidai: İlkokul düzeyindeki mekteplerdir.

Rüştiye: II. Mahmut döneminde açılan ortaokul düzeyindeki mekteplerdir.

İdadi: 1872 yılında lise düzeyinde açılan okuldur.

Sultani: 1868 yılında Fransız liseleri örnek alınarak açılan okuldur.

ALÇİN HOCA

Mektebi Mülkiye: Abdülmecit döneminde kaymakam ve müdür yetiştirmek için açılan okuldur.

Darulmuallim: Abdülmecit döneminde açılan erkek öğretmen okuludur.

Darulmuallimat: Abdülaziz döneminde açılan kadın öğretmen okuludur.

Darüşşafaka Lisesi: Abdülaziz döneminde kimsesiz çocuklara eğitim veren okuldur.

Darülbedayi: (1914) Konservatuardır. 1934'te İstanbul şehir tiyatrosuna dönüştürüldü.

Darülelhan: (1917) Osmanlı Devleti'nin ilk resmi müzik okuludur.

Darulfunun: Osmanlı Devleti'nin ilk üniversitesidir. (Abdülaziz dönemi)

Islahhane Mektebi: Kimsesiz çocuklara mesleki eğitim veren kurumdur.

Sanay-i Nefise Mektebi: II. Abdülhamit döneminde açılan Güzel Sanatlar Okuludur.

Azınlık Okulları: Osmanlı'da en çok okulu olan azınlık: Rumlardır.

İlk Ermeni Okulu: Kumkapı Mektebi'dir.

Dikkat: Osmanlı'da en çok okul açan devlet ABD'dir.

Dikkat: Osmanlı'da açılan ilk yabancı okul: Saint Benoit (Fransa) Kanuni döneminde açıldı

Süsleme ve El Sanatları

Hat: Arap Alfabesiyle güzel yazı yazma sanatıdır.

Ünlü hattat: Şeyh Hamdullah'tır (Hattatların Kıblesi)

Tezhip: El yazması kitapların sayfa kenarlarının altın tozu ile süslenmesidir. Tezhip ustalarına Müzehhip denir.

Minyatür: Işık ve gölge düzenlemesi olmayan perspektifsiz resimlerdir.

Önemli minyatürcüler

Matrakçı Nasuh: Kanuni'nin İran seferlerini Menazil-i Irakeyn adlı eserinde minyatürlerle anlatır.

Nakkaş Osman: Surname

Seyyid Lokman: Hünername

Müzik

- Itri: Klasik Türk müziğinin kurucusudur. Nevakar makamında çalışmaları vardır.
- III. Selim Suzi Dilara makamını buldu.
- Mozart'ın 5. Konçertosu Türk Konçertosu olarak bilinir.

Tiyatro

Osmanlı'da ilk modern tiyatro Güllü Agop tarafından kurulmuştur.

Resim

- Osmanlı'da portresini çizdiren ilk padişah: II. Mehmet'tir
- II. Mehmet döneminde resim eğitimi için Sinan Paşa Avrupa'ya gönderildi.
- Nakkaş Sinan "Gül Koklayan Fatih" portresini çizmiştir.
- Osmanlı'da ilk resim sergisini Şeker Ahmet Paşa açmıştır.
- Şeker Ahmet Paşa'nın Ağaçlar Arasında Karaca tablosu önemlidir.
- Osman Hamdi Beyi'in Tabloları: Kaplumbağa Terbiyecisi, Silah Tacirleri, Gezintide Kadınlar,

Osmanlı'da Padişah Mahlasları

Avni: II. Mehmet

Muhibbi-Âcizi: I. Süleyman

Muradi: II. Murat

Sofi-Veli: I. Beyazıt

Bahti: I. Ahmet

Farisi: II. Osman

ALÇİN HOCA

Necip: III. Ahmet

İlhami: III. Selim

Adli: II. Mahmut

Osmanlı Bilginleri

Molla Fenari: İlk Osmanlı şeyhülislamıdır.

Eseri: Aynü'l Ayan

Akşemseddin: Fatih'in hocasıdır.

- Tıp alanında uzmanlaşmıştır.
- Bulaşıcı hastalıklardan ve ilk kez mikroplardan bahsetmiştir.

Eseri: Maddetü'l Hayat

Sabuncuoğlu Şerafettin: Fatih döneminin önemli tıp âlimlerindendir.

- Deneysel farmakolojinin kurucusu sayılır.

Eserleri: Cerahiyetül Haniye (ameliyatlarını minyatürlerle anlatmıştır)

Mücerrebname

Ali Kuşçu: Fatih döneminde İstanbul'a geldi

- Sahnı Seman medresesinde müderrislik yaptı.
- Astronomi ve matematik alanında uzmanlaştı.
- İstanbul'un enlem ve boylamını hesaplamıştır.

Eserleri: Risale-i Muhammediye ve Risale-i Fi'l Haye

Hızır Çelebi: İstanbul'un ilk kadısıdır.

Kemal Paşazade: Kanuni döneminin ünlü tarihçisi ve şeyhülislamıdır.

Eseri: Tevarih-i Ali Osman

Lütfi Paşa: Kanuni dönemi sadrazamıdır.

Eseri: Asafname'dir

Kâtip Çelebi (Hacı Kalfa)

- Astronomi ve coğrafya alanında uzmanlaştı.

Eserleri: Keşfi Zunun, Cihannüma, Fezleke

Takiyüddin Mehmet: (Astronomi-Matematik)

- İstanbul'da ilk rasathaneyi açtı.
- İlk kez mekanik saati kullandı

Matrakçı Nasuh: Kanuni döneminde yaşadı.

- Silahşorların üstadı olarak bilinir.
- Minyatür eserleri verdi.

Seydi Ali Reis: Portekizlilerle savaşan Osmanlı denizcisidir.

- Hint Seferlerine katıldı

Eserleri: Muhit-Mira tül Memalik

Piri Reis: ünlü Osmanlı denizcisidir.

Eseri: Kitabı Bahriye'dir.

Evliya Çelebi: XVII. yüzyıl seyyahıdır.

Eseri: Seyahatname

Hezarfen Ahmet Çelebi: Dünyada ilk başarılı uçuşu yapan kişidir.

Lagari Hasan Çelebi: İcat ettiği roketle uçan ilk insandır.

Şinasi: Batıyı örnek alan ilk şair, ilk oyun yazarı ve ilk özel gazete yazarıdır.

Naima: İlk vakanüvistir (resmi Osmanlı tarihçisi)

Abdurrahman Şeref Paşa: Son vakanüvistir.

Namık Kemal: İlk tarihi roman: Cezmi

İlk edebi roman: İntibah'ı yazdı.

Önemli Mimari Eserler

- **Hacı Özbek Camisi:** Osmanlı'nın ilk camisidir.
- **İznik Süleyman Paşa Medresesi:** Osmanlı'nın ilk medresesidir.
- **Bursa Ulu Camii:** Osmanlı'nın ilk büyük camisidir.
- **Nuru Osmaniye Camisi:** Batı mimarisinin etkisiyle yapılan ilk camidir.

Sultan Ahmet Camisi: Altı minareli ilk Osmanlı camisidir. Ayrıca Mavi Cami (Blue Mosgue) olarak anılır.

Mimar Sinan'ın Çıraklık Eseri: Şehzade Camisi

Mimar Sinan'ın Kalfalık Eseri: Süleymaniye Camisi

Mimar Sinan'ın ustalık eseri: Selimiye Camisi

ALÇİN HOCA

İNKILAP TARİHİ BÖLÜMÜ

I. ÜNİTE: Mustafa Kemal'in Hayatı

Okuduğu Okullar

- Selanik Mahalle Mektebi (birkaç gün)
- Şemsi Efendi Okulu
- Selanik Mülkiye Rüştiyesi (burada okurken babasını kaybetti okulu bıraktı.
- **Selanik Askeri Rüştiyesi:** Burada Kemal adını aldı
- **Manastır Askeri İdadisi:** Bu okulda Milliyetçilik fikri ile tanıştı.

Fethi Okyar'la beraber okudu.

- **İstanbul Harp Okulu**
- **İstanbul Harp Akademisi (**Mustafa Kemal Kurmay Yüzbaşı olarak mezun oldu)

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Kişiler

- Mustafa Kemal'in "Minnet borcum var dediği" tarih öğretmeni **Mehmet Tevfik Bilge'dir.**
- **Namık Kemal** (Vatan Şairi)
- **Tevfik Fikret** (Mustafa Kemal, onun için "Rönesans'ımızı tamamlayan kişi" demiştir.
- **Mehmet Emin Yurdakul,** Mustafa Kemal onun için "Türk Milliyetçiliğinin yüce müjdecisi" demiştir.
- **Ziya Gökalp,** Mustafa Kemal "Bedenimin babası Ali Rıza Efendi; fikirlerimin babası Ziya Gökalp'tir" demiştir.

Mustafa Kemal ayrıca **Jean Jean Rousseou, Montesque, ve Voltaire'den** etkilenmiştir.

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Şehirler

Selanik, Manastır, İstanbul, Sofya

Mustafa Kemal'in Yazdığı Eserler

Cumalı Ordugâhı

Bölüğün Muharebe Talimi (Almancadan çeviri)

Zabit ve Kumandan ile Hasbihal

Geometri Kılavuzu

Vatandaş İçin Medeni Bilgiler

Nutuk

- 1919-1927 yılları arası olayları anlatır.
- "19 Mayıs'ta Samsun'a çıktım" sözüyle başlar.
- Gençliğe Hitabe ile Sona erer.
- İlk basımı Arap Alfabesiyle olmuştur.
- Nutuk'ta en çok adı geçen kişi: Yahya Kaptan'dır.
- Geliri Türk Hava Kurumu'na bağışlanmıştır.

A L Ç İ N H O C A

- Mustafa Kemal'in ilk görev yeri **Şam 5. Ordu'dur.**
- Mustafa Kemal, Şam'da **Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni** kurmuştur.
- Mustafa Kemal'in ilk katıldığı savaş: **Trablusgarp Savaşı'dır.**

II. ÜNİTE: XX. YÜZYILDA OSMANLI

Fikir Akımları

Temel amaçları: Osmanlı Devleti'ni çöküşten kurtarmak

Batıcılık

Savunucuları: Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Tevfik Fikret, Şinasi

Amacı: Osmanlı Devleti'nin, Avrupa gibi bilim ve teknikte ilerleyerek güçlenmesini sağlamak.

- İlk ortaya çıkan fikir akımıdır.
- Osmanlı Devleti'nde ilk Batılılaşma hareketleri Lale Devri'nde başlamıştır.
- Günümüzde etkisi devam eden fikir akımıdır.

Osmanlıcılık

Savunucuları: Jön Türkler (Genç Osmanlılar)

Amacı: Osmanlı tebaası olan gayrimüslimleri, Müslümanlarla eşit hale getirerek onları yönetime bağlayarak milliyetçilik akımından etkilenmelerini engellemek.

- Kısacası alt kültürlerin yaşamasını sağlayarak ortak bir Osmanlı kimliği yaratmaktır.

Osmanlıcılık fikri Tanzimat döneminde güçlenmiştir.

Bu doğrultuda yapılan çalışmalar.

* Tanzimat Fermanı'nın ilanı
* Islahat Fermanı'nın ilanı
* Halepa Fermanı'nın ilanı
* I ve II. Meşrutiyetin İlanı

İflası: Balkan Savaşlarıdır.

İslamcılık (Ümmetçilik)

- **Savunucuları:** Mehmet Akif Ersoy, Sait Halim Paşa, Celaleddin Afgani
- II. Abdülhamit döneminde devletin resmi politikası haline gelmiştir.

Amaç: Bütün Müslümanları halifenin etrafında toplayarak Avrupa karşısında bir İslam birliği sağlamaktır.

İflası:

Hangi gelişme ile derse: I. Dünya Savaşı

Hangi antlaşma ile derse: Mac Mahon

Hangi cepheler derse: Hicaz-Yemen, Kanal, Irak ve Suriye-Filistin Cepheleri

Türkçülük (Turancılık/Pantürkizm)

Savunucuları: Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul, Zeki Velidi Togan Türkçülük fikrini gerçekleştirmeye çalışan: İttihat ve Terakki Fırkası

Amaç: Osmanlı Türkleri ile Orta Asya Türklerini birleştirerek büyük bir Türk İmparatorluğu kurmaktır.

- Bu fikri gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na girerek Kafkas Cephesi'ni açmıştır.
- **Fikrin İflası:** Sarıkamış Faciası

Ademi Merkeziyetçilik

Savunucusu: Prens Sebahattin'dir.

Savunulan fikir: Osmanlı'nın eyaletlere bölünerek serbest piyasa ekonomisine geçişidir. (Liberalizm)

II. Meşrutiyetin İlanı (1908)

İlanın Nedeni: Osmanlı'nın çöküşünü engellemek

İlanında Etkili olan cemiyet: İttihat ve Terakki Cemiyeti

İlan eden padişah: II. Abdülhamit

İlanın da etkili olan dış gelişme: Reval Görüşmeleri

İlanı sağlayan Osmanlı subaylar: Makedonya'da ordularıyla dağa çıkan Enver ve Niyazi Paşalar

ALÇİN HOCA

Meşrutiyetin ilanını sağladıkları için **Hürriyet Kahramanı olarak anılan subaylar: Enver ve Niyazi Paşa**

- Osmanlı Devleti 1908'de Kanuni Esasi'nin ikinci kez yürürlüğe girmesiyle meşruti sisteme geçerek İstibdat Dönemi (Baskıcı dönem) bitmiştir.

Not: II. Meşrutiyetle Türk tarihinde ilk kez çok partili hayata geçilmiştir

Türk tarihinin ilk siyasi partisi: İttihat ve Terakki Fırkasıdır

İlk Muhalefet Partisi: Ahrar Fırkasıdır.

İttihat ve Terakki'ye karşı en etkili muhalefet partisi: Hürriyet ve İtilaf Fırkasıdır

31 Mart Olayı

İsyan Edenler: Gericiler, Avcı Taburları

İsyanın Nedeni: Meşrutiyet yönetimini yıkarak tekrar mutlak monarşiye geri dönmek

İsyanın başlamasına neden olan gelişme: Gazeteci Hasan Fehmi'nin öldürülmesi (Türk tarihinin ilk basın şehidi)

İsyanı bastıran ordu: Hareket ordusu

Hareket Ordusunun komutanı: Mahmut Şevket Paşa

Kurmay Başkanı: Mustafa Kemal

Not: 31 Mart Olayı Osmanlı tarihinde rejimi (yönetim şekli) değiştirmeye yönelik tek isyandır.

Sonuçları

- II. Abdülhamit meclis kararıyla tahtan indirildi. Yerine V. Mehmet Reşat geçirildi.

- **Kanuni Esasi'de (Anayasa) değişiklikler yapıldı**

Buna göre

* Padişahın meclisi kapatma yetkisi kısıtlandı.
* Hükümet meclise karşı sorumlu hale getirildi.
* Mebuslara kanun teklifi hakkı verildi.
* Padişahın sürgün yetkisi kaldırıldı.
* Sansür yasaklandı

Not: 31 Mart Olayından sonra siyasetten çekilip kapanan parti: Fedakaran-ı Millet Fırkası

Trablusgarp Savaşı (1911)

İtalya-Osmanlı

Nedenleri

- İtalya'nın sömürge arayışı
- Osmanlı'nın zayıf olması
- İngiltere, Fransa ve Rusya'nın İtalya'yı Almanya'dan uzaklaştırıp kendi yanına çekmek için desteklemesi
- Coğrafi olarak Trablusgarp'ın İtalya'ya yakın olması

Gelişme

- Osmanlı donanması zayıf olduğu için denizden yardım gönderilemedi.
- Mısır, İngiltere'nin elinde olduğu için yardım gönderilemedi.
- Osmanlı Devleti gönüllü subaylarını gönderdi.

Enver Paşa, Kuyumcu Hamdi Bey gizli kimliği ile Trablus ve Bingazi'de halkı İtalyanlara karşı örgütledi.

Mustafa Kemal, Gazeteci Şerif Bey kimliği ile Derne ve Tobruk'a geçerek halkı örgütledi.

Mustafa Kemal ve Enver Paşa'nın dışında: **Fuat Bulca, Nuri Conker, Fethi Okyar, Albay Neşet Bey'de gitmiştir.**

- Halkın direnişini kıramayan İtalya, Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için 12 Ada ve Rodos'u işgal etti.
- Balkan savaşları başlaması üzerine Osmanlı, İtalya ile antlaşma imzalamak zorunda kaldı.

A L Ç İ N HOCA

Uşi Antlaşması

- Trablusgarp ve Bingazi, İtalya'ya bırakıldı.
- Bölge halkı dini bakımdan Osmanlı halifesine bağlı olacak
- 12 Ada ve Rodos geçici olarak İtalya'ya bırakıldı.

Önemi

- Osmanlı Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını kaybetti. (Osmanlı'nın Afrika hâkimiyeti sona erdi)
- Mustafa Kemal'in ilk savaşıdır.
- İlk kez bu savaşta uçak kullanıldı. (İtalya kullandı.)

I. Balkan Savaşı (1912)

Bulgaristan
Yunanistan
Sırbistan
Karadağ
} Osmanlı

Nedenleri

- Balkan Devletleri'nin Osmanlı'yı Balkanlardan atarak sınırlarını genişletme isteği.
- Rusya'nın kışkırtmaları
- Osmanlı'nın Bulgaristan ve Yunanistan arasındaki kiliseler sorununu çözmesi sonucu bu iki ülkenin yakınlaşması.

Gelişme

- Savaş Karadağ'ın Yenipazar'a saldırmasıyla başladı.

Avrupalıların tavrı: Savaşın başlarında İngiltere, Fransa ve Rusya, ortak bir bildiri yayınlayarak savaşın sonucu ne olursa olsun savaştan sonra bir sınır değişikliğini kabul etmeyeceklerini açıkladı.

Nedeni: Osmanlı'nın savaşı kazanacağını düşünmeleridir.

- Osmanlı yenilince sınır değişikliğini kabul ettiler.

Osmanlı'nın yenilme nedenleri

- Savaştan önce Balkanlar da ki ordunun terhis edilmiş olması
- Ordunun siyasete bulaşmış olması
- Osmanlı donanmasının yetersizliği
- Osmanlı ağır bir yenilgi almıştır.

Londra Antlaşması

- Osmanlı'nın Batı sınırı Midye-Enez Hattı olarak belirlenmiştir.
- Osmanlı bu antlaşma ile **Makedonya, Batı Trakya** (İskeçe, Dedeağaç, Dimetoka, Sofulu, Şapçı) ve **Doğu Trakya'yı** (Edirne-Tekirdağ-Kırklareli) kaybetti

- Osmanlı'nın I. Balkan Savaşı'ndaki tek başarısı Rauf Orbay'ın Ege'de Yunanlılara karşı elde ettiği başarıdır.

Bundan dolayı **Rauf Orbay, Hamidiye Kahramanı** olarak anılır.

- I. Balkan Savaşı'ndan en karlı çıkan devlet **Bulgaristan (En çok toprak alan)**
- Günümüze kadar süren **Batı Trakya Türkleri sorunu** ortaya çıktı.
- Osmanlı'nın Arnavutluk ile sınırı kalmadı. Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti.
- **Balkanlarda Osmanlı'dan ayrılan son devlet:** Arnavutluk

Bab-ı Ali Baskını

- İttihatçıların, Kamil Paşa Kabinesine karşı yaptığı hükümet darbesidir.
- Kamil Paşa istifa ettirildi. Yerine Mahmut Şevket Paşa kabinesi kuruldu.

ALÇİN HOCA

II. Balkan Savaşı (1912)

Sırbistan
Karadağ — Bulgaristan
Yunanistan
Romanya

Savaşın Nedenleri

- I. Balkan Savaşı'nda Bulgaristan'ın diğerlerinden daha fazla toprak alarak paylaşmaması.

Gelişme: Bulgaristan yenildi. Balkan Devletleri arasında Bükreş Antlaşması yapıldı.

- Bulgaristan'ın yenildiğini gören Osmanlı savaşa girerek Doğu Trakya'yı geri aldı.

- Edirne Fatihi: Enver Paşa

Savaştan sonra Osmanlı Devleti, Balkan ülkeleri arasında ikili antlaşmalar yapıldı.

1913 İstanbul Antlaşması: Osmanlı ile Bulgaristan arasında imzalanmıştır. Edirne geri alınmış Meriç nehri sınır kabul edilmiştir.

1913 Atina Antlaşması: Osmanlı ile Yunanistan arasında imzalanmıştır. Girit, Selanik ve Yanya'nın Yunanistan'a ait olduğu kabul edilmiştir.

1914 İstanbul Antlaşması: Osmanlı ile Sırbistan arasında yapılmıştır. Sadece Müslüman azınlığın durumu görüşülmüştür.

A L Ç İ N H O C A

I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

Nedenleri

Genel nedenler

- Sömürge rekabeti
- Hammadde ve Pazar arayışı
- Milliyetçilik
- Bloklaşmalar
- Silahlanma yarışı

Özel Nedenler

- Panslavizm (Rusya ve Avusturya-Macaristan)
- Rusya'nın Balkanlara inme politikası (Avusturya-Macaristan ve Rusya9
- Boğazlar Meselesi (Osmanlı-Rusya)
- Alsas Loren Sorunu (Almanya-Fransa)

Savaştaki Gruplar

İttifak Grubu	**İtilaf (Anlaşma) Grubu**
Almanya	İngiltere
Avusturya-Macaristan	Fransa
İtalya	Rusya
Savaş başladıktan sonra Osmanlı Bulgaristan	Savaş başladıktan sonra Sırbistan, Japonya, ABD, vs.

İtalya savaş başladıktan sonra İtilaf grubunun safına geçti

Savaşı başlatan gelişme: Avusturya-Macaristan Veliahttı Ferdinand'ın Saraybosna bir Sırplı tarafından öldürülmesi.

- Savaş Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a saldırısıyla başladı.

Savaş başladığında Osmanlı

Padişah: V. Mehmet Reşat'tır.

Sadrazam: Said Halim Paşa

İktidar Partisi: İttihat ve Terakki

Savaş başlayınca Osmanlı

- Kapitülasyonları tek taraflı kaldırdı. (En çok tepki Almanya'dan geldi)
- Genel seferberlik ilan etti.
- İtilaflara yapılan ittifak teklifi kabul edilmeyince Osmanlı, Almanya ile anlaştı.

Osmanlı'nın Savaşa Girme Nedenleri

- Kaybettiği toprakları geri almak
- Turancılık idealini gerçekleştirmek.
- Kapitülasyonlardan kurtulmak
- Almanların savaşı kazanacağına olan inanç.
- Duyunu Umumiye (Genel Borçlar) idaresinden kurtulmak.

Almanya'nın Osmanlı'yı yanında savaşa alma nedenleri

- Yeni cepheler açılmasını sağlayarak savaş yükünü hafifletmek.
- Osmanlı'nın strateji konumundan (Süveyş Kanalını ele geçirmek-Boğazların Osmanlı hâkimiyetinde olması) faydalanmak
- Rusya'nın müttefikleriyle bağlantısını kesmek
- Halifenin dini gücünden faydalanmak (İngiltere ve Fransa'nın çoğu sömürgesinin Müslüman olmasından dolayı)
- Osmanlı vasıtasıyla Süveyş Kanalı'nı alarak İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısını kesmek.
- Osmanlı'nın hammadde kaynaklarından faydalanmak.
- Osmanlı'nın asker sayısından faydalanmak.

Osmanlı'nın Savaşa Girişi

- Alman savaş gemileri Goben ve Breslaw, İngiliz donanmasından kaçarak Osmanlı'ya sığındı.
- İngiltere bu gemileri Osmanlı'dan isteyince Osmanlı bu gemileri satın aldığını iddia etti.
- Goben ve Breslaw'ın adları Yavuz ve Midilli olarak değiştirildi. Bu gemiler Sivastapol ve Odesa'daki Rus donanmasını bombaladı. Osmanlı resmen savaşa girmiş oldu.

Osmanlı'nın savaştığı cepheler

Taarruz	Savunma	Sınırlarının dışında
Kafkas	Çanakkale	(Yardım gönderdiği cepheler)
Kanal	Irak	
	Suriye-Filistin	Galiçya
	Hicaz-Yemen	Makedonya
		Romanya

A L Ç İ N H O C A

Taarruz Cepheleri

Kafkas (Doğu) Cephesi

Cepheyi açan: Osmanlı

Cephenin açılasını isteyen: Almanya

Cephenin Komutanı: Enver Paşa

Cephenin açılma nedenleri:

- Almanya'nın Doğu Avrupa'daki yükünü hafifletme isteği
- Almanya'nın Bakü petrollerini ele geçirme isteği
- Osmanlı'nın Elviyeyi Selase'yi (Kars, Ardahan, Batum) geri alma isteği
- İttihatçıların Turancılık idealini gerçekleştirme isteği

Gelişme

- Sarıkamış faciası yaşandı.
- Ruslar, Doğu Anadolu'yu işgal etti.
- 1916'da Mustafa Kemal bu cepheye atandı.
- Mustafa Kemal, Muş ve Bitlis'i geri aldı.
- Mustafa Kemal'e Altın Kılıç Madalyası verildi.

- 1917'de Rusya'da Bolşevik İhtilali yaşandı.

- Osmanlı Devleti ile Bolşevik Rusya arasında **Erzincan Ateşkes Antlaşması** imzalandı.

- 1918 Brest-Litowsk Antlaşması

Bolşevik Rusya-İttifak Grubu

- Osmanlı Devleti adına Talat Paşa bu antlaşmayı imzaladı.

- Rusya Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı'ya verdi.

Cephenin önemi

- Osmanlı Devleti'nin açtığı ve savaştığı ilk cephedir.

- En uzun süre açık kalan cephedir.

- Osmanlı Devleti'nin kaybettiği halde toprak kazandığı tek cephedir.

- Mustafa Kemal'in savaştığı ikinci cephedir.

Not: Osmanlı Devleti bu cephe esnasında 1915'te Tehcir Kanunu'nu çıkararak bölge Ermenilerinin Ruslarla işbirliği yapmasını önlemek amacıyla Suriye ve Lübnan bölgesine göç ettirmiştir.

Not: Sarıkamış'taki askerlere yemek taşıyan 120 Vanlı çocuk bu yolculuk esnasında şehit olmuştur.

Kanal (Süveyş) Cephesi

Cephenin açılmasını isteyen: Almanya

Cepheyi açan: Osmanlı

Cephenin Komutanı: Cemal Paşa

Cephenin açılma nedenleri

- Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmek (Hindistan ile)

- Osmanlı'nın Mısır'ı geri alma isteği.

- Bölge Arapları'nı İngiltere'ye karşı kışkırtıp ayaklandırmak.

Gelişme

Not: Osmanlı Cihadı Ekber İlan etti. (V. Mehmet Reşat) Fatih Camisinde ilan edildi.

- Bölge Arapları Cihadı Ekber'e uymayıp İngilizleri destekledi.

- Osmanlı orduları yenilip geri çekilmiştir.

Önemi

- İslamcılık politikasının geçersiz olduğu anlaşıldı.

- Osmanlı orduları geri çekilirken, İngiltere, Suriye-Filistin Cephesi'ni açtı.

Not: Kanal Cephesi sırasında Mısır'da esir düşen ve Cumhuriyet döneminde Türkiye Cumhurbaşkanlığı görevine gelen kahramanımız **Cevdet Sunay**'dır.

A L Ç İ N HOCA

Savunma Cepheleri

Çanakkale (Aydınlar-Centilmenler-Dardanel) Cephesi

Saldıranlar: İngiltere-Fransa

Nedenleri

- İstanbul'u ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak

- Osmanlı'nın savaştığı cephelerin kapanmasını sağlayarak savaşın süresini kısaltmak.

- İngiltere'nin Kanal Cephesi'ndeki yükünü hafifletmek

- İç sorun yaşayan Rusya'ya yardım götürmek.

- Rusya'nın buğdayından faydalanmak

I. Saldırı: Donanma saldırısıdır.

- Seyit Onbaşı: İngilizlere ait **Ocean Savaş gemisini batırdı.**

- Boğazı mayınlayarak İtilaf donanmasının geçişini engelleyen Osmanlı savaş gemisi: **Nusret Mayın Gemisi**'dir.

II. Saldırı:

- İtilaflar, Gelibolu yarımadasına asker çıkardılar.

- **18 Mart Kahramanı:** Cevat Çobanlı

- Mustafa Kemal, Anafartalar, Arıburnu, Conkbayırı, Kireçtepe ve Morto 'da düşmanı durdurdu

- Mustafa Kemal'e **Anafartalar Kahramanı ve Payitahtı Kurtaran Kahraman** unvanları verildi.

- Mustafa Kemal **"ben size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum"** sözünü Conkbayırı'nda söylemiştir.

- Conkbayır'da Mustafa Kemal'in göğsüne şarapnel çarpmıştır.

- **Geçmediler, Geçemediler, Geçemeyecekler** sözü Cevat Çobanlı 'ya aittir.

Sonuçları

- Yarım milyon insan hayatını kaybetti.

- Savaşın süresi uzadı.

- Osmanlı'nın başarısını gören Bulgaristan, İttifak Grubu'nun yanında savaşa girdi (Böylece Osmanlı ve Almanya arasında kara bağlantısı sağlandı)

- Mustafa Kemal, Albay rütbesine yükseltildi.

Not: Osmanlı, Bulgaristan'ın savaşa girmesi için **Dimetoka'yı** Bulgaristan'a verdi.

Irak Cephesi

Saldıran: İngiltere

- Rusya'ya karadan yardım göndermek.

- Osmanlı'nın İran üzerinden Hindistan'a ulaşmasını engellemek.

- Musul ve Abadan Petrollerini ele geçirmek.

- Bu cephenin ilk komutanı: Süleyman Askeri Bey

- İkinci Komutanı: Halil Paşa

Gelişme

I. Saldırı

- Halil Paşa Kütül Amare ve Selman-ı Pak'ta 13 bin İngiliz askeri ile General Thowsend'i esir aldı.

- Kütül Amere kahramanı: Halil (Kut) Paşa

II. Saldırı: Yardım alamayan Osmanlı kuvvetleri ikinci saldırıda yenilmiştir.

Not: Halil Kut'un Irak Cephesi'ni anlatan eseri: Bitmeyen Savaş

Not: Kütül Amere Fatihi: Kazım Karabekir.

- Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra 3 Kasım 1918'de İngiltere, Musul'u işgal etmiştir.

Hicaz-Yemen Cephesi

Osmanlı bu cephede İngiltere ve bölge Arapları ile savaştı.

- Osmanlı Mekke ve Medine'yi korumak için savaşmıştır.

- **Medine Müdafi, Çöl Kaplanı, Türk Kaplanı:** Fahrettin Paşa

Önemi: Ümmetçilik (İslamcılık) fikri tamamen iflas etmiştir.

Suriye-Filistin Cephesi

Açılma Nedenleri

- Kanal cephesinin devamı niteliğinde olan cephedir.

- İtilaf devletlerinin amacı Anadolu'yu güneyden işgal etmek

Suriye petrollerini ele geçirmek.

- Kudüs'ü ele geçirmek.

Gelişme

- Osmanlı Devleti yenilmiştir.

- Günümüz, Lübnan, Ürdün, Filistin ve Suriye kaybedildi.

- Osmanlı'nın en çok toprak kaybettiği cephedir.

- Osmanlı, **Nablus Muharebesiyle** Kudüs'ü kaybetti.

- 1917'de Mustafa Kemal, Yıldırım Orduları Grup Komutanı olarak bu cepheye atandı.

- Mustafa Kemal Cephe komutanlığını Alman Generali Liman Van Sanders'ten devr aldı.

ALÇİN HOCA

GİZLİ ANTLAŞMALAR

Gizli antlaşmaların yapılmasına neden olan gelişme: Çanakkale Cephesi'dir

İstanbul Antlaşması

- İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yapıldı.
- Boğazlar Çarlık Rusya'ya bırakıldı.

Londra Antlaşması

- İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında imzalandı.
- İtalya'ya Konya ve çevresi verilince taraf değiştirdi.

Skyes – Picot Antlaşması

- Orta Doğu'yu İngiltere ve Fransa arasında paylaştıran antlaşma

Petrograd Protokolü

- İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanmıştır. Doğu Anadolu Rusya'ya verilmiştir.

Mac Mahon Antlaşması

- Şerif Hüseyin ile İngiltere arasında imzalandı.

Buna göre:

- Araplar, Osmanlı'ya karşı İngiltere'nin yanında yer alacak.
- İngiltere savaş sonunda Hicaz merkezli bir Arabistan Devleti'nin kurulmasını sağlayacak.

Saint Jean de Maurienne Antlaşması

- İngiltere ve Fransa arasında imzalandı. Buna göre, Güneybatı Anadolu (İzmir ve çevresi) İtalya'ya verilmiştir.

* Rusya'nın savaştan çekilmesiyle yeni Rus Devleti'nin Lideri Lenin Gizli Antlaşmaları **Sarı Kitap** adlı eseri ile dünya kamuoyuna açıklamıştır.

Rusya'nın Savaştan Çekilmesi: 1917'de Rus Devrimcileri Çarlık Rejimini yıkarak Sosyalist bir yönetim kurmuşlardır.

- Yeni Kurulan Sosyalist yönetim iç karışıklıklarını giderip yeni yönetimi güçlendirmek için İttifak Devletleri ile Brest-Litowsk Antlaşması'nı imzalayarak savaştan çekilmiştir.
- Rusya'nın savaştan çekilmesi ile İttifak Grubu savaşta avantajlı duruma geçmiştir.

ABD'nin Savaşa Girişi

- I. Dünya Savaşı başladığında ABD Monreo Doktori'ni (Tarafsızlık Politikası) gereği tarafsızlığını ilan etmiştir.
- Tarafsızlığını ilan eden ABD el altından İngiltere ve Fransa ile ticaret yapmıştır.
- 1917'de Alman denizaltılarının Amerikan ticaret gemilerini bombalaması üzerine ABD, Wilson İlkelerini yayınlayarak İtilaf Grubu'nun yanında savaşa girmiştir.

Wilson İlkeleri

- Yenenler yenilenlerden toprak ve savaş tazminatı almayacak.
- Her ulus kendini yönetme hakkına sahip olacak.
- Boğazlar herkese açık olacak.
- Uluslararası barışın sağlanması için uluslararası bir kurul kurulacak.
- Osmanlı Devleti'nde Türklerin çoğunlukta olduğu yerler Türklere verilecek ancak azınlıklara kendilerini yönetme hakkına sahip olacak. (Osmanlı'yı parçalama amaçlı)
- Polonya devleti kurulacak
- Alsas-Loren, Fransa'ya verilecek.

Not. Wilson İlkeleri savaşta zor durumda olan İttifak Grubu'nun teslim olmasında etkili olmuştur.

ALÇİN HOCA

- I. Dünya Savaşı'nı İtilaf Grubu kazanmıştır.

İttifak Grubu'nda teslim olan ilk devlet: Bulgaristan'dır.

Ateşkes Antlaşmaları

- Bulgaristan ile **Selanik**
- Osmanlı ile **Mondros**
- Avusturya-Macaristan ile **Willa Gusti**
- Almanya ile **Rethandes**
- İtilaf Devletleri yenilen devletlerin durumunu görüşmek için Paris Barış Konferansı toplanmıştır.

Paris Barış Konferansı

- Yenilen devletlerle barış antlaşmaları yapıldı.

Almanya ile Versay Antlaşması: Savaştan sonra imzalanan en ağır antlaşmadır. İkinci Dünya Savaşı'na neden olan antlaşmadır.

- Avusturya ile **Sen Jermen Antlaşması**
- Macaristan ile **Trianon Antlaşması**
- Bulgaristan ile **Nöyyi Antlaşması imzalandı.**

Not: Osmanlı Devleti ile herhangi bir antlaşma yapılmamıştır. Nedeni Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine Osmanlı topraklarını paylaşma sorununun ortaya çıkmasıdır.

- Sömürgecilik yerine Manda ve Himaye sistemi kabul edildi.
- Milletler Cemiyeti kuruldu. (ABD, Yalnızlık Politikası'na döndüğü için üye olmadı.)

Savaşın Sonuçları

- En karlı devletler İngiltere, Japonya, Fransa
- En zararlı çıkan devlet Almanya
- İmparatorluklar parçalandı.

Yeni devletler kuruldu.

Sovyet Rusya

Türkiye

Polonya

Çekoslavakya

Yugoslavya

Estonya

Ukrayna

Finlandiya

Azerbaycan

Ermenistan

Gürcistan

İmparatorluklar Devri sona erdi

- Rus
- Osmanlı
- Avusturya – Macaristan'dır
- 10 milyona yakın insan hayatını kaybetti.
- Sivil savunma teşkilatları kurulmaya başlandı.
- Bu ölümlerden dolayı I. Dünya savaşının ardından sivil savunma teşkilatları kurulmuştur.
- İlk defa denizaltı ve tank kullanıldı. İlk defa kimyasal silah kullanıldı
- İzmir ve çevresi Yunanistan'a verildi. İtilaf Devletleri arasında ilk görüş ayrılığı yaşandı.

A L Ç İ N H O C A

NOTLAR

- I. Dünya Savaşından çekilen ilk devlet: **Japonya**
- Savaş sırasında saf değiştiren devlet: **İtalya**
- Savaş sırasında rejim değişikliği yaşayarak savaştan çekilen devlet: **Rusya**
- Savaşa girerek savaşın süresini kısaltan devlet: **ABD**
- Savaştan en karlı çıkan devlet: **İngiltere**
- Savaşa en son giren devlet: **Yunanistan**

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMALARI ve CEMİYETLER

Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918)

Taraflar

Osmanlı Devleti	İtilaflar adına İngiltere
Padişah: Vahdettin	İngiltere adına imzalayan
Kabine: Ahmet İzzet Paşa	Amiral Calthorpe
İmzalayan: Rauf Orbay	

- Antlaşma Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda imzalandı.
- Antlaşma **Agamemnon Savaş Gemisi**'nde imzalandı.

Maddeleri

- Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak Çanakkale ve Karadeniz istihkâmları işgal edilecektir.

Yorum: Osmanlı egemenlik hakları ihlal edilmiştir.

- İstihkâmların (Askeri bölgeler) işgali ile İstanbul ve Anadolu arasındaki bağlantı kesildi.
- İstanbul işgal tehdidi altına girdi.
- Sınırların korunması ile iç asayişi sağlayacak askerler dışında ordu terhis edilecek, silah ve cephane İtilaf Devletleri'ne teslim edilecektir.

İtilafların amacı: Osmanlı'yı savunmasız bırakmak.

- Osmanlı kara sularındaki mayın ve torpiller temizlenecektir.

Amaçları: İşgale gelen donanmalarının güvenliğini sağlamak.

- Demiryolları İtilaf Devletleri'nin kontrolünde olacak.

Amaçları: işgal bölgelerine asker sevkiyatını kolaylaştırmakla beraber ülkede ki hammaddeyi taşımak

- Ulaşım ve haberleşme araçları İtilaf devletlerinin kontrolünde olacak.

Amaçları: Halkın işgallerden haberdar olup örgütlenmesini engellemek.

- Osmanlı Devleti'nin içinde bulunan Avusturya ve Almanya'ya ait subay ve diplomatlar sınır dışı edilecek.

Amaçları: Osmanlı'yı diplomatik ve askeri açıdan yalnızlaştırmaktır.

- Toros Tünelleri İtilaflarca işgal edilecektir.

Amaçları: Bölgeler arası ulaşım ve yardımlaşmayı kesmektir.

24.madde: Vilayet- i Sitte 'de (Bitlis, Erzurum, Sivas, Van, Elazığ, Diyarbakır) bir karışıklık çıkarsa buraları işgal edilecektir.

Amaç: Bölgede bir Ermeni Devleti kurmaktır.

7. madde: İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edici bir unsurla karşılaşırsa strateji yerleri işgal edecektir.

Yorum

- İşgallere hukuksal bahane üretilmiştir.
- Tüm Anadolu işgal tehdidi altına girmiştir.

Mondros'un önemi

- Osmanlı Devleti **fiilen** sona ermiştir.
- Ahmet İzzet Paşa hükümeti istifa etmiş yerine Damat Ferit Hükümeti kurulmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin teslimiyetçi bir politika izlediğini gören halk Kuva-i Milliye Birlikleri ile Cemiyetleri kurmuştur.
- Osmanlı Devleti halkın işgallere karşı çıkmaması için **Nasihat Heyetleri** kurmuştur.

Mondros'tan sonra yapılan işgaller

- **İşgal edilen ilk Osmanlı toprağı:** Musul
- **Anadolu'da işgal edilen ilk yer:** Hatay Dörtyol
- **İşgallere ilk tepki:** Hatay Dörtyol
- **İşgalcilere ilk kurşunu sıkan:** Kara Mehmet Çavuş

ALÇİN HOCA

İngiltere	Fransa	İtalya	Yunanistan
Irak Ürdün Filistin Samsun Kars	Zonguldak Lübnan Suriye Mersin Adana Hatay Maraş Antep Urfa Mardin	Antalya Muğla Konya Karaman	İzmir ve çevresi

İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919)

- İşgalden önce halk Reddi İlhak Cemiyeti'ni kurdu.

- Olası bir işgale karşı İzmirlilerin düzenlediği miting: Maşatlık Mitingi

- **Yunanlılara ilk kurşunu sıkan**: Hasan Tahsin'dir.

Hasan Tahsin'in gerçek adı: Osman Nevres

Hasan Tahsin'in Gazetesi: Hukuku Beşer

- Yaşasın Venizelos demediği için öldürülen kahramanımız: Albay Süleyman Fethi Bey

- İzmir'in işgali üzerine İstanbul'da düzenlenen mitingler: Fatih Mitingi ile **Sultan Ahmet Mitingi (Kara Çarşaflılar Mitingi)**

Amiral Bristol Raporu: Yunan işgalinin haksız yere olduğunu ve Türk milli mücadelesinin haklılığını dünyaya duyuran ilk uluslararası belgedir.

ALÇİN HOCA

Cemiyetler

Zararlı Cemiyetler

Azınlık Cemiyetleri

Rum Cemiyetleri

Etnik-i Eterya Cemiyeti

Amacı:

1813'te Yunanistan'ı bağımsızlığını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Rumların yaşadığı tüm toprakları Yunanistan'a bağlamak

Mavri Mira Cemiyeti (Kara Gün)

- İstanbul'daki Rum Patrikhanesi'nin bünyesinde çalışmıştır.

Amacı:

- Megala İdeayı gerçekleştirmektir. (İstanbul'u ele geçirerek Büyük Bizans'ı yeniden kurmak)

- İzmir ve çevresi ile Doğu Trakya'yı Yunanistan'a katmak için kurulmuştur.

Rum Pontus Cemiyeti

Amacı: Fatih Sultan Mehmet'in 1461'de yıktığı Trabzon Rum İmparatorluğu'nu tekrar kurmak.

Ermeni Cemiyetleri

Taşnak Styun ve Hınçak

Amaçları:

Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni Devleti kurmak.

Yahudi Cemiyetleri

Alyans İsrailit ve Makabi:

Amaçları: Büyük devletleri etkileyerek Filistin'de bir Yahudi Devleti'nin kurulmasını

- Sağlamak ve Osmanlı'daki Yahudilerin haklarını korumak

Türklerin ve Müslümanların kurduğu Zararlı Cemiyetler

Teali İslam Cemiyeti

Bu cemiyetin üyelerine göre kurtuluş dindedir. Dini kurallara ve hilafete bağlı kalınırsa ülke içinde olduğu durumdan kurtulur.

Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası

- İttihat ve Terakki karşıtlarından oluşmuştur. Kurtuluşu padişahta görmüşlerdir.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası

Milli Mücadelecileri İttihatçı olmakla suçlamışlardır.

İngiliz Muhipleri Cemiyeti

İngiliz mandacılığını savunmuşlardır.

- Damat Ferit Hükümeti tarafından desteklenmiştir.

Wilson Prensipleri Cemiyeti

- Osmanlı Devleti'nin kurtuluşunun ancak ABD'nin mandası ile mümkün olabileceği savunulmuştur.-

- Mandacılığın Sivas Kongresi'nde kesin olarak ret edilmesiyle üyelerinin çoğunluğu milli mücadele hareketine katılmıştır.

Kürt Teali Cemiyeti

Amacı: Wilson İlkeleri'nden yararlanarak doğuda bir Kürt Devleti kurmak amaçlanmıştır.

Nigehban Cemiyeti: Milli mücadele karşıtı emekli Osmanlı subaylarınca kuruluştur

Yararlı Cemiyetler

Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

- Trakya'nın Yunanlılar'a verileceği endişesi ile Edirne'de kurulmuştur.

- Osmanlı Devleti'nin yıkılması halinde Batı Trakya ile birleşerek Trakya Cumhuriyeti'ni kurmayı amaçlamıştır.

- Lüleburgaz, Edirne kongrelerini düzenlemişlerdir.

İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti

- İzmir'in Yunanlılar'a verilmesini engellemek amacı ile kurulmuştur.

İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti

- İzmir'in işgali üzerine kurulmuştur.

- I. ve II. Balıkesir Kongresi ile Alaşehir Kongresi'ni düzenlemişlerdir.

Kilikyalılar Cemiyeti

- Çukurova Bölgesi'ni Fransız işgalinden kurtarmak için kurulmuştur.

- Fransızlar ile Ermeni Çeteleri ile mücadele etmişlerdir.

- Pozantı Kongresi'nin toplanmasında etkili olmuştur.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti

- Trabzon ve çevresinde Pontus Rum Devleti'nin kurulmasını engellemek için kurulmuştur.

Doğu Anadolu (şark Vilayetleri) Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

Amacı

Doğuda bağımsız bir Ermeni Devleti'nin kurulmasını engellemek için kurulmuştur. (Mondros'un 24. Maddesi'nin uygulanmasını engellemek)

Aldığı kararlar

- Doğu Anadolu'dan göç edilmeyecek.

- Doğu illeri bir saldırıya uğrarsa birlikte mücadele edilecek.

- Bilim, din ve ekonomi alanında kalkınmaya öncelik verilecek.

- Erzurum Kongresi'ni düzenleyen cemiyettir.

Yayın Organları

Hadisat

Albayrak

Le Pays (Fransızca yayın yapmıştır)

ALÇİN HOCA

Milli Kongre Cemiyeti (Tek ulusal cemiyettir)

Amacı: Türklerin haklı davasını basın-yayın yoluyla dünyaya duyurmak.

- "Kuvayı Milliye" deyimini ilk kullanan cemiyettir.
- Dr. Esat Işık Raporunu yayınlamıştır.

Kars İslam Şurası

- Kurulan ilk yararlı cemiyettir.
- Ermenilere karşı kurulmuştur.
- Ermenilere karşı örgütlenmek için **Cenubi Kafkas Cumhuriyeti'ni** kurmuşlardır.
- Erzurum Kongresi'ne temsilci göndermiştir.

Mim mim Grubu: İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane sevkini yapmışlardır.

- İstihbarat işlerini yürütmüşlerdir.

Karakol Cemiyeti

- Zabitan adlı silahlı grupları kurmuştur.
- İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane kaçırmışlardır.

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Hukuk: Mustafa Kemal'in girişimleriyle kurulan tek cemiyettir.

- Sivas valisinin eşi Melek Hanım tarafından kurulmuştur.

Trabzon Havalisi Ademi Merkeziyet Cemiyeti

Amacı: Trabzon ve çevresinde bağımsız bir Türk Devleti kurmak amacıyla kurulmuştur.

MİLLİ CEMİYETLERİN ÖZELLİKLERİ

- Cemiyetler bulundukları bölgeleri kurtarmak için kurulmuştur (Bölgeseldirler.)
- Cemiyetlerde "Türklük" duygusu ön plandadır.
- Vatan ve millet sevgisiyle kurulmuşlardır.
- Milli Cemiyetler; Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı ile birleştirilmiştir. (Ulusal birlik sağlandı.)

KUVA-İ MİLLİYE

Kuvayı Milliye Birliklerinin Özellikleri:

- İlk kez Yunan işgaline karşı Batı Anadolu'da kurulmuştur.
- Kuvayı Milliye bölgesel olarak kurulmuş, bulundukları bölgeleri kurtarmayı amaçlamışlardır.
- Kurulmasında "Türklük" duygusu hakimdir.
- Ulusal bilincin uyandırılmasında Kuvayı Milliye, büyük etkiye sahiptir.
- Kuvayı Milliye TBMM'ye karşı çıkan bazı ayaklanmaları bastırmıştır.
- Gediz Muharebesinden sonra Kuvayı Milliye kaldırılarak Düzenli Ordu kurulmuştur (8 Ekim 1920).

Kuvayı Milliye'nin Kaldırılmasının Nedenleri:

- Askerlik tekniğini yeteri kadar iyi bilmemeleri, dağınık, düzensiz olmaları.
- Düzenli düşman ordularını durduracak güç ve disiplinden yoksun olmaları.
- İhtiyaçlarını zorla halktan almaları.
- Suçlu buldukları kimseleri kendi usullerince yargılamaları.
- TBMM'nin aldığı bazı kararlara karşı gelmeleri.
- Merkezi bir yapıdan bağımsız olmaları

Bazı Kuva-i Milliye Liderleri

Topal Osman

- Giresunlulardan oluşan muhafız birliğinin komutanlığını yaptı.

-Merkez Ordusu ile Gönüllü alaylarda görevler aldı.

ALÇİN HOCA

Pontus ve Koçgiri İsyanlarının bastırılmasında etkili oldu.

İpsiz Recep (Emice)

- Karadeniz ve Sakarya bölgesinde etkili olmuştur.
- Millet için çalıştığını belirterek madalya törenlerine katılmamıştır.

Yahya Kaptan

- Karakol Cemiyeti'nin üyesidir.
- Nutuk'ta en çok bahsedilen kişidir.

Gökbayrak Taburu: Cemal Bey tarafından Bursa ve Kocaeli bölgesindeki Kafkas Göçmenlerinden kurulmuştur.

- Kuva-i İnzibatiye İsyanının bastırılmasında etkili oldu.

Parti Pehlivan

- Akhisar Kuva-i Milliye şefidir.
- Gardiyanlık yaptığı hapishanedeki mahkûmları silahlandırarak milli mücadele için hizmet etmiştir.

Yörük Ali Efe

1919 yılında da kuvvetleriyle birlikte dağdan indi. Yunan ordusu Ege Bölgesi'nin büyük bir bölümünü işgal etmişti. Bunun üzerine harekete geçen Yörük Ali, 16 Haziran 1919 tarihinde Malgaç demiryolu köprüsü yanındaki Yunan karakoluna baskın yaparak düşmana ağır bir darbe vurdu.

ALÇİN HOCA

MİLLİ MÜCADELENİN HAZIRLIK DÖNEMİ

Mustafa Kemal'in İstanbul Günleri

- Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığında Mustafa Kemal Suriye-Filistin Cephesi'nde Yıldırım Orduları Grup komutanıydı.
- Mustafa Kemal, Mondros'un Osmanlı orduları terhis edilecek maddesine karşı çıktığı için İstanbul'a çağrılmıştır.
- Kendisine boğaza demirlenmiş İtilaf donanmasını gösteren yaveri **Cevat Abbas Gürer'e** "Geldikleri gibi giderler" sözünü söylemiştir.
- Mustafa Kemal, Fethi Okyar'la beraber **Minber Gazete 'sini** çıkardı.
- Ali Rıza Paşa Kabinesinde Harbiye Nazırlığına aday oldu. Amacı ordunun dağıtılmasını önlemekti. (seçilmedi)
- Fethi Okyar'ın partisi olan **Osmanlı Hürriyet Avam Fırkasın**a üye oldu.
- Tevfik Paşa hükümetinin meclisten güvenoyu almaması için mecliste lobi faaliyetlerinde bulundu.
- Padişah Vahdettin ile iki kez görüştü.

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı

Gönderen hükümet: Damat Ferit Hükümeti

Resmi Görevi: Samsun ve çevresindeki Türklerin elinde bulunan silahları toplayarak bölgede asayişi sağlamak

Rütbesi: 9 Ordu Müfettişi (9. Ordu Müfettişliğinin merkezi: **Erzurum**'dur)

Samsuna çıktığı geminin adı: Bandırmak Vapuru

Bandırma vapurunun kaptanı: İsmail Hakkı Durusu

Mustafa Kemal'in bu göreve seçilme nedenleri

- İttihatçı olmaması
- I. Dünya Savaşı'ndaki başarıları
- Bazı çıkar çevrelerinin onu İstanbul'dan göndermek istemesi

Samsun Raporu

- Mustafa Kemal'in Samsun ve çevresinde inceleme yaptıktan sonra İstanbul Hükümeti'ne gönderdiği rapordur.
- Mustafa Kemal bu raporda karışıklığa neden olanların azınlıklar olduğunu belirtmiştir.
- İzmir'in işgalinin haksızlığı ile yersizliğini bildirmiştir.

Havza Genelgesi (28-29 Mayıs 1919)

- Mustafa Kemal'in tek başına hazırladığı genelgedir.
- Mustafa Kemal bu genelgeyi ülkenin askeri ve mülki amirlerine telgrafla bildirmiştir.

Maddeleri:

1. İzmir'in işgali kabul edilemez.

Amacı: İzmir'in işgal haberini tüm yurda duyurup halkın tepki göstermesini sağlamak

2. İşgalleri kınayan protesto mitingleri yapılmalıdır.

Amacı: Halkta ulusal bilinci uyandırmaktır.

3. Protestolar esnasında azınlıklara zarar verilmemelidir.

Amacı: İtilaf Devletlerinin bu durumu bahane edip yeni işgallerde bulunmasını engellemek

4. Ordular terhis edilmeyecektir.

Amacı: Ülkenin savunmasız kalmasını önlemektir.

Havza Genelgesi'nin Önemi:

- Halkın milli mücadele için bilinçlenmesi amaçlanmıştır.
- Halk bu çağrıya olumlu cevap vererek Ülkenin pek çok yerinde işgalleri protesto mitingleri düzenlenmiştir.
- Kemal'i İstanbul'a geri çağrılmıştır.
- Mustafa Kemal ilk kez resmi görevinin dışına çıkmıştır.
- Mustafa Kemal ilk kez resmi sıfatla Mondros'a açıkça karşı çıkmıştır.

Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)

İmzalayanlar

Mustafa Kemal
Ali Fuat Cebesoy — Bu imzalarla genelgenin
Refet Bele — etkisi artmıştır.
Rauf Orbay — Bu imzalarla Milli
Kazım Karabekir — Mücadelenin çekirdek
Mersinli Cemal Paşa — kadrosu oluşmuştur.

Genelgeyi kaleme alan: **Cevat Abbas Gürer**

Genelgeyi imzalayanları Mukaddes İttifak olarak tanımlayan kişi: **Ali Fuat Cebesoy**'dur

Maddeleri

1. Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir.

Milli Mücadelenin Gerekçesi/Nedeni açıklanmıştır.

2. İstanbul Hükümeti, üzerine düşen görevi yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok saymaktadır.

Milli Mücadelenin niçin yapılması gerektiği belirtilmiş yani Nedeni

3. Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

Milletin bağımsızlığı ile: Amaç

Milletin azmi ile: Kurtuluş Savaşı'nın yöntemi

Milletin Kararı ile: Halkın kararının önemi

4. Her türlü etki ve denetimden uzak bir kurul oluşturulmalıdır.

Temsil Heyeti'nin kurulması gerektiği

5. Anadolu'nun en güvenilir yeri olan Sivas'ta milli bir kongre düzenlenmeli, bunun için de her bölgeden üç delege Sivas'ta olacak şekilde yola çıkmalıdır.

ALÇİN HOCA

Tüm ulus adına karar alabilmek için

6. Delegelerin seçimlerini Redd-i İlhak, Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri ve belediyeler yapacaktır.

Amaç: Milli Mücadele yanlısı kişilerin seçilmesini sağlamak

7. Bu genelge sır olarak tutulmalı ve delegeler kimliklerini gizli tutarak seyahat etmelidirler.

Amaç: Delegelerin güvenliğini sağlamak

8. Doğu illeri için 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır.

Erzurum Kongresi'ne vurgu yapılmıştır.

9. Mevcut askeri ve milli örgütler kesinlikle dağıtılmayacaktır.

Amaç: Ülkenin savunmasız bırakılmasını önlemek

Amasya Genelgesi'nin Önemi:

- Türk İnkılabının İhtilal Safhası başlamıştır.
- Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesi, amacı ve yöntemi ilk kez belirlenmiştir.
- İlk kez milli egemenliğe dayalı bir yönetimden bahsedilmiştir. 3.madde deki ulusun kararı kelimesi
- İlk kez İstanbul Hükümeti göreve çağrılmıştır.
- Temsil Heyeti'nin kurulması fikri ilk kez dile getirildi.

Amasya Genelgesi'nin Sonuçları:

- İstanbul Hükümeti M.Kemal'i görevinden alarak İstanbul'a çağırmıştır.
- Mustafa Kemal kendisinin "padişahın iradesiyle" atandığını ve ancak padişahın onu görevden alabileceğini belirterek zaman kazanmaya çalışmıştır.

ALÇİN HOCA

Erzurum Kongresi

(22 Temmuz 7 Ağustos 1919)

- Mustafa Kemal Erzurum Kongresi öncesi 9. Ordu Müfettişliğinden istifa etmiştir.
- Mustafa Kemal'in sivil olarak katıldığı ilk kongre Erzurum Kongresi'dir.
- Mustafa Kemal ve Rauf Orbay beraber kongreye katılmıştır.

Kongreyi Düzenleyen:

Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk ve ona yardımcı olan Kars İslam Şurası ve Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleridir.

Kongrenin Düzenlenme Nedeni

- Doğu Anadolu'daki Ermeni faaliyetlerine karşı örgütlenme
- Doğu Karadeniz'deki Rum faaliyetlerine karşı örgütlenme

Mustafa Kemal'in katılma nedenleri

- Kongrede ulusal kararların alınmasını sağlamak.
- 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'in desteğini almak
- Kurulacak olan Temsil Heyeti'ne başkan seçilerek milli mücadeleyi yürütmek
- Mustafa Kemal ve Rauf Orbay'ın kongreye katılabilmesi için **Kazım Yurtalan ile Cevat Dursunoğlu** kongre üyeliğinden istifa etmiştir.

Maddeleri:

1. Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür, asla parçalanamaz.

- İlk kez milli sınırlardan bahsedilmiştir.
- Erzurum Kongresi bölgesel olduğu halde kongre ulusal bir nitelik kazanmıştır.

2. İstanbul Hükümeti, vatanın bağımsızlığını koruyamadığı takdirde, geçici bir hükümet kurulacaktır.

- İlk kez İstanbul Hükümeti'ne alternatif bir hükümetten bahsedilmiştir.

3. Manda ve himaye kabul edilemez.

- manda ve himaye ilk kez gündeme gelmiştir.
- Tam bağımsızlık vurgulanmıştır.

4. Azınlıklara siyasi, sosyal ve ekonomik dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilemez.

- Azınlıkların, Anadolu'da devlet kurma isteklerine karşı çıkılmıştır.

5. Kuvayı Millî'yi etkili ve milli iradeyi hakim kılmak esastır.

- Askeri güçlerin önemi vurgulanmıştır.
- İlk kez gelecekte ulusal egemenliğe dayalı bir yönetimin kurulacağından bahsedilmiştir.

6. Toplanan ulusal güçler padişah ve halifeyi içinde bulunduğu durumdan kurtaracaktır.

- Saltanat yanlılarının desteğini almak için

7. Mebusan Meclisi derhal toplanmalı ve hükümetin çalışmaları meclis tarafından kontrol edilmelidir.

- İstanbul Hükümeti'ni denetleme amaçlı bir istektir

8. Toprağımızda gözü olmayan devletlerin yardımları kabul edilebilir.

- Dış politikanın ana ilkesi belirlenmiştir.

Erzurum Kongresi'nin Önemi:

- Kongre bölgesel yapılmasına karşılık, alınan kararlar yönüyle ulusaldır.
- Heyet-i Temsiliye (Temsil Kurulu) kuruldu. **Başkanı** M.Kemal olmuştur.
- Manda ve himaye ilk kez gündeme geldi. (ABD mandacılığı tartışılmıştır)
- İlk kez bir hükümet kurma fikrinden bahsedilmiştir.
- Doğu Anadolu'da kurulan milli cemiyetler, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çatısında birleştirildi. (Bölgesel birlik sağlandı)

Not: Ermenilerin Doğu Anadolu üzerindeki iddialarının asılsız olduğunu ispatlayan uluslararası belge: General Harbord Raporu

A L Ç İ N H O C A

Diğer Bölgesel Kongreler

Balıkesir Kongreleri (26-31 Temmuz 1919)

Toplanma nedeni: Batı Cephesi'nde Yunanlılar'a karşı mücadele eden Kuvayı Milliye'nin örgütlenmesi, sevk ve idaresi ile ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla toplanmıştır.

- Batı Cephesi'nin kurulmasında etkili olmuştur.

Toplanmasında Etkili olan kişi: Hacı Muhittin Efendi

Kongrede Alınan Kararlar:

- Yunanların işgali devam ettikçe seferberlik sürecektir.
- Herkes askerlik göreviyle yükümlüdür.
- Askerden kaçanlar yakalanınca ya yurt dışına sürgüne gönderilecek ya da Yunanistan'a teslim edilecektir.
- Hareketi tek elden yönetmek için Merkez Heyeti kurulacaktır.

Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)

-Yunanlılara karşı düzenli bir asker örgüt geliştirmek amacıyla toplanmıştır.

Kongrede Alınan Kararlar:

- Yunanlılar'a karşı mücadele devam edecektir.

- Yunanlılar'a karşı gerekirse İtilaf Devletleri'nden yardım istenecektir. (Mandacılık meyilli)

Nazilli Kongresi (6 Ağustos 1919)

- Yunan işgaline karşı toplanmıştır.
- **Toplanmasında etkili olan:** Galip Hoca takma adıyla Celal Bayar'dır.

Edirne ve Lüleburgaz Kongreleri

Toplanmasında etkili olan kişi: Cafer Tayyar Paşa

Toplanmasında etkili olan cemiyet: Trakya Paşaeli Cemiyeti

Toplanma nedeni: Trakya bölgesini Yunanlılara karşı savunmak

Afyon Kongresi (2 Ağustos 1920)

- Yunanlılara karşı alınacak tedbirler için toplanmıştır.
- Mustafa Kemal ve Fevzi Paşa'da katılmıştır.
- Batı Anadolu'da toplanan son kongredir.

Pozantı Kongresi (5 Ağustos 1920)

Düzenlenme nedeni: Çukurova bölgesini Fransız işgalinden kurtarmak.

Düzenlenmesinde etkili olan cemiyet: Kilikyalılar Cemiyeti

- Mustafa Kemal ve Fevzi Paşa'da katılmıştır.
- Milli Mücadele döneminde toplanan son kongredir.

Mustafa Kemal'in milli mücadele döneminde katıldığı kongreler

- Erzurum Kongresi
- Sivas Kongresi
- Afyon Kongresi
- Pozantı Kongresi

ALÇİN HOCA

Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919)

Toplanma şekli: Tek ulusal kongredir.

Toplandığı bina: Mektebi Sultani (Sivas Lisesi)

Not: Sivas Kongresi'nin toplanma kararı Amasya Genelgesi'nde alınmıştı.

Kongreyi Engelleme Faaliyetleri

- **Ankara valisi: Muhittin Paşa**'nın kongreye katılacak delegeleri engelleme çalışmaları.
- **Harput Valisi Ali Galip Paşa Olayı:** Ali Galip Paşa'nın Damat Ferit'in emriyle Mustafa Kemal'i tutuklama girişimi sonuçsuz kalmıştır. (Diyarbakır, Mardin ve Harput delegeleri katılamadı)
- **Fransızlar** kongrenin toplanması halinde Sivas'ı işgal etme tehdidinde bulunmuştur.
- **İngiliz Binbaşı Noel** kongrenin toplanmasını engellemeye çalıştı.

Kongrede Sorun olan Konular

Mustafa Kemal'in başkanlığı sorunu: Rauf Orbay kongre başkanlığı için Mustafa Kemal'e karşı aday oldu. Mustafa Kemal seçildi

- **Mandacılık tartışması:** Bir daha gündeme gelmemek üzere ret edildi.
- **İttihatçılık (Particilik) tartışması:** Hiçbir şekilde particilik yapılmayacağı kararı alındı.

Özellikleri

- Erzurum Kongresi kararları ulusal hale getirilerek kabul edildi.
- Manda ve himaye bir daha gündeme gelmemek üzere ret edildi. Amaç tam bağımsızlık
- Bütün cemiyetler tek çatı altında birleştirildi. (**Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk adı altında**)
- Ulusal birlik sağlandı.
- Temsil Heyeti ulusal hale getirildi.

- Ali Fuat Cebesoy, Batı Orduları komutanı olarak atandı. (Temsil Heyeti **ilk yürütme yetkisini** kullandı.)

- İstanbul Hükümeti ile tüm iletişim kesildi.

- Kongrenin toplanmasını engelleyemeyen Damat Ferit Hükümeti istifa etti. (Anadolu Hareketi, İstanbul Hükümeti karşısındaki **ilk siyasi başarısını** elde etti.)

- Temsil Heyeti'nin kararlarını halka duyurmak için **İrade-i Milliye Gazetesi** çıkarıldı.

- Mustafa Kemal "Ya İstiklal Ya Ölüm" sözünü ilk kez burada söylemiştir.

- Mebussan Meclisi'nin açılması için çalışmaların devam etmesi kararlaştırılmıştır.

- Misak-i Milli'nin esasları belirlenmiştir.

Amasya Görüşmeleri(Protokolü)

(20-22 Ekim 1919)

İstanbul Hükümeti'ni yeni kuran Ali Rıza Paşa, Salih Paşa'yı Anadolu'ya göndermiştir.

Görüşmeler

İstanbul Hükümeti adına	**Temsil Heyeti adına**
Bahriye Nazırı	Mustafa Kemal
Salih Paşa	Rauf Orbay
	Bekir Sami Bey

Maddeleri

- İstanbul Hükümeti Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini tanıyacaktır.

Amaç: Milli mücadele hareketini meşrulaştırmak.

- Azınlıklara siyasi ve ekonomik ayrıcalıklar verilmeyecektir.

Amaç: Ulusun haklarını korumak ve vatanın parçalanmasını önlemektir.

Meclis-i Mebusan'ın bir an önce toplanması sağlanacaktır. Ancak meclis Anadolu'nun güvenli bir yerinde açılmalıdır.

Amaç: Meclisin bağımsız çalışabilmesi için

- Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerin işgaline izin verilmeyecektir.

Amaç: İstanbul Hükümeti'ni milli mücadeleye katmaktır.

- İtilaf Devletleri ile yapılacak barış görüşmelerinde Temsil Heyeti'nin uygun göreceği kişilerin bulunacaktır.

Amaç: Milletin aleyhine antlaşmaların yapılmasını önlemektir.

NOT: Bu kararlar dışında taraflar arasında gizli kalması kararlaştırılan bir protokol de imzalanmıştır.

Önemi: İstanbul Hükümeti, Amasya Görüşmesiyle Anadolu Hareketi'ni hukuken tanımıştır.

Not: İstanbul Hükümeti meclisin açılması dışındaki kararları kabul etmemiştir.

- Seçimler yapılmış, seçimleri çoğunlukla Milli Mücadele hareketini destekleyenler kazanmıştır.

Not: Mustafa Kemal son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne **Erzurum'dan mebus** (milletvekili) seçilmiştir.

Temsil Heyeti'nin Ankara'yı merkez seçme nedenleri

- Ankara'nın güvenilir olması
- Ankara halkının milli mücadele yanlısı olması
- İşgal hareketlerinden uzak olması
- Ankara'da Ali Fuat Paşa'ya bağlı 20. Kolordu'nun bulunması
- Mustafa Kemal'in Ankara'dan İstanbul ve Batı Cephesi'ndeki gelişmeleri takip etmek istemesi.
- Ankara'nın gelişmiş ulaşım ve haberleşme araçlarına sahip olması.

A L Ç İ N H O C A

Not: Mustafa Kemal, Ankara da **Hâkimiyeti Milliye** Gazetesi'ni çıkarmıştır.

Mustafa Kemal'in Son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne katılan mebuslardan talepleri

1. Mecliste bir **müdafaa-i Hukuk Grubu**'nun kurulmasını istemiştir.

Amacı: Milli Mücadele ile ilgili çıkarılacak kararların kendi aralarında önceden görüşülüp mecliste rahatça onaylamaları. Engellemeleri önlemek.

- Ancak mebuslar müdafaa-i Hukuk Grubu yerine **Felahı Vatan Grubu'nu** kurdu.
- **Felahı Vatan Grubu'nun başkanı:** Rauf Orbay'dır.

2. Mustafa Kemal, **kendisinin meclis başkanı seçilmesini istemiştir.**

Amacı: Meclisin dağıtılması halinde meclis başkanı yetkilerini kullanarak meclisi Anadolu'da açmak.

- Mebuslar Mustafa Kemal'i başkan seçmedi.
- **Son Osmanlı Mebussan Meclisi'nin başkanı:** Reşat Hikmet Efendi'dir.

Son Osmanlı Mebussan Meclisinin Toplanması (12 Ocak 1920)

Misak-ı Milli (28 Ocak 1920)

- Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür, asla parçalanamaz.
- Arap topraklarının geleceği için halkın oyuna başvurulacaktır.
- Batı Trakya halkının geleceğini halk kendi oyuyla belirleyecektir.
- Elviye-i Selase'nin (Üç il; Kars, Ardahan ve Batum) geleceği için halkoyuna başvurulacaktır.
- İstanbul ve Marmara Denizi güvenlik altına alınmalıdır.
- Boğazlar konusunda diğer devletlerle yapılacak anlaşmalarla alınan kararlar uygulanacaktır.
- Azınlıklara, komşu ülkelerdeki Müslüman azınlıklara verilen haklardan daha fazla hak verilemez.
- Kapitülasyonlar kesinlikle kabul edilemez.
- Bağımsızlığımızı ve ekonomik gelişmemizi engelleyecek hiçbir sınırlandırma kabul edilemez.

Misak-ı Milli'nin Önemi:

- Misak-ı Milli ile milli ve bölünmez Türk vatanının sınırları çizilmiştir.
- Erzurum ve Sivas kongreleri kararları Mebussan Meclisi tarafından da kabul edilmiştir.
- Misak-ı Milli ile belirlenen sınırlar, Lozan Barış Antlaşması ve sonrasında bugünkü sınırlarımız oluşturulmuştur.
- Misak-ı Milli'nin kabul edilmesi üzerine İtilaf Devletleri İstanbul'u işgal etmiş ve Mebussan Meclisi dağıtılmıştır. (16 Mart 1920).
- Mebussan Meclisi'nin kapatılması TBMM'nin açılmasına zemin hazırlamıştır.

Not: İstanbul'un işgal haberini Mustafa Kemal'e bildiren Telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi'dir.

M.Kemal'in İstanbul'un İşgali Üzerine Aldığı Önlemler

- İstanbul ile her türlü ilişki kesilmiştir.
- İstanbul'da yapılan tutuklamalara misilleme olarak Anadolu'daki İtilaf Devletleri'nin görevli subayları tutuklanacaktır.
- İstanbul ve Adana'dan düşman askerinin ulaşımını önlemek için Niğde Ulukışla'da ve İzmit Geyve çevresindeki demiryolları tahrip edilmiştir.

Not: İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal etmesi ve Mebusan Meclisi'nin kapatılması üzerine M.Kemal, bir genelge yayınlayarak Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin toplanacağını bildirmiştir.

ALÇİN HOCA

I. TBMM DÖNEMİ

I. TBMM 23 Nisan 1920'de Sinop Mebusu Şerif Bey'in açılış konuşması ile açılmıştır.

- TBMM'nin açılması ile Temsil Heyeti'nin görevi sona ermiştir.
- Mustafa Kemal, TBMM'ye Ankara'dan milletvekili seçilmiştir.

24 Nisan Kararları

1. Hükümet kurmak gereklidir.

Amaç: ülke işlerinin yürütülmesi

2. Geçici kaydıyla bir hükümet reisi tanımak veya padişah vekili atamak doğru değildir.

- Meclisin kalıcı olduğu ve kararlarında bağımsız olacağı vurgulanmıştır.

3. TBMM'nin üstünde güç yoktur.

- İstanbul Hükümeti yok sayılmıştır.

4. TBMM, yasama ve yürütme yetkisine sahiptir.

- Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.

5. Meclisten ayrılacak bir kurul meclise vekil olarak hükümet işlerini görür. Meclis başkanı, hükümetin de başkanıdır.

- Meclis hükümeti sistemi benimsenmiştir.

6. Padişah ve halifenin durumu, bulunduğu baskıdan kurtulduktan sonra Meclis tarafından görüşülecek ve durumları belirlenecektir.

- Saltanat ve hilafetin geleceği Meclis kararına bırakılmıştır.

I. Meclisin Özellikleri:

- Kurucu bir meclistir. Kanıtı: İlk anayasayı hazırlamıştır ve yeni Türk devletini kurmuştur.
- Ulusalcıdır. Kanıtı: Azınlıklara yer verilmemiştir.
- Demokratiktir. Kanıtı: Üyeleri seçimle belirlenmiş kararları oylama ile alınmıştır.
- İhtilalci bir meclistir. Kanıtı: Saltanat makamını yok saymıştır.
- Güçler birliği ilkesini benimsemiştir. Kanıtı: Yasama, yürütme ve yargı yetkilerini kendisinde toplamıştır.
- Siyasi partilere yer verilmemiştir. Öncelikli amaç vatanın bağımsızlığıdır.
- Yaptığı tek devrim Saltanatın kaldırılmasıdır. Onun dışında devrim yapmamıştır.

A L Ç İ N H O C A

I. Mecliste yer alan gruplar:

Müdafaa-i Hukuk Grubu: Mustafa Kemal'in grubudur.

İstiklal Grubu: Mustafa Kemal'e yakın olanların grubudur.

Tesanüd Grubu: İttihatçıların devamıdır.

Halk Grubu: Sosyalist düşünceleri olan gruptur.

Islahat Grubu: Köklü devrimler yerine düzeltmelerden yana olanlar

Yeşilordu Grubu: Çerkez Ethem'in Grubu'dur.

I. Meclis'in Çıkardığı Kanunlar

- Ağnam Kanunu: Çıkarılan ilk kanundur.

- Nisabı Müzakere Kanunu: Meclis İç tüzüğüdür.

- Meni İsrafat Kanunu: İsrafı önleme kanunu

- Meni Müskirat Kanunu: İçki, tütün ve eğlence yasağı

- İhaneti Vataniye Kanunu (İhaneti Vataniye Kanunu ile yargılanan ilk kişi Damat Ferit'tir)

- Firariler Kanunu

- İstiklal Mahkemeleri Kanunu

- Teşkilatı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası)

- İstiklal Marşı'nın kabulü kanunu

- Saltanatın Kaldırılması Kanunu

Not: I. TBMM'nin resmi gazetesi: Ceride-i Resmiye'dir

TBMM'YE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

Nedenleri:

- İstanbul Hükümeti'nin TBMM aleyhine yayınladığı fetva.
- İstanbul Hükümeti'nin Anadolu üzerinde ki otoritesini yeniden kurmak istemesi.
- İstanbul Hükümeti'nin Milli Mücadelecileri İttihatçı olmakla suçlaması.
- İtilaf Devletleri'nin Milli Mücadele'nin Padişah ve Halifeye karşı yapıldığı şeklindeki propagandaları.
- İngilizler'in boğazların iki tarafında da tampon bölge oluşturmak istemeleri.
- Asker kaçaklarının otorite boşluğundan yararlanmak istemeleri.
- Azınlıkların işgallerden yararlanarak bağımsız devlet kurma çabaları.
- Kuvayı Milliye birliklerinin disiplinsiz hareketleri.
- Bazı Kuvayı Milliye birliklerinin Düzenli Ordu'ya katılmak istememeleri.

İstanbul Hükümeti'nin Doğrudan Çıkardığı Ayaklanmalar

Anzavur Ayaklanması

- Emekli Binbaşı Ahmet Anzavur tarafından çıkarılmıştır.
- Balıkesir, Biga, Gönen, Manyas ve Susurluk çevresinde yayılmıştır.
- Ayaklanmayı Çerkez Ethem bastırmıştır.

Kuva-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) Ayaklanması

- Kuva-yı Milliye'ye karşı İngilizler'in yardımları ile kurulmuştur.
- İzmit ve Geyve çevresinde etkili olmuştur.
- Ayaklanmayı Ali Fuat Paşa bastırmıştır.

İstanbul Hükümeti ve İşgalci Devletlerin Kışkırtmaları İle Çıkarılan Ayaklanmalar

Ayaklanmalar

Bolu, Düzce, Hendek ve Adapazarı Ayaklanmaları

-Amaç: Boğazların kontrolünü sağlamaktır. İngiliz desteklidir.

- Ayaklanma, Çerkez Ethem'in yardımları ile Ali Fuat Paşa ve Refet Bey tarafından bastırılmıştır.

Yozgat İsyanı

- Osmanlı Hanedanı'na bağlı ayanlardan olan Çapanoğulları Yozgat'ta, Aynacıoğulları ise Zile'de ayaklanmışlardır.

Afyon Ayaklanması

- Yunanlılar'ın kışkırtması sonucu Çopur Musa Afyon'da "Din elden gidiyor" diyerek ayaklanmıştır.
- Kuvayı Milliye güçleri ayaklanmayı bastırmıştır.

Konya Delibaş Ayaklanması

- Delibaş Mehmet, hükümet binasını basmış ve binaya el koymuştur.
- Milli güçler tarafından ayaklanma bastırılmıştır (22 Kasım 1920).

Milli Aşiret Ayaklanması

- Urfa Viranşehir'de Fransızların kışkırtmaları sonucu ayaklanmışlardır.

Ali Batı Ayaklanması: Midyat ve Nusaybin çevresinde çıkmıştır.

Şeyh Eşref Ayaklanması: Bayburt'ta çıkmıştır.

Koçgiri Ayaklanması: Erzincan, Zara ve Koçgiri çevresinde çıkmıştır.

Cemil Çeto Ayaklanması: Garzan ve çevresinde çıkmıştır.

Postacı Nazım İsyanı: Yenihan

ALÇİN HOCA

Azınlıkların Çıkardığı Ayaklanmalar

Rum Ayaklanmaları

- Rumlar, Trabzon'da Pontus Rum Devleti'ni kurma düşüncesiyle ayaklanmışlardır.
- İngilizler tarafından desteklenmiştir.
- Kurtuluş Savaşı boyunca en uzun süren ayaklanma, Pontus Rum ayaklanmasıdır.
- En son bastırılan ayaklanmadır.

Ermeni Ayaklanmaları

- Fransızların desteği ile Ermeni İntikam Alayı Adana ve çevresinde katliamlar yapmıştır.

Kuvayı Milliyecilerin Çıkardığı Ayaklananlar

Demirci Mehmet Efe Ayaklanması

- Denizli, Burdur, Dinar ve Çal çevresinde çıkmıştır.
- Ayaklanmayı İnönü savaşından önce Refet Bey bastırmıştır.
- Demirci Mehmet Efe arkadaşları daha sonra tekrar milli mücadeleye katılmıştır.

Çerkez Ethem Ayaklanması

- Kütahya, Gediz ve Demirci çevresinde çıkmıştır.

Nedeni: Çerkez Ethem'in düzenli orduya katılmak istememesi

- İnönü Savaşı'ndan sonra ayaklanma bastırılmıştır (24 Ocak 1921).
- Çerkez Ethem ve arkadaşları Yunanlılar'a sığınmıştır.

TBMM'NİN AYAKLANMALARA KARŞI ALDIĞI ÖNLEMLER

- Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarılmıştır (29 Nisan 1920).
- İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur (11 Eylül 1920).
- İstanbul Hükümeti ile tüm ilişkiler kesilmiş, İstanbul'dan gelen evraklar geri gönderilmiş, İstanbul Hükümeti'nin yaptığı her türlü iş yok sayılmıştır.
- Düzenli Ordu kurularak Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılmıştır.
- İstanbul Hükümeti'nin çıkardığı fetvaya karşılık, Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi tarafından karşı fetva alınmıştır.

Ayaklanmaların Sonuçları:

- Kurtuluş Savaşı'nın süresi uzamıştır.
- Milli Mücadele'nin kazanılması gecikmiştir.
- Yunanlar, Anadolu'da ilerleme fırsatı bulmuştur.
- Boş yere kardeşkanı dökülmüştür.
- TBMM gücünü, ayaklanmaları bastırmak için kullanmıştır.
- BMM, tüm ayaklanmaları bastırarak Anadolu'da otoriteye hâkim olmuştur.

ALÇİN HOCA

İSTİKLAL MAHKEMELERİ (11 Eylül 1920)

Kurulma Nedeni:

- TBMM'ye karşı ayaklanmaların çıkması.
- Anadolu'da eşkıyaların çoğalması ve iç güvenliği tehdit etmeleri.
- Kuvayı Milliye birliklerinin düzensiz hareket etmeleri.
- Askerden firar edenlerin artması.
- TBMM'nin tüm yurtta otoriteyi eline almak istemesi.

İstiklâl Mahkemeleri'nin Özellikleri:

- Mahkeme kararları kesindir.
- Mahkeme üyeleri TBMM üyeleri arasından seçilmiştir.

Not: İstiklal Mahkemeleri İzmir Süikasti'nde sırasında görev yapmıştır.

SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI (10 Ağustos 1920)

- Sevr Barış Antlaşması: **San Remo Konferansı**'nda hazırlanmıştır.

İmzalayanlar: Damat Ferit Paşa, Reşat Halis, Hadi Paşa, Rıza Tevfik Bey

Mebussan Meclisi dağıtıldığından dolayı antlaşmayı **Saltanat Şurası** onaylamıştır.

Sevr Antlaşması'nda Sınırlar

Yunanistan'a; Trakya ve Batı Anadolu

Fransa'ya; Sivas, Malatya, Adana, Urfa, Antep, Maraş ve Suriye

İngiltere'ye; Musul dâhil Irak ve Arabistan

İtalyanlara; Güneybatı Anadolu verilecek.

Osmanlı'ya; Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Amasya, Sinop Çorum, Kayseri'nin doğusu, Çankırı, Ankara, Eskişehir, Bolu, Zonguldak ve Bilecik Osmanlı Devleti'nde kalacak.

Adalar'dan:

- İtalya'ya; Rodos ve Oniki Ada,
- Yunanistan'a; Diğer adalar bırakılacak.

Doğu Anadolu'da: Bir Ermeni Devleti, bir de Kürt Devleti kurulacak.

Siyasi Hükümler

Boğazlar ve İstanbul:

- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olacak. Osmanlı, azınlıkların haklarını koruyamazsa İstanbul Osmanlı'nın elinden alınacak.
- Boğazlar, savaş ve barış zamanında bütün devletlerin gemilerine açık olacak.
- Boğazlar, Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecek, komisyonun ayrı bir bayrağı ve bütçesi olacak.

Askeri Hükümler

- Mecburi askerlik kaldırılacak.
- Orduda ağır silah bulunmayacak.

Ekonomik Hükümler

- Osmanlı Maliyesi, İtilaf Devletleri'nin kontrolünde bulunacak.
- Bütçeyi İngiliz, Fransız, İtalyan ve Türkler'den oluşan bir komisyon belirleyecek. Osmanlı üyeleri bu komisyonda yalnızca danışman olarak bulunacak.
- Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecek.
- Kapitülasyonlar yeniden yürürlüğe girecek ve bütün devletler yararlanacak.

Sevr Antlaşması'nın Önemi:

- Sevr Antlaşması ile Osmanlı yok sayılmıştır.
- Osmanlı Devleti Sevr ile başka devletlerin yönetimine bırakılmıştır.
- Galip Devletler Osmanlı'yı aralarında paylaşmışlardır.
- Azınlıklara geniş haklar verilmiş, Türkler'in kendi vatanındaki hakları kısıtlanmıştır.
- Mebussan Meclisi dağıtıldığından antlaşma onaylanmamış ve uygulanamamıştır. Bu yönüyle Sevr, 1878 Yeşilköy (Ayastefanos) Antlaşması'na benzer.

Not: TBMM, Sevr'i imzalayanları vatan haini ilan etmiştir.

A L Ç İ N H O C A

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ BASINI

Milli Mücadele yanlısı basın

Minber: Mustafa Kemal'in Fethi Okyar beraber İstanbul'da çıkardığı gazetedir.

Hâkimiyeti Milliye: TBMM'nin yarı resmi gazetesidir. 1935'ten sonra Ulus adını almıştır.

Ceride-i Resmiye: TBMM'nin resmi gazetesidir.

Açıksöz: İstiklal Marşı'nın yayımlandığı ilk gazetedir.

Sebülreşad: İstiklal Marşı'nın yayımlandığı ilk dergidir.

Hukuku Beşer: Hasan Tahsin'in başyazarlığını yaptığı gazetedir.

İleri: Mustafa Kemal'in isimsiz yazılarını yayımlayan gazetedir.

İkdam: Mustafa Kemal'in "Geldikleri gibi giderler" sözünü yayımlayan ilk gazetedir.

Vakit: Çok renkli basılan ilk gazetedir. 1934-38 arasında Kurun adıyla yayımlandı.

Yenigün: Ankara'nın ilk günlük gazetesidir.

Küçük Mecmua: Ziya Gökalp'in Diyarbakır da çıkardığı gazetedir.

Tasvir-i Efkâr: Mustafa Kemal'in resmini ve biyografisini basan ilk gazetedir.

Mardin Gazetesi: Latin harfleriyle basılan ilk gazetedir.

Albayrak-Hadisat ve Le Pays: Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çıkardığı gazeteleridir.

İrade- Milliye: Mustafa Kemal'in Sivas'ta çıkardığı gazetedir.

Milli Mücadele Karşıtı Yayınlar

- Peyamı Sabah
- Aydede
- Alemdar
- Güleryüz
- Şarkın Sesi
- Türkçe İstanbul
- İrşad
- Tan
- Ferda
- Zafer
- Zincirbend
- Yeni Dünya

ALÇİN HOCA

MİLLİ MÜCADELEDE CEPHELER DÖNEMİ

- Kurtuluş Savaşı'nda **İngiltere ve İtalya** ile doğrudan savaşılmamıştır.
- Milli Mücadelenin kaderinin belirlendiği cephe: **Batı Cephesi'dir.**
- Milli Mücadelenin en kanlı cephesi: **Batı Cephesi'dir.**

Doğu Cephesi

Savaşılan Devletler: Ermenistan ve Gürcistan

Savaşan Ordu: Osmanlı'dan kalan XV. Kolordu

Cephenin Komutanı: Kazım Karabekir

TBMM-Ermenistan Savaşı

Nedeni: Ermenilerin Doğu Anadolu'yu işgal girişimi TBMM, Kazım Karabekir' taarruz emri vermiştir. Yapılan savaşta Ermenistan yenilip barış istemiştir.

Gümrü Antlaşması (3 Aralık 1920)

TBMM adına antlaşmayı imzalayan: Kazım Karabekir

Maddeleri

- Doğu sınırı Aras Nehri ve Çıldır Gölü olarak belirlendi.
- Ermenistan, Anadolu üzerindeki iddialarından vazgeçecektir.
- Anadolu'dan ayrılan Ermeniler isterlerse 6 ay içinde dönebilecektir.

Önemi

- TBMM'nin imzaladığı ilk antlaşmadır. Yani ilk diplomatik başarıdır.
- TBMM'nin uluslararası alanda kazandığı ilk askeri zafer ile diplomatik başarıdır.
- TBMM'yi tanıyan ilk devlet Ermenistan'dır.
- Sevr'in geçersizliğini onaylayan ilk devlet Ermenistan'dır.

- Bu antlaşmada ilk kez Türkiye adı kullanılmıştır.

- Misakı Milli'yi tanıyan ilk devlet Ermenistan'dır.

- Doğuda ki askeri birliklerin Batı Cephesi'ne kaydırılmasını sağlamıştır..

TBMM-Gürcistan Savaşı

Nedeni: Gürcistan'ın Batum'u işgal girişimi

Gelişme: Kazım Karabekir, Gürcistan üzerine Pasof Harekatını yaparak Gürcüleri yenilgiye uğrattı.

Batum Antlaşması

TBMM adına imzalayan: Kazım Karabekir

- Gürcistan, Kars-Ardahan ve Batum'un Türkiye'ye ait olduğunu kabul etmiştir.

Not: İlk kapanan cephe: **Doğu Cephesi'dir**

Not: Ankara'da elçilik açan ilk devlet: **Gürcistan'dır.** Ankara'ya gelen ilk Gürcistan elçisi: **Medivani'dir.**

Not: TBMM'nin temsilcilik açtığı ilk ülke: Azerbaycan'dır. **İlk temsilcimiz Memduh Şevket Esendal'dır.**

Not: TBMM'nin elçilik açtığı ilk ülke Sovyet Rusya'dır.

- Rusya'ya gönderilen ilk elçi: **Ali Fuat Cebesoy'dur.**

Not: TBMM'nin elçilik açtığı ilk İslam devleti Afganistan'dır. **Fahrettin Paşa (Türkan)**

Kazım Karabekir

Unvanları: Ermenistan Fatihi-Muzaffer Şark Orduları Komutanı-Yetimler Babası-Kütül Amare Fatihi

- TBMM adına: Gümrü-Batum ve Kars Antlaşmalarını imzalamıştır.

- Türkiye'de kurulan ilk muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının başkanıdır.

- 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi'ne başkanlık yapmıştır.

- Milli Mücadele Şehitleri'nin yetimleri için okullar açarak onların eğitimi ile ilgilendi. **Çocuk Davamız** adlı eseri bu konuyla ilgilidir.

Eserleri

- İstiklal Harbimiz
- Yunan Süngüsü
- Paşaların Komplosu
- I. Cihan Harbi

Güney Cephesi

- Güney Cephesinde Kuva-i Milliye Birlikleri, Fransa ve Ermeni Çeteleri'ne karşı savaştı.

- TBMM bu cepheye subay ve silah yardımında bulunmuştur.

- Bu cephede savaş şehir savunmaları şeklinde olmuştur.

Antep Savunması: Kuva-i Milli'ye liderleri: Şahin Bey-Ali Kılıç

- Antep halkı destansı bir direnişle 1 yıl boyunca şehir Fransızlara karşı savundu.

- Şahin Bey son ana kadar savaşarak Elmalı Köprüsü'nde şehit oldu.

Urfa Savunması

Kuva-i Milliye lideri: Ali Saip Bey'dir.

Maraş Savunması: İşgalcilere karşı direnişi başlatan **Sütçü İmam'dır.**

Bayrak Olayı: Kalesinde Türk bayrağı dalgalanmayan yerde Cuma namazı kılınmaz diyerek ayaklanıp Fransız bayrağını indirip tekrar Türk bayrağını asan kahramanımız: **Rıdvan Hoca'dır.**

Adana Savunması: Kuva-i Milliye liderleri: Karaisa Müftüsü Mehmet Bey-Yüzbaşı Tufan Bey

- Güney Cephesi, Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşması ile kapanmıştır.

A L Ç İ N H O C A

Unvanlar ve İstiklal Madalyaları

Antep'e 1921'de Gazi unvanı verildi.

2008'de İstiklal Madalyası verildi.

Maraş: 1974 yılında Kahraman unvanı verildi.

1925'te Maraş'a İstiklal Madalyası verildi.

Urfa: 1984'te Şanlı unvanı verildi.

2016'da Urfa'ya İstiklal Madalyası verildi.

Batı Cephesi

- Batı Cephesi, İzmir'in işgali üzerine Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerinde kurulmuştur.
- Batı Cephesi'nde Kuva-i Milliye, İngiltere'nin desteklediği Yunanistan ile savaşmıştır.
- Sivas Kongresi'nde Ali Fuat Cebesoy, Batı orduları komutanlığına atandı. Amaç Kuva-i Milliye'yi daha düzenli hale getirmektir.
- Kuva-i Milliye'nin Batı Cephesi'ndeki komutanları: Çerkez Ethem ve Ali Fuat Cebesoy'dur.
- Batı Cephesi'nde Kuva-i Milliye'nin etkili olduğunun kanıtı: Milne Hattı önerisidir.

Not: Milne Hattı: İngiltere'nin Yunanlıların güvenliğini sağlamak için Kuva-i Milliye ile Yunanistan arasında çizilmesini istediği hattır.

- Mustafa Kemal bu öneriye uyulmamasını istemiştir.
- Kuva-i Milliye Birlikleri 24 Ekim 1920' de Yunanlılara karşı **Gediz Taarruzunu** yapmıştır. Ancak başarısız olmuştur.
- Kuva-i Milliye'nin başarsız olmasından dolayı Kuva-i Milliye kaldırılıp düzenli ordu kuruldu. (Ali Fuat Cebesoy Moskova elçiliğine atandı.)
- Batı Cephesi Düzenli Ordu Komutanlığı'na İsmet İnönü ile Refet Bele atandı.

A L Ç İ N HOCA

I. İnönü Savaşı (10 Ocak 1921)

Saldıran: Yunanistan

Nedeni: Sevri Türk halkına kabul ettirmek.

- TBMM güçlenmeden ortadan kaldırmak.
- Çerkez Ethem İsyanından faydalanmak.

Sonuç: Düzenli ordu ilk savunma savaşında başarılı olmuştur.

- Düzenli Ordu'ya ve TBMM'ye olan güveni arttı.
- Mustafa Kemal'in haklılığı ortaya çıktı.
- Milli Mücadele'nin kazanılacağına olan inanç arttı.
- Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalandı.
- Londra Konferansı düzenlendi.
- Afganistan ile dostluk antlaşması imzalandı.
- 1921 Anayasası (Teşkilatı Esasiye) kabul edildi.
- İstiklal Marşı kabul edildi.

İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

Yazarı: Mehmet Akif Ersoy

Yazıldığı Yer: Taceddin Dergâhı

Yazılması için yarışma düzenleyen kurum: Maarif Vekâleti (Milli Eğitim Bakanlığı)

Dönemin Maarif Bakanı: Hamdullah Suphi Tanrıöver

Bestekârı: Osman Zeki Üngör

Kime İthaf edildi: Kahraman Türk Ordusuna

İlk okunduğu savaş: II. İnönü Savaşı

Mecliste ilk okuyan: Hamdullah Suphi Tanrıöver (Milli Hatip)

- **Yayımlandığı ilk gazete:** Açıksöz
- **Yayımlandığı ilk dergi:** Sebbülreşad
- **M. Akif, İstiklal Marşı'ndan aldığı ödülü:** Darulmesai'ye bağışladı. (Askeri dikimevi)

Londra Konferansı (23 Şubat 1921)

Düzenleyen: İtilaf Devletleri

Düzenlenme nedeni: Sevri hafifleterek Türk halkına kabul ettirmek

- İtilaf Devletleri ilk olarak Osmanlı'yı doğrudan TBMM'yi ise dolaylı davet etti. **Nedeni** TBMM'yi resmi olarak tanımamak
- Mustafa Kemal ise resmi olarak davet edilmedikçe katılmayacaklarını açıkladı.
- İtilaflar, TBMM'yi **İtalya aracılığıyla** resmi olarak davet etti.
- **İtilafların İstanbul Hükümeti ile TBMM'yi beraber davet etme nedeni:** İki taraf arasındaki görüş ayrılığından faydalanmak.

İstanbul hükümeti adına: Tevfik Paşa

TBMM adına: Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey katıldı.

- Konferansta söz sırası Tevfik Paşa'ya gelince Tevfik Paşa söz milletin gerçek temsilcisi olan TBMM'nindir diyerek İtilafların oyununu bozmuştur.

Mustafa Kemal'in Konferanstan bir sonuç çıkmayacağını bildiği halde temsilci gönderme nedenleri

- Türklerin haklı davasını dünyaya duyurmak.
- İtilafların Türkler barışa yanaşmıyor propagandalarını çürütmek.

Önemi: İtilaf Devletleri Londra Konferansı ile TBMM'yi resmen tanımıştır.

Afganistan İle Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)

TBMM adına imzalayan: Yusuf Kemal Tengirşek

Önemi: TBMM'yi tanıyan ilk İslam devleti Afganistan'dır.

ALÇI NHOCA

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

TBMM-Sovyet Rusya

TBMM adına imzalayan: Yusuf Kemal Tengirşek

Maddeleri:

- Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusya arasında yapılan antlaşmalar geçersiz sayıldı. (**Kapitülasyonların kaldırıldığını kabul eden ilk devlet Sovyet Rusya oldu**)
- Birinin tanımadığı antlaşmayı diğeri de tanımayacaktır. **(Uluslararası alanda ittifak yapılmıştır.)**
- TBMM ve Sovyet Rusya kendilerinden önceki yönetimlerin yıkıldığını kabul etmiştir. **(Sovyet Rusya, Osmanlı'nın varlığını kabul etmemiştir.)**
- Batum Gürcistan'a verildi. **(Misakı Milli'den ilk taviz)**

Önemi

- **TBMM'yi tanıyan ilk Avrupa devleti** Sovyet Rusya'dır.
- **Kapitülasyonların kaldırıldığını kabul eden ilk devlet** Sovyet Rusya'dır.
- **Sevr'i yok sayan ilk Avrupa'da devleti** Sovyet Rusya'dır.
- **Misakı Milliyi tanıyan il Avrupa devleti** Sovyet Rusya'dır.
- Misakı Milli'den ilk taviz verildi. (Batum)

II. İnönü Savaşı (23 Mart-1 Nisan 1921)

Saldıran: Yunanistan

Nedenleri:

- Yunanistan'ın I. İnönü Savaşı'nın intikamını almak istemesi.
- TBMM'nin güçlenmesini engellemek.
- Sevri Türk halkına kabul ettirmek

Sonuç: Yunanlılar yenildi.

- Halkın TBMM ve düzenli orduya olan güveni arttı.
- İngiltere, Malta'da esir tuttuğu 40 Türk'ü bıraktı.
- Fransa, Zonguldak'taki işgalini kaldırdı.
- İtalya, Anadolu'dan çekilme kararı aldı.
- Mustafa kemal, İsmet Paşa'ya gönderdiği telgrafta "Siz orada yalnız düşmanı değil milletin makûs talihini yendiniz demiştir".

Not: Bu dönemde Milli Mücadele'ye destek vermek için Şehzade Ömer Faruk Efendi, Anadolu'ya geçmiştir.

Eskişehir-Kütahya Savaşları

(10-24 Temmuz 1921)

Nedenleri

- Yunanlıların İngilizlerin desteğini kaybetmek istememeleri.
- Yunanlıların I. ve II. İnönü Savaşı'nın intikamını almak istemesi.
- Ankara'yı alarak TBMM'nin varlığına son vermek.

NOT: Eskişehir – Kütahya Savaşları devam ederken toplanan kongre "Maarif Kongresi"

Sonuçları

- Düzenli ordunun ilk ve son yenilgisidir.
- Eskişehir, Kütahya ve Afyon, Yunan işgaline uğradı.
- Mustafa Kemal, ordunun daha fazla kayıp vermemesi için orduya Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilme emrini verdi.
- Meclisin Kayseri'ye taşınması fikri gündeme geldi. Kabul edilmedi.
- Mustafa Kemal'e karşı muhalefet oluştu.
- İtalyanlar, Anadolu'dan çekilme kararını ertelediler.
- Fransa, TBMM ile yaptığı barış görüşmelerine son verdi.
- Başkomutanlık yetkisi ile meclisin tüm yetkileri 3 aylığına Mustafa Kemal'e verildi. (Amasya Genelgesi'nden sonra askerlik görevinden ayrılan Mustafa Kemal askerlik mesleğine geri döndü)
- Mustafa Kemal ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için Tekâlif-i Milliye Emirlerini yayımladı.

Not: Temmuz 1920'de Bursa'nın işgal edilmesi üzerine TBMM kürsüsü Siyah Örtü ile kapatılmıştır.

ALÇİN HOCA

Sakarya Meydan Muharebesi

(23 Ağustos 13 Eylül 1921)

(Subaylar Savaşı-Melhame-i Kübra)

Nedeni: Yunanlıların Ankara'yı ele geçirerek milli mücadele hareketini bitirmek istemesi.

- Mustafa Kemal, Hattı müdafaa yoktur sathı müdafaa vardır. O satıh tüm vatandır" sözüyle savaşın önemini vurgulamıştır.
- Çok fazla subay şehit düştüğü için bu savaşa Subaylar Savaşı adı da verilmiştir.
- Mustafa Kemal bu savaşa Melhame-i Kübra yani Kan Gölü adını vermiştir.
- Mustafa Kemal'in karargâhının bulunduğu yer: **Alagöz Köyü (Ankara)**

Sonuçları

- Yunanistan yenildi.
- İngiltere ateşkes teklifinde bulundu. Ancak kabul edilmedi nedeni hükümlerin tam bağımsızlığa aykırı bulunması.
- İtalyanlar tamamen Anadolu'dan çekildi. (Anadolu'dan çekilen ilk İtilaf Devleti İtalya'dır)
- Mustafa Kemal'e verile Başkomutanlık yetkisi süresiz uzatıldı.

- Mustafa Kemal'e **Gazi ve Mareşal** unvanları verildi.
- Türklerin II. Viyana kuşatmasından beri Avrupa karşısındaki gerileyişi durdu.
- **Ukrayna ile dostluk** antlaşması imzalandı.

Kars Antlaşması imzalandı.

- TBMM-Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan
- Bu antlaşma Sovyet Rusya'nın isteği ile imzalandı.
- TBMM adına antlaşmayı imzalayan: Kazım Karabekir

Önemi: Doğu sınırımız kesin olarak çizildi.

Ankara Antlaşması (1921) imzalandı

TBMM-Fransa

- TBMM adına imzalayan: Yusuf Kemal Tengirşek
- Hatay ve İskenderun Fransa mandası olan Suriye'ye bırakıldı. (Misakı Milli'den ikinci taviz)
- Güney Cephesi kapandı.
- Suriye'deki Süleyman Şah Türbesi Türkiye toprağı sayıldı. (Türkiye'nin sınırları dışında ki tek toprağıdır.)
- TBMM'yi tanıyan ilk İtilaf Devleti Fransa'dır.

Büyük Taarruz (Başkomutanlık Meydan Muharebesi)

(Dumlupınar Meydan Muharebesi)

- Yurdu düşman işgalinden tamamen kurtardığı için **Yurt kurtaran Savaş** olarak 'ta anılır.
- Mustafa Kemal bu savaşa **Rum Sındığı** adını vermiştir.
- **Taarruzun başladığı yer:** Afyon Kocatepe
- Mustafa Kemal **"ordular ilk hedefiniz Akdeniz"** emrini Kocatepe'den verdi.
- Dumlupınar ve Aslıhan Muharebelerinde Yunanlılar yenildi. (30 Ağustos zaferi)
- **9 Eylül'de İzmir** Yunanlılardan alındı.

Not: 30 Ağustos tarihi 1935'te Zafer Bayramı olarak ilan edildi.

- Fevzi Çakmak'a Mareşal rütbesi verildi.
- İngiltere hükümeti Lloyd George hükümeti istifa etti.

Not: Büyük Taarruz sırasında 27 Ağustos 1922'de Çiğiltepe'yi alacağına dair Mustafa Kemal'e söz verip aynı gün Çiğiltepe'yi alamadığı için intihar eden 57. Tümen Komutanı: **Albay Reşat Bey'dir.**

- Anadolu politikasında yalnız kalan İngiltere, TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundu.

A L Ç İ N H O C A

Mudanya Ateşkes Antlaşası (11 Ekim 1922)

Taraflar

İngiltere, Fransa, İtalya } TBMM (TBMM adına İsmet İnönü katıldı)

- Yunanistan katılmamıştır. Yunanistan'ı İngiltere temsil etmiştir.

Maddeleri

- Türk-Yunan kuvvetleri arasında ki çatışma sona erecektir
- Doğu Trakya'nın Meriç Nehri'ne kadar olan kısmı Yunan kuvvetleri tarafından boşaltılacaktır.
- Barış sağlanıncaya kadar Türk kuvvetleri ilerlemeyecek.
- Doğu Trakya, İstanbul ve boğazlar TBMM'ye bırakılacaktır.
- İstanbul'da bulunan İtilaf kuvvetleri barış sağlandıktan sonra çekilecektir.

Önemi

- Türk kurtuluş savaşı zaferle sonuçlanmış ve diplomatik zafer kazanılmıştır.
- İstanbul Hükümeti hukuken yok sayılmıştır.

- Doğu Trakya, İstanbul ve boğazlar savaş yapılmadan geri alınmıştır.

Not: TBMM, Doğu Trakya'nın teslim alınması için **Refet Bele'yi Trakya Yüksek Komiseri** olarak görevlendirmiştir.

Not:

Osmanlı Devleti

- Mondros ve Sevr Antlaşmaları ile **fiilen,**
- Mudanya Ateşkes Antlaşması ile **hukuken,**
- Saltanatın kaldırılması ile de **resmen sona** ermiştir.

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

Nedenleri:

- İstanbul Hükümeti'nin Lozan Barış Antlaşması'na katılmak için TBMM'ye çağrı yapması.
- İstanbul Hükümeti'nin milli mücadele döneminde Anadolu'da ki kurtuluş mücadelesine karşı cephe alması.
- Saltanatın ulusal egemenliğe aykırı olması.

Not: Saltanatın kaldırılması yasa teklifini TBMM'ye **sunan Dr. Rıza Nur'**dur.

Sonuçları

- Milli egemenlik yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.
- TBMM ülke yönetimini tek başına eline aldı.
- Laik bir yönetimin kurulması yolunda önemli bir adım atıldı.
- Son Osmanlı padişahı Vahdettin İngilizlere ait **Malaya Gemisi'yle** ülkeyi terk ederek İngiltere'ye sığındı.
- TBMM, Osmanlı hanedanına mensup **Abdülmecit Efendi'yi halife ilan etti.**

Not: Saltanatın kaldırılması I. TBMM'nin yaptığı tek devrimdir.

Not: Lozan Barış Konferansı'ndan önce Mustafa Kemal barış görüşmelerinin **İzmir'de** yapılmasını istemiştir.

Amacı

- Yunanlıların Anadolu'da yaratığı tahribatı dünya kamuoyuna göstermek.
- Konferans üzerinde etkili olmak.

Lozan Barış Antlaşması (24 Temmuz 1923)

Taraflar

İtilaf Devletleri-TBMM

Konferansın toplandığı yer: İsviçre'nin Lozan kenti.

Konferansın resmi dili: Fransızca

Tüm görüşmelere katılan devletler: Türkiye-Yunanistan-İtalya-Fransa-Romanya-İngiltere-Japonya

Gözlemci Devlet: ABD

- Sadece Boğazlarla ilgili görüşmelere katılan devletler: Sovyet Rusya-Bulgaristan

- Boğazlar konusunda Türkiye'yi destekleyen devlet: Sovyet Rusya'dır.

- Antlaşmanın orijinal metni: Fransa'dadır.

- TBMM adına antlaşmayı imzalayanlar: İsmet İnönü, Hasan Saka ve Dr. Rıza Nur

- Lozan'a katılan basın danışmanlarımız: Ruşen Eşref Ünaydın-Yahya Kemal Beyatlı

- Mustafa Kemal'in kesinlikle taviz verilmemesini istediği konular: Kapitülasyonlar-Ermeni Yurdu Meselesi

Lozan'ı İmzalayan: I. TBMM

Lozan'ı onaylayan: II. TBMM'dir.

ALÇİN HOCA

Maddeleri:

Sınırlar:

Türk-Yunan Sınırı: Meriç Nehri sınır kabul edildi.

Türk-Bulgar Sınırı: 1913 İstanbul Antlaşması esas alındı.

Adalar: 12 Ada ve Rodos İtalya'ya
Gökçeada ve Bozcaada Türkiye'ye
Diğer adalar Yunanistan'a verildi.

Türkiye-Suriye Sınırı: 1921 Ankara Antlaşması esas alındı.

Türkiye-Irak Sınırı: Musul sorunundan dolayı çizilemedi. (Lozan da çözülemeyen tek sorun)

Türkiye-İran Sınırı: Kasrı Şirin Antlaşması esas alındı. (Sınırlarımızı belirleyen en eski antlaşmadır.)

Türkiye-Sovyet Rusya Sınırı: Kars Antlaşması esas alındı.

Kapitülasyonlar Meselesi: Kapitülasyonlar tamamen kaldırıldı. Duyunu Umumiye kaldırılmış oldu.

Osmanlı Borçları Sorunu: Türkiye ile Osmanlı'dan ayrılan devletler arasında paylaştırıldı.

- Türkiye borcunu Fransız Frangı ile Türk Lirası olarak ödemeyi kabul etti.
- Türkiye 1954 yılında Osmanlı borçlarını tamamen ödedi.

Boğazlar Meselesi: Başkanı Türk olan uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecek. (Misakı Milliye aykırı)

Boğazlar Komisyonu'nun ilk başkanı: Vasfi Temel Paşa'dır.

ALÇİN HOCA

Azınlıklar: Tüm azınlıklar Türk vatandaşı sayıldı. (İçişlerimize müdahale engellendi)

Patrikhane Meselesi: Patrikhane İstanbul'da kalacak ancak ekümenik (Dünya Ortodokslarını temsil etmeyecek) yetkiye sahip olmayacak.

Savaş Tazminatı Meselesi: Yunanistan Karaağaç ve Bosnaköy'ü Türkiye'ye savaş tazminatı olarak vermiştir.

Yabancı Okullar Meselesi: Yabancı okullar Türk yasalarına göre eğiti yapacak.

Nüfus Mübadelesi: Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları hariç Türkiye ve Yunanistan da ki Türk ve Rum nüfusu değiştirilecek.

Önemi: Lozan Barış Antlaşması ile Yeni Türk Devleti tüm dünya tarafından hukuken tanınmıştır.

Lozan'dan sonra tekrar gündeme gelen konular

Irak Sınırı (Musul) Sorunu
Yabancı Okullar
Osmanlı Borçları
Mübadele
Suriye Sınırı (Hayat Sorunu)
Boğazlar

CUMHURİYET DÖNEMİ İNKILAPLARI

Türk İnkılabının özellikleri

- Birbirilerini tamamlayan niteliktedir.
- Türk devrimleri halkın ihtiyaçlarından doğmuştur.
- Belli bir ideolojiden doğmamıştır.
- Sömürge uluslarına örnek olmuştur.
- Laik, ulusal ve demokratik özelliklere sahiptir.

Siyasi Alan Devrimleri ile İç Politika

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

Nedenleri:

- Saltanatın varlığının millet iradesi ile uyuşmaması
- Lozan Konferansına TBMM yanında İstanbul hükümetinin de çağrılması (iki başlılığı ortadan kaldırmak)

Sonuçları:

- Lozan Konferansı'nda Türkler arasında ikilik çıkması önlenmiştir.
- Milli egemenliğin önündeki önemli bir engel ortadan kalkmıştır.
- Devrimlerin ve çağdaşlaşmanın önündeki en önemli engel ortadan kalkmıştır.
- Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.
- Son padişah Vahdettin ülkeyi terk ederek İngiltere'ye sığınmıştır.
- TBMM, Abdülmecit Efendi'yi halife seçmiştir.
- I. Meclisin yaptığı tek devrimdir.

II. TBMM Açılması (11 Ağustos 1923)

- Savaş sonrasında meclisin yenilenmesi düşüncesi ağırlık kazandı. Çünkü:
- M. Kemal'e karşı saltanatın kaldırılması ile bir muhalefetin oluşması
- I. TBMM'nin savaş sırasında yıpranmış olması
- Yeni Türk Devletini çağdaşlaştırma düşüncesi

Not: 1923-1927 yılları arasında çok sayıda inkılap yapıldığı için ikinci meclis devrimler meclisi olarak kabul edilmektedir.

Halk Fırkasının Kuruluşu (9 Eylül 1923)

Kurucusu: Mustafa Kemal

- I. TBMM'deki müdafaa-i Hukuk Grubu'nun siyasi partiye dönüşmüş halidir.
- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisidir.
- Ekonomi de devletçilik ilkesini benimsemiştir.
- Laiklik ilkesini benimsemiştir.
- Devrimleri yapan siyasi partidir.
- 1950 yılına kadar Türkiye'yi tek başına yönetmiştir.
- Halk Fırkası ilk kurultayı olarak Sivas Kongresi'ni kabul etmiştir.
- Kasım 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası adını aldı.
- 1935 yılında CHP adını almıştır.

A L Ç İ N H O C A

Ankara'nın Başkent Oluşu (13 Ekim 1923)

Nedenleri

- Yeni Türk Devleti'nin Osmanlı'nın devamı olmadığını göstermek.
- Ankara'nın Milli Mücadele'ye merkezlik yapmış olması
- TBMM'nin Ankara'da olması
- **Ankara'nın başkent olması için TBMM'ye yasa önerisini sunan:** İsmet İnönü'dür.

Not: Ankara'nın imar planını yapan: Herman Jansen'dir.

Nedeni:

- Devletin adı ve rejiminin belli olmaması.
- II. Meclisin görevine başlamasına rağmen Meclisin bir türlü hükümeti kuramaması. (Ekim Bunalımı)

- Meclis Hükümeti'i sisteminden dolayı hükümetin kurulmasının zor olması ve hükümetin uyumlu çalışamaması

Sonuç:

- Devlet rejiminin adı konuldu, devlet başkanlığı sorunu çözümlendi.
- Meclis Hükümeti sisteminden Kabine Sistemine geçildi.
- Yapılacak yeni inkılaplara ortam hazırlandı.
- İlk cumhurbaşkanı: Mustafa Kemal
- İlk Meclis başkanı: Fethi Okyar
- İlk başbakan: İsmet İnönü

Not: Mustafa Kemal "Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz" sözünü Çankaya Köşkü'nde söylemiştir.

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Nedenleri

- Cumhurbaşkanlığı ile Halifenin varlığının çift yönetim görüntüsüne neden olması
- Halifenin devlet lideri gibi hareket etmesi
- Devrim karşıtlarının halifenin etrafında toplanması.
- Laiklik doğrultusunda yapılacak devrimler önünde engel teşkil etmesi.
- Halifeliğin cumhuriyete ve ulusal devlet anlayışına ters olması
- Hint Müslümanlarının liderlerinden Ağa Han ile Emir Ali'nin yazdıkları mektup ile Türkiye'nin iç işlerine karışması

Not: Halifeliğin kaldırıldığını Abdülmecit Efendi'ye bildiren Refet Bele'dir.

Sonuçları

- Halifeliğin kaldırılmasıyla Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarılmıştır.
- Laikleşme yolunda önemli bir adım atıldı.
- Milli Egemenlik ilkesi güçlendi.

Halifeliğin Kaldırıldığı Gün Çıkarılan Yasalar

1) Tevhid-i Tedrisat Kanunu

- Tüm eğitim ve öğretim kurumları birleştirildi.
- Eğitim ücretsiz ve zorunlu hale getirildi.
- Karma eğitim sistemine geçildi.

2) Şeriye ve Evkaf Vekâleti'nin Kaldırılması

(Osmanlı din ve vakıf işleri)

- Şeyhülislamlık makamı sona erdi. Yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu.

İlk Diyanet işleri Başkanı: Rıfat Börekçi

Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu.

3) Erkânı Harbiye Vekâlet'inin Kaldırılması (Osmanlı Savaş Bakanlığı)

- Amaç: Ordunun siyasetten ayrılmasıdır.
- Genelkurmay başkanlığı kuruldu

- TBMM, 1924 Anayasası'nı hazırlayıp yürürlüğe koymuştur.
- 1928'de Devletin dini İslam'dır ibaresi anayasadan çıkarıldı.
- **1930 yılında kadınlara belediye seçimlerine** katılma hakkı verildi.

İlk kadın belediye başkanımız: Sadiye Hanım

- **1933 yılında kadınlara muhtar olma hakkı** verildi. **İlk kadın muhtarımız:** Gül Esin
- **1934 yılında kadınlara milletvekili seçme ve seçilme** hakkı verildi: 1935 yılında 17 kadın milletvekili meclise girdi.

ALÇİN HOCA

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

(17 Aralık 1924)

Kurucuları: Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy, Adnan Adıvar, Mersinli Cemal Paşa

Başkanı: Kazım Karabekir

İlk şubesini: Urfa'da açmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci partisidir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisidir.
- Ekonomide: Liberalizmi benimsediler.
- Tek dereceli seçim sistemini savunmuşlardır.
- İdari yapılanmada Ademi Merkeziyetçiliği savunmuşlardır.
- Parti tüzüğüne dini esaslara saygı ifadesini koymuşlardır. (Laiklik ilkesine mesafeli durmuşlardır.)

Şeyh Sait İsyanı (1925)

Nedenleri

- Cumhuriyeti yıkarak hilafeti geri getirmek.
- Devrimleri ortadan kaldırmak
- Doğuda bir Kürt devleti kurmak

Gelişmeler

- İsyanı bastıramayan Fethi Okyar hükümeti istifa etmiştir.
- İsmet İnönü Hükümeti kurulmuştur.
- Sıkıyönetim ilan edilmiştir.
- Basına sansür getirilmiştir.
- İstiklal Mahkemeleri tekrar görev için oluşturulmuştur.
- İsyana katılanları yargılamak için **Takriri Sükûn Kanunu** çıkarılmıştır.

Sonuçları

- Türkiye Cumhuriyeti'nde rejime yönelik ilk isyandır.
- İsyanı destekleyen ülke İngiltere'dir.
- Türkiye bu isyanla uğraştığı için Musul sorunu ile ilgilenememiş ve Musul'u İngiltere'nin Irak'a bırakmak zorunda kalmıştır.

Nasturi İsyanı (1925)

İngiltere'nin kışkırtmalarıyla Hakkâri yöresindeki Nasturi Hristiyanlarının çıkardığı isyandır.

Amaç: Bölgede bir Hristiyan devleti kurmak ve Türkiye'nin Musul sorunuyla ilgilenmesini engellemek.

ALÇİN HOCA

1926 İzmir Suikastı

Suikastı planlayanlar: İttihatçılar

Amaç: Mustafa Kemal'i öldürürek devrimleri ortadan kaldırmak

Suikast planını yetkililere bildiren: Giritli Şevki

- İstiklal Mahkemeleri son kez kuruldu.

- İsyancılar idam cezası aldı.

Mustafa Kemal "Benim naçiz vücudum elbet bürgün toprak olacak ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır" demiştir.

Not: Kemal Tahir "Kurt Kanunu" romanında İzmir Suikastını konu almıştır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası

(12 Ağustos 1930)

Partinin kurulmasını isteyen: Mustafa Kemal

Partinin kurucusu: Ali Fethi Okyar

Kuruluş nedenleri:

- Çok partili hayata geçmek.
- Demokrasi ilkesini tam anlamıyla gerçekleştirmek.

- 1929 Dünya ekonomik krizinin olumsuz etkilerini kırmak

Özellikleri

- Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci muhalefet partisidir.
- Ekonomide liberalizmi savundu.
- Tek dereceli seçim sistemini savundu.
- Kadınlara siyasi hakların verilmesini savundu.
- **İlk kadın üyesi:** Makbule Atadan
- Devrim karşıtlarının partide toplanması üzerine Fethi Okyar partisini kapatmıştır.

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

İsyanın lideri: Derviş Mehmet

İsyanın amacı: Cumhuriyeti yıkarak hilafeti geri getirmek

Gelişme

- İsyanı bastırmak isteyen Asteğmen Kubilay'ın kafası kesilerek şehit edildi.

Sonuç: İsyancılar Divanı Harpte yargılanarak idam cezasına çarptırılmıştır.

- **Rejimi yıkmaya yönelik ikinci** isyandır.
- Bu isyandan sonra ortamın hazır olmadığı görülerek çok partili hayata geçiş aşamalarına ara verilmiştir.

Razgard Olayı (1933)

- Bulgaristan'ın Razgard bölgesinde ki Türk mezarlığının tahrip edilmesi olayıdır.

Vagon Li Olayı (1933)

- Türkiye'de Vagon işletmesi yapan Vagon Li şirketinin Türkçe konuşan bir çalışanın işten çıkarması üzerine yaşanan olaydır.
- Türk Talebe Birliği bu olayı protesto etmiştir.
- Bu olay birçok yabancı şirketin millileştirilmesine neden olmuştur.

ALÇİN HOCA

- **"Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası"** başlamıştır.

Bursa Olayı (1933)

Olayın Nedeni: Ezanın Türkçe okunmasına tepkidir.

- Mustafa Kemal bu olay için "Bu bir din değil dil meselesidir" demiştir.

Atatürk Döneminde Kurulan Diğer Partiler

- Ahali Cumhuriyet Fırkası
- Amele ve Çiftçi Fırkası
- Laik Cumhuriyet İşçi ve Çiftçi Fırkası

Hukuk Alanı Devrimleri

Amaç:

Hukukta birliği sağlamak.

Laik bir hukuk sistemi kurmak

- 1921 ve 1924 Anayasaları hazırlandı.
- 1924'te Şeriat Mahkemeleri Kapatıldı.
- 1925'te Ankara Hukuk Mektebi açıldı.
- **Türk Ceza Kanunu:** İtalya'dan alındı.
- **Türk Ticaret Kanunu:** Alman ve İtalyan Ticaret Kanunu örnek alınarak hazırlandı.
- **Hukuk Kanunu:** İsviçre'den alındı.
- **Ceza Kanunu:** Almanya'dan alındı.
- **İcra ve İflas Kanunu:** İsviçre'den alındı.
- **İdare Kanunu:** Fransa'dan alındı.

Medeni Hukuk'un Kabulü (1926)

- Osmanlı Devleti'nin ilk medeni kanunu olan ve 1876'da yürürlüğe giren Mecelle, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için yetersiz kalmıştır.

İsviçre Medeni Kanunu kabul Edilme nedeni

- En son hazırlanmış olması, çağın ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap vermesi gibi nedenlerden dolayı

İsviçre Medeni Kanunu kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun Kabulüyle;

- Aile hukukunda kadın, erkek eşitliği sağlandı.
- Çok eşle evlilik yasaklandı. Evliliklerde resmi nikâh zorunlu kılındı.
- Mirasta kadın erkek eşitliği sağlandı.
- Boşanma hakkı kadına da tanındı
- Kadınlara istediği mesleği seçme hakkı getirildi.
- Dinsel ve mezhepsel ayrımlara son verildi.
- Patrikhanenin ve Konsoloslukların mahkeme kurma ve nikâh kıyma yetkileri sona erdirildi.
- Ülkede hukuk birliği sağlanmıştır.

Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan Devrimleri

Amaç: Ulusal ve laik bir eğitim sistemi kurmak.

- Eğitim ve öğretim de birliği sağlayarak Kültürel çatışmaların önüne geçmek.

Not: Eğitim alanında yapılan ilk çalışma Kütahya-Eskişehir Savaşları sırasında toplanan Maarif Kongresi'dir.

Tevhidi Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

- Eğitim ve öğretim kurumları Maarif Teşkilatı'na bağlandı. (Eğitim de birlik sağlandı)
- Eğitim ve öğretim üzerindeki din etkisi kaldırıldı. (Laik eğitime geçiş)
- Eğitim ve öğretim ulusal hale getirildi. (Milli bilinci sağlamak)

1924 Medreselerin Kapatılması

Çağın gerisinde kalan medreseler kapatılıp modern okullara dönüştürüldü.

1926 Maarif Kanunu

Yabancı okullarda okutulan Tarih, Coğrafya ve Türkçe derslerinin Türkçe ve Türk öğretmenlerce okutulması kararı alındı. (Olumsuz propagandaları engellemek)

- Talim ve Terbiye Kurulu kuruldu.
- Eğitim öğretim kurumları belli bir sisteme bağlanıp tek müfredata geçildi.

Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1928)

Amaç: Okur-yazar oranını artırmak

- Konuşma ve yazı dili arasındaki farklılığı ortadan kaldırmak.

Mustafa Kemal yeni Türk harflerini ilk kez İstanbul **Sarayburnu Parkı'nda halka** tanıtmıştır.

- Yeni Türk harfleri ile basılan ilk gazete: Mardin Gazetesi

- Yeni Türk harfleri ile basılan ilk dergi: Belleten

Millet Mektepleri (1929)

Açılma nedeni: Yeni Türk harfleri ile halka eğitim öğretim vermek.

Millet Mekteplerinin çıkardığı yayın: Halk Mecmuası

Mustafa Kemal'e **"Başöğretmen"** sıfatını veren kurumdur.

Türk Tarih Kurumu (1931)

Kurulma Nedeni: Türk tarihini bilimsel bir şekilde araştırarak, Türklerin dünya medeniyetine yaptığı katkıları aydınlığa çıkarmak.

Yayını: Belleten

Uyarı: Mustafa Kemal'in okuduğu son yayın: Belleten'dir.

İlk Başkanı: Tevfik Bıyıklıoğlu

A L Ç İ N H O C A

Halkevleri (1932)

Kuruluş nedeni: Halka devrimleri aşılamak.

- Halk için eğitsel kurslar açmak

Yayını: Ülkü Dergisi

Yurt dışındaki tek şubesi: Londra'dadır.

Türk Dil Kurumu (1932)

Kuruluş amacı: Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak

- Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmak

İlk başkanı: Semih Rıfat Horozcu

Üniversite Reformu (1932)

- Üniversite reformu için **İsviçreli Albert Malche** Türkiye'ye davet edildi.
- Darülfünun kapatıldı. İstanbul Üniversitesi açıldı.
- **Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi:** İstanbul Üniversitesi'dir.

Not: Köy okullarının geliştirilmesi için: John Dewey Türkiye'ye getirildi.

- **Meslek okullarının düzenlenmesi için:** Alexander Kühne Türkiye'ye getirildi.
- **Müzik okulları için:** Paul Hindetmih Türkiye'ye getirildi.

Atatürk Döneminde Açılan Yüksek Okullar

- 1925 Hukuk Fakültesi (Türkiye'nin ilk fakültesidir)
- 1933 İstanbul Üniversitesi
- 1936 Dil – Tarih ve Coğrafya Fakültesi
- 1934 Güzel Sanatlar Akademisi
- 1937 Resim ve Heykel Akademisi
- 1927 Ankara Konservatuarı
- 1933 Yüksek Ziraat Fakültesi
- 1934 Siyasal Bilimler Fakültesi

Güzel Sanatlar ve Spor

- 1926'da açılan Gazi Eğitim Enstitüsünde resmi bölümü açılmıştır.
- 1928'de Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisine dönüştürüldü

1937'de İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açıldı.

- 1924'te Musiki Muallim Mektebi açıldı.

1932'de Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası kuruldu.

- 1934'te Milli Musiki Akademisi açıldı.
- 1936'da Ankara Konservatuvarı açıldı.
- Darülbedayi, 1934'te İstanbul Şehir Tiyatrosuna dönüştürüldü.

ALÇİN HOCA

Toplumsal Alanda Yapılan İnkılaplar

Amaç:

- Toplum hayatını yeniden düzenlemek,
- Toplumsal düzeni çağdaşlaştırmak,
- Avrupa ile ilişkilerde karışıklıklar ve sorunlar yaşanmasını önlemek.

Şapka İnkılabı (25 Kasım 1925)

Amaç: Çağdaş görünümlü bir toplum oluşturmak amacıyla 25 Kasım 1925'de Şapka Giyilmesi Hakkındaki kanun kabul edilmiştir.

Mustafa Kemal şapkayı ilk kez Kastamonu'da halka tanıtıştır.

Bazı Kisvelerin (Kıyafet) Giyilemeyeceğine Dair Kanun (1934

- Ülkede kılık kıyafette birliği sağlanmaya çalışıldı.
- Diyanet İşleri Başkanı, Haham babası ve Patrikler dini kıyafetle dolaşabilecekti.

Tekke Zaviye ve Türbelerin Kapatılması

(30 Kasım 1925)

Kapatılma Nedeni: Cumhuriyet karşıtı kişilerin örgütlendiği kurumlar haline gelmesi.

Halkın dini duyularının istismar edilmesini önlemek.

Unvan ve Lakapların Kaldırılması (29 Kasım 1934)

Amaç: Toplumsal eşitsizliğe neden olan kavramların kaldırıp toplumsal eşitlik ve birliği sağlamaktır.

Şeyh, molla, derviş, çelebi, türbedar, mürit gibi unvanların kullanımı yasaklanmıştır.

Takvim, Saat ve Ölçülerde Yapılan Değişiklikler

Amaç: Türkiye, Batı ile olan ilişkilerde karışıklıklar yaşanmaması amacıyla takvim, saat ve ölçülerde değişiklik yapmıştır.

- 1 Ocak 1926'da Miladi Takvim ve Saat sisteminin kabulü.

- **1 Nisan 1931'de** arşın, endaze, dönüm, okka gibi ölçüler kaldırılıp yerine metre ve kilo sistemine geçilmiştir.

- **1935'te hafta sonu tatili** düzenlenmiştir. Hafta tatili cumadan pazara alınmıştır.

Soyadı Kanununun Kabulü (21 Haziran 1934)

Amaç: İsim benzerliği nedeniyle resmî işlerde karışıklıkların yaşanması

- Herkesin toplumsal yaşamda ve kanun önünde eşitliğini sağlamak.

Ekonomi Alanında Yapılan İnkılaplar

İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat 1923

Toplanış amacı: Türk Devleti'nin ekonomi politikasını belirlemek ve ülkeyi kalkındırmak.

Siyasal bağımsızlığın yanında ekonomik bağımsızlığı sağlamak.

- Lozan Antlaşması öncesinde İzmir'de 1135 kişinin katıldığı bir iktisat kongresi yapıldı.

- Misak-ı Ekonomi (Milli Ekonomi Andı) kabul edildi.

Başkanı: Kazım Karabekir

Not: İzmir İktisat Kongresi'nde kabul edilen bayram: Okuma Bayramı

ALÇİN HOCA

Sanayi ve Ticaret Alanındaki Gelişmeler

- 1924'te ilk özel banka Türkiye İş Bankası kuruldu.

- İlk Genel Müdürü: Celal Bayar

- 1925'te Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu.

- 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı.

Amaç: Özel sektörü desteklemek. Yatırımların artmasını sağlamaktır.

- Karabük'te Demir Çelik Fabrikası açıldı.(1939)

- 1926'da Uşak'ta şeker fabrikası açıldı.

- 1926'da Alpullu Şeker Fabrikası açıldı. (Özel sektöre ait ilk fabrikadır)

- 1935'te Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kuruldu.

1935'te Etibank kuruldu.

- 1926'da Kabotaj Kanunu çıkarıldı. (Türk denizlerinde ticaret yapma hakkı yabancıdan alınıp Türklere verildi.)

1933 Halk Bankası açıldı.

- 1933 Sümerbank Kuruldu.

- 1937'de Denizbank kuruldu.

- 1924 Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü kuruldu.

- 1934-1939 yılları arasında I. Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulandı. (özel sektörün yetersiz olmasından dolayı)

- 1939'da II. Beş yıllık Kalkınma Planı devreye sokuldu ancak II. Dünya Savaşı'nın çıkmasından dolayı uygulanamadı.

Tarım Alanındaki Gelişmeler

- 1925Aşar vergisi kaldırıldı.

- 1929'da Zirai Kredi Kooperatifleri kanunu çıkarıldı.

- Ziraat Yüksek Enstitüsü kuruldu.

- Ankara'da, Yüksek Ziraat Enstitüsü kuruldu, sonra Ziraat Fakültesi oldu.

- 1926 toprak reformu ile topraksız köylüye toprak verilmeye çalışıldı.

Sağlık Alanındaki Gelişmeler

- 1930'da Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarıldı.
- Hıfzıssıhha Kanunu ile kolera, veba, tifo, tifüs, zehirlenme, çiçek, difteri, kızıl gibi hastalıkların ilgili birimlere bildirilme mecburiyeti getirildi.
- 1923'te ise "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin adı değiştirilip Kızılay adı verildi.
- 1924'te Ebe Okulu, 1925'te ise Kızılay Hemşire Okulu açıldı.
- 1924'te İstanbul ve Sivas'ta sağlık memurları yetiştiren okullar açıldı.

Atatürk İlkeleri

Cumhuriyetçilik

Laiklik

Milliyetçilik

Halkçılık

Devletçilik

İnkılapçılık

Mustafa Kemal'in taviz verilmemesini istediği ilkeleri: Cumhuriyetçilik ve Laiklik

Atatürk ilkelerini statik (durağan) olmaktan kurtaran ilke: İnkılapçılık

Cumhuriyetçilik ve Milliyetçiliğin doğal sonucu olan ilke: Halkçılık

Atatürk ilkelerinin anayasaya eklendiği tarih: 1937

Atatürk ilkelerinin dayandığı sosyal, siyasal, kültürel ve tarihî temeller

Millî tarih bilinci

Vatan ve millet sevgisi

Millî dil

Bağımsızlık ve özgürlük

Egemenliğin millete ait olması

Millî kültürün geliştirilmesi

Yurtta sulh dünyada sulh

Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarılması

Türk milletine inanmak ve güvenmek

Millî birlik ve beraberlik ve ülke bütünlüğü

ALÇİN HOCA

CUMHURİYETÇİLİK

Anahtar Kelimeleri

- Seçim
- Seçmen
-oy(rey)
- parti
- meclis (parlamento)
-parlamenter(milletvekili)
-Demokrasi
- Ulusal irade-(irede-i miliye)
- Hâkimiyeti milliye

Uyarı: Bu kelimelerden herhangi biri varsa cumhuriyetçilik ilkesi var demektir

Devrimleri

TBMM'nin açılması (23 Nisan 1920).

1921ve 1924 Anayasalarının hazırlanması.

Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)

Halifeliğin Kaldırılması

Cumhuriyetin ilan edilmesi (29 Ekim 1923)

Siyasi partilerin kurulması (9 Eylül 1923).

Ordunun siyasetten ayrılması (Erkânı Harbiye Vekâletinin kaldırılması)

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi

Tek dereceli seçim sistemine geçilmesi

Çok partili hayata geçiş

Seçmen yaşının küçültülmesi

Cumhuriyetçilik İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı en önemli fayda: Bütün vatandaşların devlet yönetimine eşit şekilde katılımını sağlamıştır.

A L Ç İ N H O C A

Milliyetçilik

Anahtar Kelimeleri

- Bağımsızlık
- Türk
- Birlik ve beraberlik
- insan ve insanlık sevgisi
- kader- kültür e dil birliği
- Atatürk milliyetçiliği ırkçılığa karşıdır.
- Vatanın bütünlüğünü
- Barışçıdır, insancıldır
- Her türlü saldırganlığa ve sömürgeciliğe karşıdır.
- Türk Milleti'nin refahını, mutluluğunu ve varlığını yükseltmeyi amaçlar.

Devrimleri ve Gelişmeleri

- Kuva-i Milliye'nin kurulması
- Yararlı Cemiyetlerin kurulması
- Genelgeler ve kongreler
- Misak-ı Milli'nin ilanı
- Temsil Heyeti'nin kurulması
- Kurtuluş Savaşı
- TBMM'nin açılması
- İzmir'de İktisat Kongresi'nin toplanması
- Kapitülasyonların kaldırılması
- Reji (Tütün) idaresinin kaldırılması
- Yabancı işletmelerin millileştirilmesi
- Duyunu Umumiye idaresinin kaldırılması
- Halifeliğin kaldırılması (ümmet anlayışından ulus anlayışına geçiş)
- Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması
- Türk Tarih Kurumunun kurulması
- Türk Dil Kurumu'nun kurulması
- Tevhid-i Tedrisat Kanununun
- Türk Harflerinin kabulü,(1928)

- Maarif Kanunu (yabancı okullarda okutulan Tarih, Coğrafya ve Türkçe derslerinin Türk öğretmenlerce okutulması)
- Türk parasının değerini koruma kanunu
- Gümrük vergilerinin yükseltilmesi

Halkçılık

Anahtar Kelimeleri

- Eşitlik
- Kanun Üstünlüğü
- Sosyal Devlet Anlayışı
- Halkın menfaatleri
- Toplumsal sınıflar yoktur
- En önemli özelliği Türk halkının hiçbir ayrım gözetmeden eşitliğini savunur.
- Cumhuriyetçilik ve Milliyetçiliğin doğal sonucudur.
- Halkçılık, milli egemenliği esas alır.

Devrimleri

Aşar Vergisinin kaldırılması
Cumhuriyetin İlanı
Kılık-Kıyafet Kanunu
Medeni Kanun'un kabulü
Kadınlara siyasal hakların verilmesi
Soyadı Kanunu'nun Kabulü

Laiklik

Anahtar Kelimeleri:

- Din-devlet işlerinin ayrılması
- İbadet hürriyeti
- Din ve mezhep seçme hürriyeti
- Düşünce ve ifade hürriyeti
- Akılcılık-bilimsellik
- Din egemenliği değil; millet egemenliği esastır.
- Devletin resmi bir ilkesi yoktur. Bütün dinlere karşı eşit mesafede yer alır.

Devrimleri

Saltanatın kaldırılması
Halifeliğin kaldırılması
Şer'iyye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması
Tevhid-i Tedrisat (Eğitimin üzerindeki din olgusu kaldırıldı)
Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi
Anayasa'dan "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması Dini yeminlerin kaldırılması,
Arap Alfabesinin terk edilerek Latin Alfabesinin kabul edilmesi
Dinsel kıyafetlerin ibadethaneler dışında giyilmesinin yasaklanması
Lâiklik ilkesinin anayasaya girmesi

Devletçilik

- Devletin ekonomik hayatın içinde yer almasıdır.
- Devletin fabrika ve şirket kurup işletmesidir.
- Bu ilke daha çok ekonomiyle ilgilidir. Devletçilik ilkesi, büyük sermaye gerektiren ağır sanayi işletmelerinin kurulması amacıyla uygulamaya konmuştur. Bu sayede demir çelik, dokuma, cam ve şeker dalları kısa sürede kurulmuştur.

Amaç: Türk toplumunu çağdaş uygarlık ve refah düzeyine yükseltmektir.

- Atatürk'ün devletçilik ilkesi özel teşebbüs hürriyeti ve serbest piyasa ekonomisine karşı değildir.
- Özel sermayenin yetersiz olduğu yerlerde, devlet eliyle yatırım yapmak bu ilkenin gereğidir.

Devletçilik doğrultusunda yapılan çalışmalar

- İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması

- Birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanması ve uygulamaya konulması
- Etibank'ın kurulması
- Denizbank'ın kurulması
- Sümerbank'ın kurulması
- Milli Koruma Kanununun çıkarılması
- Özel girişimcilere ait kurumların millileştirilmesi
- Karabük Demir-Çelik Fabrikasının devlet tarafından kurulması
- Maden Tetkik Arama Enstitüsünün açılması

İnkılapçılık

Atatürk ilkeleri içinde dinamik olan, kendini sürekli yenileyen ilkedir.

Sürekli olarak çağdaşlaşmayı ve modernleşmeyi amaçlar.

Diğer ilkelerin de canlı kalmasını sağlar

İnkılapçılık Alanında Yapılan Atatürk İnkılapları

Aslında yeniliği amaçlayan bütün inkılaplar bu ilke çerçevesinde değerlendirilir.

BÜTÜNLEYİCİ İLKELER

Milli Egemenlik İlkesi – Cumhuriyetçilik.

Milli Bağımsızlık İlkesi– Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik.

Milli Birlik ve Beraberlik – Milliyetçilik.

Çağdaşlaşma ve Batılılaşma – İnkılâpçılık.

Akılcılık ve Bilimsellik – Cumhuriyetçilik, Laiklik.

Yurtta sulh, cihanda sulh – Milliyetçilik.

İnsan ve İnsanlık Sevgisi – Milliyetçilik, Halkçılık.

ALÇİN HOCA

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923-1938)

Özellikleri

- Akılcıdır.
- Bağımsızlıktan yanadır.
- Yayılmacı değildir.
- Yurtta Sulh Cihanda Sulh ilkesini benimsemiştir.
- Sorunların savaşla değil diplomasi ile çözülmesi esas alınmıştır.

1923-1932 Dönemi Dış Politikaları Gelişmeleri

Musul Sorunu (Irak Sınırı Sorunu)

(Türkiye-İngiltere)

- Musul Sorununun çözümlenmesi için 1924 **Haliç Konferansı** toplandı. Sorun çözülemedi.
- Türkiye'yi bu konferansta **Ali Fethi Okyar** temsil etti.
- 1925'te İngiltere sorunu Milletler Cemiyeti'ne taşıdı.
- Milletler Cemiyeti **Brüksel Hattı Raporu** ile İngiltere'den yana karar almıştır.
- Türkiye MC kararını tanımamıştır.
- MC'nin kararını tanımayan Türkiye, Musul'a askeri harekât kararı almıştır.
- **İngiltere, Türkiye'nin askeri harekâtını önlemek için** Şeyh Sait ve Nasturi Ayaklanmalarını kışkırttı.
- Bu isyanlarla uğraşan Türkiye, İngiltere ile Ankara Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Ankara Antlaşması (1926)

- Musul, İngiltere'nin sömürgesi olan Irak'a bırakıldı.
- Hakkâri, Türkiye'ye verildi.
- Musul petrolünün % 10'nu 25 yıl süreyle Türkiye'ye verilecek

- Musul'un Irak'a bırakılması Misak-ı Milli'den tavizdir.

1926 Yabancı Okullar Sorunu

(TC-Fransa)

Sorunun nedeni: Türkiye'nin Maarif Kanunu ile yabancı okulları Maarif Nezaretine bağlaması

- Fransa sorunu uluslararası alanda görüşmek istedi.
- Türkiye sorunu iç sorun olarak kabul ederek görüşme taleplerini ret etmiştir.
- **Türkiye'nin dış politika da ki ilk başarısıdır.**

1928 Cenevre Silahsızlanma Konferansı

- Türkiye'nin üye olduğu ilk uluslararası ilk kuruluştur.
- **Amaç:** Dünya barışına katkı yapmaktır.

1929 Briand-Kellog Paktı

- Barışa katkı yapmak için Türkiye üye olmuştur.

Demiryolları Sorunu (Türkiye-Fransa)

Sorunun nedeni: Vagon Lee

Fransa, Türkiye'nin taleplerini kabul edip demiryolları Türkiye'ye verilmiştir.

1926 Bozkurt-Lotus Olayı (Türkiye-Fransa)

Nedeni: Türkiye'ye ait Bozkurt Gemisi ile Fransa'ya ait Lotus Gemisi'nin çarpışması sonucu 8 Türk mürettebatının hayatını kaybetmesi

- Türkiye konuyu MC'ye bağlı Lahey Adalet Divanı'na taşımıştır.
- Türkiye haklı bulunmuştur.
- Türkiye'yi Lahey Adalet Divanı'nda temsil eden: **Mahmut Esat Bozkurt'tur.**

Mübadele (Nüfus Değişimi) Sorunu

(Türkiye-Yunanistan)

Nedeni: Nüfus değişimi konusu Lozan'da çözüme bağlanmıştı ancak değişim döneminde Yunanistan'ın İstanbul'da daha fazla Rum bırakmak istemesi soruna yol açmıştır.

- Konu Milletler Cemiyeti'ne taşındı. Çözülemedi.

1930 yılında Yunan Başbakanı Venizelos'un Atatürk'ü ziyaretiyle sorun çözülmüştür.

Not: Mustafa Kemal'i barışa yaptığı katkılardan dolayı Nobel Barış Ödülü'ne aday gösteren: Venizelos'tur.

A L Ç İ N H O C A

Osmanlı Borçları Sorunu (1929-1930)

(Türkiye-Fransa)

Nedeni: 1929 Dünya Ekonomik Krizinden sonra Türkiye'nin borçlarını Hoover Moratoryumuna göre ödemek istemesi

- Türkiye'nin talepleri uluslararası hukuka uygun olduğu için kabul edilmek zorunda kalmıştır.

Litvinov Paktı (1929)

Kuruluş Nedeni: Dünya ve Avrupa barışına katkıda bulunmak.

Lideri: SSCB

Türkiye'de dünya barışına katkıda bulunmak için üye olmuştur.

1932-1938 Dönemi Dış Politika Gelişmeleri

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Üye Olması (1932)

Türkiye'nin üye olma nedeni: Dünya barışına katkı sağlamak istemesi

Türkiye'nin üyeliği için ısrar eden devletler: Yunanistan-İspanya

Türkiye'yi davet eden devlet: İngiltere

- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ndeki ilk temsilcisi: Cemal Hüsnü Taray

1934 Balkan Atantı

Türkiye arasında kuruldu
Yunanistan, Yugoslavya, Romanya

Kuruluş nedeni: Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikalarına karşı önlem almak

Önemi: Türkiye bölge ve dünya barışına katkıda bulundu.

- Türkiye batı sınırlarını güvence altına almıştır.
- Türkiye'nin bölge ve dünya siyasetindeki önemi artmıştır.

1936 Akdeniz Paktı (Türkiye-İngiltere-Fransa)

Kuruluş nedeni: İtalya'nın Akdeniz'deki yayılmacı politikasına karşı önlemek almak.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi (1936)

Nedeni: Almanya'nın 1934'te Ren Bölgesi'ni silahlandırıp yayılmacı bir siyaset izlemesi.

- İtalya'nın 1936'da Habeşistan'a saldırması.
- Japonya'nın Mançurya'ya saldırması

Boğazların güvenliğini açıkça tehdit eden gelişmelerdir.

- İngiltere ve Fransa, Türkiye'yi destekledi.
- Boğazlar Komisyonu kaldırılarak tüm yetkiler Türkiye'ye verilmiştir.
- Türkiye'ye boğazın iki yakasını silahlandırma hakkı verilmiştir.

Not: Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni en son imzalayan devlet: İtalya'dır.

Not: Daha önce Misakı Milliye aykırı çözülmüş olan Boğazlar sorunu Misakı Milliye uygun hale getirilmiş oldu.

Sadabad Paktı (1937)

Türkiye, İran, Irak, Afganistan

Kuruluş nedeni: İtalya'nın Doğu'daki yayılmacı politikasına karşı önlemek almak.

Önemi: Türkiye bölge ve dünya barışına katkıda bulundu.

- Türkiye doğu sınırlarını güvence altına almıştır.
- Türkiye'nin bölge ve dünya siyasetindeki önemi artmıştır.

1937 Nyon Konferansı

Toplanma Nedeni: İtalyan deniz altılarının ticaret gemilerini batırması üzerine Akdeniz'in güvenliğini sağlamak.

Katılan devletler: İngiltere, Bulgaristan, Mısır, Fransa, Yunanistan, Romanya, Türkiye, SSCB

Sancak Sorunu (Hatay Meselesi)

Nedeni: 1937'de Fransa'nın Suriye'den çekilmesi üzerine Türkiye'nin sorunun yeniden görüşülmesi için Milletler Cemiyeti'ne başvurmasıdır.

Mustafa Kemal Hatay meselesi için

"Benim şahsi meselemdir" demiştir.

ALÇİN HOCA

" 40 asırlık Türk yurdu ecnebi eline bırakılamaz" demiştir.

Mustafa Kemal hasta olduğu halde Hatay'a olası bir askeri harekat için Adana'daki askeri birlikleri ziyaret etmiştir.

Mustafa Kemal, İnönü Hükümeti'nin Hatay meselesinde ki tavrını **Kurun Gazetesi'nde Asım Us** takma adıyla yazığı yazılarla eleştirmiştir.

- Sorun Milletler Cemiyeti'nde görüşüldü.
- MC **Sandler Raporu ile** Hatay'ın bağımsız bir devlet olmasına karar vermiştir.

1938 yılında Hatay Bağımsız Cumhuriyeti kuruldu.

Cumhurbaşkanı: Tayfur Sökmen

Başbakanı: Abdurrahman Melek

Meclis Başkanı: Abdülgani Türkmen'dir

Hatay Bağımsız Cumhuriyeti 1939 yılında Türkiye'ye katılma kararı almıştır.

Atatürk Döneminde Türkiye'nin Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

- Cenevre Silahsızlanma Konferansı
- Briand-Kellog Paktı
- Litvinov Paktı
- Milletler Cemiyeti
- Balkan Atantı
- Akdeniz Paktı
- Sadabat Paktı
- Nyon Konferansı

Atatürk'ü Ziyaret Eden Yabancı Devlet Adamları

Afgan Kralı Amanullah (Atatürk'ü ziyaret eden ilk devlet başkanıdır.)

Yunan Başbakanı Venizelos

Yugoslavya Kralı Alexander

İran Şahı: Şah Rıza Pehlevi

İngiltere Kralı VIII. Edvard

Irak Kralı Faysal

Ürdün Kralı Abdullah

ALÇİN HOCA

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ

I. ÜNİTE

20 YÜZYILDA DÜNYA

I. Dünya Savaşı sonunda yapılan Antlaşmalar

Almanya- Versay

Macaristan- Trianon

Avusturya- Sen-Jermen

Bulgaristan- Nöyyi

Antlaşmaların Ortak Özellikleri

- Yenilen devletlerin toprakları küçüldü.
- Yenenler yenilenlerin bazı topraklarını işgal etti
- Yenilen devletlerin topraklarında yeni devletler kuruldu.
- Yenilen devletlere askeri ve ekonomik kısıtlamalar getirildi.
- Yenilen devletlerden tamirat parası adı altında ağır tazminatlar alındı.
- Bu ağır şartlar II. Dünya Savaşına zemin hazırladı.

I. Dünya Savaşının Devletler Bazında Sonuçları.

- ABD I. Dünya Savaşına girerek ilk kez Monroe Doktrininden taviz vermiş oldu

- ABD savaştan sonra tekrar Monroe Doktrinine geri döndü.

- İngiltere Ortadoğu'ya yerleşti

- Rusya etkisiz hale getirildi.

- İngiltere Avrupa'nın bir numaralı devleti haline geldi.

- İtalya Akdeniz de güçlendi.

- Japonya Uzakdoğu da etkinliğini artırdı.

- Osmanlı, Avusturya-Macaristan ve Alman İmparatorlukları yıkıldı.

- Sömürgecilik Manda yönetimi adı altında daha da yaygınlaştı.

- Sömürgecilik rekabeti Uzakdoğu dan Ortadoğu'ya kaydı.

-Milliyetçilik akımı güçlendi.

- Azınlık sorunları başladı.

- 9.2 milyon insan öldü.

I. Dünya Savaşı ile İlgili Bilinmesi Gereken Bilgiler

* Savaş sırasında saf değiştiren devlet: İtalya

* Savaş sırasında rejim değişikliği yaşadığı için savaştan ayrılan devlet: Rusya

* Savaşa girerek savaşı İtilaf Devletlerinin kazanmasını sağlayan devlet: ABD

* Savaştan ilk ayrılan devlet: Japonya

* Savaşa en son giren devlet: Yunanistan

* Savaştan en karlı çıkan devlet: İngiltere'dir.

* I. Dünya Savaş'ından sonra kurulan devletler: Çekoslavakya-Avusturya-Macaristan-Polonya-Litvanya-Letonya-Ukrayna-Estonya-Yugoslavya-Sovyet Rusya-Türkiye

* ABD, I. Dünya Savaşı'na girerek ilk kez Monroe Doktrininden ayrılmış oldu

* I. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası barışı korumak için Milletler Cemiyeti kuruldu (Kurulmasını isteyen ABD'dir, ancak ABD üye olmamıştır)

I. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti İle İlgili Bilinmesi Gereken Bilgiler

* Osmanlı Savaşa girdiğinde Osmanlı padişahı: V. Mehmet Reşat'tır

* İktidar partisi: İttihat ve Terakki'dir

ALÇİN HOCA

* I.Dünya Savaşında Osmanlı'ya sığınan Alman Gemileri: Goben ve Breslav'dır.

* Osmanlı'nın savaştığı ilk cephe: Kafkas Cephesi'dir

*Osmanlı'nın toprak kazandığı tek cephe: Kafkas Cephesi'dir

* Kafkas Cephesinin kapanmasını sağlayan Ateşkes Antlaşması: Erzincan Ateşkes Antlaşmasıdır.

* Kafkas Cephesi Komutanı: Enver Paşa'dır

* Kafkas Cephesi'nde başarı sağlayan komutan. Mustafa Kemal'dir(Muş ve Bitlis'i geri aldı)

* Kafkas Cephesi'ni kapatan antlaşma: Brest-Litowk Antlaşmasıdır.

* Sarıkamış Faciasıyla gerçekleşmesinin imkânsız olduğu anlaşılan fikir: Turancılık

* Çanakkale Cephesini açanlar: İngiltere ve Fransa'dır

* Çanakkale cephesinde boğazı mayınlayarak İtilaf Donanmasının geçişini engelleyen gemimiz: Nusret Mayın Gemisidir.

* Çanakkale Cephesi'nde başarılarından dolayı Mustafa Kemal'in terfi ettiği rütbe: Albaylık

* 18 Mart Kahramanı: Cevat Çobanlı'dır.

* Çanakkale Cephesi'nde Mustafa Kemal savaştığı yerler: Anafartalar- Kireçtepe-Arıburnu-Conbayırı

* I. Dünya Savaşı'nın süresini uzatan cephe: Çanakkale Cephesidir.

* Mustafa Kemal'in Milli Mücadele lideri olmasında etkili olan cephe: Çanakkale Cephesi'dir.

* Irak Cephesindeki başarılarından dolayı "Kütül Amare Kahramanı" olarak bilinen kahramanımız: Halil Kut'tur

* İngiltere'nin sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmek amacıyla Osmanlı'nın açtığı cephe: Kanal Cephesi'dir

* İslamcılık Politikasının iflas ettiği cephe: Hicaz-Yemen Cephesidir.

* Hicaz Cephesinde gösterdiği başarılardan dolayı "Medine Kahramanı ya da Çöl Kaplanı" olarak bilinen Türk Subayı: Fahreddin Paşa'dır.

* I. Dünya savaşında Mustafa Kemal'in savaştığı cepheler: Çanakkale Cephesi- Kafkas cephesi ve Suriye-Filistin Cephesi'dir.

* Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'ndan çekildiği ateşkes antlaşması: Mondros Ateşkes Antlaşmasıdır.

* İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu topraklarını paylaştıkları gizli antlaşma: Skyes-Picot'tur

* Osmanlı topraklarının paylaşımını esas gören gizli antlaşmaları dünya kamuoyuna açıklayan devlet: Sovyet Rusya'dır.

A L Ç İ N H O C A

SOVYET RUSYA DA BOLŞEVİK DEVRİMİ

Devrimin Nedenler:

- Savaşın Hayatı olumsuz etkilemesi
- Hayat şartlarının ağırlaşması
- Yolsuzluklar ve vurgunlar
- Ekonomik yaşamın ağırlaşması
- 1917 de Rus Çarı tahtan çekildi.
- Geçici DUMA Meclisi kuruldu.
- Geçici hükümet kuruldu
- Lenin'in Rusya'ya dönmesiyle Bolşevikler geçici hükümeti devirdi.
- Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesiyle iç savaş başladı.
- Beyaz Ordu (Çar yanlıları)- Kızıl ordu (Bolşevikler/komünistler)
- İç savaşı Bolşevikler kazandı.
- 1923'te Rus İmparatorluğu Federasyona dönüştürüldü ve devlet SSCB adını aldı
- 1924'te Lenin öldü. Stalin iktidara geldi.

- 1930'da eğitim zorunlu hale getirildi.
- Bilim ve teknolojide büyük ilerlemeler oldu.
- Ağır sanayi gelişti
- Ordu güçlendirildi.

Rusların Orta Asya'yı İşgali ve Basmacı Hareketi.

- 1905 ihtilali: Rusya'nın Baskıcı yönetiminden dolayı Orta Asya Müslümanlarının ilk isyanıdır.

- 1905'te I. Rusya Müslümanları kongresi toplandı.

- 1906'da Türkler **Müslüman Birlik Partisi**'ni kurarak Rus Duma meclisine temsilci gönderdiler.

- 1916'da Türkler Çarlıktan Kültürel ve siyasal haklarını talep etti- kabul edilmeyince 1916 Türkistan Milli Ayaklanması başladı.

1917'de Türkler

- Tatar Türkleri: **İdil-Ural Devletini** Kazaklar: Alaş-**Orda Özerk Cumhuriyetini** Dikkat edin sınavda çıkar
- Hokand da **Özerk Türkistan Cumhuriyeti**
- **Harzem Halk Cumhuriyeti**
- **Başkırdistan Sovyet Cumhuriyeti**
- **Türkistan ve Kırgız Özerk Cumhuriyetleri** kurdu

Basmacı Hareketi: 1917'de Orta Asya Türkleri'nin Türkistan da Sovyet yönetimine karşı başlattıkları bağımsızlık hareketidir. 1917-1931 arasında yaşandı

Nedeni: Türklerin bağımsızlığını sağlamak

Basmacı Hareketi denilmesinin nedeni: Rusların Basmak ve Baskın kelimesinden yola çıkarak bu harekete Basmacı adını verdiler. Ancak Bu hareket **Türkistan'da Korbaşılar Hareketi** olarak kabul edildi.

- 1918'de Rusların Milli Hokand Hükümetini dağıtmasıyla Korbaşı Erbaş tarafından başlatıldı.

- 1921'de Enver Paşa'nın Türkistan'a gelip Basmacı Hareketine liderlik yaptı- hareket güçlendi.
- 1922'de Enver Paşanın Öldürülmesiyle Basmacı Hareketi zayıfladı.

Basmacı Hareketi'nin Başarısız Olma Nedenleri

*** Korbaşı** denilen liderlerin kendi aralarında birlik kuramamaları

***** Mücadele esnasında araç gereç ve silah eksikliği

***** Basmacıların dışardan yardım alamaması

***** Rusların silah ve teknolojik üstünlüğü

Sovyetlerin Türkleri Asimile Etme Politikaları:

***** Rus harita ve kitaplarında Türkistan isminin kullanılması yasaklandı.

***** Türkistan 5 ayrı cumhuriyete bölündü.

***** Türk dilindeki farklı lehçeler yaygınlaştırıldı.

***** Özbek, Kazak, Kırgız ve Türkmenlerin zorla Türkleştirildikleri ileri sürüldü.

***** Edebiyatta milli ruhu konu alan eserler yasaklandı.

***** Medreseler yasaklandı.

***** Türkler, Rusya'nın değişik bölgelerine yerleştirildi.

Aşağıdaki şahısları bilin sınavda çıkar

Orta Asya Türk Milliyetçiliğinin Gelişiminde etkili olan şahıslar

ZEKİ VELİDİ TOGAN

*** 1916'da** Türkleri Temsilen Rus Duma Meclisine katıldı.

***** Başkırdistan Özerk Cumhuriyeti'nde Harbiye Nazırlığı yaptı

***** 1920'lerde Basmacı Hareketine katıldı.

***** Enver Paşa ile beraber basmacı hareketine liderlik yaptı.

*** 1925** Türkiye'ye gelerek Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmalar yaptı.

A L Ç İ N H O C A

* Bonn Üniversitesi'nde İslam İlimleri Profesörlüğü yaptı.

* 1939'da İstanbul Üniversitesi'nde Genel Türk Tarihi Bölümü'nü kurdu.

Eserleri: Türk Tarihine Giriş - Tarihte Usul - Bugünkü Türkili(Türkistan) ve Yakın Tarihi - İbni Fadlan Seyhatnamesi - Biruni - Hatıraları

YUSUF AKÇURA (Tatar Türklerindendir)

- Üç Tarzı Siyaset adlı makalesiyle Türkçülük fikrinin temellerini atmıştır.

* I. TBMM'de milletvekiliği yaptı

* Türk Tarih Kurumunun ilk üyelerindendir.

* Mustafa Kemal'in yakın arkadaşlığını yapmıştır.

İsmail Gaspıralı

* Kırım Tatarlarından, fikir adamı, eğitimci ve yazar-yayıncı olsan Gaspıralı Rus İmparatorluğunda Türk ve İslam toplumlarının eğitim, kültür reformu ve modernleşmeye ihtiyacı olduğunu savunan Türk aydınıdır.

* Turancılık fikrinin ideologlarındandır.

* Tercüman gazetesini çıkarmıştır.

* **Dilde, Fikirde, İşte birlik! Fikrini savunmuştur.**

Sultan Galiyev

* "Milli Komünizm" fikrini savunmuştur. (Ruslar karşısında ezilen ulusların (Türkler) bağımsızlığını savunmuştur.

* Turan Sosyalist Devleti fikrini savunmuştur.

* Zeki Velidi Togan ile işbirliği yaptığı gerekçesiyle tutuklanmıştır.

* 1928'de Rusların idam ettiği Türk aydınlarındandır.

A L Ç İ N H O C A

I. DÜNYA SAVAŞI'NDAN SONRA ORTADOĞU'DA MANDACILIK

Ortadoğu: Türkiye, Arap Devletleri, İsrail ve İran'ı kapsayan bölgeye denir.

- Nisan 1920'de toplanan San-Remo Konferansında İngiltere ve Fransa Ortadoğu'yu kendi aralarında paylaştılar.

- Fransa: Suriye ve Lübnan'ı aldı.

- İngiltere: Irak, Filistin ve Ürdün'ü aldı.

İngiltere daha önce işgal ettiği Mısır ve Kıbrıs'ı doğrudan kendine bağladı.

1922: Mısır Milliyetçilerinin isyanıyla İngiltere Mısır'ın bağımsızlığını tanıdı.

1926: Fransa Lübnan'a bağımsızlığını verdi.

1930: Irak bağımsız oldu. Irak yönetimi

1930: Fransa: Suriye'nin bağımsızlığını tanıdı.

1932: Suudi Arabistan Krallığı kuruldu.

1934: İtalya'nın Yemen'e destek vermesiyle İngiltere Yemen'in bağımsızlığını tanıdı.

1938'de İngiltere yanlısı Nuri Sait Paşanın eline geçti.

1946: İngiltere, Ürdün'e bağımsızlığını verdi.

JAPONYA'NIN DÜNYA SAHNESİNE ÇIKIŞI

— 1867'de İmparator Mutsuhito'nun iktidara gelmesiyle Japonya da Meiji Restorasyonu başladı.

- 1868'de feodal düzen yıkıldı- Batı Tarzı hükümet kuruldu.

- Hukukta Almanya örnek alınarak reform yapıldı.

- Yeni Anayasa hazırlandı.

- Okur-yazar oranı artırıldı.

- Çağdaş bankacılık sistemi kuruldu.

- İngiliz donanması örnek alınarak donanma güçlendirildi.

- Silah sanayisi güçlendirildi.

- Demiryolları yapıldı.
- Telgraf hatları döşendi.
- Tekstil sanayisi güçlendirildi.
- Gelişen sanayi için sömürge arayışı başladı.
- Çin'den Kore alındı.
- 1904-1905 Savaşında Rusya yenilgiye uğratıldı.

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ (Kara Perşembe)

- ABD'de başladı.
- Kara Perşembe olarak anılmaktadır.
- ABD'de deki holdinglerin iflasıyla başladı.
- Dünya'da 50 milyon insan işsiz kaldı.
- Dünya ticareti %65 oranında azaldı.
- ABD'de takasa dayalı ticaret başladı.
- ABD başkanı Roosevelt "New Deal" (Ekonomide Yeni Bakış) programıyla ekonomik krize karşı önlemler aldı.

Ekonomik Krizin Türkiye'ye Etkileri

- Türkiye krizin etkilerini azaltmak için gümrük vergilerini yükseltti.
- Türkiye'de Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Kuruldu. Başkanı: Kazım Özalp
- 1934'te I. Beş Yıllık Kalkınma Planı devreye sokuldu.
- Alkollü içecekler, parfüm, elbise, ayakkabı ve diğer deri eşyalarının ithalatı yasaklandı.
- Kliring Sistemi uygulandı. (Malımı alanın malını alırım anlayışı)
- Hoover Moratoryumuna dayanarak dış borçlar ertelendi.
- 1930'da Merkez Bankası kuruldu

ALÇİN HOCA

İKİ SAVAŞ (I-II Dünya Savaşları arası)

AVRUPADAKİ SİYASİ GELİŞMELER

1920 de Milletler Cemiyeti kuruldu

Merkezi: Cenevre

Amaç: I. Dünya Savaşından sonra dünya barışını sağlamaktır.

LOCARNO ANTLAŞMASI (1925)

Amaç: Avrupa'daki siyasi gerginliği azaltmaktır.

Katılan Devletler: ABD, Fransa, İngiltere, İtalya, Belçika, Polonya, Çekoslovakya

BRİAND-KELLOG PAKTI (1928)

Kurulma Nedeni: Avrupa da ki silahlanmayı azaltmaktır.

Katılan Devletler: ABD, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Çekoslovakya, Belçika, Türkiye, SSCB

İTALYA- Kara Gömlekliler (Faşizm) iktidara geldi- Musolloni başbakan seçildi. (1922)

ALMANYA- Nasyonal Sosyalist (Naziler) Partisi iktidara geldi- Hitler Başbakan oldu.(1933)

İSPANYA- Franco'nun faşist partisi iktidara geldi. (1939)

20. YÜZYILDAKİ BİLİMSEL GELİŞMELER

- 1920'de ABD'de İlk radyo yayını yapıldı.
- 1921'de Fransa'da verem aşısı geliştirildi.
- 1923'te ABD'de elektrikli trafik ışıkları yapıldı.
- 1924'te dondurulmuş yiyecekler piyasaya çıktı.
- 1925'te elektrikli ses kayıt cihazları yapıldı.
- 1926 ilk roket denemesi yapıldı.
- 1927'de ilk sinema filmi çekildi.
- 1935'te radar geliştirildi.

ÜNİTE-II

II. DÜNYA SAVAŞI

Nedenleri:

- Yenik devletlerle yapılan ağır antlaşmalar.
- Almanya'nın Versay Antlaşmasını ağır bulması ve antlaşmanın hükümlerine uymaması.
- İtalya'nın I.Dünya Savaşında hedeflerine ulaşmaması
- I. Dünya Savaşından sonra yapılan antlaşmalarda ve çizilen sınırlarda milliyetçilik ilkesine uyulmaması
- **Almanya'nın Hayat Sahası Politikası:** Almanya'nın üzerinde bulunduğu toprakların Almanlara yetmediği ve Almanların yaşadığı her yeri birleştirme politikasıdır.
- **İtalya'nın Bizim Deniz Politikası:** Akdeniz'i ele geçirme politikasıdır.
- İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi
- Almanya'nın Ren Bölgesini silahlandırması
- Japonya'nın **Asya Asyalılarındır** politikası

Almanya da Hitlerin İktidara Gelmesinin Sonuçları:

- Fransa Avrupa'daki üstünlüğünü kaybetme korkusu yaşamaya başladı.
- Almanya da komünist milletvekillerinin tutuklanması üzerine SSCB, Almanya ile ticari ilişkilerini kesti ve ABD'ye yanaştı.
- 1934'te SSCB, Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.
- Versay Antlaşması ile Fransa'ya bırakılan Saar Bölgesi referandumla Almanya'ya katıldı.
- Fransa askerlik süresini uzattı.

ALÇİN HOCA

İtalya'da Musolloni'nin İktidara Gelmesinin Sonuçları:

- Serbest şehir kabul edilen Fiume Musolloni'nin Yugoslavya'ya baskısı sonucu şehir İtalya'ya verildi.
- İtalya Arnavutluk'u etkisi altına aldı.
- Bizim Deniz politikasıyla yayılma siyaseti izledi.
- Habeşistan'ı işgal etti.

Japonya

- Asya Asyalılarındır Politikası: Avrupalı sömürgecileri Asya'dan uzaklaştırarak Asya'ya sahip olma isteği.
- 1931'de Mançurya'yı işgal etti.
- 1934'te MC'den ayrıldı.

Anti-Komitern Paktı:

- Almanya ve Japonya arasında 1936'da komünist hareketleri engelleme amacıyla kuruldu.
- 1937'de İtalya'da bu pakta üye oldu.
- Böylece Roma-Berlin-Tokyo Mihveri kuruldu. Ve Mihver grubu oluştu.

İngiltere:

- Savaşa doğru giden süreçte İngiltere başbakanı Chamberlain **Yatıştırma Politikası** izlemiştir.
- 1935'te Almanya ile bir sözleşme yaparak Akdeniz'deki gücünü sınırlandırması karşılığında Almanya'nın silahlanmasını kabul etti.
- İtalya'nın İngiltere'nin Kuzey Afrika'daki sömürgelerini tehdit etmesi üzerine İtalya ve İngiltere'nin arası açıldı.
- ABD ise Japonya'nın Çine saldırması üzerine Japonya'ya petrol ambargosu uygulamaya başladı.

Savaşın Başlaması:

- 11 Mart 1938'de Almanya, Avusturya'ya girerek birleştiklerini ilan etti.
- Almanya, Çekoslavakya'ya yönelip Südet bölgesini almak istedi. Bunun üzerine

Münih KONFERANSI Toplandı

Katılan Devletler: İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya

Toplanma nedeni: Savaşın çıkmasına engel olmak.

- Südet bölgesi Almanya'ya bırakıldı.
- Almanya, SSCB ile saldırmazlık antlaşması yaptı.

Savaşın çıkışı

- 1 Eylül 1939'da Almanya, Polonya'yı işgal etti. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa, Almanya'ya savaş ilan etti. II. Dünya Savaşı böylece başlamış oldu.
- Rusya, Almanya tehlikesine karşı Letonya, Estonya ve Litvanya'yı işgal ederek **Tampon Bölge** oluşturdu.
- Rusya Finlandiya'ya saldırdı- ancak Ruslar Finlandiyalılar karşısında zorlanınca Almanya, Rusya'ya saldırma kararı aldı.
- 1940'ta Almanya- Norveç ve Danimarka'yı aldı.
- 14 Haziran 1940'ta Almanlar Maginot Hattını aşarak Fransa'yı işgal etti.
- Almanya- İngiltere'ye hava saldırıları düzenledi ancak başarılı olamadı.

Barbarossa Harekâtı: (Alman-Rus Savaşı)

Hitlerin Amacı:

- Komünizmin yayılmasını engellemek
- Doğudaki hayat sahasını genişletmek
- İngiltere'nin teslim olmasını kolaylaştırmak
- Kafkas petrollerini ele geçirmek

Sonuç:

- Almanya başta başarılı olup Moskova'ya kadar ilerlemiştir.
- Kış saldırısında Almanya yenilmiştir. 1943'te Alman askerleri teslim oldu.
- Bu cephede sadece 20 milyon Rus vatandaşı hayatını kaybetti.
- 4 milyon insan sakat kaldı.
- II. Dünya Savaşından en çok zararı gören ülke Rusya oldu.

Asya ve Pasifikte Savaş

- ABD 1941'e kadar savaşta tarafsız kalmıştır.
- Almanya'nın başarılı olmasından rahatsız olan ABD gizliden İngiltere'yi desteklemeye başladı ve İngiltere ile ABD bir araya gelerek Atlantik Bildirisi'ni yayımladı.

Atlantik Bildirisi

Maddeleri:

- Savaştan sonra toprak kazanılmayacak.
- İlgili halkın onayı olmadan toprak değişikliği yapılmayacak.
- Her ulus kendi geleceğini kendisi tayin edecek.
- Temel hammaddelerden eşitçe faydalanılacak.
- İnsanlar korku ve açlıktan kurtarılacak.
- Açık denizlerde ticaret serbestliği gerçekleştirilecek.
- Mihver Devletler silahsızlandırılacak ve savaştan sonra topyekûn silahsızlanmaya gidilecek.

Bu bildiri Wilson İlkelerine benzemektedir.

Birleşmiş Milletlerin temeli bu bildiri ile atılmıştır.

ABD'nin Savaşa Girşi

- 7 Aralık 1941'de Japonya'nın Pearl Harbor (Havai) deki Amerikan donanmasına saldırmasıyla ABD savaşa girdi.

A L Ç İ N H O C A

- Almanya hava saldırıları ile İngiltere'yi çökertemeyince İngiliz Ticaret gemilerini hedef almaya başladı.

- Batı Avrupa Deniz Savaşları: İngiltere ve Almanya arasındaki deniz savaşlarıdır. Bu savaşlarda Alman Deniz altıları Müttefiklere ait 23.351 ticaret gemisini batırırken, müttefikler 782 Alman denizaltısını batırmıştır.

Kuzey Afrika Cephesi: (İngiltere-Almanya ve İtalya Savaşı)

I. Aşama:

***** 1940'ta İtalya'nın İngiliz birliklerine saldırmasıyla Kuzey Afrika Savaşları başlamıştır.

***** 1941'de İtalya savaşı kaybederek gerilemiştir.

II. Aşama:

- 1941'de İtalya ve Almanya'nın ortak saldırısıyla başlamıştır.

-İngiltere başarılı olmuş ve İtalya Kuzey Afrika'daki sömürgelerini kaybetmiştir.

- Müttefiklerin 1943'te Sicilya'yı almasıyla İtalya geriledi.

- Eylül 1943'te İtalya teslim oldu. Almanya tek başına kaldı.

Almanya'nın Teslim Olması:

- 1944'te Müttefikler Almanya üzerine Normandiya çıkarmasını yaptı.

- Bu çıkarmada Almanya ağır bir darbe aldı.

- Fransa işgalden kurtarıldı.

- 25 Nisanda SSCB, Berlin'i kuşattı-30 Nisanda Hitler intihar etti.

- 8-9 Mayıs 1945'te Almanya teslim oldu.

Japonya'nın Teslim Olması:

- 6 Ağustos 1945'te ABD, Japonya'ya atom bombası attı.

- 8 Ağustos 1945'te Rusya, Japonya'ya savaş açtı ve Mançurya ve Kore'yi işgal etti.

- 2 Eylül 1945'te Japonya teslim oldu ve savaş böylece bitmiş oldu.

II. Dünya Savaşı'nı Sona Erdiren Konferanslar:

1) Casablanca Konferansı (14-24 Ocak 1943)

ABD-İngiltere

Konu: Afrika Savaşlarının sona erdirilmesidir.

Karar: Mihver grubu teslim oluncaya kadar savaşa devam kararı alınmıştır.

Not: Savaşa kesintisiz devam kararı alındığı için tepki toplayan konferanstır.

2) Washington Konferansı (12-26 Mayıs 1943)

ABD-İngiltere

Konu: Kuzey Afrika Cephesinin tasfiyesi üzerine alınacak yeni önlemler

Karar: Savaş sonrası dünya düzenini sağlama görevi-ABD-ÇİN-İngiltere-Rusya'ya verilmiştir.

3) Moskova Konferansı (Ekim 1943)

- ABD-İngiltere-Rus Dışişleri bakanları katılmıştır.

- Tahran Zirvesine hazırlık niteliğindedir.

4) Tahran Konferansı (Aralık 1943)

İngiltere-ABD-Rusya

Konu: Mayıs 1944'te yeni bir cephenin açılması ve Türkiye'nin bu cephede savaşa girmesi

A L Ç İ N H O C A

Not: Türkiye'nin savaşa girmesini en çok İngiltere istemiştir. Amaç Rusya'nın Balkanlara inmesine engel olmaktır.

5) Kahire Konferansı (Aralık 1943)

ABD-Çin-İngiltere

Konu: Savaştan sonra uzak doğunun durumunu belirlemek

Türkiye'nin savaşa girmesi görüşülmüş.

Türkiye Adına bu konferansa İsmet İnönü katılmıştır.

6) Yatla Konferansı (4-11 Şubat 1945)

İngiltere-ABD-Rusya

Konu: savaş sonrası dönem

Alınan Kararlar:

- Almanya savaştan sonra silahsızlandırılacak ve üç işgal bölgesine ayrılacak.
- Almanya 20 milyar dolar savaş tazminatı ödeyecek bunun yarısı Rusya'ya verilecek.
- BM konferansı yapılacak-1Mart 1945'ten önce Almanya'ya savaş açanlar bu toplantıya kurucu üye olarak katılabilecek.
- Bu nedenle Türkiye 23 Şubat 1945'te Almanya'ya savaş ilan etti.
- Bu konferanstan sonra ABD-İngiltere-Rusya arasındaki birlik yerini rekabete bıraktı.

7) Postdam Konferansı (Ağustos 1945)

ABD-İngiltere-Rusya

Konu: Almanya'nın savaştan çekilmesinden sonra Avrupa'nın Yeni düzeni

Alınan Kararlar:

- Almanya da ki Nazi kurumları kaldırılacak.
- İşgal bölgelerinde demokratik yönetimler kurulacak
- Avusturya dört işgal bölgesine ayrılacak
- İtalya'ya barış için öncelik verilecek.
- Bu konferans üç büyük devletin yaptığı son konferanstır.

8) San-Fransisco Konferansı

- Bu konferans ile 1945'te BM 51 ülkenin katılımıyla kuruldu.
- BM'nin Anayasası: ABD-İngiltere-Rusya-Çin-Fransa tarafından hazırlandı.
- BM'nin güvenlik konseyinde sadece bu devletlerin veto hakkı bulunmaktadır.

A L Ç İ N H O C A

II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- Savaşı Müttefikler kazandı.
- Almanya ve İtalya'nın yenilmesiyle ırkçı akımlar etkisini kaybetti.
- Almanya Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.
- Sömürgecilik sona ermeye başladı.
- SSCB, Doğu Avrupa ve Balkanlarda kendisine bağlı yönetimler kurmaya başladı.
- Komünizme karşı olan Batılı devletler NATO'yu kurdu.
- Rusya Varşova Paktını kurdu.
- BM'nin desteğiyle 1948'de İsrail Devleti kuruldu.
- Sömürgeciliğin zayıflamasıyla yeni devletler kuruldu.
- Washington'da IMF kuruldu.

II. Dünya Savaşında Türk Dış Politikası

- 1939'da Türkiye-İngiltere-Fransa arasında Ankara'da ittifak antlaşması yapıldı.
- 1941'de Türkiye-Almanya Saldırmazlık Antlaşması yapıldı.
- **Adana Görüşmeleri: 1943-** İngiltere başbakanı Winston Churchill ve İsmet İnönü arasında yapıldı.

Savaş yıllarında Türk Ekonomisi

- Savaş boyunca seferberlik devam etmiş yetişkin nüfus askere alınmıştır.
- Savaş öncesi kalkınma planları durmuş savunmaya yatırım yapılmıştır.
- **1940'ta Milli Koruma Kanunu Çıkarıldı:** Hükümette doğrudan ekonomiye müdahale hakkını veren yasadır.
- Yetişkin nüfus askere alındığı için tarımsal üretim azalmıştır.
- Sanayileşmiş ülkeler savaşta olduğu için ithalat azalmıştır.
- Karaborsacılık ve vurgunculuk başlamıştır.
- **1942'de Varlık Vergisi Çıkarıldı:** Biriken servetlere el koyma yasasıdır.
- Savaştan dolayı II. Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulanamadı.
- Olası bir Alman işgaline karşılık Trakya'da **Çakmak Hattı** kuruldu

Bu Dönemde:

1940'ta Köy Enstitüleri açıldı.

Ekmek Karnesi uygulaması başladı.

Irkçılık-Turancılık Davası başladı (1944-1945)

Struma Gemisi Olayı: 1941: İstanbul Sarayburnu'na gelen Yahudi gemisidir.

Gemide patlama oldu:769 kişiden 765'i öldü.

Von-Papen Suikastı: Almanya'nın Ankara Büyükelçisinin suikast sonucu öldürülmesidir: Amaç Türkiye ve Almanya'yı karşı karşıya getirmektir.

ALÇİN HOCA

ÜNİTE-III

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

Soğu Savaş dönemi Sovyet bloğu ülkeleri ile Batı güçleri arasında 1945'ten itibaren başlayan uluslararası siyasi ve askeri gerginliktir.

Soğuk Savaşa Geçiş Dönemi:

- II. Dünya Savaşı sonrasında dünya politikasına iki yeni güç süper devlet adı verilen ABD ile Sovyetler hâkim olmuştur.
- Sovyetlerin komünizmi bütün dünyaya yayma çabalarına ABD'nin karşı çıkması milletler arası mücadelenin konusu farklı dünya görüşlerinin çatışması olacaktır.
- Asya ve Afrika da sömürge halinde olan ülkelerin bağımsızlığını kazanmaya başlamasıyla Üçüncü Dünya "Bağlantısızlar Bloğu" adı verilen yeni bir bloğun ortaya çıkmasını sağladı.
- Savaştan toprak alarak çıkan tek devlet Sovyet Rusya'dır.
- Avrupa'da Sovyetlere karşı çıkacak hiçbir güç kalmamıştır.

Doğu Bloğunun Kurulması:

- Doğu Bloğu olarak adlandırılan ülkeler komünizm ile yönetilen ülkelerdir. Bu ülkelerde komünizmin ilanı Sovyetler sayesinde olmuştur. (Arnavutluk ve Yugoslavya hariç)
- 1 Temmuz 1949'da Çin de komünizm ilan edildi.
- Küba da komünizm iktidara geldi.

Komingfrom (5 Ekim 1947)

- Komünist faaliyetleri örgütlemek için kuruldu.
- Dünyanın iki bloğa ayrıldığı ilan edildi.
- Bu pakt içindeki ülkeler arasında saldırmazlık ve işbirliği antlaşmaları yapıldı.

Comecon (1949) (Ekonomik Yardımlaşma Konseyi)

- Avrupa da Marshall Planının ortaya çıkması üzerine Demir Perde ülkeleri (Komünistler) arasında SSCB, Çekoslavakya, Macaristan, Polonya ve Romanya arasında kuruldu
- Daha sonraları Arnavutluk, Doğu Almanya, Moğolistan, Küba ve Vietnam da üye olmuştur.
- Bu pakt 1991'de dağılmıştır.

Rusya güdümüne girmeyi ret ettiği için COMECON'da atılan ülke: **Yugoslavya**

Batı Blok'unun Kurulması:

1946'dan sonra SSCB'nin yayılmacı politikasına karşı ABD'nin desteği ile Truman Doktrini ve Marshall planı ile paktlar kurulmuş, askeri ve ekonomik antlaşmalar yapılmıştır.

Truman Doktrini:

- 1947'de İngiltere'nin ekonomik sorunlarından dolayı Türkiye ve Yunanistan da ki askerlerini çekmesi
- Bu ülkelerin Sovyet saldırısına açık hale gelmesi ve İngiltere'nin ABD'den bu ülkelere yardımda bulunmasını istemesi
- ABD, Yunanistan'a 300 milyon dolar, Türkiye'ye ise 100 milyon dolar askeri yardımda bulunmuştur.

NOT: Sovyetlerin boğazlardan üs talep etmesi Türkiye'yi dış yardım almaya yöneltmiştir.

Marshall Planı: II. Dünya Savaşından ekonomik ve sosyal açıdan bitkinleşen Avrupa Devletlerini SSCB tehlikesine karşı korumak için ABD'nin Avrupa ülkelerine yaptığı ekonomik yardımdır.

- 4 yıl sürmüştür ekonomik işbirliği kanunu olarak kabul edilmiştir.

En çok yararlanan ülkeler: İngiltere ve İzlanda

Yaralanan tek komünist ülke: Yugoslavya

A L Ç İ N H O C A

Avrupa Ekonomik Topluluğu (Batı Avrupa Birliği) (1951)

- Birliğin temeli 1950'de Fransa dışişleri bakanı Schuman'ın yayınladığı bir bildiri ile atılmıştır.
- Fransa, Federal Almanya, Belçika, İtalya, Luxemburg ve Hollanda'nın Katılımıyla 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olarak kuruldu.
- Avrupa Birliğinin temelleri burada atılmıştır.

NATO: (4 Nisan 1949)

- SSCB'ye karşı kapitalist ülkelerin kurduğu askeri ittifaktır.
- Washington'da ABD, İngiltere, Fransa, Kanada, Belçika, İtalya, Hollanda, Luxemburg, Danimarka, Norveç, İzlanda ve Portekiz'in katılımıyla kuruldu.
- NATO'nun kurulmasıyla SSCB'nin Avrupa da ki yayılmacılığı durdurulmuştur.
- Türkiye 1952'de üye olmuştur.

Avrupa Konseyi (1949)

- 10 ülkenin katılımıyla kuruldu
- Belçika, Danimarka, İtalya, Fransa, Luxemburg, İrlanda, Hollanda, Norveç, İsveç ve İngiltere
- Merkezi Strasburg'dur.
- Şuan 47 üyesi bulunmaktadır
- Türkiye 1949'da üye olmuştur.
- Konseyin çalışmaları insan hakları, medya, hukuk işbirliği, sosyal dayanışma, sağlık, eğitim, kültür gibi alanlardır.

Varşova Paktı: Varşova Paktı 14 Mayıs 1955'te Varşova'da SSCB öncülüğünde kurulmuştur. Dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardım antlaşması idi.

Kuruluş Amaçları:

Varşova Paktı'nın asıl kuruluş gayesi 4 Nisan 1949'da kurulan NATO'ya karşı komünizmle idare edilen ülkeleri korumaktı.

NATO'nun silahlanmayı hızlandırması bu paktın kuruluşunu hızlandırmıştır.

Pakt'ın Çöküşü:

SSCB'nin çökmesi ve çok partili parlamenter sisteme geçilmesi, Avrupa'da iki bloklu yapıyı işlemez hâle getirmiştir. Varşova Paktı bu doğrultuda 1 Temmuz 1991'de dağıtılmıştır. Böylece Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutupluluğun askeri kanadı da ortadan kalkmış oldu.

A L Ç İ N H O C A

Ortadoğu Çatışmaları:

İsrail Devletinin Kuruluşu:

- İngiltere Ortadoğu'dan çekilmek isteyince Filistin Sorununu 1947'de BM'lere taşıdı.
- BM meseleyi Filistin'i, Araplar ve Yahudiler arasında paylaşarak çözdü.
- Kudüs şehri uluslar arası bir statüye kavuşturuldu.
- İngiltere'nin 1948'de bölgede kuvvetlerini çekmesiyle Yahudiler İsrail Devletini ilan ettiler
- İsrail devleti kurulur kurulmaz Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak, İsrail'e savaş ilan etti.
- Savaş bir yıl sürdü.
- 1949'da BM'nin araya girmesiyle ateşkes ilan edildi.

Savaşın Sonuçları:

- İsrail savaşı kazandı.
- Filistin'de yaşayan 1 milyona yakın Arap göç etti buda Mülteciler sorununu ortaya çıkardı.
- Mısır'ın yenilmesiyle Mısır'daki krallık yıkıldı.
- Arap milliyetçiliği başladı.

Süveyş Buhranı

- Mısır ve İngiltere arasındaki gerginlikten dolayı Süveyş Meselesi BM'ye götürüldü.
- Mısır devlet başkanı Nasır, Batılıların Süveyş Kanalı milletlerarası kontrolde olsun fikrine karşı çıktı.
- Bunun üzerine İsrail 1956'da Mısır'a saldırdı. Fransa ve İngiltere, İsrail'i destekledi
- ABD'nin karşı çıkmasıyla İsrail, Mısır'dan çekilmek zorunda kaldı.

Eisenhower Doktrini: (1957)

- 1953'te itibaren 8 yıl boyunda ABD başkanlığı yapan David Eisenhower'ın 1957'de çıkardığı Ortadoğu politikasıdır.
- Bu doktrin ile ABD, Ortadoğu ülkelerine askeri ve ekonomik yardımda bulunacaktı. Amaç komünizmin Ortadoğu'da yayılmasına engel olmaktı
- Mısır bu politikaya karşı çıkan ilk devlet olacaktır.

Uzakdoğu Çatışmaları:

Kore Savaşı: (1953-1956)

- Sovyet Rusya Çin ile ittifak kurunca Kuzey Kore'ye ABD yanlısı olan Güney Kore'ye saldırması talimatında bulundu.
- Kuzey Kore sınır kabul edilen 38. Enlemi geçti
- NATO askeri harekât kararı aldı
- Türkiye Nato'ya üye olabilmek için Kore Savaşına asker gönderdi.
- ABD, Çin sınırına dayanınca Çin'de savaşa girdi.
- Savaş kısa sürede ABD-Çin savaşına dönüştü.
- Sonunda Panmunjom Antlaşması imzalanarak eski sınırlara geri dönüldü.

Hintçini Savaşı: (1953)

- Fransa bu bölgede sömürgecilik hareketlerini devam ettirmek isteyince bölgede bağımsızlık savaşları başladı.
- Fransa bölgeden çekilmek mecburiyetinde kalmış. Fransa'nın çekilmesiyle Vietnam 2'ye bölündü.

Seato'nun Kuruluşu (1954)

- ABD'nin Uzakdoğu da Sovyetlere karşı 1954'te ABD, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Avustralya, Filipinler, Tayland ve Pakistan katılmasıyla kurduğu paktır.

A L Ç İ N H O C A

Soğuk Savaş Döneminde Bağımsızlı Hareketleri:

Hindistan: (1947)

- Mhamata Gandi'nin önderliğinde İngilizlere karşı bağımsızlık mücadelesi verildi
- Silahlı mücadele yoktur.
- Tarihte ilk kez bir ulus sivil itaatsizlik eylemiyle bağımsızlığını elde etmiştir.

Pakistan: Muhammed Ali Cinah önderliğinde toplanan Pakistanlılar 1947'de İngiltere'den bağımsızlıklarını almışlardır.

Üçüncü Dünya Bloğunun Kuruluşu:

Asya ve Afrika da ki sömürgeciliğin tasfiyesi sonucunda

- 1949'da Endonezya Hollanda'dan
- 1952'de Libya, İngiltere ve Fransa'dan
- 1962'de Cezayir, Fransa dan
- 1957'de Tunus Fransa dan
- 1956'da Fas, Fransa ve İspanya'dan
- 1960'ra Moritanya, Fransa dan
- 1956 Sudan, İngiltere ve Mısır dan

Bağımsızlıklarını almışlardır.

1963 Afrika Birliği Teşkilatı:

— 31 Afrika ülkesinin Afrika'nın eski bağımsız devleti unvanını taşıyan Habeşistan'da bir araya gelerek kurduğu teşkilattır.

- Bloklar arasında Afrika'nın kişiliğini koruma
- Aralarında çıkacak sorunlarda büyük devletlerin müdahalesine izin vermeden çözme kararları alınmıştır.

Soğuk Savaş Döneminde Türk Dış Politikası:

- Bu dönemde Türk dış politikasına hâkim olan temel mesele Sovyet tehdidine karşı kendini korumak olmuştur.
- Bu dönemde Sovyetler, Türkiye den Doğu Anadolu'da toprak (Kars, Ardahan) ve Boğazlardan üs ve ortak savunma taleplerinde bulunmuştur.
- Sovyetlerin taleplerine karşı Türkiye'de Avrupa ve ABD'ye yanaşmıştır.

Türkiye'nin Nato'ya Katılması

- Türkiye ilk müracaatını 1950'de yapmıştır.
- ABD itiraz etmemiş ancak İngiltere Türkiye'nin Nato üyeliğine karşı çıkmıştır.
- 1950'de Türkiye Kore'ye asker göndermiştir. Ve bu sayede 1952'de Türkiye'nin Nato üyeliği kabul edilmiştir.
- **Kore'ye asker gönderen başbakanımız** Adnan Menderes
- **Kore'deki Türk birliklerinin komutanı** Tahsin Yazıcı
- **Gönderilen ordumuzun kod adı:** Şimal Yıldızı

Balkan Paktı: (1954)

- SSCB, Türkiye'nin Nato'ya girmesine tepki göstermiş; Türkiye ve SSCB ilişkileri daha da gerginleşmiştir.
- 1954'te Türkiye, SSCB'nin tepkisine karşılık olarak Ankara'da Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan arasında dostluk ve işbirliği antlaşması yapılmıştır.
- Balkan Paktı daha işlemeden Yugoslavya ile SSCB ilişkileri düzelmiş Yugoslavya pakttan çekilmiş ve pakt sadece kâğıt üzerinde kalmıştır.

Bağdat Paktı: (1955)

- Türkiye-Irak-İran arasında kurulmuştur.
- Paktın amacı Ortadoğu'da SSCB'ye karşı işbirliği yapmaktır.
- Daha sonra İngiltere ve Pakistan'da üye olmuştur.
- 1958'de Irak pakttan çekilmiştir.
- Örgütün adı Cento olarak değiştirilmiş ve merkezi Ankara olmuştur.
- 1979'da İran Devriminden sonra pakt dağılmıştır.

Türkiye'de Çok Partili Hayatta Geçiş

1) **Milli Kalkınma Partisi: (1 Temmuz 1945)**
   - İşadamı Nuri Demirağ başkanlığında kuruldu
   - Çok partili hayata geçiş sürecinin ilk muhalefet partisidir.
2) **Demokrat Parti;**

- CHP'nin demokratikleşmesi gerektiğini savunan Adanan Menderes, Refik Koraltan, Celal Bayar ve Fuat Köprülü CHP'den ayrılarak **Dörtlü Takriri** kurmuştur.

A L Ç İ N H O C A

- Bu grup 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdular
- Genel başkan Celal Bayar'ın olduğu parti programında
- Özel sektörün desteklenmesi
- Üniversitelerin özerkleştirilmesi
- İşçilere grev hakkı gibi ilkeler yer almıştır.

1946 seçimlerinde açık oy gizli sayım usulü uygulandığı için DP 62 milletvekili çıkarabilmiştir.

3) Millet Partisi (MP) (1948)

- Demokrat parti içindeki bölünme sonucunda kurulmuştur.

Demokrat Partinin İktidara Gelişi:

- Meclis 1950'de seçim kanunu değiştirmiş gizli oy açık sayım usulü getirilmiştir.
- DP 408, CHP 62 milletvekili çıkarmıştır.
- Celal Bayar cumhurbaşkanı olmuş, Adnan Menderes başbakan olmuştur.
- DP 1960 yılına kadar iktidarda kalmıştır.

Türkiye'de Meydana Gelen Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Gelişmeler

- Soğuk Savaş döneminde Türkiye de DP görüşlerine uygun olarak özel sektöre, yabancı sermayeye dayalı yatırımlara ağırlık verildi.
- Dış yardım ve kredilerin katkısıyla yatırımlar hızlanmış, tarımda makineleşmeye gidilmiş ve tarım üretimi artmıştır.
- Tarım ürünleri dış pazarlarda alıcı bulması, Marshall planıyla gelen yardımlar ekonomiyi canlandırmıştır.
- Karayolu yapımına önem verilmiştir.

ALÇİN HOCA

- Ezanın Arapça okunması serbest bırakıldı.
- Radyolarda dinsel yayınlar yapılmaya başlandı.
- Okullarda din dersi zorunlu hale getirildi.
- 1953'te CHP'nin malları hazineye devredildi.
- 1954'te Köy Enstitüleri kapatıldı.
- 27 Mayıs 1960'ta Ordu yönetime el koydu.

Soğuk Savaş Döneminde Dünyadaki gelişmeler:

- Büyük sanayi ülkeleri 1945-1975 yılları arasında benzeri görülmemiş bir ekonomik kalkınma ve büyüme sağladılar.
- Hızlı bir nüfus artışı sağlanmıştır.
- Şehirler büyüdü ulaşımda otomobiller birinci sırayı aldı
- Rock Rol ve Caz Müzik popüler hale geldi
- Çamaşır makineleri üretildi.
- İlk bilgisayar Enika üretildi.
- Futbol dünyada çok hızlı gelişti
- Telefon ve televizyonlar sayesinde insanlar arasındaki etkileşim ve iletişim arttı.
- Reklamcılık sektörü gelişti.
- Pazarlama sektörü gelişti.
- 1957'de SSCB Suptnik I' başarıyla uzaya fırlattı
- 1958'de ABD Explorer I uzaya fırlattı
- 1957'de SSCB Suptnik II ile Laika isimli köpekle uzaya ilk kez canlı gönderdi
- 1961'de Sovyetler uzaya ilk insanı gönderdi- Yuri Gagarin
- 1963'te Sovyetler uzaya ilk kadın astronotu gönderdi- Valentina Tereskova
- 1969 ABD aya ilk insanı gönderdi- aya ilk ayak basan Neil Armstrong'tur

ÜNİTE-IV

YUMUŞAMA DÖNEMİ (DETAND DÖENMİ)

Anlamı: Uluslar arası anlamda ilişkilerdeki gerginliğin azalmasıdır. Bu dönem 1961'lerden başlayarak 1990'lara kadar devam eden süreçtir.

Yumuşama Dönemine Geçilmesinin Nedenleri

- 1960'lardan itibaren Doğu ve Batı Blokları dışında kalan Bağlantısızlar hareketinin etkisi.
- Bağlantısızlar Hareketinin düzenlediği Bandung Konferansı (1955)
- Bağlantısızlar Hareketinin 1961'de Belgrat'ta yayınladığı Deklarasyon

Bu Deklarasyonda

- Sömürgeciliğe karşı gelinmesi
- Bazı Afrika ülkelerinin (Kongo, Cezayir) bağımsızlık hareketlerinin desteklenmesi
- Güney Afrika da baş gösteren ırkçı akımların önüne geçilmesi
- Filistin'in Arap halkına tanınan haklardan yararlanması
- Genel ve tam bir silahsızlanma, nükleer silahların yasaklanması
- ABD başkanı Kennedy ve SSCB başkanı Kruçev'in 1961 görüşmeleri ve bunu takip eden silahsızlanma antlaşmaları
- ABD'nin Vietnam savaşından yenik çıkması
- ABD- Çin yakınlaşması

ABD-Çin Yakınlaşmasının Nedeni: SSCB ve Çin arasında 1970'lere kadar devam eden sınır sorunları

- 1969 tarihli ABD başkanı Nixon yayınladığı Nixon Doktorini

NİXON DOKTORİNİ: ABD müttefiklerinin yanında savaşa girmeyecek sadece ekonomik ve askeri yardımlar yapacaktır.

Silahsızlanma Antlaşmaları:

Antartika Antlaşması: (1959)

Katılan Devletler: ABD- SSCB- Fransa-Japonya-Belçika-Arjantin-İngiltere-Norveç-Yeni Zelanda-Güney Afrika Birliği-Şili

Alınan Karar: Havada, karada, suda, yer altında, denizlerin dibinde ve uzayda tüm nükler denemeler yasaklanmıştır.

Nükler Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması: (1968) ABD-SSCB-İngiltere arasında imzalanan ve 50 devletin katıldığı antlaşmadır.

Deniz Yatağı (Seabad) Antlaşması: (1971) Deniz tabanında ve okyanuslarda her türlü silahların depolanmasını ve kullanılmasını yasaklayan antlaşmadır.

Biyolojik Silahlar Sözleşmesi: (1972) Biyolojik ve toksit silahların geliştirilmesini, üretimini ve depolanmasını yasaklayan antlaşmadır.

SALT-I Antlaşması: (Füzeleri Sınırlama Antlaşması) 1972 ABD-SSCB arasında imzalanan antlaşması

EŞİK Antlaşması (Treshold) (1974) ABD-SSCB arasında güçlü nükler denemelerin yapılmasını yasaklayan antlaşmadır.

SALT-II Antlaşması: (1979) (Füzeleri Sınırlama Antlaşması) ABD-SSCB arasında imzalandı. Ancak SSCB Afganistan'ı işgal ettiği için ABD senatosu bu antlaşmayı onaylamamıştır.

ALÇİN HOCA

AVRUPA GÜVENLİK ve İŞBİRLİĞİ KONFERANSI- HELSİNKİ DEKLARASYONU (AGİK)

1 AGUSTOS 1975

- Avrupa'nın güvenliği ile ilgili konferans fikri ilk kez 1954'te Rus dışişleri bakanı Molotof tarafından dile getirilmiştir.
- Varşova Paktı ile Nato'n un karşılıklı silahsızlanma çabaları ve kongrenin toplanmasını sağlamıştır.
- Fin hükümetinin çağrısı üzerine Arnavutluk hariç Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada'nın katılımı ile (35 Ülke) kuruldu.
- Helsinki müzakereleri ile Avrupa meseleleri 4 ana başlıkta toplanmıştır. Her konuya **SEPET** adı verilmiştir.

Ana Başlıklar

- Avrupa güvenliğine ait meseleler
- Ekonomik, bilim, teknolojik ve çevre konularında işbirliği
- İnsan haklarının geliştirilmesi
- Alınan kararların gözden geçirilmesi

YUMUŞAMA DÖNEMİ ÇATIŞMALARI

1) Küba Buhranı

Nedeni: SSCB'nin Küba'ya füze yerleştirmesi

- ABD buna karşı çıkmış SSCB'ye misilleme olarak Türkiye'ye Jüpiter füzelerini yerleştirmiştir.

Sonuç: SSCB Küba'daki füzelerini kaldırmış ABD'de Türkiye'deki füzelerini kaldırmıştır.

Domzular Körfezi Olayı: ABD'nin Küba lideri Fidel Castro'yu devirmek için düzenlediği ve başarısızlıkla sonuçlanan harekâttır. Bu olaydan sonra Küba, SSCB'ye yanaşmıştır.

A L Ç İ N H O C A

2) Vietnam Savaşı:

- Vietnam 1954 Cenevre Antlaşması ile Kuzey ve Güney Vietnam olarak 2'ye bölünmüştü.
- Kuzey Vietnam, SSCB'nin etkisinde- Güney Vietnam ise ABD'nin etkisindeydi.
- Kuzey Vietnam'ın sınırı ihlal edip Güney Vietnam'da bulunan ABD donanmasına saldırınca ABD savaşa girdi.
- SSCB Kuzey Vietnam'ı desteklemiş ve Çekoslovakya'yı **Brejnev Doktrinine** dayanarak işgal etmiştir. (Brejnev Doktorini: SSCB'nin herhangi bir Komünist ülkeye müdahale etme hakkını kendinde gördüğü doktrindi)
- Savaşta 50 bin ABD askeri hayatını kaybetmiştir.
- 1973'te ABD ve Vietnam arasında Paris'te anlaşma yapılmıştır.

Bu Antlaşmaya Göre

- 1954 Cenevre Antlaşması sınırlarına geri dönülecek
- ABD 60 gün içinde Vietnam'ı terk edecek
- Kuzey Vietnam, Güney Vietnam'ın kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterecek.
- 1976'da Kuzey ve Güney Vietnam birleşerek Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'ni kurdular.

3) Keşmir Sorunu:

Nedeni: Keşmir Bölgesinin verimli topraklara sahip olmasıdır.

- 1947'den beri bugüne kadar devam eden Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir bölgesinin kime ait olacağı sorunudur.
- Keşmir sorunundan dolayı Pakistan ABD'ye Hindistan ise SSCB'ye yanaştı.

- 1966'da SSCB'nin araya girmesiyle iki ülke sorunlarını barışçıl yollarla çözeceklerine dair **Taşkent Deklarasyonunu** yayınladılar.
- 1971'de savaş tekrar başlamış, 1974'te İslam Konferansında iki ülke arasında geçici çözüm sağlanmıştır.
- Sorun günümüzde devam etmektedir.

4) Sovyetlerin Afganistan'ı İşgali

— 1978'de Afganistan Marksistleri Afganistan'da yönetimi ilan ederek Afganistan Demokratik Cumhuriyeti'ni ilan etmişlerdir.
- Müslüman halk yönetime isyan etmiştir.
- 1979'da Sovyetler, Afganistan'daki Marksist yönetimi korumak için Afganistan'ı işgal etmiştir.
- Afgan halkının direnişini kıramayan Sovyetler 1989'da Afganistan'dan çekilmiştir.
- Bu savaşta ABD Afganistan halkını desteklemiştir.

5) ARAP-İSRAİL SAVAŞLARI

1956 Mısır-İsrail Savaşları

Nedenleri:
- Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmek istemesi
- İsrail'in Filistinlileri zorunlu göçe tabi tutması

Sonuçları
- Bu savaşta İngiltere ve Fransa İsrail'i desteklemiş
- SSCB, Mısır'ı desteklemiştir.
- İsrail savaşı kazanmıştır.
- BM'nin araya girmesiyle İsrail eski sınırlarına geri çekilmiştir.

1967 Arap-İsrail Savaşları(Altı Gün Savaşları)

Nedenleri:
- Mısır devlet başkanı Nasır'ın prestijini artırarak Ortadoğu'da güçlenme isteği.
- Arapların 1948 deki savaşın intikamını almak istemesi
- SSCB'nin Suriye'ye silah verip Suriye'yi güçlendirmesi

Savaş:
- İsrail 1967'de Mısır, Ürdün ve Suriye'yi bombalamaya başladı.
- Sina yarımadası İsrail'in eline geçti.

Savaşın *Sonucunda:*
- İsrail topraklarını 4 kat büyütmüştür.
- İsrail Tiran Boğazı'nı ele geçirmiş.
- İsrail Gazze'yi aldı.
- İsrail Kudüs'ün tamamını ele geçirmiştir.

ALÇİN HOCA

1973 Arap-İsrail Savaşı (YOM-KİPPUR SAVAŞI)

İsrail'e kaybettirdiği toprakları geri almak isteyen Araplar 1967'de Sudan'da toplanıp İsrail'e karşı bir dizi kararlar almıştır.

Alınan Kararlar:
- İsrail hiçbir şekilde tanınmayacak
- İsrail ile hiçbir şekilde müzakere yapılmayacak
- İsrail ile barış antlaşması yapılmayacak

Bu kararlar sonucu Filistinli komandolar İsrail'e karşı Yıpratma Savaşına başladılar.

Mısır'da 1969'da bu yıpratma savaşına katıldı.

Savaşın Başlaması:
- 6 Ekim 1973'te Suriye ve Mısır, İsrail'e saldırdı.
- İsrail, Mısır topraklarına girmeye başladı.
- İsrail ve Mısır 22 Ekim 1973'te ateşkes ilan etti.

Sonuç:
- 25 Ekim 1973'te iki ülkenin sınırlarına BM askerlerinin konuşlandırılması şartıyla antlaşma imzalandı.

- 18 Ocak 1974'te İsrail'in Sina Yarımadasından kısmen çekilmesini sağlayan bir antlaşma imzalandı.

NOT: Bu antlaşma Süveyş-Kahire yolunun **101. Km. imzalandığı için bu antlaşma 101. Km Antlaşması denilmiştir.**

CAMP-DAVİD ANTLAŞMALARI (1978-1979)

ABD-İsrail-Mısır

Buna Göre:

- Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilere muhtariyet verilecek.
- İsrail bu iki bölgedeki asker sayısını azaltacak
- İsrail, Filistin halkının haklarını tanıyacak
- İsrail 2-3 yıl içinde Sina Yarımadasından çekilecek.

Suriye lideri Hafız Esat SSCB'ye giderek antlaşmanın iptal edilmesini sağlamaya çalıştı.

- İsrail-Mısır Antlaşması 1979'da ABD'de imzalandı.
- Camp-David Antlaşmaları Filistin Sorununa kesin çözüm getirememiştir.
- İsrail'in Batı Şeria'da Yahudiler için yerleşim birimleri yapması-1981'de Suriye'ye ait Golan tepelerini ilhak etmesi sorunun günümüze kadar gelmesini sağlamıştır.

OPEC

- 1960'ta Bağdat'ta kuruldu.
- Merkezi Viyana'dır.
- **Üyeleri:** Irak-İran-Kuveyt-Suudi Arabistan-Venezüella daha sonra Libya-Endonezya-Katar-BAE-Cezayir-Goban-Nijerya ve Ekvator'da üye olmuştur.

Kuruluş Amacı:

- Petrol fiyatlarını tespit etmek
- Üye devletlerin sorunlarına birlikte çözüm bulmak
- Yoksul ülkelere milli ekonomilerini oluşturmalarını sağlamak
- OPEC ülkeleri, dünya petrolünün %49'una sahiptir.

1973 Petrol Krizi: 1967 Arap-İsrail savaşında petrolün Batı'ya karşı silah olarak kullanılması. Bu durum ABD'nin ve Batının, İsrail'e açıkça destek olmasına neden olmuştur.

- ABD petrol krizden etkilenmemiştir.
- Batı, İsrail'e işgal ettiği topraklardan çekilmesi için baskı yapmaya başladı.
- Batı, İsrail'e yaptığı silah sevkiyatını durdurmuştur.

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ (İKÖ)

Kurulma Nedeni: 21 Ağustos 1946'da Avusturyalı bir hristiyanın Mescidi Aksa'yı bombalaması

- 24 İslam ülkesi tarafından 25 Ağustos 1969 yılında Kahire'de kuruldu.
- 1975'te üye ülkeler arasında İslam kalkınma Bankası kuruldu.
- İslam Konferansının genel sekreterliğini 2005'ten beri Ekmeleddin İhsanoğlu yapmaktadır.

İRAN-IRAK SAVAŞI (1980-1988)

Nedenleri:

- İran hâkimiyetinde bulunan fakat Cezayir Antlaşması ile Irak'a verilmesi gereken kontrol noktalarının verilmemesi
- Irak'ın Kuzistan bölgesinde kontrolü ele geçirmek istemesi
- Humeyni rejiminin Irak için tehdit oluşturması.

ALÇİN HOCA

Sonuçları:

- 2 milyona yakın insan hayatını kaybetmiş, 3 milyon insan sakat kalmıştır.
- Irak'ın Ortadoğu'da lider olma hayalleri suya düştü
- Irak'ın savaştan zararlı çıkması, Irak'ın Kuveyt'e saldırmasına zemin hazırladı.
- Avrupa ve ABD iki tarafa da silah satarak bu savaştan karlı çıkmıştır.
- Türkiye bu savaşta tarafsız kalmıştır.
- ABD'nin bölgedeki konumu güçlenmiştir.
- Irak yönetimi savaşta kendisini desteklemeyen Kürtleri cezalandırmak için Halepçe Katliamını ve I. Ve II. Enfalde yüz binlerce Kürt'ü öldürmüştür.

YUMUŞAMA DÖNEMİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ GELİŞMELER VE İÇ SİYASET

1) Kıbrıs Meselesi

Temel Nedenleri:

ENOSİS: Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlama fikridir.

EOKA: Enosisi gerçekleştirmek için kurulan örgüttür.

Akritas Planı: Rumların Türkleri adadan atma planı

EOKA başlangıçta İngilizleri Kıbrıs tan atmak gibi bir amaçla kurulmuş olsa bile zamanla Türklere saldıran bir haline gelmiştir.

Zurich Antlaşması:(1959)

Katılanlar: Türkiye-Yunanistan-İngiltere

Karar: Kıbrıs'ta bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması kararı alınmıştır.

Londra Antlaşması(1959)

Kıbrıs Bağımsız Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler yapılmıştır.

1960'ta Kıbrıs Bağımsız Cumhuriyeti kuruldu.

1963-1964 Kıbrıs Olayları

- EOKA'nın 24 Türkü öldürmesi **(Kanlı Noel)**
- 1964'te Kıbrıs Harekâtı planlandı.
- ABD Başkanı Johnson'un Mektubu ile engellendi.

Not: Johnson'un Mektubu Türkiye-ABD ilişkilerini ilk kez zedelemiştir.

Bu dönemde Rumların Türklere saldırması üzerine Türk jetleri Rum mevzilerini bombalamıştır.

1967 Olayları:

- Rumların adadaki Türklere saldırması üzerine Türkiye harekât için meclisten izin aldı
- ABD ve BM'nin araya girmesiyle gerginlik azaldı.
- 1967'de Kıbrıs'taki Türkler kendi işlerini halletmek için Kıbrıs Geçici Türk yönetimini kurdular.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı:

-Rumların 1974'te Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni kurması

- 20 Temmuz 1974 sabahı Türkiye adaya asker gönderdi. Girne alındı (I.Kıbrıs Harekâtı)
- Türkiye ateşkes ilan etmesine rağmen Rumların ateşkese yanaşmaması üzerine II. Kıbrıs Barış Harekâtı başlatıldı ve adanın %38'i alındı.
- II. Harekât dünya genelinde büyük tepki toplamıştır.
- **Bu Dönemde Türkiye Cumhurbaşkanı:** Fahri Korutürk
- **Başbakan:** Bülent Ecevit
- **Dışişleri Bakanı:** Turan Güneş

SSCB'nin Tepkisi:

- SSCB için Kıbrıs'ta Türk varlığı demek NATO'nun bölgeye yerleşmesi demektir.

ALÇİN HOCA

ABD'nin Tepkisi:

- Türkiye'ye silah ambargosu uygulamış ve Türkiye'yi adada suçlu ilan etmiştir.
- Türkiye ABD ambargosuna Kıbrıs Türk Federe Devletini kurarak cevap vermiştir.

Türkiye-ABD ilişkileri:

1945-1960 yılları arasında ilişkiler olumlu geçmiş ancak 1960-1980 yılları arasında ilişkiler bazen bozulmuş bazen de düzelmiştir.

1960-1980 arasında Türk-ABD İlişkilerinin Bozulma Nedenleri

- ABD'nin Jüpiter füzelerini Türkiye'den çekmesi
- 1964'teki Jonson'un Mektubu
- Türkiye'nin ABD'den aldığı silahlarla Kıbrıs'a müdahale etmesi
- 1975-1978 ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı ambargo
- Ambargonun devam yıllarda Türkiye'nin 20 Amerikan askeri üssüne el koyması
- Türkiye'nin haşhaş üretimini serbest bırakması

Türk-Yunan İlişkileri

Kıta Sahanlığı Sorunu:

- Türkiye'nin 1973'te Ege Denizinde (Türk Kıta sahanlığında) TPAO'ya petrol arama ruhsatı vermesi
- Konu BM'ye götürülmüş iki taraf kıta sahanlığı ile ilgili herhangi bir faaliyete bulunmayacaklarına dair Bern Deklarasyonunu yayınlamıştır.

Fır Hattı Sorunu: Ege Denizi üzerinde uçan uçakların bilgileri İstanbulamı yoksa Atina'ya mı vereceği tartışmasıdır.

Kara Suları Sorunu: Lozan da Ege Kara Sularının genişliği 3 mil olarak belirlenmiştir. Yunanistan 1936'da kara sularını 6 mile çıkarınca Türkiye'de kara sularını 6 mile çıkarmıştır.

Yunanistan 12 mile çıkarmak isteyince Türkiye bunu savaş sebebi sayacağını ilan etmiş ve Yunanistan geri adım atmıştır.

Yunanistan Kara Sularını 12 mile Çıkarırsa Ne olur:

- Ege bir Yunan Denizine dönüşür
- İstanbul'dan kalkan her gemi Yunan Kara sularından geçmek mecburiyetinde kalacak
- Ege kıyıları Yunan tehdidi altına girecek.

ASALA:

- Ermenistan'ın özgürlüğü demektir
- 1915 olaylarının intikamını almak için Türk diplomatlarına karşı bir dizi suikast girişiminde bulunmuştur. 42 Türk diplomatını öldürmüştür.

27 Mayıs Askeri Darbesi

-38 subaydan oluşan Mili Birlik Komitesi ülke yönetimine el koydu.

- 1960 darbesi sonunda Demokrat Parti (DP) kapatılmıştır.
- **Yassı ada Mahkemelerinde yargılanan Başbakan Adnan Menderes, Maliye Bakanı Hasan Polatkan ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu** idam edilmiştir.
- 1961 Anayasası hazırlandı.
- Cemal Gürsel cumhurbaşkanı oldu.
- 1961'de Milli Birlik Komitesi (MBK) siyasi partilerin açılmasına izin verdi

ALÇİN HOCA

- Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve İşçi Partisi kuruldu.

Demirel Dönemi: (1965-1969)

- Bu dönem işçi grevlerinin, üniversitelerde sağ-sol çatışmasının başladığı dönemdir.
- 1967'de Anadolu markalı ilk yerli otomobil üretildi.
- 1968'de ilk TV denemesi yapıldı
- 1970'te Necmettin Erbakan Milli Nizam Partisini kurdu.
- 1971'de Ordu yönetime el koydu. (12 Mart Darbesi)

12 Mart 1971 Muhtırası

- Ordu zorla Demirel Hükümeti'ni istifa ettirdi.
- Demirel yerine Nihat Erim Hükümeti kuruldu.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi

Darbenin Lideri: Kenan Evren

Siyasi partiler kapatıldı.

1982 yılında yeni anayasa hazırlandı.

1983'te Turgut Özal Anavatan Partisi'ni (ANAP) kurdu.

1984 Seçimlerinde ANAP tek başına iktidar oldu

1984-2000 yılları arası siyasi partiler

Anavatan Partisi (ANAP)

MHP: Alparslan Türkeş

Refah Partisi (RP) Necmettin Erbakan

Doğruyol Partisi (DYP): Süleyman Demirel

CHP. Deniz Baykal

Sosyal Demokrat Halkçı Parti: (SHP) Erdal İnönü

Demokratik Sol Parti (DSP): Bülent Ecevit

A L Ç İ N H O C A

ÜNİTE-V

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

SSCB'nin Dağılma Nedenleri

Glasnost ve Perestroyka:

- **Glasnost(Açıklık):** 1985'ten itibaren Gorbaçov tarafından SSCB'nin demokratikleşmesine doğru değişim amacıyla uygulanmış politikaların tümüne verilen addır.
- **Perestroyka(Yeniden Yapılanma)** : 1980'li yıllardan sosyalizmin artık işleyemez hale gelmesi üzerine ekonomiyi biraz serbestleştirerek devletin bütünlüğünü korumaya çalışan SSCB Devlet Başkanı Gorbaçov tarafından uygulanan politikadır.
- Perestroyka ve Glasnost politikalarında amaçlanan düşünce siyasi ve sosyal özgürlüklerin ekonomideki refahı artırmasıydı. Ancak bunun gerçekleşmemesi üzerine başta Balık Ülkeleri

(Litvanya, Letonya, Estonya) olmak üzere SSCB'ye bağlı ülkelerin bağımsızlık ilanları başladı.

Doğu Bloğunun Dağılması

- Macaristan Komünist Partisi, 9 Ekim 1989'da Marksizm'i terk etti ve Macaristan Sosyalist Partisi adını aldı. 23 Ekim 1989'da Macaristan'ın resmi adı Macaristan Cumhuriyeti olarak değiştirildi ve çok partili sisteme geçildi.
- Polonya'da, Polonya Komünist Partisi Merkez Komitesi 6 Ocak 1990'da kendisini feshetti ve Sosyal Demokrasi Partisi adını aldı.
- Bağımsızlık konusunda örnek mücadelelere sahne olan Çekoslovakya'da devletin adı, 29 Mart 1990'da Çekoslovakya Federal Cumhuriyeti olarak değiştirildi ve 26 Kasım 1990'da ülkede Komünist Partisinin öncülüğüne son verildi.

• Bulgaristan'da, 15 Ocak 1990'da Komünist Partisi'nin hakimiyetini öngören anayasa maddesi değiştirildi ve parti Bulgaristan Sosyalist Partisi adını aldı.

• Romanya'da, 20 Mayıs 1990'da ilk defa demokratik ve serbest seçimler yapıldı.

• Doğu Almanya, 3 Ekim 1990'da Batı Almanya ile birleşti.

• 12 Aralık 1990'da Arnavutluk'ta yeni partilerin kurulmasına izin verildi.

• 21 Mart 1990'da bir Uzakdoğu ülkesi olan Moğolistan'da Komünist Partisi'nin etkinliğine ve öncülüğüne son verildi. Ülkede çok partili siyasi hayata geçildi.

• Bu gelişmeler üzerine, Doğu Bloku ülkelerini ekonomik yönden birbirine bağlayan COMECON (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi), 28 Haziran 1991'de üye devlet temsilcilerinin Budapeşte'de toplanıp kuruluşun feshine ilişkin protokolü imzalamalarıyla sona erdi.

* NATO'ya karşı kurulmuş olan Varşova Paktı'nın 1 Temmuz 1991'de son verilmesi kararı verildi. Böylece, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını Doğu Blok'unun dağılması olayı takip etmiş oldu.

Doğu Bloğunun Dağılmasının Sonuçları

• Yakın Çağ'ın iki süper gücünden biri olan Doğu Bloku 1991 yılında tam bir çöküntü içine girdi. Bu olay 21.yüzyılın başında tarihin yeni bir döneminin de başlangıcını teşkil etti. Kısacası, Avrupa ve Asya'nın siyasi haritası değişti.

• Sovyetler Birliği'nde ilk kopmalar Baltık ülkelerinde (Estonya, Letonya ve Litvanya) meydana geldi ve bunu diğerleri takip etti.

• Asıl Rusya'yı oluşturan üç cumhuriyetten (Moskova Rusya'sı, Ukrayna Rusya'sı ve Beyaz Rusya) özellikle Ukrayna Rusya'sının bağımsızlığını ilan etmesi, Sovyetler 'in sonunu getiren en önemli gelişme oldu.

• Eski Sovyetler 'in dağılması, Türkiye'ye ek olarak beş Türk Cumhuriyeti'nin daha tarih sahnesine çıkmasını
sağladı.
Bunlar; Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan olup, ayrıca Azerbaycan'a bağlı özerk bir cumhuriyet olan Nahcivan ile Türkiye'nin ilişkileri yeni bir ivme kazandı.

• Avrupa ve Asya haritası 1991'de yeniden değişirken, değişiklik Sovyetler 'in dağılmasıyla sınırlı kalmadı. 1989'da Almanya birleşmesini tamamlarken, Yugoslavya parçalanmaya başladı.

• 1991 Haziran'ında Slovenya ile Hırvatistan bağımsızlıklarını ilan ederken, Sırbistan ağırlıklı Federal Ordu ile Hırvatlar arasında iç savaş başladı.

• Bosna-Hersek ile Makedonya Avrupa Topluluğu'na başvurarak bağımsızlıklarının garanti edilmesini istediler. Bu gelişmeler Yugoslavya'yı parçalanmaya götüren gelişmelerin başlangıcını teşkil etti.

• Kafkaslar 'da ise, Ermenistan'ın bir Azerbaycan toprağı olan Karabağ'a saldırması, Kafkasları önemli bir problem sahası durumuna getirdi.

• Doğu Blok'unun dağılması ile tam bir kargaşa ve istikrarsızlık dönemine girdi. Bozulan güç dengeleri, yerini, başlangıçta belirsizliğe bıraktı. Ancak, geçen zaman içinde dünyanın yeniden yapılanması " Globalleşme " kavramı içinde ve ABD'nin liderliğinde yeniden şekillendirilmeye başlandı.

TÜRK CUMHURİYETLERİNİN BAĞIMSIZLIĞINI KAZANMASI

A L Ç İ N H O C A

Alma Ata Zirvesi (21 Aralık 1991)

• 21 Aralık 1991'de Kazakistan'ın o zamanki başkenti Alma-Ata'da Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan, Tacikistan, Ermenistan ve Moldovya katılımıyla toplanan zirvedir.

• Alma-Ata Zirvesi ile Sovyetler Birliği'ni oluşturan 15 Cumhuriyet, 21 Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'ne fiilen son vermiş oldu. Bunlardan 11 Cumhuriyet, her cumhuriyetin bağımsızlığı ve eşitliği ilkesi saklı kalmak kaydıyla, aralarında yeni bir yapılanma yoluna gittiler.

Azerbaycan

- Mart 1990'da yapılan seçimlerin ardından 30 Ağustos 1991'de Azerbaycan bağımsızlığını ilan etti.
- SSCB"nin dağılmasından sonra kurulan ilk Türk devletidir.
- **Halk Cephesi'nin Lider:** Ebul Feyz Elçibey'in önderliğinde
- **Haydar Aliye,** Türkiye için "Biz bir millet iki devletiz" demiştir.
- **Dağlık Karabağ Sorunu:** Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşandı.
- **Hocalı Katliamı:** Ermenistan Hocalı Türklerine karşı yaptığı katliamdır.

Kazakistan

- 1991'da Nur Sultan Nazarbayev'in önderliğinde bağımsızlığını ilân etti.

Özbekistan

- İslam Kerimov, önderliğinde 31 Ağustos 1991'de Özbekistan'ın bağımsızlığını ilân etti.

Kırgızistan

- Asker Akayef, önderliğinde 31 Ağustos 1991'de Kırgızistan'ın bağımsızlığını ilan etmiştir.

Türkmenistan

- Sapar Murat Niyazov önderliğinde 27 Ekim 1991'de Türkmenistan bağımsızlığını ilan etti.

TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı)

• Türkiye'nin başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel, eğitim alanlarında işbirliğini projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek amacıyla 24 Ocak 1992'de kurulmuştur.

TÜRKSOY (Türk Sanatları Ortak Yönetimi) 1992 kuruldu

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (KEİT)

1990 yılında Türkiye'nin girişimiyle "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Toplantısı" yapılmıştır. Bu toplantıda Karadeniz havzasını barış, refah ve istikrar bölgesine dönüştürmek amaçlanmıştır.

TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi)

Başbakanlığa bağlı olarak kurulan bir kuruluş olup bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahiptir. 1994 yılında çalışmalara başlayan bu akademi, gençleri bilim ve araştırmaya sevk etmeye ve bilim insanları yetişmesini sağlamaya çalışmaktadır. TÜBA, TÜBİTAK'tan sonra kurulan bir bilim akademisidir.

A L Ç İ N H O C A

DOĞU BLOKU'NUN YIKILMASIYLA AVRUPA'DA ORTAYA ÇIKAN GELİŞMELER

Almanya'nın Birleşmesi

- 13 Haziran 1990'da Berlin Duvarı'nın (Utanç Duvarı) resmen yıkılmaya başlamasıyla beraber Alman Demokratik Cumhuriyeti 13 Ekim 1990 tarihinde yıkılmıştır.

DOĞU BLOKUNUN YIKILMASINDAN SONRA BALKANLARDA ORTAYA ÇIKAN GELİŞMELER

Yugoslavya'nın Dağılması

- Slovenya' Sırbistan-Karadağ, Bosna Hersek, Hırvatistan ve Makedonya olarak parçalandı. Sonuçta, Yugoslavya (Güney- Slav) birliği ortadan kalktı.

Bosna - Hersek Sorunu

• 7 Nisan 1992'de Avrupa Topluluğu'nun ve ABD'nin bağımsızlık kararını tanıması beklenen barış ortamını sağlayamadı. Sırplarla - Hırvat ve Boşnaklar arasında başlayan çatışmalar 1320 kişi hayatını kaybetmiş, yüz binlerce Boşnak yaşadığı yerleri terk ederek başka bölgelere ve ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

• 11 Temmuz 1995 Srebrenitsa "güvenli bölge" olarak ilan edilmiş olmasına rağmen, UNPROFOR'un bünyesinde Srebrenitsa bölgesinde görev yapan Hollandalı askerlerin geri çekilmesiyle, kent **Ratko Mladiç'in** silahlı kuvvetlerinin eline geçmiş bunun sonucunda Sırplar SREBRENİSTA SOYKIRIMI'nı gerekleştirdi.

Bosna Hersek Lideri: Aliya İzzetbegoviç (Bilge Kral)

Dayton Antlaşması: Bosna Hersek Sorunu çözüldü.

ORTADOĞU VE AFGANİSTAN'DA MEYDANA GELEN GELİŞMELER

- Körfez Savaşları

Nedeni: İran-Irak Savaşı'nın 1988'de sona ermesinden sonra Saddam rejimi Kuveyt'in kendisine ait petrolü çaldığını ve üretimi yüksek tutarak petrol fiyatlarının düşmesine neden olarak Irak'ı zarara uğrattığını ileri sürmüş ve bu ülkeye 50-80 milyar ABD Doları civarında tahmin edilen borcunun silinmesini istemişti.

• Saddam Hüseyin yönetimi 8 Ağustos 1990'da uluslar arası çağrılara rağmen ısrarlı bir tutumla Kuveyt'teki kuvvetlerini çekmeyi reddetti ve Kuveyt'i Irak'ın 19. ili olarak ilhak ettiğini açıkladı.

- **Birinci Körfez Savaşı (1990-1991),** 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan körfez krizinin sonucunda gerçekleşen, ABD öncülüğünde, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Suriye, Mısır gibi 28 devletin askeri koalisyonuyla Irak Devleti arasında meydana gelmiştir.**Irak, savaşı kaybetti.**

- Irak, Kuveyt'i ilhak kararını kaldırmak ve tazminat ödemek başta olmak üzere bütün şartları kabul etmek zorunda kaldı. Bu şekilde Körfez Savaşı fiilen sona ermiş oldu.

- Savaş sonrasında Irak'ta ise Saddam yönetimine karşı yapılan halk ayaklanmaları yoğunlaştı. Özellikle Şiilerin ve Kürtlerin ayaklanmaları sert bir şekilde bastırıldı.

ALÇİN HOCA

II. Körfez Savaşı (2003)

Nedeni: ABD'nin Irak'ı kimyasal silah üretmekle suçlamasu

1 Mayıs 2003'te ABD Birlikleri Irak'ın büyük bir bölümünü kontrol altına almış, Saddam Hüseyin yönetimini devirmiştir.

Filistin Devleti'nin Kuruluşu

- FKÖ'nün 12-20 Mart 1977'de Kahire'de 13. Filistin Ulusal Kongresi toplanmıştır. Bu kongrede eski Filistin'in bir kısım topraklarında bağımsız bir Filistin devletinin kurulması kararı benimsenmiştir.
- 1979 İsrail'le Mısır arasında imzalanan Camp David Antlaşması'ndan sonra İsrail 1980 yılında Batı Kudüs'ü topraklarına kattığını açıkladı.
- 1987 yılında Filistinliler işgal bölgelerinde "**İntifada" (Harekete Geçme)**hareketini başlattılar.
- 1993 yılında FKÖ (Filistin Kurtuluş Örgütü) lideri Yaser Arafat'la İsrail Başbakanı İzak Rabin arasında geçici Otonomi Antlaşması (**Oslo – I)** imzalanmıştır.
- Bu antlaşmayla FKÖ ve İsrail, birbirlerini karşılıklı olarak tanıyorlardı. FKÖ, "İsrail devletinin barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını tanıyor" ve İsrail adına Rabin de "İsrail hükümetinin FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımaya ve FKÖ ile görüşmeler sürdürmeye karar verdiğini" açıklıyordu.
- 29 Şubat 1994'te İsrail ile Filistin temsilcileri Paris'te iktisadi işbirliği anlaşmasını imzalanmıştır.
- 4 Mayıs 1994'te ise Y. Arafat ve İ. Rabin, Kahire'de barış anlaşmasını imzalarlar.(Gaze - Eriha Anlaşması) Bu anlaşmayla Filistin otonomi dönemi başlamıştır.
- Bu anlaşmayla İsrail Yahudi yerleşim birimlerinin güvenliğini sağlamayı, bütün Filistin topraklarını hava, kara ve denizden kontrol altına almayı Filistin yönetimine kabul ettirmiştir. Bunun karşılığında ise Filistinli tutukluları ve 9 bin kişilik bir Filistin Polis Gücünün kurulmasını kabul etmiştir.
- 29 Eylül 1995'te Washington'da Arafat ve Rabin, Batı Şeria anlaşmasını imzaladılar. **(Oslo II)** Bu anlaşma ise Batı Şeria'da Filistin otonomi bölgesinin genişletilmesine yöneliktir.
- 4 Mayıs 1999'da, Oslo (I)-Kahire anlaşmasına göre beş yıllık Filistin otonomi dönemi sona ermiştir. Ancak anlaşma şartlarına Filistin yönetiminin uymasına rağmen İsrail üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınmış, bağımsız Filistin devletinin kurulmasını ve ilanını engellemiştir.

A L Ç İ N H O C A

Afganistan Müdahalesi

Nedeni: ABD ve Koalisyon Göçleri 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olarak ilan edilen El-kaide'nin bu bölgede yerleşmesi Taliban rejiminin bu olaya müdahale etmemesi ve kaynak sağlaması nedeniyle Afganistan'a askeri müdahale de bulunmuştur.

Sonuç

- Bu müdahale sonucunda radikal İslamcı Taliban rejimi yıkılmıştır.
- Hamid Karzai liderliğinde hükümet iktidara gelmiştir.
- ABD'nin bu müdahalesi Ortadoğu ve Asya üzerindeki etkinliğini artırıcı bir nitelik taşımaktadır.

SON DÖNEMDE TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Türkiye ve Orta Asya

- 1992 yılının başlarında Türkiye, Orta Asya Cumhuriyetleri'nin hepsinde büyükelçilikler açmıştır. Türkiye'nin Orta Asya Cumhuriyetleri'ne sağladığı

doğrudan yardımın daha etkin bir şekilde koordine edilmesini teminen 1992 yılı Ocak ayında Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) adında ekonomik, kültürel ve teknik işbirliği ajansı kurulmuştur.

• Türkiye'nin Orta Asya Cumhuriyetleri'ne yönelik politikaları, bu devletlerin ağır ekonomik sorunlarını aşabilmeleri ile demokrasiye ve pazar ekonomisine geçişlerine destek vermeyi amaçlamaktadır.

• Türkiye, Orta Asya Türk devletleriyle 400'ün üzerinde anlaşma imzalayarak yaklaşık 6 milyar dolarlık yatırım yapmış, böylece bölgeyle olan kültürel ve tarihi bağlarının devamına ne kadar önem verdiğini ortaya koymuştur.

Türkiye ve Kafkaslar

• Türkiye'nin bölgeye yönelik bir biriyle ilintili üç temel dış politika önceliği vardır. Bunlar; Güney Kafkasya cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını güçlendirmek, toprak bütünlüğünü desteklemek, Hazar havzası enerji kaynaklarının üretiminde ve taşınmasında rol almak.

Türkiye ve Ortadoğu

- Türkiye 1980'den sonra da Filistin Sorununa verdiği desteği sürdürmüş, Arap Ülkelerinin bu konudaki fikirlerini uluslararası platformlarda desteklemiştir.
- I. Körfez Savaşı'nda ise Türkiye, Saddam'a karşı diğer Orta Doğu ülkelerinin de katıldığı Batılı ülkelerin oluşturdukları koalisyona destek vermiş ve Çöl Fırtınası (Desert Storm) Operasyonu sırasında topraklarını ABD'nin kullanımına açmıştır.
- Türkiye 2,5 milyar dolarlık bir ticaret hacmine sahip olduğu Irak'a karşı BM'nin ambargo kararına katılmış ve bu doğrultuda Kerkük-Yumurtalık boru hattının faaliyetleri durdurulmuştur.
- Türkiye savaş sonrasında Irak'ın toprak bütünlüğünü engelleyici tutumlara karşı tavır almış, Saddam tarafından yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kürt halkına topraklarını açarken, BM tarafından güvenli bölge oluşturulmasını öngören 688 sayılı kararın alınmasında da önemli rol oynamıştır.
- Bu arada 1 Mart 2003 yılında yapılan Irak'a ABD gidecek ABD askerlerinin Türkiye üzerinden gönderilmesiyle ilgili tezkere TBMM tarafından kabul edilmedi.
- Türkiye, ABD ile ilişkilerini bütünüyle bozmak istemediği için Irak'a yönelik operasyonun başlamasıyla beraber, 20 Mart 2003'te, aldığı karar uyarınca Türk hava sahasını Amerikan ve İngiliz uçaklarına açmış ve bu doğrultuda tahsis edeceği koridorları taraflara bildirmiştir.

A L Ç İ N H O C A

Türk Ordusu'nun Barış Gücü Görevleri

- 1988'den bu yana TSK, 5 BM, 1 AGİT, 1 Bölgesel Gözlem Misyonu ve 8 BM Öncülüğünde Barışı Destekleme Harekâtı'na katılmıştır.
- 1993 yılında Türk ordusu 300 kişilik bir kuvvetle BM Barış Gücüne bağlı olarak Somali'ye gitmiştir. Somali Kore Savaşı'ndan sonra yurt dışındaki ilk görevi olmuştur.
- Balkanlarda Bosna Hersek Sorununun çözümü çerçevesinde 1.400 kişilik Türk Barış Gücüyle destek olmuş, bölge halkıyla kurulan diyalog ve kültürel ilişkilerin etkisi ve bölge halkının da isteğiyle bu güç 1 tugaya çıkarılmıştır. Yine Zenica bölgesinde bir mekanize piyade tugayı görevlendirilmiştir.
- 1997' de başlayan Arnavutluk Çatışmaları sırasında

yaklaşık 1500 kişilik bir kuvvet bölgedeki Türk halkını korumak ve Çok Uluslu Güce yardım için görevlendirildi. 1999'da Kosova Sorununun çözümüne **yönelik** olarak 10 adet F15 Savaş Uçağı görevlendirildi.

- Afganistan'a ise 11 Eylül İkiz Kule Saldırısından sonra başlatılan operasyon çerçevesinde önemli bir destek sağlanmış, Türk ordusu Kabil Bölge Komutanlığı dahil birçok görev ifa etmiştir.

2007 Güney Osetya Sorunu

(Rusya-Gürcistan)

- Rusya Güney Osetya sorunundan dolayı Gürcistan'ı işgal etmiştir.
- Gürcistan Bağımsız Devletler Topluluğundan ayrılmıştır.

2010 Arap Baharı

Başladığı ülke: Tunus

Başlamasına neden olan kişi: Muhammed Rezazi adlı gencin kendini yakması.

Tunus'ta iktidar değişti.

Mısır

- Halk Hüsnü Mübarek yönetimine karşı isyan etti.
- **Mısır'da göstericilerin simgesi olan meydan:** Tahrir Meydanı
- **Mısır da göstericilerin simgesi:** Rabia İşareti
- Hüsnü Mübarek yönetimi sona erdi.
- **Muhammed Mursi,** Mısır'da seçimle iktidara gelen ilk devlet lideri oldu.
- **2013 yılında Sisi** darbeyle Mursi iktidarını devirip ülke yönetimine el koydu.

Libya

- Muammer Kaddafi dönemi sona erdi.
- Libya'da iç savaş hayla devam etmektedir.

Suriye

- 2011 yılında başlayan olaylar hayla devam etmektedir.

Türkiye'nin Suriye'ye yaptığı operasyonlar

- **2015 Şah Fırat Operasyonu:** Süleyman Şah'ın Türbesi taşındı.
- **2016 Fırat Kalkanı Operasyonu:** Cerablus-El Bab Bölgesi
- **2017 İdlib Operasyonu:** Olası bir göçü engellemek için yapıldı.
- **2018 Zeytin Dalı Operasyonu:** Afrin bölgesine yapıldı.
- **2019 Barış Pınarı Harekatı:** Resulayn, Tel Abyad bölgesine yapıldı.

A L Ç İ N H O C A

Küreselleşen Dünya da Meydana Gelen Bazı Olaylar

ISAF (Uluslararası Güvenlik Destek Gücü): 11 Eylül Saldırılarından sonra Afganistan'dan uzaklaştırılan Taliban yönetiminin yerine BM Güvenlik Konseyi **ISAF**'ı kurmuştur. **Türkiye**, ISAF'ın komutanlığını uzun süre sürdürmüştür.

Küresel Isınma: İnsan faaliyetleri sonucu atmosfere salınan karbondioksit ve metan gazların doğal yapıyı bozmasıyla sera etkisi yaratması (güneş ışınlarının atmosferde tutulmasına) sonucunda **dünya yüzeyinde sıcaklıkların artmasına** küresel ısınma denir. **Kömür**, **petrol**, **fuel** gibi fosil yakıtlarından oluşan karbondioksit gazı atmosferdeki doğal örtüyü (su buharı ve karbondioksiti) etkileyerek yeryüzüne yansıyan güneş ışınlarının daha fazla atmosferde

tutulmasına, yeryüzünün daha fazla ısınmasına yol açmaktadır. Bu etkiye **sera etkisi** denilir.

Açlık ve Yoksulluk: Dünyayı bekleyen önemli sorunlardan biri de açlıktır. Dünyada her yıl **11 milyon** kişinin açlıktan veya yetersiz beslenme yüzünden öldüğü tahmin edilmektedir. 300 milyonu çocuk olmak üzere, 800 milyon açlığa maruz insanın 203 milyonu **Güney Afrika**'da, 519 milyonu **Asya** ve **Pasifik**'te, 53 milyonu **Latin Amerika** ve **Karayipler**de, 33 milyonu ise **Yakın Doğu** ve **Kuzey Afrika**'da yaşamaktadır.

Çernobil Nükleer Reaktör Kazası: 20. yy. en büyük nükleer kazasıdır. Nükleer enerjinin dünyaya verdiği zararın en somut örneği **1986** yılında Çernobil nükleer santralindeki patlamadır. 26 Nisan **1986** tarihinde Ukrayna'nın **Kiev** kenti yakınlarındaki Çernobil Nükleer Güç Reaktörü'nde meydana gelen patlama sonrasında atmosfere büyük miktarda **radyasyonun** salındığı kazadır. Çernobil patlaması sonucunda yaşanan sızıntı **3 milyon insanı** radyasyona maruz bırakmış, radyasyon Karadeniz havzasını tehdit etmiştir.

Çevre Kirliği: Çeşitli kaynaklardan çıkan katı, sıvı ve gaz halindeki maddelerin hava, su ve toprakta yüksek oranda birikmesi çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar: Salgın ve bulaşıcı hastalıklar son yıllarda artmakta ve çeşitlenmektedir. Son 25 yılda dünyada birçok salgın hastalık ortaya çıkmıştır: **AIDS**, **Kırım Kongo Kanamalı hastalığı**, **Kuş gribi**, **Domuz gribi** (H1 N1 virüsü) gibi

WHO (Dünya Sağlık Örgütü): WHO'nun kurulmasına **1945** yılında ABD'nin San Francisco kentinde toplanan **BM Konferansı**'nda karar verilmiştir. Bu kuruluşun amacı insan ve toplum sağlığıyla ilgili uluslararası çalışmalar yapmaktır.

Kyoto Protokolü: Kyoto Protokolü, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri konusunda mücadele etmeye yönelik **uluslararası tek çevre antlaşmasıdır**.

- Kyoto Protokolü, **6 Şubat 2009 tarihinde TBMM tarafından görüşülerek imzalanmıştır**.

A L Ç İ N H O C A